

**1903-1907 YILLARI ARASINDA KAHİRE'DE YAYINLANAN
TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NDE
YAŞANAN SİYASÎ GELİŞMELER
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Danışman
Doç. Dr. Orhan YAZICI**

**Hazırlayan
Önder MEZİLİ**

MALATYA 2016

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

1903-1907 YILLARI ARASINDA KAHİRE'DE
YAYINLANAN TÜRK GAZETESİNE GÖRE
OSMANLI DEVLETİ'NDE YAŞANAN SİYASİ
GELİŞMELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Orhan YAZICI

HAZIRLAYAN

Önder MEZİLİ

Jürimiz tarafından 24.06.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini oybirliği ile başarılı bulunarak Tarih Anabilim, Yakınçağ Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

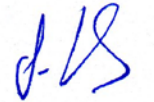
Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı

imzası

1. Prof. Dr. Salim CÖHCE

2. Prof. Dr. Serpil SÜRMELİ

3. Doç. Dr. Orhan YAZICI

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KARAGÖZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç.Dr. Orhan YAZICI'nın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım ***“1903-1907 Yılları Arasında Kahire’de Yayınlanan Türk Gazetesi’ne Göre Osmanlı Devleti’nde Yaşanan Siyasî Gelişmeler”*** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Önder MEZİLİ

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nde Sultan II. Mahmut döneminden itibaren yayımlanan resmi ve özel gazeteler siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve daha pek çok gelişmenin toplum tarafından takip edilmesinde önemli bir etken olmuştur. Günümüzdeki gibi kitle iletişim araçlarının olmadığı dönemlerde gazeteler birer haberleşme aracı olmakla beraber tarihî olayların ele alınıp incelenmesinde de önemli bir kaynak vazifesi görmüşlerdir.

Çalışmada incelenen Türk Gazetesi uzun bir süre Osmanlı hâkimiyetinde kalıp daha sonra 1881 yılında İngiltere tarafından işgal edilen Mısır'ın Kahire kentinde 3 Kasım 1903'te yayınlandı. 1903-1907 yılları arasında yayınlanan bu gazete o sıralarda Osmanlı Devleti hâkimiyetinde olmayan Mısır'dan Osmanlı Devleti ile ilgili siyasi gelişmelerin nasıl anlaşıldığını göstermesi bakımından önemliydi. Bu çalışmayla Türk Gazetesi incelenerek 1903-1907 yılları arasındaki Osmanlı Devleti'ndeki yaşanan siyasi gelişmeler ortaya konulmaya çalışıldı.

Araştırmada kullanılan ana kaynak, Türk Gazetesi'nin Milli Kütüphane'den temin edilen 183 adet nüshasıdır. Milli Kütüphane dışında Türk Gazetesi'nin T.B.M.M Kütüphanesi'nde 1-103. sayıları, İstanbul Belediye Kütüphanesi'nde 1-49. sayıları bulunmaktadır. Çalışmada, Türk Gazetesi haricinde Osmanlı Devleti ile ilgili bazı kavramlarda ve giriş kısmında bir kısım araştırma eserlerinden faydalanılmıştır.

Yüksek Lisans derslerinde bizi bilgileriyle aydınlatan hocalarım Prof. Dr. Salim CÖHCE ve Prof. Dr. Mehmet KARAGÖZ'e müteşekkirim. Bu alanla ilgili tezi hazırlamam konusunda bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Orhan YAZICI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Önder MEZİLİ

MALATYA 2016

ÖZET

Türk Gazetesi 1903-1907 yılları arasında Mısır'ın Kahire şehrinde haftalık olarak yayınlanan siyasi, ilmi ve edebi bir gazetedir. Gazeteyi yayınlayan Osmanlı aydını Ali Kemal, 1900-1908 yılları arasında Mısır'da ikamet eder. Mısır'da rahat bir hayat yaşayan Ali Kemal gazetecilik yönünden verimli bir dönemde 1903-1907 yılları arasında Türk Gazetesi'ni yayınladı. Türk Gazetesi o dönemde Osmanlı Devleti ile ilgili siyasi gelişmelerin anlaşılması bakımından önemlidir. Ayrıca birtakım aydın ve yazarlar görüşlerini bu gazete aracılığıyla halka duyuruyorlardı. Örneğin Yusuf Akçura “Üç Tarz-ı Siyaset” adlı uzun makaleler dizisini Türk Gazetesi'nin 24-34. sayıları arasında yayınlamıştı. Ali Kemal de yayınladığı Türk Gazetesi'nde “Üç Tarz-ı Siyaset” adlı makaleye cevap olarak kendi görüşlerini dile getirdiği “Cevabımız” adlı makaleyi yayınladı. Kahire'de yayınlanan Türk Gazetesi'nde Ali Bey Hüseyinzade de Türk birliği hakkındaki fikirlerini dile getiriyordu. Türk Gazetesi incelendiğinde Osmanlı Devleti ile ilgili birçok önemli gelişmenin, gazeteyi yayınlayanlar tarafından takip edildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk Gazetesi, Ali Kemal, Mısır, Kahire, Osmanlı Devleti, Siyasi gelişmeler.

ABSTRACT

Turk is a political, scientific and literary newspaper published from 1903 to 1907 in Cairo, Egypt. Ali Kemal the Ottoman intellectual who published the newspaper live in Egypt from 1900 to 1908. Leading a comfortable life in Egypt Ali Kemal published Turk from 1903 to 1907, at a productive period of his life in terms of journalism. Turk is important for mentioning the political developments of the Ottoman State. Furthermore a certain number of author and intellectual were conveying their opinions to the public through this newspaper. For instance Yusuf Akçura published "Üç Tarz-ı Siyaset", his long-term series of articles, between the page 24 and 34 through Turk. And Ali Kemal published "Cevabımız" ,which he conveyed his thoughts as a response to the article named "Üç Tarz-ı Siyaset" in Turk that he published. In Turk, which was published in Cairo, Ali Bey Hüseyinzade expressed his thoughts on Panturkism. When analysed it has been being deduced that a great many of political developments about the Ottoman State was observed.

Key words: Turk Newspaper, Ali Kemal, Egypt, Cairo, Ottoman State, Political development.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NDE YAŞANAN İÇ OLAYLAR

A- KAHİRE'DE YAYINLANAN TÜRK GAZETESİ VE ALİ KEMAL.....	13
B- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE İSTANBUL'DA YAŞANAN OLAYLAR.....	16
C- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE ANADOLU'DA YAŞANAN OLAYLAR.....	22
a- Ermeni Olayları	22
b- Anadolu'da Çıkan İsyanlar	26
c- Anadolu'da Meydana Gelen Diğer Gelişmeler	30

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NİN MERKEZE UZAK EYALETLERİNDE YAŞANAN OLAYLAR

A- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE RUMELİ'DE YAŞANAN OLAYLAR	31
a- Rumeli Islahatları İle İlgili Gelişmeler.....	31
b- Bulgar Çetelerinin Olayları	51
c- Arnavut Çete Olayları	66
ç- Rum Çete Olayları.....	69
d- Sırp Çete Olayları.....	75

e- Rumeli’de Meydana Gelen Diğer Gelişmeler	77
B- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE ARABİSTAN’DA YAŞANAN SİYASİ GELİŞMELER	84
a- Aden’de Meydana Gelen Olaylar	84
b- Akabe’de Meydana Gelen Olaylar	86
c- Basra’da Meydana Gelen Olaylar	89
ç- Yemen’de Meydana Gelen Olaylar	90
d- Arabistan’da Meydana Gelen Diğer Olaylar	106
C- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE GİRİT’TE MEYDANA GELEN SİYASİ GELİŞMELER	112
a- Hanya’da Meydana Gelen Olaylar	112
b- Kandiye’de Meydana Gelen Olaylar	119
c- Resmo’da Meydana Gelen Olaylar	120
ç- Girit Komiseri Prens George’nin Faaliyetleri	120
d- Girit Komiseri Zaimis’in Faaliyetleri	124
e- Girit’te Meydana Gelen Diğer Gelişmeler	126

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ’NİN YABANCI DEVLETLERLE OLAN İLİŞKİLERİ

A- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE ABD İLİŞKİLERİ	133
B- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE ALMANYA İLİŞKİLERİ	134
C- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE AVUSTURYA-MACARİSTAN İLİŞKİLERİ	136
Ç- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE BULGARİSTAN İLİŞKİLERİ	138
D- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE İRAN İLİŞKİLERİ	144
E- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE JAPONYA İLİŞKİLERİ	154

F- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE YUNANİSTAN İLİŞKİLERİ	155
SONUÇ	158
EKLER.....	162
KAYNAKÇA.....	321

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
N.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde basın yayın alanında ilk gazeteler 1820'li yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Gazetelerin gelişmelerinde devlet adamlarının kendi çıkarları doğrultusunda gazeteleri kullanmak istemeleri ve gazeteleri halka karşı bir propaganda aracı olarak kullanmayı benimsemeleri etkili olmuştur. Gazetelere sempati ile bakan Padişah II. Mahmut, yapılacak yenilikleri halka duyurmak için adını kendi koyduğu ilk resmi gazete olan Takvim-i Vekayi'yi yayınlatmaya başlamıştır. Basın yayın faaliyetlerinin önemini anlayan Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa da Mısır'da Vakayi-i Mısri adlı bir gazete çıkarmıştır. Gazetecilik alanında yapılan bu faaliyetlerle birlikte Osmanlı Devleti'nde basın yayın faaliyetleri gelişmeye başlamıştır.¹

Tanzimat öncesi ve Tanzimat dönemi Türkçe yayınlanan gazeteler şunlardır:

Vakayi-i Mısriye (1828): Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Mısır valiliği sırasında Curnal Divanı adıyla bir tercüme komisyonu oluşturmuştur. Zaman içerisinde tercümelerin yeterli olmaması sebebiyle Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın emri ile yarısı Türkçe yarısı Arapça olan Vakayi-i Mısriye adlı gazete yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin ilk sayısında çıkarılma nedeni olarak tarım, endüstri ve öteki alanlardaki gelişmelerin izlenmesi, aynı zamanda toplumu koruyacak önlemlerin alınması belirtiliyordu. Başlarda düzensiz olarak yayınlanan gazete, sonradan düzenli hale getirilerek haftada iki gün, hükümet politikasını halka anlatan bir gazete olarak neşredilmiştir. Mehmet Ali Paşa, yine kendi görüşlerini yabancılara anlatmak için 1833 yılında Vakayi-i Mısriye'nin Fransızca basımı olan Moniteur Egyptien'i yayınlatmıştır.²

Vakayi-i Giridiye (1830): Mehmet Ali Paşa tarafından Girit'te çıkartılan bir gazetedir. Gazetede Türkçenin yanında Yunanca da eşit şekilde kullanılmıştır.³

Takvim-i Vakayi (1831): Sultan II. Mahmut tarafından İstanbul'da Türkçe yayınlanan ilk gazetedir. Gazete, içerdeki ve dışarıdaki olayları halka zamanında duyurmak için çıkartıldı. Takvim-i Vakayi, önceleri haftalık olarak yayınlanmıştır.

¹Uğur Yılmaz, **Balkan Gazetesi(1906)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2013, s.6.

²Uğur Yılmaz, a.g.e., s.6.

³Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul 2003, s.15.

Gazetenin başında Mekke Kadılığı yapmış olan Esat Efendi bulunuyordu. Gazetede iç haberler, askeri işler, dış haberler, bilimler, din adamlarının atanması ve fiyatlar şeklinde bölümler yer almaktaydı. Haftalık olarak yayınlanılması düşünülen gazete, yılda en fazla otuz bir sayıya kadar çıkartılabildi. Takvim-i Vakayi, aralıklı olarak 4 Kasım 1922'ye kadar yayınlanmıştır. Takvim-i Vakayi Osmanlı Devlet'inde Fransızca Le Moniteur Ottoman adıyla yayınlandı. Bunun dışında Arapça, Farsça, Ermenice ve Rumca olarak da yayınlanmıştır.⁴

Ceride-i Havadis (1840): İngiltere'de çıkartılan Morning Heral Gazetesi'nin İstanbul muhabiri olan William Churchill tarafından Türkçe olarak yayınlanmıştır. Önceleri on günde bir yayınlanırken, daha sonra belli aralıklarla yayınlanmaya başlandı. Gazetenin şekli ve içeriği başlangıçta Takvim-i Vakayi'ye benzemekteydi. 1854 yılında Kırım'a giden William Churchill, Kırım Savaşı sırasında elde ettiği bilgileri, haber şeklinde Ceride-i Havadis'e göndermiştir. Kırım Savaşı ile ilgili haberler, gazeteye olan ilgiyi artırıyordu. Ceride-i Havadis, William Churchill'in ölümünden sonra eski önemini kaybetti.⁵

Tercüman-ı Ahval (1860): Gazeteyi, Osmanlı entelektüellerinden Şinasi ile Agâh Efendi birlikte çıkarmışlardır. Agâh Efendi, 1852-1853 yıllarında Paris Elçiliğinde görev yapmış, sonra da çeşitli devlet hizmetlerinde yer almıştır. Şinasi ise 23 yaşında öğrenci olarak Fransa'ya gönderilmiş, burada 6 yıl dil, edebiyat ve maliye konularında çalışmalar yapmıştır. Tercüman-ı Ahval, yayın hayatına 21 Ekim 1860'ta başladı. Gazete ilk başlarda haftada iki gün çıkarılıyordu. Tercüman-ı Ahval, yoğun ilgi üzerine haftada üç gün daha sonra da haftada beş gün yayınlandı. Gazetenin amacı iç ve dış olaylardan seçme haberlerle ve eğitici yazılarla halkın ilgisini çekmekti. Tercüman-ı Ahval, iç ve dış haberlerin yanında; resmi haberlere, hatt-ı hümayunlara, bildirilere, tüzüklere, antlaşmalara da yer veriyordu. Piyasa ve borsa haberleri, fiyat listeleri, çeşitli çeviriler ve ekonomik konularla ilgili inceleme yazıları da gazetede önemli bir yer tutmuştur. Gazetenin iç sayfalarında remi ve özel ilanlara da yer veriliyordu. Türk basın tarihinde ilk tefrika, Tercüman-ı Ahval'de yayınlanmıştır. Şinasi'nin, Şair Evlenmesi adlı manzum oyunu, gazetenin ikinci

---

⁴Hıfzı Topuz, a.g.e., s.15 vd.

⁵Hasan Refik Ertuğ, **Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi**, İstanbul 1960, s.149-152.

sayısından itibaren tefrika halinde yayınlanıyordu. Tercüman-ı Ahval'in çıkışı Ceride-i Havadis tarafından pek hoş karşılanmamış, bu durum, iki gazete arasında sık sık tartışmalara neden olmuştur. Tercüman-ı Ahval'de Şinasi, yazılarına altı ay devam edebilmiş, onun dışında Ahmet Vefik Paşa, Sarı Tevfik Bey, Mehmet Şerif Bey ve Hasan Suphi Efendiler de gazetenin yazarları arasında yer alıyorlardı. Gazete, yayın hayatı yüzünden Osmanlı yönetimi ile pekiyi ilişkiler kuramamış bu yüzden 1861 Mayıs'ında iki hafta süreyle kapatılmıştır. Tercüman-ı Ahval beş buçuk yıl yayınlandı. Eldeki son sayısı 11 Mart 1866'daki sayıydı.⁶

Tasvir-i Efkâr (1862): Bu gazetenin kurucusu Şinasi'dir. Daha önceleri Agâh Efendi ile Tercüman-ı Ahval'i çıkaran Şinasi, bir müddet sonra gazeteden ayrılarak 27 Haziran 1862'de Tasvir-i Efkâr adında bir gazete çıkardı. Gazetenin amacı; iç ve dış dünyadan halkı haberdar etmek, halkı kendi menfaatleri doğrultusunda düşünmeye sevk etmek ayrıca mevcut sorunları düşünme yolları belirlemektir. Haftada iki gün çıkartılan gazetede iç ve dış haberler, "Havadis-i Dâhiliye" ve "Havadis-i Hariciye" olmak üzere iki sütunda yer alıyordu. Üç yıla yakın gazetenin başında bulunan Şinasi, bir arkadaşının tutuklanmasından tedirgin olarak 1865 yılında Paris'e gitmiştir. Şinasi'den sonra gazetenin başına Namık Kemal geçti. Vatan şairi Namık Kemal, yazılarında hürriyet konusuna değiniyor yazıları aydınlar arasında geniş yankı uyandırıyor. Namık Kemal, 1867'de "Şark Meselesi" başlıklı bir yazı dizisi yayınlayınca gazetecilikten men edildi. Bu yüzden Avrupa'ya giden Namık Kemal'den sonra Tasvir-i Efkâr'ın başına Recaizade Mahmut Ekrem getirildi. Tasvir-i Efkâr, 835 sayı yayınlanmıştır.⁷

Muhbir (1866): Daha önce Ceride-i Havadis Gazetesi'nde hamallık ederek işe başlamış olan Filip Efendi'nin sermayesi ile 25 Şubat 1866'da Muhbir gazetesi açılmıştır. Muhbir'i önemli bir konuma getiren ise Ali Suavi'ydi. Ali Suavi, cesur bir şekilde hükümet politikalarını eleştiriyordu. Ali Suavi'nin bu tutumundan dolayı gazete baskı altında tutulmuştur. Eleştiriler devam edince 8 Mart 1867'de gazete bir ay boyunca kapatılmış Ali Suavi de Kastamonu'ya sürgüne gönderilmiştir. 55 sayı

---

⁶Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, İstanbul 1992, s.31 vd.

⁷Hıfzı Topuz, a.g.e., s.22.

yayınlanan gazete 27 Mayıs 1867’de kapandı. Bunun üzerine Ali Suavi, gazetenin basımını Londra’ya taşımış, Muhbir, burada yaklaşık olarak 50 sayı yayınlanmıştır.⁸

Basiret (1869): Kurucusu Basiretçi Ali Bey’dir. Gazetenin yazarları Suphi Paşazade Ayetullah Bey, İsmail Efendi, Mustafa Celalettin Paşa, Lehli Hayrettin Karski, Halet Bey, Ahmet Mithat Efendi ve Ali Suavi’dir. Basiret, küçük boyda olup dört sayfaydı. Haftada beş gün çıkartılmış, dış haberlere oldukça önem vermiştir. 1870’te Almanya ile Fransa arasındaki Sedan Savaş’ında gazete Almanya’yı desteklemiştir. Savaş sona erince Bismark, Ali Efendi’yi Berlin’e çağırılmış ve savaş boyunca Almanya destekli haberlerinden dolayı kendisine teşekkür etmiştir. Ali Bey’e hizmetlerinden dolayı 1000 mark verilmiş, ayrıca da bir baskı makinesi hediye edilmiştir. Basiretçi Ali Efendi, Sultan Abdülaziz’in (1861-1876) hükümdarlığı döneminde, Zaptiye Müşiri Hüsnü Paşa’nın yaptığı zulümleri yazdığı için dört ay hapis yatmıştır. Ali Efendi, gazetede Ali Suavi’nin yazılarını yayınladığı için de 1878’in Mayıs ayında yakalanıp beş buçuk ay tutuklu kalmış, oradan da Kudüs’e sürülmüştür. Bu gelişmelerden sonra gazete kapatılmıştır. Basiret gazetesi, 1908’in Temmuz ayında Meşrutiyet’in ikinci kez ilanı ile yeniden çıkarılsa da yayın hayatında pek başarılı olamayıp kapanmıştır.⁹

İbret (1870): İbret Gazetesi, 1870’ten itibaren çıkartılmaya başlanmıştır. Gazetenin kurucusu ve sahibi Aleksan Sarrafyan Efendiydi. Gazete, 1870 yılında bir ay kapalı kaldı. Sarrafyan gazetenin ismini İbretname-yi Âlem’e çevirerek haftalık bir mizah dergisi olarak yayınladı. Gazetenin durumu düzelmeyince Ahmet Mithat Efendi gazeteyi kiraladı ve İbret, günlük bir gazete oldu. Başyazıları, Namık Kemal yazıyordu. Ebuzziya Tevfik ve Paris’ten dönen Reşat ve Nuri Beyler de gazetede görev yapmaya başlayınca İbret, İstanbul basınına olgun ve kaliteli bir hava getirmiştir. 9 Temmuz 1872’de yayınlarından ötürü 4 ay süreyle kapatıldı. 1873’te Namık Kemal’in bazı yazılarından dolayı gazete, yine kapatılmıştır. Namık Kemal’in Vatan Yahut Silistre adlı oyunu ile ilgili bir yazı yazması üzerine 5 Nisan 1873’te

---

⁸Uğur Yılmaz, a.g.e., s.11 vd.

⁹Atilla Girgin, **Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik**, İstanbul 2001, s.47 vd.

İbret Gazetesi, tamamıyla kapatıldı. Gazetenin yazarları, tutuklanıp sürgüne gönderilmişlerdir. Gazete, 132 sayıya ulaşmıştı.¹⁰

Yukarıda bahsedilen gazeteler dışında Tanzimat Döneminde yayınlanan başlıca gazeteler şunlardır:

El Cevaib: 1860'ta İstanbul'da hükümetin desteğiyle Arapça olarak çıkartılmıştır. 20 yıl boyunca Arapça yayınlanan diğer gazeteler, El Cevaib'le rekabet edememişlerdir. Fransa ve İngiltere, sömürgelerinde bu gazetenin dağıtımını yasaklamışlardır.¹¹

Ayine-i Vatan: 1866'da Eğribozlu Mehmet Arif Bey tarafından çıkartılmıştır. Osmanlı Devleti'ndeki ilk resimli gazete, Ayine-i Vatan'dı. Gazetede resimler, üstünkörü hazırlanmış resimlerdi. Gazete, zaman içerisinde pek ilgi göremediği için kapanmış bir süre sonra Vatan adıyla yeniden yayınlanmıştır. 1867'de gazetenin adı Ruzname-i Ayine-i Vatan olarak değiştirildi. Bir sene sonra da gazetenin adı İstanbul oldu.¹²

Muhip: 1867'de yayınlanmaya başlanmış, iki yıl kadar varlığını devam ettirmiştir. Aynı tarihlerde çıkan bir diğer gazete de Muhibb-i Vatan'dır. Bu gazete, çok isim değiştirmiştir. Bu isimler Memalik-i Mahrusa, Türkistan, Hülasat'ül- Efkâr, Efkâr olarak bilinmektedir.¹³

Utariit: 1867'de yayın hayatına başlamıştır. Gazete toplamda beş sayı yayınlanmıştır.¹⁴

Terakki: 1868'de Ali Raşit Bey ve Filip Efendi tarafından çıkarılan gazete birkaç defa kapatılmıştır. Osmanlı Devleti'nde ilk kadın gazetesi Terakki'nin yayınladığı haftalık özel bir kadın eki olmuştur. Yine Osmanlı Devleti'nde yayınlanan ilk mizah gazetesi Terakki'nin yayınladığı haftalık bir mizah sayısı olan Letaif-i Asar isminde bir ek vardı. Bu mizah gazetesinde karikatürlere de yer verilmiştir.¹⁵

---

¹⁰Hıfzı Topuz, a.g.e., s.27 vd.

¹¹Hıfzı Topuz, a.g.e., s.29.

¹²Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

¹³Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

¹⁴Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

¹⁵M. Nuri İnüç, **Basın ve Yayın Tarihi**, İstanbul 1978, s.229.

Mümeyyiz: 1869'da çıkartılmaya başlanmıştır. Gazetenin çocuklar için yayınladığı özel bir sayı, Osmanlı Devleti'nde ilk çocuk gazetesi olarak kabul edilmektedir.¹⁶

Hakayik'ül- Vekayi: 1870'te yayın hayatına başlayıp uzun süre çıkartılmıştır. Gazetede Recaizade Ekrem ve Kemal Paşazade Sait Bey de çalışmıştır.¹⁷

Asır: 1870'de çıkartılmaya başlanmıştır. Gazete tarafından özel eğlence sayıları yayınlanmıştır.¹⁸

Devir: Ahmet Mithat Efendi tarafından 1870'te çıkarıldı. Gazete, ilk sayısı yayınlandıktan sonra kapatılsa da kısa süre sonra Bedir adıyla yeniden çıkartılmıştır.¹⁹

Hadika: 1869'da bilimsel bir gazete olarak çıkartılmaya başlanmıştır. Fakat gazete uzun ömürlü olamayıp kapatıldı. İki yıl sonra yeniden yayınlanmaya başlanmıştır. Gazetenin sahibi Aşir Efendiydi. Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Ebuzziya Tevfik ve Şemsettin Sami bu gazetede çalışmışlardır.²⁰

Diyojen: 1869'da Teodor Kasap tarafından çıkartılmıştır. Osmanlı Devleti'nde basılan ilk müstakil mizah gazetesi olmuştur.²¹

Hülasâtü'l-Efkâr: 1883'te çıkartılmıştır. Sabah ve akşam günde iki baskı yaptığı zamanlar da olmuştur.²²

Medeniyet: 1874'te Eğribozlu Mehmet Arif Bey tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. Gazetenin yazarları arasında Çaylak Tevfik, Lehli Hayrettin Karski, Faik Reşat ve Binbaşı Sait Bey bulunmaktaydı.²³

---

¹⁶Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

¹⁷Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

¹⁸M. Nuri İnuğur, a.g.e., s.233.

¹⁹Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

²⁰Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

²¹Uğur Yılmaz, a.g.e., s.13.

²²M. Nuri İnuğur, a.g.e., s.234.

²³Hıfzı Topuz, a.g.e., s.30.

Sadakat: 1875'te çıkartılmaya başlanmıştır. Gazetenin yazarları arasında Namık Kemal de vardı. Sadakat Gazetesi, çocuklar için sürekli özel bir sayı yayınlanmıştır.²⁴

Vakit: 1875'te Filip Efendi tarafından çıkartılmıştır. Gazete kadınlar için özel sayı yayınlamıştır.²⁵

Yukarıdaki gazetelerin dışında Osmanlı Devleti'nde yayınlanan vilayet (bölge) gazeteleri de oldukça önemliydi. Bunlar:

Hadikat'ül-Abar: 1860'ta Beyrut'ta çıkartılmıştır. Suriye'deki iç kargaşaları bastırmakla görevli olan Fuat Paşa gazeteyi geliştirmiştir.²⁶

Tuna: 1865'te Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından çıkartılmıştır. Ahmet Mithat Efendi bu gazetede çalışmıştır.²⁷

Zevra: 1869'da Bağdat'ta Türkçe ve Arapça olarak yayınlanmıştır.²⁸

Trablusgarp: 1866'da Trablusgarp'ta çıkartılmıştır.²⁹

Envar-ı Şarkıyye: 1866'da Erzurum'da yayınlanmaya başlanmıştır. Gazete Türkçe-Ermenice olarak yayınlanmıştır.³⁰

Hüdavendigâr: 1869'da Bursa'da Türkçe-Ermenice olarak yayınlanmaya başlanmıştır.³¹

Ayrıca 1860-1876 yılları arasında çıkartılan diğer vilayet gazeteleri şunlardır.

Suriye Gazetesi (Şam, Türkçe-Arapça 1865),

Gadis El Fırat (Halep, Türkçe-Arapça, 1867)

Lübnan Gazetesi (Laleli, Lübnan, Arapça-Fransızca, 1867)

Girit Gazetesi (Türkçe-Rumca, 1867)

Edirne Gazetesi (Türkçe-Rumca, 1968)

İşkodra Gazetesi (Türkçe, 1868)

Yanya Gazetesi (Türkçe-Rumca, 1868)

---

²⁴Hıfzı Topuz, a.g.e., s.31.

²⁵M. Nuri İnuğur, a.g.e., s.235.

²⁶Hıfzı Topuz, a.g.e., s.31.

²⁷Hıfzı Topuz, a.g.e., s.31.

²⁸Hıfzı Topuz, a.g.e., s.31 vd.

²⁹Hıfzı Topuz, a.g.e., s.32.

³⁰Hıfzı Topuz, a.g.e., s.32 vd.

³¹Hıfzı Topuz, a.g.e., s.33.

Fırat Gazetesi (Halep, Türkçe-Arapça, 1869)
Konya Gazetesi (Türkçe-Rumca, 1869)
Selanik Gazetesi (Türkçe-Rumca, 1869)
Trabzon Gazetesi (Türkçe-Rumca, 1869)
Prizren Gazetesi (Türkçe-Sırpça, 1871)
Kastamaonu Gazetesi (Türkçe, 1872)
Adana Gazetesi (Türkçe-Rumca, 1872)
Yemen Gazetesi (Türkçe-Arapça, 1872)
Rumeli Gazetesi (Manastır, Türkçe, 1873)
Ankara Gazetesi (Türkçe, 1874)
Aydın Gazetesi (Türkçe, İzmir, 1874)
Neretva Gazetesi (Hersek, Türkçe-Sırpça, 1876).³²

Osmanlı Devleti'nde yabancı dilde yayınlanan gazeteler de Türk basın hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Yabancı dilde yayınlanan ilk gazete, 1795 yılında Fransız Elçiliği'nin yayınladığı Bulletin Des Nouvelles isimli gazetedir. Gazette Française de Constantinople de Fransızca yayınlanan diğer bir gazetedir. Le Spectateur Oriental, 1821'de İzmir'de Alexandre Blacque adlı Fransız tarafından çıkarılmıştır. Le Smyrneén, İzmir'de Charles Tricon adında bir Fransız tarafından 1824'te çıkartılmaya başlanmıştır. Le Courrier de Smyrne, 1828'de İzmir'de Alexandre Blacque tarafından çıkartılmaya başlanmıştır. Le Moniteur Ottoman, İstanbul'da 1831'de Alexandre Blacque tarafından çıkartılmaya başlanmıştır. Jornal de Constantinople 1846-1866 İstanbul'da çıkartılmıştır. La Turquie, 1866'da Journal de Constantinople ad değiştirerek yeni bir biçimde günlük olarak çıkartılmıştır. Impartial, 1841-1912 yılları arasında İzmir'de çıkartılmıştır. Önceleri haftalık olarak çıkmış sonra da haftada dört gün yayınlanmıştır.

La Réforme, 1869-1922 Oskar Efendi adında bir Ermeni tarafından çıkartılmıştır. Gazete 1900 yılında Dr. N. Zürukzoğlu tarafından satın alınmıştır. 1904'te günlük olarak yayınlanmaya başlamıştır. Le Phare du Bosphore, 1870-1890 yılları arasında İstanbul'da çıkartılmıştır. Levent Herald, 1867, Fransızca-İngilizce

---

³²Hıfız Topuz, a.g.e., s.33 vd.

olarak İstanbul'da Edgar Wittaker tarafından çıkartılmaya başlanmıştır. Stamboul, 1875 yılında Laffan ve Henry Hanly kardeşler tarafından çıkartılmaya başlanmıştır. Gazete yayın hayatına 1964 yılına kadar devam etmiştir. Presse Orient, 1849-1854 yılları arasında günlük olarak yayınlanmıştır. Gazette Médicaled'Orient, 1857'de çıkarılmaya başlanan tıp gazetesidir. Le Commerce de Constantinople, İstanbul'da çıkartılan ticaret gazetesidir. Le Moniteur Orient, İstanbul'da 1882-1919 tarihleri arasında çıkartılmıştır. Revued'Orient, İzmir'de 1871 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır. Indépendant, İzmir'de 1918 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır. Le Levant, İzmir'de 1919 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlanmıştır. La Liberté, İzmir'de 1919 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Echo de la France, İzmir'de 1919-1922 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Le Journal d'Orient, Albert ve Anjel Karasu tarafından İstanbul'da 1918'de çıkarılmaya başlanmıştır. 1972 yılına kadar gazete yayınına devam etmiştir.³³

Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet ve II. Abdülhamid dönemi basın yayın faaliyetleri de oldukça önemlidir. Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyetin ilan edilmesinden sonra 1876 yılında Kanun-ı Esasi adlı ilk Osmanlı anayasası ilan edilmişti. Kanun-ı Esasi'nin 12. Maddesine göre “matbuat kanun dairesinde serbesttir.” hükmü yer almıştır. Fakat II. Abdülhamit, basın yayın üzerinde sıkı bir denetim oluşturmuştur. 1877 yılında Osmanlı-Rus Savaşı başlayınca, Sultan II. Abdülhamit, Kanun-ı Esasi'nin 36. ve 113. maddelerine dayanarak olağanüstü yetkilerini kullanmıştır. Kanun-ı Esasi'nin 36. maddesine göre 2 Ekim 1877'de “İdare-i Örfiyye Kararnamesi” çıkartılarak ülkede sıkıyönetim ilan edilmiştir. Sadrazam Mithat Paşa, bazı milletvekilleri ve gazetecilerin bir kısmı sürgüne yollanmıştır. Halkın meşrutiyet yönetimine hazır olmadığı dile getirilerek 13 Şubat 1878'de Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı kapatıldı. Bu gelişmeler, otuz yıl sürecek olan İstibdat Dönemi'ni başlattı. İstibdat döneminde birçok yayın ve gazete ya kapatılmış ya da çeşitli engellemelere maruz kalmıştır. Padişah, 20 Eylül 1877 Sıkıyönetim Nizamnamesi ile gazete kapatma yetkisini eline almıştır. 1882'den sonra her türlü

---

³³Hıfzı Topuz, a.g.e., s.34 vd.

sürelî yayın sansüre uğradı. 1888 ve 1895 yıllarında Matbaa Nizamnameleri adında yeni kararlar çıkartılmış her türlü yayın kontrol altına alınmıştır. 1898, 1900 ve 1901 yıllarında çıkartılan padişah iradeleriyle basın hayatı sıkı denetime tabi tutuldu. Yayınlarda bazı sözcüklerin kullanımı yasaklanmıştır.³⁴

Dönemin gazeteleri şunlardır:

Tercüman-ı Hakikat: 25 Haziran 1878'de Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkartıldı. Önceleri sayfa sayısı dörtken daha sonra sekize çıkartılmıştır. Muallim Naci'nin 1883-1886 yılları arasında gazetede görev yapmasıyla gazete, edebî polemiklerin merkezi haline geldi. 1886-1888 yılları arasında ise daha çok ekonomik yazıların yer aldığı devletçi bir gazete haline geldi. Tercüman-ı Hakikat; Halide Edip Adivar, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim, Necip Âsım, Veled İzbudak, Nigar Hanım, Ahmet İhsan Tokgöz ve Hüseyin Cahit Yalçın gibi gazetecilerin yetişmesinde etkili oldu. Tercüman-ı Hakikat, 1922'ye kadar yayınlarını sürdürmüştür.³⁵

Sabah: 1875 yılında Papodopulos adlı bir Rum tarafından yayınlanmaya başlamıştır. 1882 yılında gazeteyi Mihran Efendi satın aldı. Sabah'ın başyazarlığına Şemsettin Sami getirilince gazete yükselişe geçti. Şemsettin Sami, yazılarından dolayı Trablusgarp'a sürgüne gönderildi. Daha sonra I. Dünya Savaşı yıllarında başyazarlığa Emin Yalman getirildi. Sonraki yıllarda başyazarlığa Ali Kemal getirilmiş ve gazete Peyam-ı Sabah adını almıştır. Milli mücadelenin kazanılmasından sonra Ali Kemal görevden alınmış, gazete tekrar sabah adını almıştır. Mihran Efendi, milli mücadele döneminde yazılan yazılardan dolayı kendisine bir zarar verileceğinden korkup, Avrupa'ya gitmiş ve gazete kapatılmıştır.³⁶

İkdam: Ahmet Cevdet tarafından 1894 yılında çıkartıldı. Abdullah Zühtü, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Yakup Kadri, Şinasi Hikmet, Ahmet Rasim, Teodor Kasap, Mahmut Sadık, Necip Asım, Falih Rıfkı gibi yazarlar gazetede yazılar yazmışlardır. Gazetede milli mücadeleyi destekleyen yazılar yazılmıştır. 1926 yılında

---

³⁴Uğur Yılmaz, a.g.e., s.14 vd.

³⁵Uğur Yılmaz, a.g.e., s.17, 18.

³⁶M. Nuri İnuğur, a.g.e., s.258-261

Ahmet Cevdet, gazeteyi Ali Naci'ye devretmiş fakat çok geçmeden gazete kapanmıştır.³⁷

Osmanlı Devleti'nde I. Meşrutiyet'in ilan edilmesinde çok önemli bir rol üstlenen Jön Türkler, Meşrutiyet yönetiminin askıya alınmasıyla gazetelerini kapatmak zorunda kalmışlar ayrıca bazı Jön Türk üyeleri sürgüne gönderilmişlerdir. Jön Türkler, basın yayın faaliyetlerini gittikleri ülkelerde devam ettirdiler. Bu yayın organlarından bazıları şunlardır:³⁸

Meşveret Gazetesi: Ahmet Rıza, Paris'te 3 Aralık 1859'dan itibaren gazeteyi çıkarmaya başladı. Gazete, Türkçe ve Fransızca olarak yayınlanıyordu. Fransızca ismi Mechveret'tir. Meşveret Gazetesi, Fransız postanesi aracılığı ile Osmanlı Devleti'ne getirilmiştir. Osmanlı Devleti, gazetenin kapatılması için Fransa'ya başvurunca Ahmet Rıza, gazetesini önce İsviçre'ye sonra da Belçika'ya nakletti.³⁹

Mizan Gazetesi: Mizancı Mehmet Murat tarafından 21 Ağustos 1886 yılında İstanbul'da çıkartılmaya başlanmıştır. Mizan Gazetesi, İstanbul'da 159 sayı yayınlandı. Gazetede çıkan özgürlükle ilgili yazılarından dolayı Murat Bey, Kahire'ye gitmek zorunda kaldı. Kahire'de gazetenin 159-184 arasındaki sayıları yayınlanmış olup daha sonra gazete Paris'e taşındı. Paris'te İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yayın organı haline geldi. Gazete bir müddet sonra Cenevre'ye taşındı. Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet ilan edilince İstanbul'a geri dönen Murat Bey, gazetesini yine İstanbul'da yayınlamaya başlamıştır. Murat Bey, 1909 yılındaki 31 Mart Olayı'nı savunduğu gerekçesiyle gazetesi kapatılmış kendisi de Rodos'a sürgüne gönderilmiştir.⁴⁰

Türk Gazetesi, Mısır'ın Kahire şehrinde Ali Kemal Bey tarafından haftalık olarak çıkartılmıştır. 5 Kasım 1903'te yayın hayatına başlayan gazetenin son sayısı 28 Kasım 1907'de yayınlanmıştır. Türk Gazetesinin kütüphanelerdeki nüshaları incelendiğinde gazetenin 187 sayıya ulaştığı görülür.⁴¹ Gazetede Ali Kemal, Yusuf

---

³⁷Uğur Yılmaz, a.g.e., s.19.

³⁸Uğur Yılmaz, a.g.e., s.19.

³⁹Uğur Yılmaz, a.g.e., s.20.

⁴⁰Uğur Yılmaz, a.g.e., s.20.

⁴¹Mustafa Uzun, "Ali Kemal (1867-1922)", TDV. **İslam Ansiklopedisi**, C.2, Ankara 1989, s.408.

Akçura gibi yazarların dışında Ali Bey Hüseyinzade de Türk birliği fikirlerini anlatan yazılar yazmıştır.⁴²

Tez, Giriş, Üç Ana Bölüm, Sonuç ve gazetenin tezimizde kullanılan sayfalarının transkripsiyonunu ve Türk Gazetesi'nin birinci nüshasını içeren Eklerden oluşmaktadır.

---

⁴²İbrahim Suslu, **Azerbaycan Siyasi Tarihinde Nesip Bey Yusufbeyli (1881-1920)**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s.XVII.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NDE YAŞANAN İÇ OLAYLAR

A- KAHİRE'DE YAYINLANAN TÜRK GAZETESİ VE ALİ KEMAL

Türk Gazetesini yayınlayan Ali Kemal, İstanbul'da 1867 yılında dünyaya geldi. Asıl adı Ali Rıza olan Ali Kemal'in babası Çankırlı Balmumcu Ahmet Efendi'dir. Mekteb-i Mülkiye'ye giderken arkadaşları ile birlikte Gülşen adlı bir dergi çıkartmıştı.⁴³ Ali Kemal, Mekteb-i Mülkiye'nin dördüncü sınıfındayken Paris'e gitmiş, 1888'de İstanbul'a geri dönmüştür. Mekteb-i Mülkiye'nin sınavlarını vermek üzereyken siyasi meselelerden dolayı tutuklanmış birkaç ay tutuklu kaldıktan sonra Halep'te memur olarak göreve başlamıştır. Halep'te beş sene kaldıktan sonra tekrar İstanbul'a gelmiş, 1894 yılında yeniden Paris'e gitmiştir. Buradan İkdâm Gazetesi'ne yazılar gönderiyordu. 1897'de Brüksel Elçiliği İkinci Kâtipliği'ne tayin olunmuş daha sonra Ahmed Celaledin Paşa'nın mülklerini iadere etmek için Mısır'agitimıştır. İşte Mısır'da bulunduğu sırada Türk Gazetesi'ni çıkarmıştı⁴⁴. Ali Kemal, 1908 Temmuzunda II. Meşrutiyet ilan edilmeden birkaç gün evvel İstanbul'a gelmiştir.⁴⁵

Döneminin entelektüellerinden biri olan Ali Kemal, Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Damat Ferit Paşa Kabinesi'nde 3 Mart 1919'da Maarif Nazırlığı görevine getirildi. Kısa süre sonra aynı kabinede 19 Mayıs 1919'da Dâhiliye Nazırlığı görevine başladı.⁴⁶ Bu sıralarda başlayan düşman işgaline karşı Ali Kemal, çeşitli demeçlerle işgallerin geçici olduğunu dile getiriyordu. Ülkede işgallere karşı dört bir yandan tepkilerin olduğu bir sırada Ali Kemal: "Hükümet, bu sıralarda işgalcilere karşı savaşılamaz varlığımızı, ancak siyaset yoluyla savunabiliriz." demiştir.⁴⁷ Hükümet, Anadolu'daki valilere Paris'te başlayan barış görüşmelerinde aleyhte bir karar çıkmaması için toplantılar sonuçlanıncaya kadar,

---

⁴³Mustafa Uzun, a.g.m., s.405.

⁴⁴François Georgeon, *Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura (1876-1935)*, Ankara 1986, s.36.

⁴⁵İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul 1988, C.2, s.837 vd.

⁴⁶Yahya Kemal, *Siyasi ve Edebi Portreler*, İstanbul 2010, s.87 vd.

⁴⁷Hıfzı Topuz, a.g.e., s.107.

karışıklığa sebep olabilecek faaliyetlerden uzak durulmasına yönelik tamim göndermiştir. Ali Kemal, Dâhiliye Nazırı iken Kuvayımilliye ve Mustafa Kemal'in aleyhinde Anadolu'ya tamim göndermişti. Daha sonra İngiliz mandası taraftarı olarak İngiliz Muhipleri Cemiyeti Merkez Kurulu üyesi oldu. 26 Haziran 1919'da nazırlıktan istifa eden Ali Kemal, 14 Ağustos 1919'da Peyam adlı gazeteyi yeniden çıkarmaya başladı. Bir müddet sonra Peyam, Mihran Efendi'nin Sabah Gazetesi ile birleşerek Peyam-ı Sabah adı altında Ali Kemal'in idaresinde milli mücadele aleyhinde yayınlar yapmaya başlamıştır. Bu yüzden Ali Kemal, "Artin Kemal" adıyla anılıyordu. Türk ordusu, Yunan kuvvetlerini mağlup edince 10 Eylül 1922'de Peyam-ı Sabah'ta "Gayelerimiz Bir İdi ve Birdir" adlı son makalesini yazan Ali Kemal, milli mücadele hakkındaki düşüncelerinde yanıldığını açıkça belirtmiştir.⁴⁸

Ali Kemal, Rafet Paşa İstanbul'a geldikten sonra sivil polisler tarafından Beyoğlu'nda bir berberde 04 Kasım 1922'de tutuklanmış, bir otomobile konulup önce Boğazkesen'e daha sonra Samatya'ya getirilmiştir. Mazlum adında sivil polis memurunun evinde altı saat tutuldu ve buradan alınarak Samatya İskelesi'nden motora bindirilip İzmit İskelesi'ne götürüldü. Buradan da trenle Birinci Ordu Komutanı Nurettin Paşa'nın yanına getirildi.⁴⁹ Ali Kemal, burada ifade verecekti. Ali Kemal'i kapısının önüne getirten Nurettin Paşa, kendisini askeri mahkemeye sevk edeceğini belirtti. Nurettin Paşa daha sonra kapının önünde birkaç yüz kişi toplatmıştır. Dışarı çıkartılan Ali Kemal, 6 Kasım 1922'de halk tarafından linç edilmiş, daha sonra cesedi İzmit İstasyonu civarında bir sehpa üzerine asılmıştır.⁵⁰

"1903-1907 Yılları Arasında Kahire'de Yayınlanan Türk Gazetesi'ne Göre Osmanlı Devleti'nde Yaşanan Siyasî Gelişmeler" başlıklı çalışmaya konu olan Türk Gazetesi'nin nüshaları Milli Kütüphane'den temin edilmiştir. Koleksiyonda 120. 123. 125. 127. sayılar bulunmadığından bu sayılardaki bilgilere ulaşamamıştır. Tez konumuz kapsamındaki bilgiler daha çok gazetede dâhili havadisler bölümünden alınmıştır. Bunun dışında gazetede yer alan farklı konular da gözden geçirilmiştir.

---

⁴⁸Mustafa Uzun, a.g.m., s.406 vd.

⁴⁹Asım Us'un *Hatıra Notları*, İstanbul 1966, s.47 vd.

⁵⁰Rahmi Apak, *Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları xvi.Dizi-S.51, s.262 vd.

Türk Gazetesi'nin şekil ve içerik bakımından daha iyi anlaşılabilmesi için gazeteyle ilgili birtakım bilgilerin verilmesi gerekli görüldü. Türk Gazetesi'nin ilk nüshası hakkında şekil ve içerik bakımından şu bilgilere ulaşılmıştır. Gazetenin ilk sayısı dört sayfadan ibarettir. Birinci sayfanın sağ üst köşesinde “birinci sene numro bir” ibaresi yazılıdır. Birinci sayfanın üst ortasında yayınlandığı gün “pencişenbe” yazılıdır. Sayfanın sol üst köşesinde hicri olarak yayınlandığı tarih “10 Şaban 1321” yazılıdır. Sayfanın sağ üst köşesinde alta doğru “Umur-ı idare ve tahririye için heyet-i idare namına mahal-i atıye müracaat edilmelidir: (İdare-i ceride-i Türk): Şar Abdülaziz numro 33 Mısır el Kahire Mesleğimize muvafık asar-ı kalemiyeye sahifelerimiz açıktır. Posta ücreti verilmemiş mektublar kabul edilmez, basılmayan muharrerat geri verilmez. İlanat ücreti ashabıyla ayrıca kararlaştırılır.” Diye yazmaktadır. Bu ibarenin hemen altında Rumi olarak “23 Teşrin-i evvel 1319” tarihi yazılıdır. Gazetenin orta üst bölümünde pençişenbe yazısının altında büyük kalın harflerle “Türk” yazmaktadır. Türk yazısının altında normal harflerle “1321” yazılıdır. Gazetenin üst sağ tarafında 10 Şaban 1321 tarihinin altında Fransızca olarak “No1 LE TURK 1 Année Journal politique, scientifique et litteraire Adress: B Abdul-Aziz No 33 Le Caire Abonnement 1 an (13 F)” yazılıdır. Bu Fransızca ibarenin hemen altında Osmanlıca “Şerait-i iştirak: Seneliği dâhil ve haric için posta ücretiyle beraber elli gurus sağdır. İştirak-ı ismani ve ilan ücretleri peşin alınır” yazılıdır. Bu yazının hemen altında “nüshası bir gurus sağ” yazılıdır. Gazetenin üst orta bölümünde “ (Şimdilik haftada bir neşr olunur, siyasi, ilmi ve edebi ceride-i milliyedir.)” yazılıdır. Gazetenin sol üstünde Fransızca olarak “ 5 Novembre 1903” tarihi yazılıdır.

Gazetenin birinci sayfası “Türk” başlıklı bir yazı ile başlamaktadır. Bu yazıda Türk Gazetesi hakkında bilgiler verilmiştir. Bu ilk sayfa beş sütuna ayrılmıştır. İlk sayfa boyunca Türk başlıklı yazı devam etmektedir.

İkinci sayfanın en üst sağ tarafında “sahife 2” yazmaktadır. Sayfanın üst orta kısmında “Türk” yazmaktadır. İkinci sayfa da beş sütuna ayrılmıştır. Türk başlıklı yazı bitince “Eyyam-ı mahsusa” adlı yazı başlamaktadır. Eyyam-ı mahsusa başlığı kalın koyu ve büyük harflerle yazılmıştır. Bu yazıda I. Kosova Savaşı'ndan, gazetenin yayınlandığı tarihin öneminden bahsedilmiştir.

Üçüncü sayfanın ortasında “Türk” sol üst köşesinde “sahife 3” yazılıdır. Sayfa beş sütuna ayrılmıştır. Eyyam-ı mahsusa adlı yazı bitince koyu kalın büyük harflerle “makale-i tarihiye” adlı yazı başlamaktadır. Bu yazıda Türklerin tarihinden bahsedilmektedir.

Dördüncü sayfanın sağ üst köşesinde “sahife 4” yazılıdır. Sayfanın ortasında “Türk” yazılıdır. Sayfa beş sütuna ayrılmıştır. Sayfa normal yazılarla “havadis-i hariciye” adlı yazı ile başlamıştır. Bu yazıda Mısır ve Osmanlı Devleti’nin dışında diğer yabancı devletlerde meydana gelen haberlere yer verilmiştir. Birinci nüshada olmayıp gazetenin diğer nüshalarında “havadis-i mahalliye” ve “havadis-i dâhiliye” adlı yazılar yer almaktadır. Havadis-i mahalliye adlı yazıda Mısır ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Havadis-i dâhiliye adlı yazıda da Osmanlı Devleti ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Havadis-i hariciye adlı yazıdan sonra koyu kalın büyük harflerle “Umur-ı ticariye” adlı yazı başlamaktadır. Bu yazıda Türkler ve ticaret işleri hakkında bilgi verilmiştir. Umur-ı ticariye adlı yazı bitince normal harflerle “ilan” yazmaktadır. İlan yazısının altında büyük kalın koyu harflerle “Eczahane-i Nasuhi” yazmaktadır. Eczahane-i Nasuhi yazısının altında normal harflerle “Giceleri açıktır” yazmaktadır. Bu ilanda Nasuhi eczanesinin tanıtımı ve reklamı yapılmıştır. İkinci sayının dördüncü sayfasının sonunda “heyet-i idare namına Fevzi” yazmaktadır. Bu ibareden sonra da gazetenin basıldığı matbaa yazılıdır. İkinci sayı ile yirminci sayıya kadar heyet-i idare namına Fevzi ibaresi yazılıdır. Yirminci sayıdan itibaren altmış altıncı sayıya kadar “heyet-i idare namına Celal” ibaresi sayfa sonunda yazılmıştır. Altmış altıncı sayıdan sonra “heyet-i idare namına Mehmed”, “Mehmed”, “Mehmed Said” ibareleri dördüncü sayfanın sonunda yazılmıştır.

Türk Gazetesi’nin tüm sayıları incelenmiş olup gazetede geçen konu başlıkları şu şekildedir. İcmal-i siyasi, ilanât, kısım-ı ilmi, bend-i mahsus, siyasi, ifade-i mahsus, istiklal-ı Osmanî, kısım-ı edebi, makale-i mahsusa, mektub-ı mahsus, makale-i tarihiye, umur-ı ticariye.

B- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE İSTANBUL’DA YAŞANAN OLAYLAR

Türk Gazetesi’nde 13 Ekim 1905’te yayınlanan haberde “İstanbul Pera’da bulunan misafirhanelerin birinde polis memurları on iki adet dinamit güllesi

bulmuşlardır. Yine Pera’da bulunan Avusturya Hastanesi’nde polis memurları bomba imal etmeye yönelik bir hayli alet ve malzeme bulmuşlardır. Bunların hepsinin Ermeni ihtilalcılarına ait olduğu bilinmektedir” haberi verilmiştir.⁵¹

Gazetenin 2 Kasım 1905’te verdiği haberde “Bu hafta İstanbul’dan gelen haberlere göre yabancı elçiler toplu olarak padişahın huzuruna çıkmak istemişlerdir. Bu elçilerin amaçları Osmanlı Devleti’nin Avrupa vilayetlerinde maliyeyi kontrol etmek için gönderilen Avrupalı memurları tasdik ettirmekmiş. Fakat elçilerin toplu olarak huzura girmeleri adet olmadığından elçilerin bu isteği geri çevrilmiştir” haberi verilmekteydi.⁵²

23 Kasım 1905’te yayınlanan haberde “Fehim Paşa, İstanbul Beyoğlu’ndan arabasıyla geçtiği sırada üzerine bir bomba atılmıştır. Paşaya hiçbir şey olmamıştır. Olayla ilgili üç Ermeni tutuklanmıştır. Vaktin geç olduğundan ve sokakta kimsenin bulunmadığından can kaybı olmamıştır. Etrafta bulunan bazı camlar kırılmıştır. Patlamadan dolayı ortaya çıkan gürültü Beyoğlu halkını uyandırmıştır” haberi kaydedilmiştir.⁵³

Gazetede 21 Aralık 1905’te yayınlanan haberde “İstanbul’dan gelen son telgraflara göre 22 Temmuzda padişaha dinamit ile suikast düzenlemekle suçlanan Belçikalı Joris ve üç Ermeni’nin mahkemeleri sonuçlanmıştır. Mahkeme sonucuna göre suçlular idam cezasına çarptırılmışlardır” haberi kaleme alınmıştır.⁵⁴

28 Aralık 1905’te yayınlanan haberde “İstanbul’da hükümet adına eşkıyalık eden Baş Hafiye Fehim Paşa, selamlık meselesinden⁵⁵ evvelce haberdar olduğu halde lazım gelen tedbirleri almamasından ve Beyoğlu’nda kendisine sahte bir bomba attırması olmasından dolayı Erzurum’a sürülmüştür” haberi verilmiştir.⁵⁶

Türk Gazetesi’nde 4 Ocak 1906’da yayınlanan haberde “Padişaha suikast girişiminden dolayı idam cezası alan Belçikalı Joris’in elçilik tercümanı verilen karara itiraz etmiştir. Belçika Hükümeti, Osmanlı Hükümeti ile 1839 senesinde

---

⁵¹Türk, 13 Ekim 1905, N.101, s.2.

⁵²Türk, 2 Kasım 1905, N.104, s.1.

⁵³Türk, 23 Kasım 1905, N.107, s.2.

⁵⁴Türk, 21 Aralık 1905, N.110, s.3.

⁵⁵Bu haberde II. Abdülhamit’e 21 Temmuz 1905’te Ermeniler tarafından düzenlenen bombalı suikast girişimi kastedilmektedir.

⁵⁶Türk, 28 Aralık 1905, N.111, s.3.

imzalanan antlaşmanın on sekizinci maddesi gereğince cinayet ile suçlanan Belçikalıların kendi konsoloshanelerinde mahkemelerinin yapılacağını beyan etmişlerdir. Bundan dolayı Belçika Hükümeti, Joris'in Belçika adaletine teslimini ve İstanbul hâkiminin feshini istemektedir. Osmanlı Hükümeti, malum antlaşmanın sekizinci maddesine göre padişah hakkındaki suçlarda bu durumun geçerli olamayacağını cevaben sert bir şekilde dile getirmiştir. Son haberlere göre Osmanlı Hükümeti, tarafından iki ülke arasında yapılan ittifak ve 1839 antlaşması feshedilmiştir. Bu şekilde Belçika Hükümeti'nin talebi reddedilmiştir” haberi verilmekteydi.⁵⁷

25 Ocak 1906'da yayınlanan haberde “Yıldız'da atılan bombadan dolayı idama mahkûm edilen Joris'in 1839 antlaşmasının sekizinci bendine göre Belçika yargısına teslimi için Belçika Hükümeti Bâb-ı Âli'ye⁵⁸ yeni bir nota daha vermiştir” haberi kaydedilmiştir.⁵⁹

Gazetede 25 Ocak 1906'da yayınlanan başka bir haberde “İngiliz gazetelerinden birinin muhabiri olup İstanbul'da tutuklandığı haber verilen kişinin üzerinden İran pasaportu çıkmıştır. Ayrıca muhabirde İngiltere ve Almanya elçiliklerine verilmek üzere birer tavsiye bulunmuştur” haberi kaleme alınmıştır.⁶⁰

Türk Gazetesi'nde 25 Ocak 1906'da yayınlanan diğer bir haberde “Joris davası ile ilgili evrak şehr-i cari-i efrencinin on beşinde temyiz mahkemesine verilmiştir. Belçika Hükümeti'nin itirazları Hükümet-i Seniyye tarafından dikkate alınmıştır” haberi verilmiştir.⁶¹

Gazetenin 8 Şubat 1906'da verdiği haberde “Temmuzun yirmi biri Cuma gününde selamlık resminde Yıldız'da atılan bombadan dolayı İstanbul Cinayet Mahkemesi tarafından verilen karar temyiz mahkemesi tarafından da tasdik edilmiştir. Diğer taraftan Bâb-ı Âli, Bulgaristan Prensliği'nden Belçikalı Joris'in eşiyle, suçlanan bir Ermeni'nin iadesini istemiştir. Bâb-ı Âli, yabancı devletlerde

---

⁵⁷Türk, 4 Ocak 1906, N.112, s.2.

⁵⁸Osmanlı Devleti'nde sadr-ı azamların resmi makamlarının adıdır. Bkz. Midhat Sertoğlu, **Osmanlı Tarih Lügati**, İstanbul 1986, s.277.

⁵⁹Türk, 25 Ocak 1906, N.115, s.3.

⁶⁰Türk, 25 Ocak 1906, N.115, s.3.

⁶¹Türk, 25 Ocak 1906, N.115, s.3.

mahkûm edilen mültecilerin kendisine teslimi için hükümetlere gönderilmek üzere bir tahrirat hazırlamıştır” haberi verilmekteydi.⁶²

12 Nisan 1906’da yayınlanan haberde “İstanbul’da Şehremini⁶³ Rıdvan Paşa, evvelki Cuma günü trenden inerken dört kişi tarafından atılan kurşunların altında vefat etmiştir. Katilleri bulmak için Üsküdar kumandanı Ferik Ali Şamil Paşa, görevlendirilmiştir. Bu hafta gelen gazeteler Rıdvan Paşa’nın katlinin Bedirhanoğulları’ndan Teşrifatçı Abdurrezak Bey’e Üsküdar Kumandanı Ali Şamil Paşa’nın teşvikleriyle yaptırıldığını haber vermişlerdir” haberi kaydedilmiştir.⁶⁴

Türk Gazetesi’nde 17 Mayıs 1906’da yayınlanan haberde “Rıdvan Paşa’nın katledilmesinden dolayı Trablusgarp’a gönderilip orada sorgulanan Ali Şamil Bedirhan, bir sorgusu sırasında Necmettin Bey üzerine hücum ederek onu dalağından ısırmıştır. Necmettin Bey’in hayatını kaybettiğini Trablusgarp’tan ajanslar telgrafla bildirmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.⁶⁵

6 Kasım 1906’da yayınlanan haberde “Teşrin-i saninin yirmi ikisi Perşembe günü saat beş buçuk sıralarında Pangaltı’da dehşetli bir dinamit patlamıştır. Mekteb-i Harbiye’nin biraz yukarısında ve Karcıyan Eczanesi’nin bulunduğu yerde meşhur canı ve hafiye Fehmi Paşa’nın arabasına bir bomba atılmıştır. Fehmi Paşa hafif şekilde yaralanmıştır. O esnada bombanın patladığı yerden geçmekte olan Müşir Ali Nizami Paşa’nın oğlu Mirliwa⁶⁶ Osman Paşa da hafif surette yaralanmıştır. Pangaltı’da birçok pencerenin camı kırılmıştır. Dinamit attığı söylenen bir topçu askeri kaçarak yakayı kurtarmıştır. Karcıyan Eczanesi olay yerine yakın olduğundan burada çalışan görevlilerin hepsi tutuklanmışlardır. Birbirine yakın yerlerde ikinci defa Yıldız hafiye reislerinden Fehmi Paşa’ya bomba atılmıştır. Atılan ilk bombanın Fehmi Paşa tarafından tertip olunduğuna dair genel bir kanaat hâsıl olmuştur” haberi verilmiştir.⁶⁷

---

⁶²Türk, 8 Şubat 1906, N.117, s.2.

⁶³Osmanlı Devleti’nde belediye reislerine verilen isimdir. Bkz. Ferit Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat** Ankara 2002, s.986.

⁶⁴Türk, 12 Nisan 1906, N.126, s.2.

⁶⁵Türk, 17 Mayıs 1906, N.130, s.2.

⁶⁶Osmanlı Devleti ordusunda Tuğgeneral rütbesine verilen isimdir. Bkz. Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.226.

⁶⁷Türk, 6 Kasım 1906, N.149, s.2.

Gazetede 3 Ocak 1907’de yayınlanan haberde “İstanbul’da silahlı gemicilerden oluşan iki yüz deniz askeri isyan etmiştir. Bunların isyan etmelerindeki sebep ise askerlik süreleri sona erdiği halde terhis edilmemeleri olmuştur. Ayrıca maaşlarını da alamamışlardır. İsyanı sona erdirmek için müdahale eden harbiye subaylarını askerler taşıyarak yaralamışlardır. Padişah yaverlerinden birini yollayarak selamını iletmiş ve isteklerinin yerine getirileceğini bildirmiştir. Bu şekilde isyan sona erdirilmiştir” haberi verilmekteydi.⁶⁸

28 Şubat 1907’de yayınlanan haberde “Bir garip ölüm haberi İstanbul’dan Tayms Gazetesi’ne bildirilmiştir. Almanya’nın Kil Tersanesi’nde senelerden beri hayli para harcanarak tamir edilip tekrardan İstanbul’a getirilen Anar Tevfik Zırhlısı’nın muayenesi için bir komisyon oluşturulması hakkında irade çıkmıştır. Bu komisyona bahriye feriklerinden Hayri Paşa, başkan tayin edilmiştir. Hayri Paşa’nın tayininden üç gün sonra saray memurlarından biri bahriye dairesine gelerek Anar Tevfik Zırhlısı’nın muayenesi hakkındaki iradeyi geri almak istemiştir. Hayri Paşa, iradeyi geri vermemiştir. Bu olay efrenci Şubatın dördünde saat dört sıralarında meydana gelmiştir. Bu olaydan dört saat sonra da Hayri Paşa, ansızın vefat etmiştir. Son gelen telgraflar komisyon üyelerinden Sami Paşa’nın da ansızın vefat ettiğini bildirmişlerdir” haberi kaydedilmiştir.⁶⁹

Türk Gazetesi’nde 18 Nisan 1907’de yayınlanan haberde “İstanbul Beyoğlu’nda geçen gün bir bomba atılmıştır. Bu olayda iki kişi ölmüş yedi kişi de yaralanmıştır. Bomba atılmasının sebebi Ermeni hafiyelerinden birini katletmekmiş. Fakat ölmesi istenilen kişi sadece yaralanmıştır” haberi kaleme alınmıştır.⁷⁰

25 Temmuz 1907’de yayınlanan haberde “Efrenci Temmuz on altı tarihiyle İstanbul’dan gelen telgraflara göre Beyoğlu’nda Amerika Elçiliği önünde bir dinamit patlatılmıştır. Olayda dört genç kız yaralanmıştır. Bu dinamitin patlatılması Hükümet-i Seniyye’nin sert tedbirlerine rağmen yine de bomba atılabileceğini göstermiştir” haberi verilmiştir.⁷¹

---

⁶⁸Türk, 3 Ocak 1907, N.152, s.2.

⁶⁹Türk, 28 Şubat 1907, N.157, s.2.

⁷⁰Türk, 18 Nisan 1907, N.159, s.2.

⁷¹Türk, 25 Temmuz 1907, N.170, s.2.

Gazetede 1 Ağustos 1907’ de yayınlanan haberde “İstanbul Yeniköy’de Amerika Elçiliği dışında patlayan dinamitin Necip Bey’e karşı kullanıldığına dair kanaat oluşmuştur. Saat dokuz ile on arasında Yeniköy’den Tarabya’ya doğru gezintiye çıkan iki Rum kızı Necip Bey’in evinin önünde bir paket görmüşlerdir. Necip Bey’in evi Avusturya Elçiliğine bitişik Amerika Elçiliği’nden de biraz ötededir. Bu kızlar paket içerisinde kıymetli bir şey olduğunu zannedip paketi yerden almışlardır. Paketi kontrol etmek üzere Amerika Elçiliği’nin karşısındaki fenere getirmişlerdir. Paketin iplerini çözerken paket patlamış biri ağır olmak üzere kızların ikisi de yaralanmışlardır. Bu olayın Ermeniler tarafından tertip edildiği düşünülmüştür. Necip ile Fehim birbirinin kanına susamış iki düşman olarak bilinmektedir. Hatta Fehim’i elçiler sürgün ettirmeden evvel Necip, Fehim hakkındaki padişah ilgisini gidermeye çalışmıştır. Necip’in vazifesi Nafia Nezareti Müsteşarlığı ise de bu kişiye verilen ehemmiyet hünkârın güven ve sevgisini kazanmış olmasından ileri gelmektedir. Bu güvenin sonucunda padişahı korumaya memur olmuş ve bundan iki sene önce de atılan dinamitin faillerini bulmak için görevlendirilmiştir” haberi verilmekteydi.⁷²

28 Kasım 1907’de yayınlanan haberde “Son günlerde İstanbul’da bir hayli tutuklama yapılmıştır. Sebebi her ne kadar belli değilse de devran eden haberlere göre padişah aleyhinde oluşturulmuş bir suikast cemiyetinin bu konudaki tutuklamalara temel oluşturduğu düşünülmüştür. Fakat bu suikast cemiyeti de kesin olmayan haberlerden olmuştur. Bazıları bunun menfaat düşkünleri tarafından uydurulan bir yalan olduğunu dile getirmişlerdir. Bir müddetten beri Anadolu vilayetlerinin bazılarında Müslüman ahalinin ortaya koyduğu tavır ve davranışlar özellikle Erzurum ve Bitlis Müslüman ahalisinin iktidarsız valileri aleyhinde gösterdikleri hoşnutsuzluk Yıldız Sarayı’nda büyük bir endişe uyandırmıştır. Bugün bile Diyarbakır Müslümanları Hamidiye Alayı eşkıyalarının yağmalarına artık tahammül edemeyeceklerini şiddetli bir şekilde hükümete bildirmişlerdir. Oradaki Müslümanlar telgrafhaneyi işgal etmişlerdir. Hükümet Kürtlerin cezalandırılması

---

⁷²Türk, 1 Ağustos 1907, N.171, s.2.

hususunda şiddetli tedbirler almadıkça İstanbul ile hiçbir şekilde haberleşmeye geçmeyeceklerini bildirmişlerdir” haberi kaydedilmiştir.⁷³

C- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE ANADOLU'DA YAŞANAN OLAYLAR

XIX. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti içerisinde yaşayan Ermeniler milliyetçilik düşüncesinin etkisiyle ve Avrupalı devletlerin kışkırtmalarıyla isyankâr tavırlar sergilemeye başladılar. Türk Gazetesi'nde 1903-1907 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde Anadolu'da Ermenilerin sebep olduğu bazı olaylara yer verilmiştir.

a- Ermeni Olayları

Türk Gazetesi'nde 24 Mart 1904'te yayınlanan haberde “Sason'da Ermeniler tarafından birtakım isyanlar çıkartılmış olduğundan dördüncü ordudan bir bölük o taraflara gönderilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁷⁴

26 Mayıs 1904'te yayınlanan haberde “Muş'ta, İngiliz ve Rus konsolosları ile Van'daki Fransız konsolosu, Bitlis Vilayeti'nde, bir ay inceleme yapmışlardır. Bitlis'te Ermeni isyanının olduğu hakkındaki söylentinin doğru olup olmadığını öğrenip raporlarını İstanbul'a yollayacaklardır. İngiltere, Rusya ve Fransa elçileri de Bâb-ı Âli'ye gerektiğinde ihtarda bulunacaklardır” haberi verilmiştir.⁷⁵

Gazetede 26 Mayıs 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Londra'dan gelen telgraflara göre Muş Ovası'nda bulunan bazı Ermeni fedailer, Kürtlerin gerçekleşmeyen hücumlarını bahane ederek Sason Dağları'na çıkmışlar. Bitlis valisinin başkanlığında çoğunluğu muteber Ermeni üyelerden oluşan komisyonun nasihatlerini dinlemeyip komisyonun emrinde bulunan Osmanlı askerleri üzerine ateş etmişler. İsyancılardan yüzünün öldüğü haber alınmıştır. Bu hal üzerine düzenli askeri birlikler savunma amacıyla silahlanıp eşkıyayı itaate almak için hazır hale

---

⁷³Türk, 28 Kasım 1907, N.187, s.3.

⁷⁴Türk, 24 Mart 1904, N.21, s.2.

⁷⁵Türk, 26 Mayıs 1904, N.130, s.2.

gelmişlerdir. Bölgeye daha çok asker gönderilmesi istenmiştir” haberi verilmekteydi.⁷⁶

Gazetenin 2 Haziran 1904’te verdiği haberde “Bitlis, Muş ve Sason taraflarında birçok Ermeni köyünün yakıldığı malum ise de bu saldırıların Ermeniler tarafından mı yoksa Kürtler tarafından mı yapıldığı belli değildir. Olaylar sırasında zarar gören sekiz yüz veya bin kadar köylü Muş’a yerleşmişlerdir” haberi kaydedilmiştir.⁷⁷

16 Haziran 1904’te yayınlanan haberde “Son zamanlarda Sason taraflarında olduğu rivayet edilen Ermeni katliamından dolayı Rusya ve İngiltere elçilerinin, Bâb-ı Âli’ye birer nota verdikleri İstanbul’dan yazılmıştır. Bâb-ı Âli’ye nota veren İngiltere ve Rusya elçilerine Fransa elçisi de katılmıştır. Sason’da kırk beş köy halkı Antranis’in kumandası altında Talvari Dağları’na çekilmişlerdir. Dağa çekilmeyenler de katledilmişlerdir. Talvari topa tutulmuş ve Muş Ovası da ateş içinde kalmış ve konsoloslar huzurunda isyancılara hadleri bildirilmiştir. Sınır boylarındaki büyük Rus memurları Ermenilerin katli için Kürtleri teşvik etmeğe teşebbüs etmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.⁷⁸

Türk Gazetesi’nde 30 Haziran 1904’te yayınlanan haberde “İngiltere’nin İstanbul Elçisi Nikola, Fransa Elçisi Konstan ve Rusya’nın Maslahatgüzarı, Ermeni meselesi için son zamanlarda bir araya gelmişlerdir. Sonra İngiltere Elçisi sadr-ı azamla görüşmüştür. Kargaşa ve isyan devam ettiği takdirde Bitlis Valisi’ni şahsen sorumlu tutacağını sadr-ı azam hazretleri İngiltere Elçisi’ne bildirmiştir” haberi verilmiştir.⁷⁹

30 Haziran 1904’te yayınlanan haberde “Ermenilerin katledildiğine dair söylentiler şimdiye kadar resmi olarak tasdik olunmamıştır. İngiltere Konsolosu Yüzbaşı Tirek Muş’a gitmiştir. Sason taraflarından geçerek inceleme yapmıştır. İngiltere’nin İstanbul elçisi, Ermeni meselesinde gerekli tedbirler alınmaz ve kargaşa

---

⁷⁶Türk, 26 Mayıs 1904, N.30, s.2-3.

⁷⁷Türk, 2 Haziran 1904, N.31, s.2.

⁷⁸Türk, 16 Haziran 1904, N.33, s.2.

⁷⁹Türk, 30 Haziran 1904, N.35, s.2.

sona erdirilmezse bir deniz gösterisi yapılacağını Bâb-ı Âli'ye bildirmiştir” haberi verilmekteydi.⁸⁰

Gazetede 7 Temmuz 1904'te yayınlanan haberde “Sason taraflarında köylerin harap olmasıyla yersiz yurtsuz kalan Ermenilerin kayıplarının devlet hazinesinden ödenmesi ve bunlar için kalacak yerlerin yapılması Meclis-i Vükela⁸¹ tarafından kararlaştırılmıştır. Bu şekilde Fransa ve İngiltere elçilerinin tebligatına cevap verilmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁸²

Gazetenin 7 Temmuz 1904'te verdiği başka bir haberde “Sason ve Bitlis bölgelerinde isyan eden Ermenilerin üzerinden çıkan evraktan anlaşıldığına göre bu isyan Hınçak ve sair fesat cemiyetlerin tahrikiyle meydana gelmiştir. Hükümet-i Osmaniye isyanın bu suretle çıktığını anlayınca Ermeni Patriği vasıtasıyla nasihatler verilmesini istemiş ve Ermeni önde gelenlerinden bazılarını da onlara doğru yolu göstermeleri için göndermiştir. Fakat Ermeniler isyanlara devam etmişlerdir. Mecburi olarak bu bölgelere Osmanlı askeri sevk olunmuştur. Bu bölgelerde isyan edenler genel olarak affedilmiştir. İsyancıların memleketlerine dönmelerine, isyancılara erzak verilmesine ve bunların meskenlerinin de düzenlenmesine karar verilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁸³

Türk Gazetesi'nde 28 Temmuz 1904'te yayınlanan haberde “Sınır bölgelerinde Ermeni ihtilal komiteleri oluşmaktadır. Bunlardan Yergat namında birisinin idaresinde bir çete sınırı geçip Kürtlerle çarpışmışlar, Kürtlerden kırk beş, Ermenilerden de dokuz kişi ölmüştür. Bir süvari Ermeni çetesi, İran sınırında Kürtlerle çarpışmışlardır. Ermenilerden iki kişi ölmüştür” haberi verilmiştir.⁸⁴

Gazetede 22 Eylül 1904'te yayınlanan haberde “Ermenilerden bir çete, Rus sınırını geçerek Van Kasabası'nda bir haneye gizlenip herkese karşı silah kullanmışlardır. Bunun üzerine Van valisi, Ermenilerin saklandığı evin etrafında bulunan evleri yaktırmıştır. Dışarıdan buraya ulaşımı engelledikten sonra Osmanlı askeri yetişinceye kadar ahaliye kullanmaları için depodan silah dağıtılmıştır.

---

⁸⁰Türk, 30 Haziran 1904, N.35, s.2.

⁸¹Osmanlı Devleti'nde hükümete verilen isimdir. Ferit Develioğlu, a.g.e., s.595.

⁸²Türk, 7 Temmuz 1904, N.36, s.2.

⁸³Türk, 7 Temmuz 1904, N.36, s.2.

⁸⁴Türk, 28 Temmuz 1904, N.39, s.2.

Ermeniler Rusya sınırında silahlanarak Osmanlı tarafına geçmeye devam etmişlerdir” haberi verilmekteydi.⁸⁵

Gazetenin 19 Ekim 1905’te verdiği haberde “İzmir’de yayınlanan Ahanin Gazetesi’nin verdiği habere göre niyet ve hareketleri kötü olan Ermeni cemaatine mensup bazı kişilere Hükümet-i Seniyye tarafından ceza verilmeye teşebbüs olunduğu sırada bunlardan Kigorak Abtaliyan ve Erzurumlu Sitrak Papasyan denilen niyeti bozuklar ve yine kendileriyle hemhal olan Marangoz Antıraya’nın hanesine saklanmışlardır. Her nasılsa patlatmış oldukları tüfek saçmasıyla Kigorak, göğsünden yaralanmıştır. Bunun ardından ikisi de haneden çıkıp kaybolmuşlardır. Dikkat çeken bu olay sonucunda hanede yapılan aramalar sırasında bir takım humbara, dinamit ve bazı ilaçlar ele geçirilmiştir. Aynı zamanda Aydın tren hattı üzerindeki köprülerden ikisinin ayakları altına yerleştirmiş oldukları dinamitle doldurulmuş gaz tenekeleri de ortaya çıkarılmıştır” haberi kaydedilmiştir.⁸⁶

Türk Gazetesi’nde 21 Aralık 1905’te yayınlanan haberde “İstanbul’dan alınan son haberlere göre Kafkasya’da Tiflis bölgesinde hükümet tarafından Ermenilere silah dağıtılmaktadır. Müslüman ahalinin katledilmesine ve kesilmesine İslam köylerinin yağma edilmesine göz yumulmakta olduğu haberleri gelmiştir. Hayatı bu derece tehlike altında olan epeyce Osmanlı insanı olduğu ve bunların canlarını kurtarmak için şehbenderhaneye⁸⁷ sığındığı bildirilmiştir. Tiflis Osmanlı Şehbenderi, Petersburg Elçiliği’ne telgraf çekmiştir. Petersburg elçisi de bu olayı Çar Hükümeti nezdinde şiddetle protesto etmiştir. Zarar görenler arasında İran halkı da bulunduğu Acem elçisi de bu protestoya katılmıştır” haberi kaleme alınmıştır.⁸⁸

5 Temmuz 1906’da yayınlanan haberde “Ermenilerden bir grubun sınırdan geçip Kürtlere hücum ettiğini iki taraf arasında çarpışma olduğunu Avrupa gazeteleri haber vermiştir” haberi verilmiştir.⁸⁹

Gazetede 1 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Ermenileri, Kürt kabilelerden korumak üzere asker gönderilmesi emri verilmiştir. Ermeniler lehinde

---

⁸⁵Türk, 22 Eylül 1904, N.47, s.2.

⁸⁶Türk, 19 Ekim 1905, N.102, s.3.

⁸⁷Konsoloshaneye verilen isimlerden biridir. Ferit Develioğlu, a.g.e., s.984.

⁸⁸Türk, 21 Aralık 1905, N.110, s.3.

⁸⁹Türk, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

olan şikâyet neticesinde bazı tedbirler alınmıştır. Bâb-ı Âli'nin aldığı tedbirler sayesinde Ermeni meselesinin tekrar uyanmasının ihtimali kalmamıştır. Hele Avrupalı elçilerin bundan on bir sene önce yaptıkları hatayı tekrar etmeye niyetleri yoktur. O zaman Avrupalıların Ermeniler lehine müdahalesi Ermenileri ihtilale sevk etmiş ve bu suretle hükümeti tehdit ederek büyük bir çarpışmaya sebebiyet vermişlerdir” haberi verilmekteydi.⁹⁰

Gazetenin 15 Ağustos 1907’de verdiği haberde “Elahram Gazetesi’nin İstanbul mektubuna göre Muş Mutasarrıflığı’na tabi üç Ermeni köyünün Kürtler tarafından yağmalanıp yakıldığı ve bu olaya hükümet memurlarının seyirci kalması üzerine, Kürtleri cezalandırmak üzere bölgeye asker gönderilmiştir. Buraya gönderilen askerlerin, Kürtlere karşı silah kullanmada ağır davranmaları Ermenileri mağdur etmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁹¹

b- Anadolu’da Çıkan İsyanlar

Türk Gazetesi’nde 3 Ocak 1907’de yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli’ye gelen haberlere göre Trabzon Vilayeti’nde isyan çıkmıştır. Bölge halkı konulan şahsi vergiden dolayı isyan etmiştir. İsyanı durdurmaya çalışan vali yaralanmıştır” haberi kaleme alınmıştır.⁹²

17 Ocak 1907’de yayınlanan haberde “İstanbul’dan gelen haberlere göre Erzurum’da ahali ile hükümet arasında yeni bir anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Anlaşmazlığın sebebi hükümetin bölge halkına yaptığı zulüm ve hükümet tarafından halk üzerindeki verginin günden güne ağırlaştırılmasıdır. Geçen nüshalarda yazılan ilk büyük isyanda, halkın gösterdiği tepki bu sefer de devam ettiğinden bunun siyasi bir ihtilal olduğu anlaşılmıştır” haberi verilmiştir.⁹³

Gazetenin 11 Temmuz 1907’de verdiği haberde “Bitlis Valisi Ferit Paşa’ya karşı isyan eden halk, paşayı yaralayıp polis komiserini de öldürmüştür. Meselenin araştırılması için Trabzon Valisi Tahir Paşa, Bitlis’e gönderilmiş ve araştırması neticesinde Bitlis Valisi Ferit Paşa’nın, rüşvet aldığı ve askeri kumandanı da işlerine

⁹⁰Türk, 1 Ağustos 1907, N.171, s.2, 3.

⁹¹Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

⁹²Türk, 3 Ocak 1907, N.152, s.2.

⁹³Türk, 17 Ocak 1907, N.154, s.3.

alet ettiği anlaşıldığından Ferit Paşa ve askeri kumandanın azlolanmasına karar verilmiştir. İsyan eden ahali alınan haberlere göre Ermenileri de rahatsız ederek onlardan birkaçını öldürmüşlerdir. İngiltere parlamentosundan Edvard Gara'ya, bu konuda Van Konsolosu meselenin araştırılmasına memur edildiğini ve alacağı rapor üzerine meseleyi anlatabileceğini bildirmiştir. Ermeni ihtilalcılardan Antıranın namıyla meşhur olan eşkıyanın da yaralı olarak ele geçirildiği bildirilmiştir” haberi verilmekteydi.⁹⁴

11 Temmuz 1907’de yayınlanan başka bir haberde haberde “Hükümetin zulmünün yanında bir de Hamidiye adı altında ortaya çıkan Kürt alaylarının ettikleri eziyetler tahammül edilemeyecek seviyeye gelmiş ve her yerden şikâyet gelmeye başlamıştır. Anadolu’nun her yerinde isyan baş göstermiştir. Hükümet dürüst vali ve mutasarrıfları bölgeye tayin etmedikçe ve bölgede adil bir yönetim ortaya koymadıkça isyanların önünün alınamayacağı anlaşılmaktadır” haberi kaydedilmiştir.⁹⁵

Gazetede 1 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Bitlis valisi, halk tarafından darp edildikten sonra yaralı olarak kışlaya iltica etmiştir. Müslüman halkın memnuniyetsizliğini göstermek üzere isyan etmesi yani Erzurum ve Kastamonu vukuatını takip eden Bitlis vakası, sarayda gayet ağır ve mühim bir vaka olarak anlaşılmıştır. Saray şimdi ne yüzde üçlük gümrük vergisini ne de İtalya amiralinin ziyaretini düşünmektedir. Sarayın şimdiki meşguliyeti bahsi geçen bu olay olmuştur. Ahalinin isteği doğrultusunda valinin azli uzun bir tereddütten sonra kararlaştırılmıştır. Birinci karar valiyi kuvvet zoruyla makamına oturmakmış. Fakat bu hareket bazı zorluklar doğurabilirdi. Bu harekette başarılı olunamayabilirdi. Erzurum olayında olduğu gibi askerin dindaşlarına ateş etmesi şüpheliydi. Bitlis ahalisinin saraya çektiği telgraf gayet sadakatli bir şekilde yazılmış olup artık valinin bu hareketlerine halkın tahammül edemeyeceği bildirilmiştir. Bu sebepten ahalinin arzusuna teslim olmak, diğer vilayet ahalisine de örnek olur düşüncesiyle şiddet kullanmak fikrinden vazgeçilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁹⁶

---

⁹⁴Türk, 11 Temmuz 1907, N.169, s.2.

⁹⁵Türk, 11 Temmuz 1907, N.169, s.2.

⁹⁶Türk, 1 Ağustos 1907, N.171, s.2.

22 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Bitlis Valisi Ferit Paşa Trabzon’a, Tahir Paşa da Bitlis’e vali olarak tayin olunmuştur. Ferit Paşa geçen ay kötü idaresinden dolayı sabır ve takati kalmayan Müslüman halk tarafından vilayet sınırı dışına sürülmüştü. Bitlis Müslüman ahalisi hükümet konağına hücum etmiş ve polis müdürünü katledip valiyi de yaralamışlardı. Vali yaralı olarak kurtulmuştu. Ferit Paşa’nın Trabzon’a vali oluşundan Yıldız Köşkü’nün Ferit Paşa’ya özel bir alaka beslediği anlaşılmaktadır” haberi verilmiştir.⁹⁷

Türk Gazetesi’nde 3 Ekim 1907’de yayınlanan haberde “Trabzon askeri kumandanı Hamdi Paşa’yı, birkaç ay önce katleden Yüzbaşı Hüseyin Efendi, asılmıştır. Bu olay genç zabitan arasında şiddetli bir infial uyandırmıştır. Hüseyin Efendi ile ailesine karşı oluşan ilginin açıklanması uygun görülmüştür. Hüseyin Efendi’nin babası Yunan muharebesinde vefat etmiştir. Babasının terk ettiği annesiyle üç çocuk, Hüseyin Efendi’nin maaşı ve hükümetin tahsis eylediği üç dört mecdiye maaşla geçiniyorlardı. Türkiye’nin her yerinde olduğu gibi bu iki maaş gayet düzensiz ödeniyordu. Hüseyin Efendinin öldüğü sırada yetim maaşı yirmi yedi ay, Hüseyin Efendi’nin de maaşı da yedi ay ödenmemişti. Bu ailenin durumu o kadar kötüydü ki Hüseyin Efendi ordusu içinde başka bir memuriyete tayin olduğu zaman seferin gerektirdiği bazı ufak masrafları karşılamaktan aciz kalmaktaydı. Böyle kötü durumda olan Hüseyin Efendi validen yardım isteyerek yeni memuriyete gidebilmesi için birkaç maaşının ödenmesini istemiştir. Bizzat valiye başvurması bir netice vermemiştir. Sonra kumandanı Hamdi Paşa’ya, müracaat etmiştir. Hamdi Paşa’nın haşin ve kaba olmak gibi kötü şöhreti vardı. Hamdi Paşa Hüseyin Efendi’nin maaşını almasına yardım etmediği gibi zavallıya hakaret etmiştir. Buradan defol paraya ihtiyacın varsa git dilen demiştir. Hüseyin Efendi, ertesi gün kumandanının tavsiyesini uygulamaya karar vermiştir. Kıyafet değiştirip dilenci kılığında cami kapısına gidip camiden çıkanlardan para dilenmiştir. Bu arada camiden ilk vali çıkmıştır. Daha sonra camiden çıkan Hamdi Paşa, Hüseyin Efendi’yi hakiki dilenci zannedip para vermek üzere yanına gelmiştir. Hamdi Paşa, Hüseyin Efendi’yi tanıdığı bir süre hakaret ettikten sonra onu darp etmiştir. Hüseyin Efendi de bunun

---

⁹⁷Türk, 22 Ağustos 1907, N.174, s.2.

üzerine Hamdi Paşa'ya dört el ateş etmiş ve paşayı öldürmüştür" haberi verilmekteydi.⁹⁸

Gazetenin 31 Ekim 1907'de verdiği haberde "Bundan on sekiz ay önce hayvanlar üzerine konulan yeni vergiyi Erzurum'un Müslüman ahalisi kabul etmemiştir. Vergiyi tahsil etmek isteyen valiyi de ahali kovmuştur. Bunun üzerine hükümet müsamaha gösterip Erzurum'a başka bir vali gönderip hayvanlar üzerine konulan yeni vergiyi de kaldırmıştır. Yeni vali hükümetin koyduğu verginin şeriata aykırı olduğunu beyan eden ve ahaliyi isyana teşvik eden Erzurum Müftüsü hakkında takibat yapmak için talimat almıştır. Bunu duyan ahali, valiye Erzurum'dan gitmesini tebliğ etmişlerdir. Bunun üzerine Erzurum Valisi istifa etmiş yerine de Ankara Valisi tayin edilmiştir. Ankara Valisi, takibat için tam yetki verilmezse ve dördüncü ordu müşiri Zeki Paşa'nın müdahalesinden korunmazsa Erzurum'a gidemeyeceğini beyan etmiştir. Ankara valisinin bu şartları kabul edilmemiştir. Bunun üzerine Ankara Valisi memuriyetinde kalmıştır. Erzurum'a da hiçbir şöhreti olmayan eski Bağdat Valisi tayin olunmuştur" haberi kaydedilmiştir.⁹⁹

21 Kasım 1907'de yayınlanan haberde "Telgrafların verdiği haberlere göre Erzurum'da oluşan Can veren Komitesi, idareyi eline alıp ekmek, un ve bütün zaruri ihtiyaçlar üzerine fiyat koymuştur. Hükümete vergi vermeyeceklerini bildirmişlerdir. Hükümet Erzurum'da bulunan askeri değiştirip ve bu suretle isyanı bastırmak tedbirinde bulunmuşsa da halk askerden bir ferdin bile değişmesine razı olamayacaklarını bildirmiştir. Askerler de Erzurum'u terk etmeyeceklerini dile getirmişlerdir. Erzurum isyanını bastırmak üzere gerekli askeri alarak Erzurum'a hareket etmesi için dördüncü ordu müşiri Zeki Paşa'ya, emir verilmişse de askerin halka karşı silah kullanmayacağından korkularak bu emirden vazgeçilmiştir. Hükümetin Erzurum'a uşaklıktan yükselmiş Basralı Abdulvahap Paşa'yı atayacağını haber alan Erzurumlular bu kişiyi kabul etmeyeceklerini telgrafla saraya tebliğ etmişlerdir" haberi kaleme alınmıştır.¹⁰⁰

---

⁹⁸**Türk**, 3 Ekim 1907, N.180, s.3.

⁹⁹**Türk**, 31 Ekim 1907, N.184, s.3.

¹⁰⁰**Türk**, 21 Kasım 1907, N.186, s.2, 3.

c- Anadolu’da Meydana Gelen Diğer Gelişmeler

Türk Gazetesi’nde 17 Ocak 1907’de yayınlanan haberde “İzmir Valisi Kemal Paşa, görevinden alınmış ve Rodos’a gitmesi emredilmiştir. Kemal Paşa Rodos’a gideceğine, İzmir’deki İngiliz Konsoloshanesine gitmiştir. Kemal Paşa, ancak can güvenliğini sağlanırsa buradan çıkacağını belirtmiştir. Bunun üzerine paşayı Rodos’a göndermekten vazgeçilmiştir. Kemal Paşa’nın, İstanbul’a gelmesi istenmiştir. Son telgrafta Kemal Paşa’nın İstanbul’a ulaştığını ve doğrudan saraya gittiği haberi gelmiştir. Saray ile Kemal Paşa, arasında meydana gelen bu olay hakkında daha ayrıntılı bir bilgi mevcut değildir” haberi verilmiştir.¹⁰¹

7 Şubat 1907’de yayınlanan haberde “İzmir’den İstanbul’a gelen Kemal Paşa’nın ikametine Halil Rıfat Paşa’nın Nişantaşı’ndaki konağı tahsis edilmiştir” haberi verilmekteydi.¹⁰²

Gazetenin 27 Haziran 1907’de verdiği haberde “İzmir’den gelen haberlere göre Baron Von Hepmistera’yı dağa kaldıran çetenin reisi yakalanmıştır. Andre isminde bir Rum olan eşkıya, Akhisar civarında yakalanmış üzerinde ise fidye olarak alınan paranın bir kısmı bulunmuştur” haberi kaydedilmiştir.¹⁰³

Gazetede 10 Ekim 1907’de yayınlanan haberde “Van Valisi Ali Bey, İstanbul’a gitmek üzere Batum’a ulaştığında kalmaya gittiği otelin yakınında meçhul bir şahıs tarafından öldürülmüştür. Olayı gerçekleştiren kişi ise kaçmıştır” haberi kaleme alınmıştır.¹⁰⁴

---

¹⁰¹Türk, 17 Ocak 1907, N.154, s.3.

¹⁰²Türk, 7 Şubat 1907, N.155, s.3.

¹⁰³Türk, 27 Haziran 1907, N.167, s.2.

¹⁰⁴Türk, 10 Ekim 1907, N.181, s.3.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NİN MERKEZE UZAK EYALETLERİNDE YAŞANAN OLAYLAR

A- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE RUMELİ'DE YAŞANAN OLAYLAR

Fransız İhtilali'nin ardından tüm dünyaya yayılan milliyetçilik düşüncesi çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti içindeki toplulukları da etkisi altına almıştır. Osmanlı Devleti'nin Rumeli bölgesinde etnik bakımdan farklı birçok topluluk yaşamaktaydı. Milliyetçilik düşüncesinin etkisiyle ilk ayaklanan topluluk Sırp'lar olmuştur. Daha sonra da Yunanlılar isyan ederek Osmanlı Devleti'nden ayrılıp bağımsız olmuşlardır. XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti Rumeli'de kalan topraklarını korumak için bu bölgede ıslahat çalışmaları yapmaktaydı. Ayrıca bu bölgedeki çete olayları huzur ve düzenin sağlanmasını güçleştiriyordu. Bu kısımda Türk Gazetesi'nde bu konuyla ilgili haberlere yer verilmiştir.

a- Rumeli Islahatları İle İlgili Gelişmeler

Türk Gazetesi'nde 12 Kasım 1903'te yayınlanan haberde “Rusya ve Avusturya Hükümetleri Rumeli ıslahatlarını genişletmek için bazı tekliflerde bulunmuşlardır. Bu tekliflerin en mühimi, bu iki hükümet konsoloslar aracılığıyla Rumeli Vilayeti'nin idaresini kontrol etmek istemektedirler. Bunun için de kendileri müfettişler tayin etmeyi düşünmektedirler. Osmanlı Hükümeti'nin yabancı müdahalesini ne şekilde anlayacağını belli değilse de İngiltere ve İtalya Devletlerinin bu hususu kontrole razı olmayacakları ancak meselenin takibi için işin içine Düvel-i Muazzama'nın¹⁰⁵ girmesini isteyecekleri haber verilmektedir” haberi verilmiştir.¹⁰⁶

¹⁰⁵Büyük devletler tabiri Avrupa'daki İngiltere, Fransa, Almanya, Avusturya-Macaristan, Rusya ve İtalya Devletleri için kullanılan bir tabirdir. Bkz. Ferit Develioğlu, a.g.e., s.196.

¹⁰⁶Türk, 12 Kasım 1903, N.2, s.2.

12 Kasım 1903'te yayınlanan başka bir haberde "Osmanlı Devleti'nin Rumeli Vilayeti yeni jandarma teşkilatında istihdam edilmek üzere dört Belçikalı zabıt İstanbul'a gelmişlerdir" haberi verilmektedir.¹⁰⁷

Gazetede 19 Kasım 1903'te yayınlanan haberde "Bâb-ı Âli geçen şubatta kabul olunan ıslahat layihasının icraya koyduğundan beri genel müfettişin yanına Hristiyan yardımcılar tayin edilmiştir. Jandarma düzenlemesi dahi İsveçli, Belçikalı subaylara ihale edilmiştir. Yakılıp yıkılan mabedin inşası ve mültecilerin dönmesi için yeterli miktarda para tahsis edildiğinden Rusya ve Avusturya'nın sonradan birlikte verdikleri nota gereksiz görülüp reddedilmiştir" haberi kaydedilmiştir.¹⁰⁸

26 Kasım 1903'te yayınlanan haberde "Bâb-ı Âli'nin Rusya ve Avusturya'nın son taleplerine karşı verdiği olumsuz cevaba karşı Rusya ve Avusturya elçileri birlikte layihanın hafifletirilerek uygulanmasını talep etmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin bu durumu kabule meyilli olduğu Avrupalılar tarafından haber verilmektedir" haberi kaleme alınmıştır.¹⁰⁹

Gazetenin 10 Aralık 1903'te verdiği haberde "Bâb-ı Âli'ye vilayetlerin ıslahına dair Rusya ve Avusturya elçileri Baron Dukaliçe ile Mösyö Ziyenuveyef'in verdikleri müşterek nota aşağıdaki hususları içermektedir. Osmanlı Hükümeti'nin Rumeli'deki hâkimiyetine zarar gelmemek koşuluyla mevcut durum devam edecektir. Notada beyan olunan dokuz maddenin esasen kabul olunmakla birlikte ayrıntılar için haberleşmenin devam ettiği bildirilmektedir. Son gelen bir telgrafa göre Rusya ve Avusturya Devletleri önceden vermiş oldukları notanın harfiyen kabul olunması için bir ultimatom hazırlamışlardır" haberi verilmiştir.¹¹⁰

Türk Gazetesi'nde 24 Aralık 1903'te yayınlanan haberde "Yeni kabul olunan ıslahat layihası gereğince Avrupa namına Rusya ve Avusturya Hükümetleri tarafından Genel Müfettiş Hüseyin Hilmi Paşa'ya birer yardımcı tayin edilerek bunlar aracılığıyla Rumeli Vilayeti'nin askeri ve mülki idaresinin kontrol edileceği malum olmuştur. Rusya Hükümeti önceleri Selanik ve Manastır konsolosluklarında

---

¹⁰⁷Türk, 12 Kasım 1903, N.2, s.2.

¹⁰⁸Türk, 19 Kasım 1903, N.3, s.2.

¹⁰⁹Türk, 26 Kasım 1903, N.4, s.3.

¹¹⁰Türk, 10 Aralık 1903, N.6, s.2.

bulunmuş ve hala Beyrut Konsolos'u olan Mösyö Demrik'i, Avusturya Devleti ise evvelce Bosna ve Mostar mutasarrıflıklarında bulunmuş ve şimdi Viyana'da hariciye nezareti memurlarından Mösyö Dumullar'ı göndereceklerini Bâb-ı Âli'ye bildirmişlerdir. Yine layiha gereğince jandarma komutanlığına bir yabancı tayin edilmeliymiş. Almanya'nın Rumeli işlerine fiili olarak karışmaktan çekinmekle birlikte bu vazifeyi İtalya askeri generallerinden olan Kıradır'ının mesuliyetine vereceği haberleri gelmektedir. Bu üç büyük yabancı memurun emrinde kendi cins ve milletlerinden bir sürü memurun olacağı da haber verilmiştir" haberi verilmekteydi.¹¹¹

31 Aralık 1903'te yayınlanan haberde "Rumeli Vilayeti Genel Müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa'ya, yardımcı olmak üzere Rusya tarafından Mösyö Demrik ve Avusturya tarafından da Fünmüler seçilmiştir. Bunların Rumeli'de birer konsolosluğa tayin olunarak o surette hem yardım hem de kontrolde bulunmaları Bâb-ı Âli tarafından arzu edilmektedir. Hatta bu hususu Rusya elçisine anlatmak üzere Tophane Müşiri Zeki Paşa elçiye gitmiş ise de gerek Rusya gerek Avusturya sefirleri gayet kapalı hareket edip bir an evvel kendi istekleri yapılmazsa başka türlü tedbirler almaya mecbur olacaklarını beyan etmişlerdir" haberi kaydedilmiştir.¹¹²

Gazetenin 31 Aralık 1903'te verdiği haberde "Rumeli Vilayeti jandarma komutanlığına bir İtalyanın atanmasına Bâb-ı Âli, muhalefet etmiştir. Almanya'nın Rumeli hadisesine karışmamasına rağmen bir Alman memurunun Rumeli'ye tayini Hükümet-i Seniyye, tarafından arzu edilmektedir" haberi kaleme alınmıştır.¹¹³

31 Aralık 1903'te yayınlanan başka bir haberde "Hükümet-i Seniyye, Rusya ve Avusturyalı yardımcı ve denetçilerin maaşlarını da kendisi düzenlemek istememiş ise de Rusya ve Avusturya elçileri bu durumu kabul etmemişlerdir" haberi verilmiştir.¹¹⁴

Gazetede 7 Ocak 1904'te yayınlanan haberde "Hükümet-i Seniyye Rumeli jandarma komutanlığına otuz beş seneden beri Osmanlı Devleti hizmetinde bulunan

---

¹¹¹Türk, 24 Aralık 1903, N.8, s.3.

¹¹²Türk, 31 Aralık 1903, N.9, s.3.

¹¹³Türk, 31 Aralık 1903, N.9, s.3.

¹¹⁴Türk, 31 Aralık 1903, N.9, s.3.

İngiliz Bolonit Paşa'yı tayin ettirmek için ısrar etmiş ise de Rusya ve Avusturya elçileri bunu kabul etmediğinden bu göreve bir İtalyan atanmıştır” haberi verilmekteydi.¹¹⁵

Türk Gazetesi'nde 14 Ocak 1904'te yayınlanan haberde “Rumeli Vilayeti jandarma alaylarında istihdam edilmek üzere celp edilen subaylardan İsveçli Kaymakam Nandrob ve Belçikalı Binbaşı Flib Beyler, Kosova'da görevlendirilmişlerdir. Belçikalı Kaymakam Simon ve İsveçli Binbaşı Onandar Beyler, Manastırda görevlendirilmişlerdir. Belçikalı Kaymakam Malfayes ve Binbaşı Leynon Beyler, Selanik vilayetine dağıtılıp görevlendirilmişlerdir. Bunlardan kaymakam rütbesinde olanlar jandarma, binbaşı rütbesinde olanlar da polis düzen ve ıslahatına memur edilmişlerdir” haberi kaydedilmiştir.¹¹⁶

Gazetenin 21 Ocak 1904'te verdiği haberde “Rumlardan bildirildiğine göre Roma'daki Osmanlı Devleti Elçisi, İtalyan Hükümeti'ne müracaat ederek Rumeli jandarma komutanlığına İtalyan bir kişinin tayin olunmasını talep etmiştir. İtalya General DuGeorgeois'i, Rumeli jandarma komutanlığına atamıştır. General DuGeorgeois, Piyemonlu genç ve çalışkan bir subaydır. Almanca, Fransızca ve Türkçe dâhil olmak üzere yaklaşık on dile aşina imiş. General on güne kadar İstanbul'da bulunacakmış. Rusya ve Avusturya elçilikleri İtalyan jandarma kumandanının tayin olunmasından dolayı memnuniyetlerini Bâb-ı Âli'ye, beyan etmişlerdir. Avusturya kontrol memuru İstanbul'a ulaşmıştır” haberi kaleme alınmıştır.¹¹⁷

Türk Gazetesi'nde 21 Ocak 1904'te yayınlanan haberde “Rumeli jandarma subaylığına, Rusya ile Avusturya on sekiz subay tayinini kararlaştırmışlardır” haberi verilmiştir.¹¹⁸

21 Ocak 1904'te yayınlanan başka bir haberde “İstanbul'dan Tan Gazetesi'ndeki haberlere göre Devlet-i Âliyye'nin¹¹⁹ böyle kolay bir surette

---

¹¹⁵Türk, 7 Ocak 1904, N.10, s.3.

¹¹⁶Türk, 14 Ocak 1904, N.11, s.2.

¹¹⁷Türk, 21 Ocak 1904, N.12, s.2.

¹¹⁸Türk, 21 Ocak 1904, N.12, s.3.

¹¹⁹Osmanlı Devleti'ne verilen isimlerden biridir. Ferit Develioğlu, a.g.e., s.181.

Avrupa'nın teklif ettiği kontrol usulünü ve jandarma düzenlemesini kabul etmesinde hayret edilecek bir şey olmadığı belirtilmiştir. Hükümet-i Seniyye, Avrupa'nın kabul ettiği bu yeni tarzı kabul etmeyecek olursa ilkbaharda meydana gelecek olan karışıklıktan dolayı Avrupa'ya karşı sorumlu tutulacakmış. Avrupalıların teklif ettikleri yeni usulü kabul ettikten sonra yeniden ilkbaharda asilik baş gösterecek olursa Avrupalılar Hükümet-i Seniyye'ye karşı sorumlu olacaklarmış. Avrupalılar işi düzeltmeyince Devlet-i Âliyye, Bulgaristan'a karşı savaş açacakmış” haberi verilmekteydi.¹²⁰

Gazetede 27 Ocak 1904'te yayınlanan haberde “İstanbul'dan gelen bir telgrafa göre Rusya ve Avusturya elçilerinin takdim ettikleri ıslahat programının kabul olunduğu ve Rumeli asileri hakkında genel bir af çıkartılacağını Bâb-ı Âli, Avusturya ve Rusya elçilerine bildirmiştir. Aynı zamanda Bulgarların Makedonya asilerine yardımda bulunmaması için Rusya ve Avusturya devletlerinin Sofya Hükümeti yanında ısrar etmeleri Avusturya ve Rusya elçilerine rica edilmiştir” haberi kaydedilmiştir.¹²¹

4 Şubat 1904'te yayınlanan haberde “İslahatın uygulanmasında Avusturya ve Rusya devletleri hoşnutsuzluk göstermişlerdir. Uygulama bu şekilde devam edecek olursa beklenen fayda görülmeyecekmiş. Bâb-ı Âli, kontrol memurlarının sürekli olarak Hüseyin Hilmi Paşa ile birlikte gezmelerini ve Hüseyin Hilmi Paşa'ya yerel ihtiyaçları bildirmelerini istiyormuş. Kontrol memurlarının tercüman ve kâtiplerinin yanında da mahalli hükümet memurlarından birisinin bulunması şart koyulmuş olduğu gibi İtalyan jandarma kumandanının, jandarma ıslahatı için vereceği rapor Meclis-i Vükela'da incelendikten sonra çıkacak irade-i seniyye hükmünce rapor uygulamaya konulacakmış” haberi kaleme alınmıştır.¹²²

Türk Gazetesi'nde 4 Şubat 1904'te yayınlanan haberde “Avusturya ve Rusya Bâb-ı Âli'nin ıslahat hakkındaki düşüncelerini reddetmişlerdir. Bâb-ı Âli Makedonyalılarla Arnavutlar arasında yabancı subay öldürmek için bir birleşmenin olduğunu Avrupalılara bildirmiştir. Yabancı subayların kendi üniformalarını

---

¹²⁰Türk, 21 Ocak 1904, N.12, s.3.

¹²¹Türk, 27 Ocak 1904, N.13, s.4.

¹²²Türk, 4 Şubat 1904, N.14, s.4.

giymelerini Osmanlı Hükümeti kabul etmemiştir. Genel Müfettiş Hilmi Paşa'nın yardımcısı unvanıyla Rumeli ıslahatına ve Osmanlı idaresini teftiş için görevlendirilen Mösyö Müler ve Demrik Selanik'e gelmişlerdir. Jandarma kumandanı İtalyan General DuGeorgeois'in de gelmesi bekleniyormuş" haberi verilmiştir.¹²³

4 Şubat 1904'te yayınlanan başka bir haberde "Rumeli Vilayeti'nde bir İtalyalı generalin kumandasında oluşturulacak jandarma alaylarında Yirmi Fransız subayın kendi rütbeleriyle istihdam olunacağı ve lazım gelenlerin Fransa Harbiye Nezareti tarafından seçilip dağıtmaya başlandığı Frans Milliyete Gazetesi tarafından haber verilmiştir" haberi verilmekteydi.¹²⁴

Gazetenin 11 Şubat 1904'te verdiği haberde "Avrupalı kontrol memurları Vilayet-i Selase'nin¹²⁵ mali durumunu anlayabilmek için Hüseyin Hilmi Paşa'dan bu vilayetlerin bütçelerini istemişlerdir. Müfettiş paşa durumu İstanbul'a bildirip cevap beklemekteymiş. Rusyalı General Sustak ile bir subay Rumeli'de yeni düzene konulan jandarma bölüğüne katılmak üzere İstanbul'a gelmişlerdir" haberi kaydedilmiştir.¹²⁶

18 Şubat 1904'te yayınlanan haberde "Rumeli jandarma kumandanlığına tayin edilen İtalyan General DuGeorgeois'e, Hükümet-i Seniyye tarafından feriklik¹²⁷ rütbesi verilmiştir" haberi kaleme alınmıştır.¹²⁸

Gazetede 18 Şubat 1904'te yayınlanan haberde "Avrupalı mülki memurlar, Rumeli'deki Hıristiyan köylerinin istekleri özerkliktir demişlerdir. Paşa da bu konuda sağlam vaatte bulunmuştur. Yine memurların nasihati üzerine Hüseyin Hilmi Paşa geçen seneden kalma ne kadar politik mahkeme varsa görmezden gelinmeyerek biran evvel bitirilmesini emretmiştir. Avrupalı kontrol memurları memuriyetlerinin kabulü hakkında daha şimdiye kadar lazım gelen irade-i seniyye'nin çıkmamasından dolayı kendi elçilerine şikâyetler yağdırmışlardır. Eğer bu hal devam edecek olursa

---

¹²³Türk, 4 Şubat 1904, N.14, s.4.

¹²⁴Türk, 4 Şubat 1904, N.14, s.4.

¹²⁵Osmanlı Devleti'nde Rumeli'deki Kosova, Manastır, Selanik Vilayetleri kastedilmiştir.

¹²⁶Türk, 11 Şubat 1904, N.15, s.3.

¹²⁷Türk ordusunda 1934'e kadar kullanılan bir askeri rütbe olup bugünkü Tümgenerallik rütbesi gibidir. Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.110.

¹²⁸Türk, 18 Şubat 1904, N.16, s.3.

memleketleri tarafına döneceklermiş. Delegasyon heyetinden bir kişi Mösyö Golohofski'ye, Avusturya ve Rusya, Rumeli meselelerinde tuttuğu yolu tamamıyla biliyor mu? Eğer Devlet-i Âliyye ile Bulgaristan arasında bir savaş çıkacak olursa ne yapacaklardır sorusunu sormuştur. Kont Golohofski, cevabında hakikaten Rusya ve Avusturya bu mühim mesele hakkında görüşmemişlerdir demiştir” haberi verilmiştir.¹²⁹

Türk Gazetesi'nde 25 Şubat 1904'te yayınlanan haberde “DuGeorgeois Paşa'nın başkanlığı altında oluşturulan jandarma komisyonunda diğer Avrupalı jandarma subayları hazır bulunmuşlardır. Gelecek içtimalarda Avrupalı ateşemiliterlerin¹³⁰ de hazır bulunmaları ve kararların gizli tutulması kararlaştırılmıştır. Hükümet-i Seniyye tarafından DuGeorgeois Paşa'nın yanına Erkan-ı Harbiye komutanlarından Osman Paşa tayin olunmuştur. Bâb-ı Âli, Rusya ve Avusturya sivil memurlarının tamamıyla kabulü konusunda zorluk göstermiştir” haberi verilmekteydi.¹³¹

Gazetenin 3 Mart 1904'te verdiği haberde “Hükümet-i Seniyye, Rumeli'nin üç vilayetinde milletlerarası subaylar tarafından oluşturulacak jandarma kumandanlığına Müşir Mustafa Paşa'yı, tayin etmiştir. Bu makama geçmek üzere İtalya'dan gelen ve ferik rütbesiyle Osmanlı hizmetine giren DuGeorgeois Paşa'yı dahi yardımcı sıfatıyla yanına vermeye gayret etmiştir” haberi kaydedilmiştir.¹³²

10 Mart 1904'te yayınlanan haberde “İtalyalı DuGeorgeois Paşa ile jandarma düzenlemesine memur olan yabancı subaylar ve askeri diplomatlar Bâb-ı Seraskeri'de¹³³ içtima edip Hükümet-i Osmaniye'nin yeni yapmış olduğu jandarma düzenleme layihasını müzakere etmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.¹³⁴

---

¹²⁹Türk, 18 Şubat 1904, N.16, s.3.

¹³⁰Askeri diplomatlara verilen isimdir.

¹³¹Türk, 25 Şubat 1904, N.17, s.3.

¹³²Türk, 3 Mart 1904, N.18, s.2.

¹³³II. Mahmut devrinde Yeniçeri Ocağı kaldırılınca önce bu teşkilatın başı olan Yeniçeri Ağası'nın makamı, yeni oluşturulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusunun başına bir serasker tayin edilmişti. Beyazıt'ta halen üniversite merkez binasının bulunduğu yerdeki eski saray, serasker kapısı yani seraskerin makamı oluşturulmuştur. Bu makamın ve teşkilatının kurulmasının ardından sadr-ı azamların sefere gitme usulleri terk edilmiştir. Bundan böyle serasker de Osmanlı İmparatorluğu'nun kara kuvvetlerinin başı olmuştur. Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.311.

¹³⁴Türk, 10 Mart 1904, N.19, s.3.

Gazetede 17 Mart 1904'te yayınlanan haberde "Bâb-ı Seraskeri'de içtiması haber verilen yabancı subaylardan oluşan jandarma düzenleme komisyonu Osmanlı Hükümetinin tanzim ettiği layihanın tamamıyla istenilen şekilde olduğunu görmüşlerdir" haberi verilmiştir.¹³⁵

17 Mart 1904'te yayınlanan haberde "Rusya ve Avusturya taahhütlerinde olan jandarma düzenlemesi hakkında vermiş oldukları notaya Bâb-ı Âli cevabında yabancı çavuş ve subayın kabulünü katiyen reddedip programında bu gibi şeylerin olmadığını bildirmiştir" haberi verilmekteydi.¹³⁶

Gazetenin 17 Mart 1904'te verdiği başka bir haberde "Padişah, İngiltere elçisi tarafından kullanılan şiddetli dile son vermek için DuGeorgeis Paşa'ya jandarma düzenlemesinin bir an önce sona erdirilmesi hakkında lazım gelen emirleri vermiştir" haberi kaydedilmiştir.¹³⁷

Türk Gazetesi'nde 24 Mart 1904'te yayınlanan haberde "Rumeli jandarma düzenlemesine dair olan layihayı Bâb-ı Âli henüz kabul etmemiştir. Layiha bugünlerde kabul olunmayacak olursa Rusya ve Avusturya elçileri Osmanlı hükümeti nezdinde bir teşebbüste daha bulunacaklarmış" haberi kaleme alınmıştır.¹³⁸

24 Mart 1904'te yayınlanan başka bir haberde "Jandarma düzenlemesinin büyük çoğunlukla Arnavutların oturduğu sancak ve kazaları içine almayacağına ve diğer taraftan da Kosova Vilayeti jandarma subaylığına sadece Avusturyalı subay tayin olunacağına dair Belgrat'a gelen haberler Sırbistan Hükümeti'ni büyük bir telaşa düşürmüştür. Sırp Hükümeti'nin Avrupalı devletleri bu konuda protesto etmesi beklenilmektedir" haberi verilmiştir.¹³⁹

Gazetede 31 Mart 1904'te yayınlanan haberde "Bâb-ı Âli evvelce vermiş olduğu kararı feshetmekle son olarak toplanan Meclis-i Hass-ı Vükela'da alınan kararlar gereğince Avusturya ve Rusya'nın vermiş oldukları son notaya cevap verecektir. Hükümet-i Seniyye, yabancı subaylara verilmesi istenilen iktidarın

---

¹³⁵Türk, 17 Mart 1904, N.20, s.3.

¹³⁶Türk, 17 Mart 1904, N.20, s.3.

¹³⁷Türk, 17 Mart 1904, N.20, s.3.

¹³⁸Türk, 24 Mart 1904, N.21, s.3.

¹³⁹Türk, 24 Mart 1904, N.21, s.3.

sınırlarını belirleyecektir. Yalnız jandarma başkumandanıyla yardımcıları Türk subaylarını görevden alabileceklerdir. Fakat bu konuda genel müfettişin de oyu lazım olacaktır” haberi verilmekteydi.¹⁴⁰

31 Mart 1904’te yayınlanan başka bir haberde “İngiltere elçisi, padişahla yaptığı son mülakatında Avrupa’nın arzusu gereğince jandarma düzenlemesinin bir an önce bitirilmesini tavsiye etmiştir” haberi kaydedilmiştir.¹⁴¹

Türk Gazetesi’nde 7 Nisan 1904’te yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, Avusturya ve Rusya elçilerine cevaben vermiş olduğu notada General DuGeorgeois’e Avrupalıların arzu ettiği yönetimi verdiğini bildirmiştir. Fakat DuGeorgeois’in askere vereceği emir bir Osmanlı generali tarafından tebliğ olunacakmış” haberi kaleme alınmıştır.¹⁴²

Gazetenin 7 Nisan 1904’te verdiği haberde “Bâb-ı Âli’nin notasına Rusya ve Avusturya elçileri cevap vermişlerdir. Jandarma düzenlemesinde kabul edilecek yabancı başçavuşların sayısını otuza kadar düşürmüşlerdir. Bundan aşağısını da kabul etmeyeceklerini bildirmişlerdir. Eğer bu kararın kabulü Bâb-ı Âli tarafından uzatılacak olursa sonucun Osmanlı Hükümeti için fena olacağını beyan etmişlerdir” haberi verilmiştir.¹⁴³

14 Nisan 1904’te yayınlanan haberde “Avrupalı devletler, Bâb-ı Âli’nin teklif ettiği gibi Rumeli jandarmasına beşer subay yollayacaklardır. Avrupalılar ilerde subay adedini istedikleri gibi artıracaklarını da Bâb-ı Âli’ye bildirmişlerdir. Subayların taksimi şu şekildedir. Rusya subayları Selanik, İtalyanlar Manastır, Avusturyalılar Üsküp, İngilizler Drama, Fransızlar Siroz taraflarını işgal edeceklermiş” haberi verilmekteydi.¹⁴⁴

Gazetede 14 Nisan 1904’te yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, jandarma düzenlemesi için yirmi beş Avrupalı subaydan fazlasını kabul etmeyeceğini elçilere bildirmiştir. Onlar da işleri uzatmamak için şimdilik yirmi beş adet subay

---

¹⁴⁰Türk, 31 Mart 1904, N.22, s.3.

¹⁴¹Türk, 31 Mart 1904, N.22, s.3.

¹⁴²Türk, 7 Nisan 1904, N.23, s.3.

¹⁴³Türk, 7 Nisan 1904, N.23, s.3.

¹⁴⁴Türk, 14 Nisan 1904, N.24, s.3.

yollamışlardır. General DuGeorgeois, paskalyadan sonra yardımcılarıyla birlikte hareket edecekmiş” haberi kaydedilmiştir.¹⁴⁵

Türk Gazetesi’nde 21 Nisan 1904’te yayınlanan haberde “Londra’dan bildirildiğine göre jandarma düzenlemesinde kullanılacak beş İngiliz subayı Londra’yı terk etmişlerdir. Jandarma düzenlemesinde kullanılacak yabancı subayların fes giymek istememeleri üzerine kalpak giymeleri emredilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.¹⁴⁶

28 Nisan 1904’te yayınlanan haberde “Abazya’da Avusturya Hariciye Nazırı ile İtalya Hariciye Nazırı Titoni arasında yapılan görüşmede her iki hükümetten birisi diğerini önceden haber vermeksizin Rumeli’de hiçbir harekette bulunmayacaklarına dair ittifak etmişlerdir” haberi verilmiştir.¹⁴⁷

Gazetede 5 Mayıs 1904’te yayınlanan haberde “Rumeli Vilayet’inde uluslararası oluşturulan jandarma düzenlemesine memur beş Fransız subayı Selanik’e gelmişlerdir. Malum olduğu üzere bunlar Serez tarafında birleşecek para ve ihtiyaçları Fransa tarafından karşılanacakmış” haberi verilmekteydi.¹⁴⁸

19 Mayıs 1904’te yayınlanan haberde “Londra avam kamarasında Rumeli meselesine dair sorulan bir soruya cevaben Hariciye Müsteşarı Kont Barasi, şöyle demiştir: ‘İhtilal komitesi reislerinin tekliflerini İngiltere Devleti yararlı bulmuyor. Osmanlı Hükümeti ıslahat kararlarını kabul etmiş ve uygulamaya başlamıştır. Jandarma hizmetinde kullanılacak Avrupalı subaylar da Selanik’e ulaşmışlardır. Asayişin bundan böyle bozulacağını zannetmem. Subaylar vazifelerini hakkıyla yaparak emniyeti sağlayabilirler’” haberi kaydedilmiştir.¹⁴⁹

Türk Gazetesi’nde 19 Mayıs 1904’te yayınlanan haberde “Jandarma kumandanı DuGeorgeois Paşa, Selanik’e ulaşan Avrupalı subayları hemen Üsküp Vilayeti’ne göndermiştir. Asıl jandarma ıslahatı Üsküp’ten başlayacaktır. Avrupalı subayların denetimi dört gün sürecektir. Subaylar Mayısın birinci günü Üsküb’e ulaşmışlar ve Müslüman halk tarafından ne iyi ne kötü bir kabul görmüşlerdir.

---

¹⁴⁵Türk, 14 Nisan 1904, N.24, s.3.

¹⁴⁶Türk, 21 Nisan 1904, N.25, s.3.

¹⁴⁷Türk, 28 Nisan 1904, N.26, s.3.

¹⁴⁸Türk, 5 Mayıs 1904, N.27, s.3.

¹⁴⁹Türk, 19 Mayıs 1904, N.29, s.3.

Hristiyan ahali ise bilakis bunların bir iş yapabileceklerine emin değillerdir. Yabancı subayların işlemlerinde kendi konsolosları da hazır bulunmuşlardır” haberi kaleme alınmıştır.¹⁵⁰

Gazetenin 9 Haziran 1904’te verdiği haberde “İstanbul’da Rusya elçisi padişah tarafından kabul olunmuş ve görüşme sırasında padişah Rumeli’deki ıslahatın güzel bir şekilde devam ettiğini Rusya Hükümeti’nin arzu ettiği takdirde lazım gelen incelemeyi yapabileceklerini söylemiştir. Sonradan Meclis-i Vükela’da Hariciye Nazırı, Kont Golohofski’nin Rumeli işine dair beyan ve mütalaası esnasında kullandığı dilin protesto edilmesini Viyana elçisine bildirmiştir” haberi verilmiştir.¹⁵¹

9 Haziran 1904’te yayınlanan başka bir haberde “Rumeli jandarma düzenlemesi pek mükemmel bir surette devam ediyormuş. Yabancı yardımcılar bulundukları daire dâhilinde çalışıyorlarmış. Hüseyin Hilmi Paşa’dan bir jandarma askerine kadar herkes DuGeorgeois Paşa’nın hareketlerinden memnun kalmışlar. Türkiye-Bulgaristan antlaşması üzerine Bulgar halka genel af ilan olunmuş sadece Edirne hapisanesinden dört bin beş yüz doksan kişi tahliye edilmiştir. İhtilal esnasında Bulgaristan’a göç edip de tekrar memleketlerine dönenlere Osmanlı Hükümeti kolaylık sağlayarak onların yerleşmeleri için hayli para sarf etmiştir. Bu bilgileri Tayms Gazetesi araştırmaları neticesinde bildirmiştir” haberi verilmekteydi.¹⁵²

Türk Gazetesi’nde 23 Haziran 1904’te yayınlanan haberde “Rumeli Genel Müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa, halkın askeri işler dışında idari ve mülki işler için yabancı subaylara katiyen müracaat etmemesini söylemesi Avrupa gazeteleri tarafından haber verilmiştir” haberi kaydedilmiştir.¹⁵³

8 Eylül 1904’te yayınlanan haberde “Avrupain Gazetesi’nin bildirdiğine göre Rumeli’ye tayin olunan Avrupalı subayların hareketleri beğenilmemiştir. Bu subaylar kontrolleri altında bulunan halkın refahını sağlayacakları yerde her subay mensup olduğu hükümetin politikasını kabul ettirmek isteyip adaletin sağlanmasını

---

¹⁵⁰Türk, 19 Mayıs 1904, N.29, s.3.

¹⁵¹Türk, 9 Haziran 1904, N.32, s.2.

¹⁵²Türk, 9 Haziran 1904, N.32, s.2.

¹⁵³Türk, 23 Haziran 1904, N.34, s.2.

engellemektedirler. Bu hükümet-i muazzama subayları içinde en fazla taraflı davranan Rusya ve Avusturya subaylarıdır. Rus subayları açık bir şekilde Slavları himaye etmekte. Slavca bilmeyenlerin şikâyetlerini dikkate almamaktadırlar. Panslavizm'in öncüsü olarak tanıdıkları Bulgarları himaye edip halkı Bulgarlığa teşvik etmektedirler. Bulgar canileri bile Rus murahhaslarının himayesini almışlardır. Avusturya ve Rus Hükümetleri Ayastefanos Antlaşması'nı doğru olmayan bir yolla ele geçirmeye ve Selanik yolunun güvenliği için çalışmaktadırlar. İtalya ise Arnavutluk sahilinden bir türlü dikkatini ayırmamaktadır" haberi kaleme alınmıştır.¹⁵⁴

Gazetenin 22 Eylül 1904'te verdiği haberde "Bâb-ı Âli, Avusturya ve Rusya'nın Rumeli'deki yabancı jandarma subaylarının miktarının artırılması hakkındaki tekliflerini kabul etmiştir" haberi verilmiştir.¹⁵⁵

20 Ekim 1904'te yayınlanan haberde "Rusya ve Avusturya'nın teklif ve ısrarıyla Rumeli'deki yabancı jandarma subaylarının adedini çoğaltmayı Bâb-ı Âli'nin kabul ettiği daha önce haber verilmişti. Son postanın getirdiği Avrupa gazeteleri yeniden on iki Avusturyalı ve Rusyalı, beş İtalyalı, beş Fransız ve bir İngiliz subayın ilave edileceğini bildirmişlerdir" haberi verilmekteydi.¹⁵⁶

Türk Gazetesi'nde 3 Kasım 1904'te yayınlanan haberde "Bâb-ı Âli, yabancı jandarma subaylarının artırılmasına razı olmadığından Avusturya Hükümeti, altı subayın gönderilmesini şimdilik ertelemiştir" haberi kaydedilmiştir.¹⁵⁷

Gazetenin 17 Kasım 1904'te verdiği haberde "Merhum Ali Ferih Bey'in yerine Ferik Sadık Paşa, Bulgaristan Komiserliği'ne tayin olunarak memuriyet yerine ulaşmıştır" haberi verilmekteydi.¹⁵⁸

24 Kasım 1904'te yayınlanan haberde "Rumeli Vilayeti Müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa, emrindekilerle birlikte Selanik'e ulaşmıştır. Vali Rauf Paşa, Müşir Hayri Paşa mülki ve askeri memurlarla Hüseyin Hilmi Paşa'yı istasyonda karşılamışlardır.

---

¹⁵⁴Türk, 8 Eylül 1904, N.45, s.2.

¹⁵⁵Türk, 22 Eylül 1904, N.47, s.3.

¹⁵⁶Türk, 20 Ekim 1904, N.51, s.2.

¹⁵⁷Türk, 3 Kasım 1904, N.53, s.3.

¹⁵⁸Türk, 17 Kasım 1904, N.55, s.2.

Hüseyin Hilmi Paşa yaz mevsimine kadar Selanik'te kalacakmış. Yaz mevsimini de Manastır'da geçirecekmiş” haberi kaydedilmiştir.¹⁵⁹

Gazetede 22 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, Rusya ve Avusturya'nın ilave olarak yeniden Rumeli'ye yolladığı subayları kabul etmeyeceğini elçilere bildirmiştir. Genel Müfettiş Hilmi Paşa'ya gelenlerin resmen tanınmaması için emir verilmiştir” haberi verilmiştir.¹⁶⁰

1 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Avusturya ve Rusya Murahhaslarının verdikleri resmi raporlara göre Makedonya ıslahat projesinin uygulanması ve kaydedilen ilerlemeye dair Avusturya-Macaristan Hükümeti resmi bir layiha yayınlamıştır. Layihada Makedonya ahalisinin şikâyetlerini murahhaslara arza başladıklarından bahsedilmiştir. İlk altı ayda yedi yüz şikâyet olmuştur. Şikâyetlerin hepsi Genel Müfettiş Hilmi Paşa'ya ulaşmış ve işleme alınmıştır” haberi kaleme alınmıştır.¹⁶¹

22 Aralık 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Rumeli jandarmasına dâhil olmak üzere Rusya ve Avusturya Devletleri yeniden yedişer subay gönderdikleri gibi İtalya Hükümeti dahi yakında beş subay göndereceğini Bâb-ı Âli'ye bildirmiştir” haberi verilmekteydi.¹⁶²

Türk Gazetesi'nde 29 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Fransa Rumeli jandarmasına ilaveten beş subay yollayacağını Bâb-ı Âli'ye bildirmiştir” haberi kaleme alınmıştır.¹⁶³

29 Aralık 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Selanik'te elli kişiden oluşan Rum heyeti, Genel Müfettiş Hilmi Paşa ve yabancı kontrol memurlarıyla konsolosları ziyaret etmişlerdir. Bulgar çetelerinin Rumlara karşı icra etmekte oldukları zulüm ve cinayetleri protesto ettiklerini Fransız gazeteleri haber vermiştir” haberi verilmiştir.¹⁶⁴

---

¹⁵⁹Türk, 24 Kasım 1904, N.56, s.3.

¹⁶⁰Türk, 22 Aralık 1904, N.60, s.3.

¹⁶¹Türk, 1 Aralık 1904, N.57, s.3.

¹⁶²Türk, 22 Aralık 1904, N.60, s.3.

¹⁶³Türk, 29 Aralık 1904, N.61, s.3.

¹⁶⁴Türk, 29 Aralık 1904, N.61, s.3.

Gazetenin 6 Ocak 1904'te verdiği haberde “Rumeli jandarmasına ilaveten gönderilecek olan yirmi üç yabancı subayın Osmanlı üniforması giymeyecekleri ve maaşlarının mensup oldukları hükümetler tarafından ödeneceği gelen son haberlerdendir” haberi kaydedilmiştir.¹⁶⁵

19 Ocak 1905'te yayınlanan haberde “Her ihtimale karşı gerektiğinde Rumeli'de askerleri ve muhafızları silahlandırmak için İstanbul'dan Selanik'e yirmi bin mavzer ve iki buçuk milyon fişek yollandığı haber alınmıştır” haberi verilmiştir.¹⁶⁶

Türk Gazetesi'nde 2 Şubat 1905'te yayınlanan haberde “Rusya ve Avusturya Elçileri, Bâb-ı Âli'ye bir nota vererek ıslahat yapılmasından dolayı üç Rumeli vilayet maliyesinin ödenek ve masraflarının yabancı kontrol memurları tarafından teftiş altına alınmasını talep etmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.¹⁶⁷

9 Şubat 1905'te yayınlanan haberde “Fransa Hariciye Nezareti'nin resmi fikirlerini dile getiren Tan Gazetesi sonradan Rumeli'deki duruma dair neşrettiği baş makale şu haberlere yer vermiştir. Bâb-ı Âli, Rumeli Vilayeti jandarmasına ilaveten yeniden yabancı subayların tayinine mali durumun darlığını bahane göstererek karşı çıkmıştı. Bunun üzerine Rusya ve Avusturya Elçileri, Selanik, Manastır, Kosova Vilayetleri maliyelerinin yabancı kontrol memurları tarafından teftiş edilmesini Osmanlı Hükümeti'nden talep etmişlerdir. Elçilerin talepleri bahsedilen üç vilayette ödenek ve masrafların yabancı kontrol memurlarının gözetimine verilmesi meselesinden ibarettir. Her vilayetin hâsılatı en evvel kendi memur ve jandarmasının masrafları dağıtıldıktan sonra geriye kalanı Osmanlı Hükümeti'nin hazinesine yollanacaktır” haberi verilmiştir.¹⁶⁸

Türk Gazetesi'nde 23 Şubat 1905'te yayınlanan haberde “Gelecek baharda Makedonya komitelerinin yeni bir harekette bulunmaları ihtimaline karşı Bâb-ı Seraskeri, Rumeli Vilayeti'nde redif askerlerinin silâh altına alınmasını düşünmüş ve gerekli olan tedbirleri almak için harekete geçmiştir” haberi kaleme alınmıştır.¹⁶⁹

---

¹⁶⁵Türk, 6 Ocak 1905, N.62, s.2.

¹⁶⁶Türk, S.64, 19 Ocak 1905, s.2.

¹⁶⁷Türk, 2 Şubat 1905, N.66, s.3.

¹⁶⁸Türk, 9 Şubat 1905, N.67, s.3.

¹⁶⁹Türk, 23 Şubat 1905, N.69, s.3.

Gazetede 9 Mart 1905'te yayınlanan haberde "İstanbul'dan gelen haberlere göre geçenlerde Osmanlı Hükümeti, Düvel-i Muazzama'ya genel bir nota göndererek Makedonya ıslahatının hazineye getirdiği yükten dolayı devletin hazinesini düzenlemek için yüzde sekiz olan gümrük vergisinin yüzde üç zamlanması gerektiğini teklif etmiştir. Osmanlı Elçileri tarafından Bâb-ı Âli'ye getirilen telgraflara göre Düvel-i Muazzama'nın hepsi teklifi kabul etmişlerse de içlerinde bazıları bu zamdan artacak fazlanın ıslahata harcanması için Bâb-ı Âli'nin teminat vermesini istemişlerdir. Bundan başka İngiltere Hükümeti, oluşacak fazlanın kontrol altına alınmasını, ticaret meselelerinin hallini, birkaç seneden beri anlaşmazlığa düşülen genel idare vergisinin ıslahını ve maden düzenlemelerinin yapılması meselelerinin halledilmesini talep etmiştir. Almanya haricindeki diğer devletler bazı şartlar ileri sürmüşlerdir. Almanya Hükümeti teklifi aynen kabul etmiştir. Düvel-i Muazzama, gümrük vergisinin artırılmasını kabul etmiştir. Osmanlı Devleti, Avusturya ile Rusya'nın Makedonya maliye ıslahatı hakkındaki tekliflerinin kabul edileceğini bahsedilen notada beyan etmiştir" haberi verilmekteydi.¹⁷⁰

Türk Gazetesi'nde 16 Mart 1905'te yayınlanan haberde "Makedonya meselesinden dolayı İstanbul'dan alınan haberlere göre Rusya ve Avusturya elçileri, Bâb-ı Âli'ye yeni bir nota vererek Makedonya maliyesinin düzenlenmesi hususunda önce verdikleri teklifnameye bir cevap verilmesini istemişlerdir. Bu talebin sebebi, Maliye Nezareti ile Bank-ı Osmanî arasında Makedonya maliyesi hakkında başkaca bir usul benimsenip Meclis-i Vükelaca araştırılıp padişaha sunulmuş olmasıdır. Buradaki durum Rusya ve Avusturya teklifine karşılık Bâb-ı Âli tarafından Düvel-i Muazzama'ya farklı bir teklif hazırlanmış olmasıdır" haberi kaydedilmiştir.¹⁷¹

Gazetenin 23 Mart 1905'te verdiği haberde "Makedonya meselesiyle ilgili İstanbul'dan gelen haberlere göre geçenlerde İngiltere Avam Meclisi'nde Hariciye Nezareti Müsteşarı Lord Persi tarafından yapılan konuşmanın önemi gereği gibi takdir olunmaktadır. Makedonya ıslahatının uygulanmasında yavaşlıktan bahsedildiği sırada Lord Persi, bu halin kısmen Osmanlı idaresinin alışılmış kuşkuculuğundan ileri geldiğini söylemiştir. Bulgar ihtilalcı komitelerinin

¹⁷⁰Türk, 9 Mart 1905, N.71, s.2, 3.

¹⁷¹Türk, 16 Mart 1905, N.72, s.2.

faaliyetlerine devam ettiklerini ve bu komitelerin Hristiyan ahaliye tamamıyla muhalif bulunduklarını dile getirmiştir. Lord Persi'nin bu yolda söz söylemesinin önemini oldukça fazla olmuştur. Lord Persi'nin İngiltere Hariciye Nezareti'ndeki bulunduğu makama sahip olmadan önce Makedonya'yı bizzat gezip Makedonya'daki özel durumları araştırdığı anlaşılmıştır. Makedonya isyanını şanssız bir halkın isyanı olarak görmüşlerdir. Bulgaristan'daki Panslavist cemiyetlerin tahriklerini anlayamamışlardır. Makedonya'daki Rumların nüfusundaki önem bu yerli ahalinin Makedonya'yı ele geçirmek isteyenlere karşı gösterdikleri nefret dikkate alınmamıştır. Makedonya Rumları, şu muhalefetlerinden dolayı Türklerle müttelikler diye mahkûm edilmişlerse de bu konuda haksızlık yapılmıştır. Bulgarların zulmüne karşı müdafaa için sonradan oluşturulan Rum çetelerine Türkler tarafından son derece şiddet gösterilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.¹⁷²

Gazetede 18 Mayıs 1905'te yayınlanan haberde “İtalya Hariciye Nazırı Mösyö Titoni ile Avusturya Hariciye Nazırı Kont Golohofski'nin geçen hafta haber verilen Venedik görüşmeleri neticesinde aldığımız bilgi şöyle olmuştur. Gerekliği halde Rumeli'de Rus ve Avusturya özel memurlarının, milletvekilliklerinin görevlerinin uzatılması, mali programın denetlenmesi ve İngiltere tarafından genişletilmesi gibi konularda Fransa ve İtalya'nın da komiserleri bulunacakmış” haberi verilmiştir.¹⁷³

25 Mayıs 1905'te yayınlanan haberde “Vergilerin tahsil edilmesi, ayrıca tayin olunacak üç müfettişin gözetiminde yapılacaktır. Rumeli Vilayetleri bütçesinin doğruluğunun kabul edilmesi İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya Devletlerinin, Rusya-Avusturya özel memurlarının emrine verilecek üyelere oluşan bir meclis tarafından uluslararası havalesini talep etmek için Düvel-i Muazzama tarafından Bâb-ı Âli'ye ayrı bir nota tebliğ olunmuştur” haberi verilmekteydi.¹⁷⁴

Türk Gazetesi'nde 22 Haziran 1905'te yayınlanan haberde “Vilayet-i Selase jandarma komutanı Jorji Paşa, İstanbul'da bulunarak ortaya konan bazı tekliflerin kabul edilmemesinden dolayı istifasını vermek istemiştir. Padişah Jorji Paşa'nın

---

¹⁷²Türk, 23 Mart 1905, N.73, s.2, 3.

¹⁷³Türk, 18 Mayıs 1905, N.81, s.2.

¹⁷⁴Türk, 25 Mayıs 1905, N.82, s.3.

istifasını geri almasını istemiş ve ona bir iftihar madalyası vermiştir” haberi kaydedilmiştir.¹⁷⁵

Gazetenin 20 Temmuz 1905’te verdiği haberde “İstanbul’dan haber verildiğine göre Bir süreden beri Rumeli Vilayeti’nde eşkıyalığın arttığı görülmüştür. Geçen hafta zarfında gerek Bulgar gerek Rum eşkıyası tarafından birçok cinayet işlenmiştir. Mali teftiş meselesi başlıca gündem maddesi olmuştur. Bâb-ı Âli şimdiye kadar büyük devletlerin Makedonya’da mali teftiş notasına cevap vermemiştir. Rusya ve Avusturya elçileri Mösyö Zinovuyef ile Baron Dukalis sert bir ikinci nota hazırlamışlardır. Nota, Bâb-ı Âli’ye tebliğ olunmuştur. Bu iki elçi diğer devletlerin elçileriyle birleşerek Bâb-ı Âli’den açık olarak Rusya ve Avusturya tarafından tayin olunacak iki memur ile Makedonya’nın mali teftiş usulünün kabulünü talep etmişlerdir. Bu mesele hükümeti sıkıntılı bir duruma sokmuştur. Resmi verilere göre Makedonya bütçesinin açığı on beş milyon kuruşa ulaşmıştır” haberi kaleme alınmıştır.¹⁷⁶

20 Temmuz 1905’te yayınlanan başka bir haberde “Makedonya Rus askeri heyeti reisi General Çostak’ın emri üzerine çeşitli mevkilerde bulunan piyade jandarma neferleri kışlarına davet olunarak yerlerine nizamiye askeri yerleştirilmiştir. Bu değişikliğin sebebi belli değildir” haberi verilmiştir.¹⁷⁷

Türk Gazetesi’nde 27 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, devletlerin Makedonya’da mali teftiş usulüne ilişkin müşterek notalarına cevap olmak üzere Avusturya elçisine bir nota tebliğ etmiştir. Bâb-ı Âli bu cevapla elçilerin uygun gördüklerini kabul etmeyeceğini beyan ederek genel olarak Vilayet-i Selase’de ıslahatın ilerlemekte olduğunu bildirmiştir. Diğer taraftan mali teftiş usulünün Muerçetek Programı’ndan hatta 1903 layihısından daha ileriye vardığı belirtilmiştir” haberi verilmektedir.¹⁷⁸

Gazetede 17 Ağustos 1905’te yayınlanan haberde “31 Temmuz tarihinde İstanbul’dan çekilen bir telgrafta Bâb-ı Âli’nin, Makedonya’da mali teftiş usulünü

---

¹⁷⁵Türk, 22 Haziran 1905, N.86, s.3.

¹⁷⁶Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

¹⁷⁷Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

¹⁷⁸Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.2.

reddettiğine dair devletlere verdiği notaya, altı devlet elçisi tarafından verilen cevap bugün Bâb-ı Âli'ye ulaşmıştır. Elçiler mali teftiş usulünün gerekliliği konusunda ısrar etmişlerdir” haberi kaydedilmiştir.¹⁷⁹

Türk Gazetesi'nde 23 Kasım 1905'te yayınlanan haberde “Rumeli'de mali denetimin kabulü için Avrupa Hükümetleri, Bâb-ı Âli'ye uyarı yollamışlardır. Eğer Bâbı Âli, Avrupa'nın teklifini ayın yirmi üçü Perşembe gününe kadar kabul etmezse Avrupalılar birlikte yaptırım uygulayacaklardır” haberi kaleme alınmıştır.¹⁸⁰

18 Ocak 1906'da yayınlanan haberde “Rumeli Vilayet-i Selase Maliye Komisyonu üyeliğinden Maliye Nezareti'ne tayin olunan Ziya Bey, geçen Salı günü akşamı İstanbul'a ulaşip yeni görevine başlamıştır” haberi verilmiştir.¹⁸¹

Gazetenin 8 Mart 1906'da verdiği haberde “Makedonya maliye görevlileri üç vilayetin bütçesini düzenlemişlerdir. Bu senenin açığı sekiz yüz bin Osmanlı Lirası olmuştur. Geçen senenin açığı ise altı yüz bin liraydı” haberi verilmekteydi.¹⁸²

5 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde “Avusturya Hariciye Nazırı Kont Golohofski, geçen hafta bahsedilen konuşmasında Makedonya'da asayişin sağlandığını, kendilerinin ve Rusya'nın ıslahatın gidişatından memnun olduklarını söylemiştir. Ardından Sırpların, Rumeli'ye dağılmaları memlekette görülen sakinliğin pek Avrupa jandarma taburlarının eseri olmadığını göstermiştir” haberi kaydedilmiştir.¹⁸³

Türk Gazetesi'nde 4 Eylül 1906'da yayınlanan haberde “Rumeli Vilayeti Müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa ile vilayetin jandarma düzenlemesine memur olan General DuGeorgeois arasında, Türkiye'de polis hizmetinde bulunan Belçika, İsveç, Norveç subaylarının yerlerine tayin olunacak subaylar hakkında bir karar verilmiştir. Bu karar gereğince Selanik'e bir Rus, Manastır'a İtalyan, Üsküb'e Avusturya subayı tayin edilecekmiş. Selanik'te polis hizmetinde bulunan bir Belçikalı subayın yerine

---

¹⁷⁹Türk, 17 Ağustos 1905, N.94, s.2.

¹⁸⁰Türk, 23 Kasım 1905, N.107, s.2.

¹⁸¹Türk, 18 Ocak 1906, N.114, s.2.

¹⁸²Türk, 8 Mart 1906, N.121, s.2.

¹⁸³Türk, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

bir Türk subay tayin olunmuştur. Yabancı maliye müfettişleri Üsküb'e ulaşmışlardır. Burada yirmi gün kadar kalacaklarmış" haberi kaleme alınmıştır.¹⁸⁴

Gazetede 11 Eylül 1906'da yayınlanan haberde "Manastır ve Selanik Vilayetlerinden yirmi altı ilave tabur silâhına alınmıştır. Bütün ihtiyattakilere bulundukları kazada hazır bulunmaları emredilmiştir" haberi verilmiştir.¹⁸⁵

25 Eylül 1906'da yayınlanan haberde "Osmanlı Hükümeti jandarma ıslahatını İzmir, Beyrut ve Edirne Vilayetlerine kadar yaymak arzusunda olmuştur. Bunun için Belçikalı subayların kontratları yenilenmiştir" haberi verilmekteydi.¹⁸⁶

Gazetenin 25 Eylül 1906'da verdiği başka bir haberde "Rumeli Vilayeti jandarmasının düzeltilmesiyle görevli Belçikalı subaylar söylenildiği gibi memuriyetlerinden çıkarılmamışlardır. Bilakis görevlerine devam etmişlerdir. Yalnız İsveç ve Norveç subaylarına ruhsat verilmiştir. Belçikalı subayların kontratları irade ile yenilenmiştir" haberi kaydedilmiştir.¹⁸⁷

Türk Gazetesi'nde 25 Eylül 1906'da yayınlanan diğer bir haberde "İngiliz jandarma subaylarının gözetiminde bulunan Drama ve Kavala Kazalarında Bulgarların, Rumlar tarafından sık sık katledilmesinden dolayı sadr-ı azam, Yunan elçilerinin dikkatini çekecek şekilde şikâyet etmiştir. Bu kazalardaki Yunan eşkıyasını, Yunan konsolosluk memurları ile metropolitler sevk ve idare ettiklerinden dolayı bunların çağırılması talep edilmiştir" haberi kaleme alınmıştır.¹⁸⁸

20 Kasım 1906'da yayınlanan haberde "Rumeli Vilayeti'nin durumu her ne kadar Avrupa Hükümetlerinin müdahalesinden evvelki kadar kötü değilse de herhalde memleketin durumunun gittikçe kötüleşmekte olduğu açıktır. Bu hususta İngiltere Hükümeti'nin Rumeli'nin ıslahat durumu hakkında bir ümit beslediğini ve İngiltere Hükümeti'nin konsolosları tarafından bildirilen eşkıyanın saldırılarıyla ortaya çıkan ölümlerin sayısı, ıslahatın uygulanmasını temin ederek ölümlerin önünü almak için Rumeli maliye komisyonunun yetkilerinin genişletilmesi ya da başka bir çareye İngiltere Hükümeti'nin başvurup vurulmadığı sorulmuş Hariciye Nazırı da şu

---

¹⁸⁴Türk, 4 Eylül 1906, N.141, s.3.

¹⁸⁵Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

¹⁸⁶Türk, 25 Eylül 1906, N.144, s.3.

¹⁸⁷Türk, 25 Eylül 1906, N.144, s.3.

¹⁸⁸Türk, 25 Eylül 1906, N.144, s.3.

cevabı vermiştir: İslahatın kötü uygulandığını söyleyemem. Bununla beraber Rumeli'nin durumu İngiltere'yi endişeli bir şekilde düşünmektedir. İslahatı kolaylaştırmak için İngiltere Hükümeti, diğer hükümetlere danışarak çalışmaktadır. Eşkılarca katledilenlerin adedinin 1905 senesinde ayda yüz iken 1906 senesinde ayda yüz elliye çıkması, İngiltere Hükümeti'nin dikkatini çekmektedir. Bu ölümlerin bir kısmının İngiliz ticaretine zam uygulanması ve İngiltere'nin rızası ile teklif edilen asker tarafından yapılıp yapılmadığı sorusuna ise Hariciye Nazırı bu meseleyle ilgili soruya konuşmayla cevap vereceğini söylemiştir” haberi verilmiştir.¹⁸⁹

Gazetenin 18 Nisan 1907'de verdiği haberde “Selanik'te bir İngiliz vatandaşının dağa kaldırılması meselesi şöyle olmuştur. Mart ayının yirmi biri Perşembe günü akşamı on dokuz yaşında Rubarat Abut isminde bir genç, Selanik şehrinin dışında evine dönüyordu. Evine yaklaştığı sırada uzağında bulunan bahçe kapısının önünde tramvaydan indi. Bahçenin içinden hanesine girerken bahçe içinde saklanan birkaç kişinin saldırısına uğradı. Genç karşı koymaya çalıştıysa da el ve ayakları bağlanıp arabaya götürülmüştür. Bu olay Selanik civarında türeyen Arnavut eşkıyası üzerine atılmıştır. Bu olay İngiliz konsoloshanesiyle diğer konsoloshaneler civarında Hüseyin Hilmi Paşa'nın ikametgâhı ile maliye komisyonu arasında birkaç dakikalık yerde olmuştur. Eşkıya genci kurtuluş fidyesi almak için dağa kaldırmıştır. Ne kadar para isteyeceklerini de biraz bekledikten sonra bildireceklerdir. Eşkıyadan hiçbir iz yoktur. Türklere göre bu vakanın İngiltere tarafından kasten tertip edildiği beyan edilmiştir. Bu şekilde İngiltere Rumeli durumunun kötü olduğuna dair delil gösterip ıslahat için bastırmaya hak kazanmış olacaktır” haberi verilmekteydi.¹⁹⁰

9 Mayıs 1907'de yayınlanan haberde “Geçen Nisan ayının onunda elçilerin Bâb-ı Âli'ye takdim ettikleri notaya Bâb-ı Âli, cevap vermiştir. Notada General DuGeorgeois'in Rum jandarmasına daha fazla kolaylık sağlanması için yabancı jandarma subaylarının adliyede bulunması talebini Bâb-ı Âli'nin kabul etmesi tavsiye ediliyordu. Bâb-ı Âli tarafından verilen cevapta ise bu talebin kabul olunduğu ve

---

¹⁸⁹Türk, 20 Kasım 1906, N.151, s.2.

¹⁹⁰Türk, 18 Nisan 1907, N.159, s.2.

gereğinin yapılması için Hilmi Paşa'ya emir verildiği beyan edilmiştir" haberi kaydedilmiştir.¹⁹¹

Türk Gazetesi'nde 22 Ağustos 1907'de yayınlanan haberde "Bâb-ı Âli, Düvel-i Muazzama elçilerine Rumeli adli ıslahatına ek olarak bir ıslahat planı tebliğ etmiştir. Planın hemen uygulanılmasına başlanıldığı haber verilmiştir. Bundan dolayı Düvel-i Muazzama'nın tertip edecekleri plan lüzumsuz ve planın kabul olunması mümkün değildir" haberi kaleme alınmıştır.¹⁹²

5 Eylül 1907'de yayınlanan haberde "Rumeli jandarma düzenlemesine memur İngiliz subaylarından Miralay Nelivat'ı, Bulgar eşkıyasının dağa kaldırması meselesinde şüpheli olarak tutuklananlar için Selanik'te oluşturulan fevkalade bir hâkim heyeti huzurunda mahkemeleri icra edilmiştir. Üç kişi on iki sene, üç kişi yedi sene ve yedi kişi de birer sene hapse mahkûm edilmiştir. Dokuz kişi de beraat etmiştir" haberi verilmiştir.¹⁹³

Gazetede 26 Eylül 1907'de yayınlanan haberde "Selanik'ten Viyana'ya gönderilen bir tahrirata göre Rumeli Genel Müfettişi Hilmi Paşa, Manastır Vilayeti'ne giderek üç hafta civar vilayetlerde seyahat edecektir. Hilmi Paşa'nın bu seyahatinde yabancı mülki memurlar veya onların vekilleri de bulunacaklardır" haberi verilmekteydi.¹⁹⁴

24 Ekim 1907'de yayınlanan haberde "Rumeli jandarmasının Genel Müfettişi General DuGeorgeois ile Avrupalı sivil vekiller ortak bir sözleşme düzenleyip jandarmanın ıslahatı hakkında teklif edilecek maddeleri müzakere etmişlerdir" haberi kaydedilmiştir.¹⁹⁵

b- Bulgar Çetelerinin Olayları

Türk Gazetesi'nde 12 Kasım 1903'te yayınlanan haberde "Kış mevsiminin gelmesi üzerine Bulgar çetelerinin birçoğu barınamayarak Osmanlı toprağını terk etmeğe başladıklarından Rumeli Vilayeti'nde kısmen sakin bir ortam oluştuysa da

---

¹⁹¹Türk, 9 Mayıs 1907, N.161, s.2.

¹⁹²Türk, 22 Ağustos 1907, N.174, s.2.

¹⁹³Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.2.

¹⁹⁴Türk, 26 Eylül 1907, N.179, s.2.

¹⁹⁵Türk, 24 Ekim 1907, N.183, s.3.

ilkbaharda ihtilalcıların tekrar meydana çıkacakları anlaşılmaktadır. Yerini yurdunu terk ederek Bulgaristan'a iltica eden köylülerin gelişlerini kolaylaştırmak için üyeleri Türk ve Bulgarlardan oluşan bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyon için Osmanlı Hükümeti, elli bin lira tahsis etmiştir" haberi kaleme alınmıştır.¹⁹⁶

26 Kasım 1903'te yayınlanan haberde "Sarfuf kumandasında büyük bir çete Bulgaristan'a gelmiştir. Kışın gelmesine rağmen Rumeli dağlarında kalan tüfekli Bulgar çeteleri ile Osmanlı askeri arasında çarpışmalar olmuştur" haberi verilmiştir.¹⁹⁷

Gazetenin 27 Ocak 1904'te verdiği haberde "Selanik'ten bildirildiğine göre Yenice Vardar civarında Osmanlı askerleri asilerle karşılaşmış ve üç saatlik çarpışmadan sonra asiler birçok tüfek ve dinamiti bırakarak firar etmişlerdir. Dolaşan haberlere göre Bulgaristan sınırına ilave aker gönderilmiştir. Selanik'ten gelen haberlere göre Komanvo Kasabası'nda Bulgarlar bir baruthaneyi dinamit ile havaya uçurmuşlardır. Bu faciada otuz kadar Türk şahadet şerbetini içmişlerdir. Demir Hisar civarında Osmanlı askeri ile asiler arasında ufak bir çatışma yaşandığı bildirilmiştir" haberi verilmekteydi.¹⁹⁸

8 Şubat 1904'te yayınlanan haberde "Bulgar eşkıya reislerinden Arsof namındaki eşkıya Selanik İstasyonu'nda trenden ineceği esnada polis tarafından tutuklanmıştır. Hükümet-i Seniyye, Avusturya ve Rusya Elçilerine gönderdiği bir notada Bulgarların eşkıyalıklarının yeniden başladığını kumbara ve dinamit bulundurdıklarını dile getirmiştir" haberi kaydedilmiştir.¹⁹⁹

Gazetede 4 Mart 1904'te yayınlanan haberde "Beş yüz eşkıyadan oluşan on Bulgar çetesi yeniden Bulgaristan sınırını aşarak Rumeli'ye geçmişlerdir. Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan arasında imzalanacağı söylenen antlaşmanın imzalanamayacağı zannedilmektedir. Mösyö Naçaviç, Bulgaristan'a dönmüştür" haberi kaleme alınmıştır.²⁰⁰

---

¹⁹⁶Türk, 12 Kasım 1903, N.2, s.2.

¹⁹⁷Türk, 26 Kasım 1903, N.4, s.3.

¹⁹⁸Türk, 27 Ocak 1904, N.13, s.4.

¹⁹⁹Türk, 18 Şubat 1904, N.16, s.3.

²⁰⁰Türk, 24 Mart 1904, N.21, s.3.

Türk Gazetesi'nde 28 Nisan 1904'te yayınlanan haberde "Selanik bölgesinde komiteci Bulgarlar baş göstererek Rumlara baskı yapmışlardır. Belçikalı bir subay Selanik civarında silah patlatılacağını keşfetmiştir. Beşik Kolu etrafında şimdiye kadar olay olmamış iken orada Bulgarlar isyana cüret etmişlerdir" haberi verilmiştir.²⁰¹

16 Haziran 1904'te yayınlanan haberde "Rumeli'nin birçok şehrinde özellikle de Selanik'te Bulgarlar Osmanlı memurları tarafından tutuklanmışlardır. Konvansiyon trenini havaya uçurmak üzere tertibatta bulunmuş olmaları onların tutuklanmalarına sebep olmuştur. Selanik Vilayeti'nin Norakob taraflarında tekrar Bulgar asiler başkaldırmışsa da Osmanlı askerleri tarafından dağıtılmışlardır" haberi verilmekteydi.²⁰²

Türk Gazetesi'nde 23 Haziran 1904'te yayınlanan haberde "Selanik'te Bulgarlar tarafından dinamit ile saldırı yapılacağını haber alınması üzerine şehirde piyade ve süvari jandarma, polis sokaklarda dolaşmaktadır" haberi kaydedilmiştir.²⁰³

14 Temmuz 1904'te yayınlanan haberde "Gümülcine'de Bulgar eşkıyası bir evde toplanıp üzerlerine sevk olunan Osmanlı askerlerine karşı silah kullanarak bir hayli telefata sebep olmuşlardır. Bu arada içerdeki bombalardan biri patlayarak bütün asiler havaya uçmuştur. Çıkan yangın sonucunda otuz dokuz hane yanmıştır" haberi kaleme alınmıştır.²⁰⁴

Gazetenin 28 Temmuz 1904'te verdiği haberde "14 Temmuz 1904 tarihli Deyli Telgraf Viyana muhabirinin bildirimi şöyledir. Bu gün Balkanlardan gelen telgraflar doğu tren hattını dinamit ile Rumeli Bulgarlarının havaya uçurmaya çalıştıklarını haber vermişlerdir. Türkiye sınırı dâhilinde Ditiş hattı üzerinde Selanik'e otuz mil mesafede Amantov yakınlarında treni havaya uçurmak için koyulan dinamit vaktinde bulunmuş bunun üzerine asiler ile hattın korunmasıyla görevlendirilen Osmanlı askerleri arasında şiddetli bir çarpışma olmuştur. Asiler Viyana'dan İstanbul'a giden treni havaya uçurmak istemişler ve bunun için de on beş

---

²⁰¹Türk, 28 Nisan 1904, N.26, s.3.

²⁰²Türk, 16 Haziran 1904, N.33, s.2.

²⁰³Türk, 23 Haziran 1904, N.34, s.2.

²⁰⁴Türk, 14 Temmuz 1904, N.37 s.2.

kilo dinamit kullanmışlardır. İstanbul-Selanik hattı üzerinde ve Dedeağaç yakınlarında bir köprüyü tren geçerken havaya uçurmuşlardır. Lokomotif yoldan çıkıp yedi vagon paramparça olmuştur. Türkiye Hükümeti, bu meseleye dair çekilen telgrafları alıkoyduğundan henüz ölenlerin ve yaralananların adedi belli değildir” haberi verilmiştir.²⁰⁵

11 Ağustos 1904’te yayınlanan haberde “Rumeli Vilayeti’nde Bulgar çeteleri yine çoğalmaya ve her tarafa dinamit kumbaraları atmaya başladılar. Hatta sonradan padişah tarafından affedilen yaşasın Rusya diyerek hapisten çıkan Bulgar mahkûmlar tekrar çeteler kurdular. İki yıldan beri sefalet ve zaruret içinde beklemekte olan askerler ya muharebe ya da tezkere diye sızlanmaya başlamışlardır. Hatta birçok yerde Selanik, İştib, Üsküb, Zadovişti’de isyana başladıkları Avrupa gazetelerine bildirilmiştir” haberi verilmekteydi.²⁰⁶

Gazetede 11 Ağustos 1904’te yayınlanan haberde “Astrominçe’de Bulgar ihtilal komitesine mensup Hristo Karatza, Rum kilisesinin hademesini bir balta ile öldürmüştür. Sonra da bir Türk kız çocuğunu öldürmüştür. Tikoş Kazası’nın Buyanca Kasabası’nda Bulgar komitesi tarafından üç Rum köylü idam edilmiştir. Atosovince’de dokuz Bulgar eşkıyası bir Rum kasabını tutup köyün dışında öldürmüşlerdir. Sugarovon Köyü’nde Bulgarlar bir Rum kadını öldürüp kocasını yaralamışlardır. Perimadimikasi isimli köylüyü idam ederek karısıyla üç küçük oğlunu eviyle beraber yakmışlardır” haberi kaydedilmiştir.²⁰⁷

Türk Gazetesi’nde 11 Ağustos 1904’te yayınlanan başka bir haberde “Fesine’de komiteciler ikisi büyük ve üçü küçük beş Müslüman çocuğu, Golamaraka’da bir Müslüman arabacıyı katletmişlerdir. Gomanice’de onu Rumların, on dokuzu Müslümanların olmak üzere yirmi dokuz hane Bulgar eşkıyası tarafından bomba ile havaya uçurulmuştur. Bombayı atanlardan Bulgar Apostoli ile yardımcıları kaçamayıp enkaz altında kalıp ölmüşlerdir. Zavoriçe taraflarında da birkaç çete ortaya çıkmıştır. Rusya ve Avusturya elçileri Rumeli’de Bulgar çetelerinin tekrar ortaya çıkması sebebiyle yabancı jandarma subaylarının

---

²⁰⁵Türk, 28 Temmuz 1904, N.39, s.2.

²⁰⁶Türk, 11 Ağustos 1904, N.41, s.2.

²⁰⁷Türk, 11 Ağustos 1904, N.41, s.2.

artırılmasını sözlü olarak hükümete teklif etmişlerse de mali sıkıntı ileri sürülerek Bâb-ı Âli tarafından teklif reddedilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.²⁰⁸

20 Ekim 1904’te yayınlanan haberde “Rumeli’den gelen haberlere göre bir Bulgar çetesi, Manastır’a bağlı Soroviç taraflarındaki köyleri işgal ve yağma etmişlerdir. Manastır Valisi, eşkıyayı takip etmek üzere bir tabur asker istemiştir. Bulgarlar da hemen her gün çeşitli yerlerde Rumları katletmeye devam etmektedirler. Fransa’nın İstanbul Maslahatgüzarı Mösyö Babist Siruza, bölgeye ulaşmıştır. Orada üç gün kalacaklardır” haberi verilmiştir.²⁰⁹

Gazetenin 27 Ekim 1904’te verdiği haberde “Gün geçmiyor ki Rumeli’de Bulgar çeteleri yeni bir cinayette yeni bir suikastta bulunmasınlar. Adeta insanın yüzünü kızartacak şekilde vahşet gösteren bu haydutlar son zamanlarda en fazla yerli Rumlara ve Sırlara musallat olmaya başlamışlardır. Matin Gazetesi’nden bildirildiğine göre, evvelki Pazar günü Manastır civarında bulunan Beru Kasabası Rum Ortodoks Kilisesi’nde ayin edilmekte iken Bulgar çetesi, ibadethaneyi basarak papazı ve o bölgenin önde gelen kişilerinden birini katletmişlerdir. Katledilen kişinin ailesini evinde diri diri yakmışlardır” haberi verilmekteydi.²¹⁰

Türk Gazetesi’nde 1 Aralık 1904’te yayınlanan haberde “Selanik’ten Matin Gazetesi’ne şu haberler bildirilmiştir. Luğuça Kasabası’nda Bulgarlar tarafından yeni ve vahşice bir cinayet işlenmiştir. Geçenlerde saat altı civarında bir Bulgar çetesi, Rum papazlarından İstiyanus’un evini kundaklayarak papazın karısını, gelinini ve iki ufak çocuğunu yakmışlardır. Papaz ve oğlu da bu çete tarafından esir edilmiş ve hala nerede oldukları bilinmemektedir. Az bir zaman zarfında bu gibi hadiseler beş defa tekrar ettiğinden Selanik Hristiyan halkı, büyük endişe içine düşmüşlerdir. Herkes Avrupalı devletlerin gönderdikleri memurların ne ile uğraştıklarını düşünmektedirler. Zira bu memurların gelişinden şimdiye kadar çetelerin işledikleri cinayet her gün ve saat artmaktadır” haberi kaydedilmiştir.²¹¹

---

²⁰⁸Türk, 11 Ağustos 1904, N.41, s.2.

²⁰⁹Türk, 20 Ekim 1904, N.51, s.2.

²¹⁰Türk, 27 Ekim 1904, N.52, s.2.

²¹¹Türk, 1 Aralık 1904, N.57, s.3.

Gazetede 12 Ocak 1905'te yayınlanan haberde "Selanik Vilayeti dâhilinde Avşan Müdürü emrinde beş asker olduğu halde Lubiça yolunda Bulgar çetesiyle çarpışmışlardır. Çarpışmada müdürün yaralandığı bir subay ve dokuz askerin de şehit olduğu Matin Gazetesi' tarafından haber verilmiştir" haberi kaleme alınmıştır.²¹²

12 Ocak 1905'te yayınlanan başka bir haberde "Manastır'ın otuz iki kilometre uzağındaki Zori mevkiinde Bulgar çetesiyle asker karakolu arasında çarpışma olmuştur. Telgraf haberlerine göre çarpışmada bir Bulgar telef olmuş üç asker de şehit olmuştur. Filorine civarında Bulgar ve Yunan komitecileri arasında kanlı bir çarpışma olmuşsa da neticesi belli olmamıştır" haberi verilmiştir.²¹³

Gazetenin 19 Ocak 1905'te verdiği haberde "Rumeli'de Bulgar çeteleri, Bulgar kilisesine bağlı olmayan Rumları katledip köyleri yakıp yıkmışlardır. Selanik'ten yazılan bir mektuba göre sonradan katırcı ile beraber Gümülcine'ye gitmekte olan Jan Pisitola isimindeki Rum mektep hocasını yirmi yerinden bıçaklayıp öldürmüşler ve naşını asıp başucuna da Bulgarlar aleyhine çalıştığı için öldürüldüğünü belirten bir kâğıt koymuşlardır. Filorine'de dahi jandarma hizmetine kaydedilen bir Bulgar olan Papalis Zuaşun'ı yalandan hükümet namına tutuklayıp merkeze götürürken yolda öldürmüşlerdir. Yine Bulgarlar, Rakotina Köyü Rum ileri gelenlerinden Tapanos Nevada'yu köyün yarım saat uzağında Nesilic'de, Nesterimi adıyla bilinen Rum köyü muhtarını tarlasında çalışırken katletmişlerdir. Serfiçe'de Sokrat isiminde bir Rum hizmetkâr ve Sorovic ve Kozana'da sekiz Rum katırcı Bulgarlar tarafından öldürülmüşlerdir" haberi verilmekteydi.²¹⁴

19 Ocak 1905'te yayınlanan başka bir haberde "Kamzal Köyü ahalisinden on Müslüman üzerine otuz kişiden oluşan bir Bulgar çetesi hücum etmiştir. Silah sesi bir asker karakolundan duyulunca askerler yetişip Müslümanları kurtarmışlardır. Son telgrafa göre bu hale bir son vermek üzere Hükümet-i Seniyye'nin Rumeli'de düzeni sağlamak için Seyfullah, Hidiv ve Ferit Paşaların emrinde üç bölük asker ile çeteleri yok etmeye karar vermişlerdir" haberi kaydedilmiştir.²¹⁵

---

²¹²Türk, S.63, 12 Ocak 1905, s.3.

²¹³Türk, S.63, 12 Ocak 1905, s.3.

²¹⁴Türk, S.64, 19 Ocak 1905, s.2.

²¹⁵Türk, S.64, 19 Ocak 1905, s.2.

Türk Gazetesi'nde 26 Ocak 1905'te yayınlanan haberde "İştib civarında Bulgarlar dört Müslüman ve iki Rum'u katletmişlerdir. Bunun ardından bir ahırda üç Bulgar cenazesi bulunmuştur. Parlapa tarafında da Müslüman ve Bulgar çeteleri arasında çarpışma olduğu ve çarpışmalarda ölü ve yaralıların olduğu Avrupain siyasi mecmuası tarafından haber verilmiştir" haberi kaleme alınmıştır.²¹⁶

16 Şubat 1905'te yayınlanan haberde "İlkbaharda Bulgar komitelerinin Rumeli'de bir isyan tertip edeceklerine dair birtakım haberler dolaşmaktadır" haberi verilmiştir.²¹⁷

Gazetede 2 Mart 1905'te yayınlanan haberde "Manastır Vilayeti'nde Kırçova Kazası'nın Potviz Köyü ahalisinden Bulgar eşkıyası reislerinden Arso ile sekiz yardımcısının Potviz Köyü'ne geleceği haber alınmıştır. Bunun üzerine derhal merkez kazadan sevk edilen asker ve jandarma Arso ile üç kişiyi ölü ele geçirmiştir" haberi verilmekteydi.²¹⁸

Türk Gazetesi'nde 9 Mart 1905'te yayınlanan haberde "Selanik'ten gelen telgraflara göre Makedonya ve özellikle Manastır Vilayeti'nde isyan yine artmaya başlamıştır. Bir Bulgar çetesi Hirisofo Köyü'nü basmıştır. İhtilal komitesi tarafından idama mahkûm edilen iki Rum, Bulgar haydutları tarafından katledilip vücutları parçalanmıştır" haberi kaydedilmiştir.²¹⁹

9 Mart 1905'te yayınlanan başka bir haberde "Kosova Vilayeti'ne bağlı Komanov'da dahi diğer bir Bulgar çetesi, askeri müfreze üzerine ansızın hücum etmiştir. Askerlerin birçoğu şehit olmuş birçoğu da yaralanmışlardır. Sonra bu çete dağlara kadar takip edilip çete üyelerinin hepsi öldürülmüştür. Yine diğer bir Bulgar çetesi Podoz'da köylerine dönen bir Rum rahip ile birkaç köylüyü öldürmüşlerdir. Gürice'de meşhur eşkıyalardan İsmail Dirdüşe adında biri yakalanarak hemen kurşuna dizilmiştir" haberi kaleme alınmıştır.²²⁰

Gazetenin 27 Nisan 1905'te verdiği haberde "Manastır dâhilinde Zavarice civarında Rum-Bulgar eşkıyaları arasında meydana gelen olayın araştırılması

---

²¹⁶Türk, 26 Ocak 1905, N.65, s.3.

²¹⁷Türk, 16 Şubat 1905, N.68, s.3.

²¹⁸Türk, 2 Mart 1905, N.70, s.3.

²¹⁹Türk, 9 Mart 1905, N.71, s.3.

²²⁰Türk, 9 Mart 1905, N.71, s.3.

hususunda merkez vilayette bulunan konsolosların olay yerine gitmeleri gerekmiştir. Şiddetli bir çarpışmanın detayları Yunan matbuatında isyankâr bildirimlere sebep olmuştur. Bu olay birkaç hafta önce Bulgar eşkıyasının Zagoriçe'ye uzak bir mesafede bulunan manastırın papazının öldürülmesinin intikamı sayılmamıştır. Bu cinayet Kastorya ve civarındaki Rumların heyecanlanmalarına sebep olmuştur. Komiteciler geceleyin manastıra hücum edip yağma yaptıktan sonra keşişlerden birini idam etmişlerdir. Binaya ateş koyarak manastırın rahibi doksan yaşındaki ihtiyar Panaroti'yi esir alarak çekilmişlerdir. Rahip yolda kötü muameleden dolayı vefat etmiştir. Sonradan cenazesi bulunmuş ve törenle defnedilmiştir. Bunun sonucu olarak Makedonyalı Rum eşkıyası reislerinden Vardas civar Rumlarının cesaretleriyle iki yüz elli üyeden oluşan bir çete oluşturmuştur. Sonra da Zagoriçe'de Bulgarlardan intikam almaya çalışmışlardır. Ayın yedisinde Zagoriçe'ye ulaşarak ahaliyi tehdit etmeye başlamışlardır. Rumlar kadın ve çocukların köyden çıkarılmalarını Bulgarlardan istemişlerse de Bulgarlar bu uyarıyı dinlememiştir. Hücum şiddetli olmuş Bulgarların evleri yakılmış birçok Bulgar da öldürülmüştür. Bulgarların mühimmat sakladıkları bina havaya uçurulmuştur. Yangında birçok ev yanmış çok sayıda kadın ve çocuk telef olmuştur. Bulgarlar 150 kişi telef etmişlerdir. Altmış kişi de Rumlar tarafından esir edilmiştir. Rumlar, Zagoriçe'yi terk ederken Bulgarlara yardım etmek üzere on dokuz kişilik bir çetenin reisi Kovla'ya rast geldiklerinden Rumlar bunları kuşatmış kurtuluş çaresi olmadığını gören Kovla intihar etmiştir. Kovla'nın yardımcıları da öldürülmüştür. Kastorya Rumları'nın bu sevinçleri Bulgaristan'da bulunanların zararına olarak Sofya'da düzenlenen gösterilerde Rumlar aleyhinde hakaretler yapılmıştır. Viyana'dan sonra'dan alınan bilgilere göre Bulgar basını, son olay üzerine Rumlar aleyhinde ayıplamalarda bulunmuşlardır. Bütün basın Bulgar Hükümeti'ne, Rum ticaretinin engellenmesini tavsiye etmişlerdir. Bulgarlar, Rum tüccarın Makedonya'daki Rum eşkıyasına yardım ettiklerini ileri sürmüşlerdir. Yunanlılara bir ceza olmak üzere Bulgaristan'daki Rumların çıkartılması, Yunan gemilerinin Bulgaristan limanlarına yanaştırılmaması ve Bulgaristan aleyhinde imzaları bulunan beş metropolitin kulaklarından tutularak mahalli mahkeme huzuruna getirilmeleri hükümetin yetkisi

dâhilinde olmuştur. Altmış kişiden oluşan bir Rum çetesi, iki yüz kişilik Bulgar eşkıyasının Valadovan Rum köyünü basmak üzere bulunduklarını haber aldıklarından hemen önlerini kesmeye koşmuşlardır. Çarpışma çok şiddetli olmuş Bulgarlar, on Rum’u öldürerek kaçmışlardır” haberi verilmiştir.²²¹

Gazetede 18 Mayıs 1905’te yayınlanan haberde “Bulgaristan’da Boğdansa taraflarında yeni bir çete memleketi tanımayan Bulgarlardan oluştuğundan Dayavayov Köyü’ne geldikleri vakit gayet mutaassıp olan köylülerden İslamiyet’ten ayrılmalarını istemişlerdir. Çetenin Rumlardan oluştuğu zannedilerek çetenin bulunduğu Forka Ormanı zabıtaya ihbar edilmiştir. Çete üzerine gönderilen bir bölük asker mağara içinde Bulgar askeri elbisesi giyen ve elinden yaralanmış bir askere rastlamışlardır. Askerin yanında iki yüz otuz beş fişek, bir tüfek bir de bomba bulunmuştur. Yaralı asker yarasının tedavi edilmesi halinde her şeyi itiraf edeceğini söylemiştir. Nisanın yirmi ikinci gecesi Sandanski ve Sutuyanof reisliğinde olan iki çete Çarniçe Köyü’ne yanaşmış ve askerle olan çarpışmada yedi çete üyesi öldürülmüştür” haberi verilmekteydi.²²²

1 Haziran 1905’te yayınlanan haberde “Manastırda bir Bulgar’ın evinde ihbar edilen dinamitin patlamasıyla iki kişi ölmüştür. Zabıta tarafından başka bir bomba daha keşfedilmiştir” haberi kaydedilmiştir.²²³

Türk Gazetesi’nde 13 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Petrici Kazası’nda yirmi altı Bulgar eşkıyası, bir Müslüman’ın hizmetinde bulunan iki çobanı bu işi yaptıkları için katletmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.²²⁴

13 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Selanik’ten gelen haberlere göre Yenice Vardar Nahiyesi’nin İkizler Köyü muhtarının yanında dört eşkıyanın saklandığı haber alınınca ev kuşatılmış üç eşkıya öldürülmüş biri de ağır yaralanmıştır. Silahları alındıktan sonra altı bomba ve iki yüz mektup bulunan bir torba ele geçirilmiştir. Komiteciler tarafından civar köylere dağıtılması kararlaştırılan bu mektuplarda köylülere, hükümet tarafından icra edilecek nüfus tahririnin Bulgar

---

²²¹Türk, 27 Nisan 1905, N.78, s.3.

²²²Türk, 18 Mayıs 1905, N.81, s.2.

²²³Türk, 1 Haziran 1905, N.83, s.3.

²²⁴Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

unsuru lehine olmadıkça uygulanmasına karşı çıkılması istenmiştir. Aynı zamanda köylülerin zabıta ile Rum eşkıyası tarafından zarara uğratılmak istemiyorlarsa çeteler oluşturmaları tavsiye olunmuş ve bu çetelerin birleşmesi ve idaresi o bölgedeki komite reislerine havale edilmiştir” haberi verilmiştir.²²⁵

Gazetenin 13 Temmuz 1905’te verdiği başka bir haberde “Selanik’in Nenfuvanis Köyü’nden üç Rum’un yolu üzerine çıkan Bulgarlar, önce onların ellerini kestikten sonra gözlerini oyarak öldürmüşlerdir” haberi verilmekteydi.²²⁶

20 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Selanik’ten yazıldığına göre Edrenin Köyü’nde bulundukları haber verilen beş kişiden ibaret bir Bulgar çetesi üzerine gönderilen zabıta, eşkıyayı koruduğundan bir asker öldürülmüştür. Komanu civarında bir Sırp çetesi üzerine zabıta tarafından hücum edilmiştir. Yirmi kadar Sırp olay yerinde dört ölü bıraktıktan sonra firar etmişlerdir. Askerden iki kişi ölmüş ve birkaçı da yaralanmıştır” haberi kaydedilmiştir.²²⁷

Gazetede 20 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Prasba civarında altmış eşkıyadan oluşan ve ahaliyi mezhep değiştirmek için sıkıştıran bir Bulgar çetesiyle Bunarca yakınlarında bir çarpışma olmuşsa da eşkıyalar firar etmiştir” denilmiştir.²²⁸

20 Temmuz 1905 tarihinde yayınlanan haberde “Hala dolaşan haberlere göre iki büyük Bulgar çetesi, sınırı geçerek Selanik ile Üsküp arasındaki hat üzerinde bulunan köprüleri tahrip edeceklerdir” haberi kaleme alınmıştır.²²⁹

Gazetenin 20 Temmuz 1905’te verdiği başka bir haberde “Geçen hafta Bulgar komitecileri Selanik’e dört saat mesafede bulunan Rum Sen Jan Paptisit Manastırı’na girerek burayı yakmışlardır. Manastırdaki hasarın iki bin lira civarında olduğu belirtilmiştir” haberi verilmiştir.²³⁰

Türk Gazetesi’nde 27 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Masum olduğu iddia edilen bir Bulgar’ın mahkûm edilmesinden dolayı Manastır Merkez Komitesi

---

²²⁵Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

²²⁶Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

²²⁷Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

²²⁸Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

²²⁹Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

²³⁰Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

tarafından Hüseyin Hilmi Paşa'ya tehditkâr bir mektup gönderilmiştir” haberi verilmekteydi.²³¹

3 Ağustos 1905'te yayınlanan haberde “Selanik ve Manastır Vilayetlerinin farklı noktalarında eşkıyalığın yeniden baş gösterdiği anlaşılmaktadır. Deviran yakınında otuz Müslüman bıçkıcı, Bulgar eşkıyası tarafından hücumu uğramışlardır. Olayda otuz kişi ölmüş sekiz kişi de yaralanmıştır” haberi kaydedilmiştir.²³²

Türk Gazetesi'nde 3 Ağustos 1905'te yayınlanan başka bir haberde “Makedonya Bulgar eşkıyası reislerinden bazıları, Rum eşkıyasının yaptıkları fenalıklara karşı hazırlanmaktadırlar. Rumlar, Manastır'da Ulah Doktor Posra'yı katletmeye çalışmışlardır. Bütün köyler tehdit altında bulunmaktadır. Genel müfettiş ve zabıta, bu tehdidin önünü almakla meşguldürler” haberi kaleme alınmıştır.²³³

10 Ağustos 1905'te yayınlanan haberde “Kastorya'dan bildirildiğine göre Stefan Malyon adlı reisin idaresinde olan büyük bir Rum çetesiyle Bulgarlar arasında Lahovon Köyü yakınlarında şiddetli bir çarpışma olmuş ve çarpışma dört saat devam etmiştir. Sonuçta Rum çetesi Bulgarlar üzerine şiddetli bir hücum yaparak onları firara mecbur etmişlerdir. Bu arada Bulgarlardan beş kişi telef olmuş yirmi kişi de yaralanmıştır. Bulgar askeri yüzbaşılardan Tarçof da yaralanmıştır. Rumlardan da beş kişi hafif şekilde yaralanmıştır” haberi verilmiştir.²³⁴

Gazetenin 10 Ağustos 1905'te verdiği başka bir haberde “Garasdaniçin Olayı üzerine verilen malumat şu şekildedir. Bulgarların başarıları çok devam etti yol üzerinde karşılaştıkları Rumlar tarafından kırk ve ya elli Bulgar öldürüldü. Üç gün sonra Karanaçon kumandasında olan bu çete zabıta kuvvetleriyle karşılaşmış sekiz kişiyle birlikte reislerini kaybetmiştir” haberi verilmekteydi.²³⁵

Türk Gazetesi'nde 10 Ağustos 1905'te yayınlanan diğer bir haberde “Vodine civarında askerle çarpışan bir Bulgar çetesinden sekiz kişi öldürülmüştür. Çetenin önemli evrakı ele geçirilmiştir. Siroz'dan haber verildiğine göre Bulgar eşkıyası o civarda eşkıyalığa devam ederek iki Müslüman ile köylülerden birkaç kişiyi

²³¹Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.2.

²³²Türk, 3 Ağustos 1905, N.92, s.2.

²³³Türk, 3 Ağustos 1905, N.92, s.2.

²³⁴Türk, 10 Ağustos 1905, N.93, s.2.

²³⁵Türk, 10 Ağustos 1905, N.93, s.2.

katletmişlerdir. Çilikin adlı Bulgar reisi idaresinde olan çete, Rodvon Köyü'ne girip köyü ateşe vermişlerdir. O civardaki köylülere, on gün içinde komitelere katılmadıkları takdirde tehlikede oldukları bildirilmiştir. Yine Siroz'dan gelen haberlere göre oralarda görev yapan nüfus tahriri heyeti, Bulgarları tahrik ederek ufak tefek çeteler şeklinde köylülere nüfuz etmişlerdir. Köylülerin kendilerini Bulgar olarak yazdırmalarını tehditkâr bir şekilde istemişlerdir” haberi kaydedilmiştir.²³⁶

10 Ağustos 1905'te yayınlanan başka bir haberde “Garadcinça ile Parlapa civarında pek çok Bulgar eşkıyası ortaya çıkmıştır. Batalic Köyü'nün büyük bir kısmıyla Garadcinça Köyü'nde Rum evlerini yakmışlardır. Bu köy önemli olduğundan kaymakam askerlerle ve bir topla beraber bölgeye gitmiştir. Şimdilik ölenlerin sayısı belli değildir” haberi kaleme alınmıştır.²³⁷

Gazetede 10 Ağustos 1905'te yayınlanan diğer bir haberde “Vodinçin idaresinden ayrılan bir eşkıya çetesi Sitromince civarında görünerek köylülere zarar vermişlerdir. Parlapa'ya yakın Nebrik Köyü civarında dört yüz Bulgar ve Sırp eşkıyası arasında bir çarpışma olmuştur. Çarpışma altı yedi saat devam etmiştir. Çarpışmada bir Sırp komitecisi öldürülmüştür. Sırplar avcı elbisesi taşıdıkları halde Bulgarlar asker elbisesi giymişlerdir. Olaydan sonra zabıta bölgeye gelmiş birkaç avcı elbisesiyle kullanılmış fişekler bulmuşlardır” haberi verilmiştir.²³⁸

Türk Gazetesi'nde 17 Ağustos 1905'te yayınlanan haberde “Bulgar çete reislerinden Taraykof, Manastır civarında bulunan Dumbromber Köyü'ne hücum ederek bir heyet önünde köy halkından Rum eşkıyasıyla temasta bulundukları iddiasıyla on beş kişiyi süngüyle öldürmüşlerdir. Manastır'da bulunan konsoloslar derhal olay yerine gitmişlerdir” haberi verilmekteydi.²³⁹

Gazetenin 15 Şubat 1906'da verdiği haberde “Selanik'ten bildirildiğine göre bir Rum çetesi, komiteci Bulgarlar ile çarpışmıştır. Çarpışma sonucu komitecilerden on üç kişi ölmüş üç kişi de yaralanmıştır” haberi kaydedilmiştir.²⁴⁰

---

²³⁶Türk, 10 Ağustos 1905, N.93, s.2.

²³⁷Türk, 10 Ağustos 1905, N.93, s.2.

²³⁸Türk, 10 Ağustos 1905, N.93, s.2.

²³⁹Türk, 17 Ağustos 1905, N.94, s.2.

²⁴⁰Türk, 15 Şubat 1906, N.118, s.2.

8 Mart 1906'da yayınlanan haberde "Onung Post Gazetesi muhabiri Mösyö Alberşonişin, Selanik'ten Manastır'a gitmek üzere yola çıkmıştır. Fakat kendisinden haber alınamamıştır. Bulgar eşkıyası tarafından dağa kaçırıldığı haberleri dolaşmaktadır. Amerika'nın Selanik Konsolosu, bu kişiye ne olduğunu mahalli memurlardan sormuşsa da memurlar durumdan haberdar olmadıklarını söylemişlerdir" haberi kaleme alınmıştır.²⁴¹

21 Haziran 1906'da yayınlanan haberde "Perliye civarında Gelpan adlı mevkide Osmanlı askerleriyle bir Bulgar çetesi arasında çarpışma olmuştur. Olayda dokuz Bulgar öldürülmüş iki asker de yaralanmıştır" haberi verilmiştir.²⁴²

Gazetede 19 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde "Bulgar çeteleri Voluna taraflarında yine vahşete koyulmuşlardır" haberi verilmekteydi.²⁴³

2 Ağustos 1906'da yayınlanan haberde "Filibe'de Rumlar aleyhinde bir gösteri olmuştur. Mutaassıp Bulgarlar üç Rum kilisesine hücum ederek içindekileri katletmişlerdir" haberi kaydedilmiştir.²⁴⁴

Türk Gazetesi'nde 11 Eylül 1906'da yayınlanan haberde "Osmanlı askerleri Demir Hisar civarında Deli Hasan'da, Bulgar çetesini tahrip etmişlerdir. Dört Bulgar öldürülmüş iki Bulgar da esir alınmıştır" haberi kaleme alınmıştır.²⁴⁵

18 Eylül 1906'da yayınlanan haberde "Selanik'ten gelen haberlere göre Bulgar eşkıyası reislerinden Lokas'ın Yenice'de bulunan eşkıya tarafından perişan olduğu esnada yakasını kurtarmayı başaran çete reisi Stoykof bu defa arkadaşlarıyla Yunan tarafına geçip kırk beş tüfek almıştır" haberi verilmiştir.²⁴⁶

Gazetenin 6 Kasım 1906'da verdiği haberde "Selanik'ten gelen telgrafların verdikleri haberlere göre Bulgar eşkıyası, Yenice Sancağı'nda Rumları katletmeye devam etmişlerdir. İki kadın olmak üzere Kisinvod Köyü'nde yedi Rum öldürülmüştür. Ramlı Köyü'nde bir Rum'u, ihtiyar anasını, karısını ve dört kızını da

---

²⁴¹Türk, 8 Mart 1906, N.121, s.2.

²⁴²Türk, 21 Haziran 1906, N.134, s.3.

²⁴³Türk, 19 Temmuz 1906, N.138, s.2.

²⁴⁴Türk, 2 Ağustos 1906, N.140, s.3.

²⁴⁵Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.3.

²⁴⁶Türk, 18 Eylül 1906, N.143, s.2.

öldürmüşlerdir. Çocuklardan biri üç yaşında diğeri de altı aylıkmış” haberi verilmekteydi.²⁴⁷

17 Ocak 1907’de yayınlanan haberde “Bulgar eşkıya reislerinden Rumeli Vilayeti’nde ihtilalcilikle meşhur Damyan Guruef ölmüştür. Eşkıya reisinin vefatı geçen hafta Sofya’da duyulmuş şimdi ise resmen teyit edilmiştir. Bu meşhur reis bir Osmanlı askeri müfrezesi tarafından kuşatıldığı zaman Miliş Kazası dâhilinde ve Rusyonud civarında bir köyde ufak bir çete ile bulunuyormuş. Asker pusuya yatıp çete üzerine saldırmıştır asker kurşunundan kurtulanlar ise intihar etmiştir. 1904 senesinde Türkler tarafından aynı suretle öldürülen Dalçaf’tan başka Rumeli Bulgarlarına Guruef kadar hâkim sözü geçen hiçbir reis yoktu. Dalçaf, Bulgarları manen ihtilala hazırlıyordu. Guruef ise meydanlarda bulunan Bulgarları kumanda ediyordu. Guruef, Rumeli ahalisi tarafından yakışıklılığı ve güzelliğiyle meşhurdur. Manastır Vilayeti’ne yakın Similiyevo Köyü sakinlerindendi. Bu köy ihtilal esnasında iki defa yakılmış ve yağma edilmiştir. Guruef, Belgrat’ta tahsil görmüştür. Tahsilini bitirip memleketine döndükten sonra hükümet tarafından tutuklanmış Anadolu’da iki sene hapis yatmıştır. Tutukluluğu bitip memleketine dönünce derhal dağa çıkarak çete reisi olmuştur. Zamanla bütün Rumeli Bulgarlarına hâkim olmuştur. Guruef’in kaybı Bulgar komiteleri için dehşetli bir darbe olmuştur” haberi kaydedilmiştir.²⁴⁸

Gazetede 6 Haziran 1907’de yayınlanan haberde “Bir Türk askeri müfrezesi Yenice Gölü üzerindeki Çeker’de sağlamlaştırılmış bir kulübede on iki kişiden oluşan bir Bulgar çetesinin hepsini öldürmüştür. Askerler kulübeyi gölden kuşatmıştır. Olay sırasında iki asker şehit olmuş yedi asker de yaralanmıştır” haberi kaleme alınmıştır.²⁴⁹

Türk Gazetesi’nde 11 Temmuz 1907’de yayınlanan haberde “Kaptan Ağa ismiyle Makedonya’ya dâhil olan Telis namındaki Yunan subayı, Bulgar komitecileri

---

²⁴⁷Türk, 6 Kasım 1906, N.149, s.2.

²⁴⁸Türk, 17 Ocak 1907, N.154, s.3.

²⁴⁹Türk, 6 Haziran 1907, N.165, s.2.

tarafından bir hile ile ele geçirilerek diri diri yakılmış ve Yunan kaptanlarından Fofad dahi yine Bulgarlar tarafından vahşi bir şekilde katledilmiştir” haberi verilmiştir.²⁵⁰

11 Temmuz 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Meşhur Bulgar eşkıyalarından İstavragogor çetesi ile birlikte Ohri Kazası’na tabi Hecan Köyü’ne geldiği haber alınınca askeri kumandanlardan Aziz Bey, bir miktar asker ile bölgeye hareket etmiş ve çetenin gizlendiği ev kuşatılmıştır. Kuşatıldığını anlayan çete askere kurşun yağdırmaya başlamıştır. Bunun üzerine askerden bir kişi şehit olmuş bir çavuş, bir onbaşı ve üç asker de yaralanmıştır. Ahaliden de bir kişi ölmüştür. Askerin çarpışmayı şiddetlendirmesi üzerine İstavra ve Kozman ile eşkıyanın tamamı ele geçirilmiştir” haberi verilmekteydi.²⁵¹

Gazetenin 8 Ağustos 1907’de verdiği haberde “Rumeli’de Rum manastırının yakılması şöyle olmuştur. Serez’den gelen haberlere göre Kavala Manastır’ı, Bulgar eşkıyası tarafından yakılmıştır. Manastırın kilisesi kurtarılmışsa da içerdeki malzemeler tahrip olmuştur” haberi kaydedilmiştir.²⁵²

22 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Drama civarında Gürcek isimindeki yerde Osmanlı askeri otuz kişiden oluşan kuvvetli bir Bulgar çetesiyle çarpışmıştır. Çarpışmada iki Bulgar ölmüş ve İngiltere’nin Rumeli jandarinasında görevli Miralay Nelivat ayağından yaralanmıştır. Miralay Nelivat’ın yarasının hafif olduğu anlaşılmıştır. Bu olay İngiltere ile Türkiye arasında bir rahatsızlığa sebep olmamıştır. Aksine Miralay Nelivat’ın eşkıyalığı bastırmak için gösterdiği gayrete Türk asker ve jandarinası yardım etmiştir” haberi kaleme alınmıştır.²⁵³

Türk Gazetesi’nde 22 Ağustos 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Filorina civarında Hasanoba’da dört evi işgal eden Bulgar çetesi, Osmanlı askeri tarafından tahrip edilmiştir” haberi verilmiştir.²⁵⁴

26 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Tayms Gazetesi’nden bildirildiğine göre İngiliz subaylarından Miralay Nelivat’a saldıran bir Bulgar çetesi, Miralay Nelivat’ı esir etmişlerdir. Çetenin amacı Türkiye Hükümeti’nden fidye istemektir.

---

²⁵⁰Türk, 11 Temmuz 1907, N.169, s.2.

²⁵¹Türk, 11 Temmuz 1907, N.169, s.2.

²⁵²Türk, 8 Ağustos 1907, N.172, s.2.

²⁵³Türk, 22 Ağustos 1907, N.174, s.3.

²⁵⁴Türk, 22 Ağustos 1907, N.174, s.3.

Civarda bulunan Kavala muhafızı ve askerlerin cesaretleri sayesinde Miralay Nelivat kurtulmuştur. Karcak köylülerinden bazıları çete ile ilişkili olduklarından tutuklanmışlardır. Bunlar Selanik'te bir mahkeme tarafından sorguya çekileceklerdir. Topuğundan yaralanan Miralay Nelivat, Drama Sancağına gelmiştir. Miralay Nelivat, görevini bırakıp yerine Selanik jandarma mektebinin eski öğretmeni olan Kaymakam Potmam, çok geçmeden görevine başlayacaktır” denilmiştir” haberi verilmektedir.²⁵⁵

c- Arnavut Çete Olayları

Türk Gazetesi'nde 26 Kasım 1903'te yayınlanan haberde “Prizren Mutasarrıfı Reşit Paşa'nın Arnavutlar tarafından öldürüldüğü haberi yayılmıştır. Hükümet-i Seniyye, Rumeli'de Rusya ve Avusturya kontrolünü kabul edecek olursa Arnavutlar tüm güçleriyle bu işe karşı çıkacaklarını telgrafla Osmanlı Devleti'ne bildirmişlerdir” haberi kaydedilmiştir.²⁵⁶

25 Şubat 1904'te yayınlanan haberde “Ferik Şemsi Paşa, kumandasında olan iki bin beş yüz askerden oluşan bir birlik, yirmi bin Arnavut tarafından Yakova'da kuşatılmıştır. Sonra yardım gönderilmiş ise de yardım gelmeden önce Şemsi Paşa'nın, Arnavutlardan sekiz yüz telefata verdirdiği Osmanlı askerlerinden de bir hayli telefata vererek kuşatmadan kurtulduğu telgraf haberlerinden anlaşılmıştır. İstanbul'dan gelen haberlere göre Arnavutlar, Mitroviçe ve İpek civarlarında toplanıp yabancılar tarafından Rumeli'de uygulanacak ıslahata mani olmaya karar vermişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.²⁵⁷

Gazetede 3 Mart 1904'te yayınlanan haberde “Belgrat'tan yazıldığına göre Yakova'da Şemsi Paşa'nın kuşatılması olayında Arnavutlardan iki yüz kişi ölmüş Osmanlı askerinden yirmi kişi ve bir binbaşı şehit düşmüştür. İsyanın sebebi hükümetin hayvanlar üzerinden almaya çalıştığı yeni vergiydi. Şimdi Arnavutlar

---

²⁵⁵Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

²⁵⁶Türk, 26 Kasım 1903, N.4, s.2.

²⁵⁷Türk, 25 Şubat 1904, N.17, s.2.

Anadolu'ya sürgün edilen beylerinin affını istiyorlarmış. İsyan, İşkodra'ya doğru yayılıyormuş” haberi verilmiştir.²⁵⁸

10 Mart 1904'te yayınlanan haberde “Belgrat'tan bildirildiğine göre Arnavutların isyanının zan olunduğu gibi önü alınamamıştır. Yakova'dan çıkmış olan Şemsi Paşa her ne kadar Kosova Valisi Şakir Paşa'nın yardımıyla tekrar Yakova'ya varmışsa da Prizren ve İpek taraflarındaki Arnavutlar arasında bir heyecan oluşmuştur. Yine Belgrat'tan gelen haberlere göre İpek civarında mevcut olan Sırp manastırının Arnavutlar tarafından işgal olunduğu ve Osmanlı Hükümeti'nin Sırbistan sınırına birçok asker gönderdiği bildirilmiştir. Sırbistan Hariciye Nezareti Selanik'teki konsolosuna Arnavutların manastırı işgal ettiklerini, Rusya ve Avusturya sivil memurlarına ihbar etmesini emretmiştir” haberi verilmekteydi.²⁵⁹

Gazetenin 10 Mart 1904'te verdiği başka bir haberde “Arnavutların son isyanları hakkında Tan Gazetesi'nin edindiği malumat şöyledir. Arnavutların isyanlarının resmi sebebi her ne kadar hayvan vergisini kabul etmedikleri ise de asıl sebep Anadolu'ya sürgün edilen birçok Arnavut komutanının kurtarılmasıdır. Ferik Şemsi Paşa gibi çalışkan ve aktif bir komutana karşı yapılan düşmanlık da ortadadır. Şemsi Paşa, her gün kendisine suikast edileceğine dair tehditler almaktadır” haberi kaydedilmiştir.²⁶⁰

Türk Gazetesi'nde 10 Mart 1904'te yayınlanan diğer bir haberde “İsyan eden Arnavutların adedi sekiz bini bulmuştur. Bunlara karşı yapılan askeri icraat yolların bozukluğundan erzak ve mühimmatın zamanında yetiştirilememesinden ve iki de birde barış görüşmeleri olmasından hükümetin asilere karşı gösterdiği yumuşaklıktan dolayı başarıya ulaşamamıştır. İstanbul'da mevcut olan Arnavutlar da Arnavutlukta huzur ortamının sağlanması için ellerinden geldiği kadar çalışmışlardır” haberi kaleme alınmıştır.²⁶¹

---

²⁵⁸Türk, 3 Mart 1904, N.18, s.2.

²⁵⁹Türk, 10 Mart 1904, N.19, s.3.

²⁶⁰Türk, 10 Mart 1904, N.19, s.3.

²⁶¹Türk, 10 Mart 1904, N.19, s.3.

10 Mart 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Arnavutlar İpek yakınlarındaki Ortodoks Kilisesi’ni yeniden yağma ettiklerinden Rusya Hükümeti bu konuda Devlet-i Âliyye’ye bir nota göndererek İpek ve civarında daimi bir kuvvet bulundurmasını tavsiye ettiğini Dufrankufurat haber vermiştir” haberi verilmiştir.²⁶²

Gazetede 17 Mart 1904'te yayınlanan haberde “Selanik’ten bildirildiğine göre İpek ve Mitroviçe taraflarında isyan yeniden baş göstermiştir. Şemsi Paşa, Arnavutların saldırı yapmasını beklemektedir. Yine Selanik’ten bildirildiğine göre jandarma düzenlemesi için Rusyalı Kaymakam Selanik’e ulaşmıştır. Garda Rus sivil memurlarıyla, Rusya konsoloshanesi memurları tarafından karşılanmıştır” haberi verilmekteydi.²⁶³

31 Mart 1904'te yayınlanan haberde “Arnavut isyanının barış ve yumuşaklıkla önünü alabilmek için Hükümet-i Seniyye, Arnavutların taleplerini kabul edecektir. Birinci olarak hayvan vergisi iki sene alınmayacaktır. İkinci olarak Şemsi Paşa, görevden alınacaktır. Üçüncü olarak Anadolu’ya sürülen Arnavut reislerinin tekrar dönmesine müsaade edilecektir” haberi kaydedilmiştir.²⁶⁴

Türk Gazetesi’nde 31 Mart 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Babatpa civarında on bin Arnavut yeniden isyan etmiştir. Şakir Paşa, asileri kuşatmıştır. On iki tabur asker de Şakir Paşa’ya yardıma gönderilmiştir. Yenice taraflarında bir Bulgar çetesi ile Osmanlı askeri arasında bir çarpışma olmuştur. Sonuçta Bulgarlar on telefata vererek firar etmişlerdir. Cumalı Bala taraflarında bir diğer Bulgar çetesi ortaya çıkmıştır. Fakat asker tarafından dağıtılmışlardır. Yine Manastır tarafında Koçana bölgesinde bir başka çete ortaya çıkmıştır. Jandarma Yüzbaşı Bekir Efendi, askerleriyle eşkıyayı takip edip çeteyi firara zorlamıştır” haberi kaleme alınmıştır.²⁶⁵

14 Nisan 1904'te yayınlanan haberde “Şakir Paşa’nın Arnavutlarla müzakereleri devam ediyormuş. Arnavutlar Trablusgarp’a sürgün edilen vatandaşlarının dönmelerine izin verilmedikçe isyanlara devam edeceklerini bildirmişlerdir” haberi verilmiştir.²⁶⁶

---

²⁶²Türk, 10 Mart 1904, N.19, s.3.

²⁶³Türk, 17 Mart 1904, N.20, s.3.

²⁶⁴Türk, 31 Mart 1904, N.22, s.3.

²⁶⁵Türk, 31 Mart 1904, N.22, s.3.

²⁶⁶Türk, 14 Nisan 1904, N.24, s.3.

Gazetenin 6 Ekim 1904'te verdiği haberde “Prizren ve İpek taraflarında isyan eden Arnavutlar hala sakinleştirilememişlerdir. Bir taraftan Kosova Valisi Şakir Paşa, nasihatlerle isyanı barışçı yollarla bastırmaya çalışmıştır. Bir taraftan da Süleyman Paşa kumandasındaki on iki tabur düzenli asker her ihtimale karşı bölgeye sevk edilmiştir” haberi verilmekteydi.²⁶⁷

Türk Gazetesi'nde 9 Şubat 1905'te yayınlanan haberde “Kosova Vilayeti'nin Sırbistan sınırına yakın mahallerinde yerleşmiş Arnavutlar arasında isyan çıktığı haberleri gelmektedir. Arnavutların yabancı eliyle her türlü ıslahat ve müdahalenin olmasına karşı çıkılmasına karar verdikleri telgraf haberlerinden anlaşılmıştır” haberi kaydedilmiştir.²⁶⁸

20 Nisan 1905'te yayınlanan haberde “Prizren'de Türklerle Arnavutlar arasında meydana gelen çarpışmada otuz Arnavut'un öldüğü telgraf haberlerindendir” haberi kaleme alınmıştır.²⁶⁹

Gazetede 8 Mart 1906'da yayınlanan haberde “Üç bin Arnavut Mitroviçe İpek bölgesinde toplanıp hükümeti bu şehirleri basmakla tehdit etmişlerdir. İpek çarşısı kapanmıştır” haberi verilmiştir.²⁷⁰

15 Mart 1906'da yayınlanan haberde “Arnavutların isyanı yatıştırılmıştır. Şiddetli bir çarpışmadan sonra sekiz tabur İpek'e girmiştir. Dört tabur da Mitroviçe'nin güneyinde bulunan Arnavutları dağıtmıştır. Ölü ve yaralı sayısı hayli çok olmuştur. Yakova Arnavutları, Menfa'da bulunan eşrafın serbest bırakılıp iadelerini talep etmişlerdir” haberi verilmekteydi.²⁷¹

ç- Rum Çete Olayları

Türk Gazetesi'nde 10 Kasım 1904'te yayınlanan haberde “Malas isminde Yunanlı bir kişi çete oluşturmuş ve bulunduğu kasabanın Bulgar halkı da bu durumdan Osmanlı Hükümetini haberdar etmiştir. Jandarma ile giriştikleri çatışmada

---

²⁶⁷Türk, 6 Ekim 1904, N.49, s.2.

²⁶⁸Türk, 9 Şubat 1905, N.67, s.3.

²⁶⁹Türk, 20 Nisan 1905, N.77, s.3.

²⁷⁰Türk, 8 Mart 1906, N.121, s.2.

²⁷¹Türk, 15 Mart 1906, N.122, s.2.

Malas'ın yedi adamı esir edilmiş iki adamı yaralanmış kendisi de öldürülmüştür. Osmanlı jandarinasından da bir kişi şehit düşmüştür" haberi kaydedilmiştir.²⁷²

24 Kasım 1904'te yayınlanan haberde "Manastır Vilayeti dâhilinde Kesriye Kazası'na bağlı Astatice Köyü'nde bir çete eşkıya bulunduğunun mahalli hükümet tarafından haber alınmasından sonra bir yüzbaşı komutasında yeterli miktarda jandarma ve asker gönderilerek eşkıyanın bir kısmı köyün içinde bir evde gizlenmiş oldukları halde altısı sağlam olarak biri de yaralı olarak tüfekleriyle beraber yakalanmışlardır. Köyün dışında olanlar ise firar etmişlerse de kaçtıkları yollarda kan eseri görülmekle birkaçının yaralı olduğu anlaşılmıştır. Eşkıyanın hepsi Rum çetesine mensuplarmış" haberi kaleme alınmıştır.²⁷³

Gazetenin 8 Aralık 1904'te verdiği haberde "Rum çeteleri Manastır civarında kiliseye giden bir cemaat üzerine hücum ederek on kişiyi katledip beş tanesini de yaraladıktan sonra dağlara firar etmişlerdir" haberi verilmiştir.²⁷⁴

22 Aralık 1904'te yayınlanan haberde "Selanik'e bağlı Uladuva Köyü'nde, Yunanlılar Bulgar eşrafından dört kişiyi öldürmüşlerdir. Gufralı Bulgar çetesi dahi iki Müslüman'ı katletmişlerdir. Yenice'de Yunan çetesi tarafından üç Bulgar öldürülmüş çetenin takibine bir bölük süvari askeri çıkarılmıştır" haberi verilmektedir.²⁷⁵

Gazetede 29 Aralık 1904'te yayınlanan haberde "Bu son haftalarda Rumeli'de Bulgar çetelerinden başka Yunan çeteleri de ortaya çıkmıştır. Bu çeteler birbirleriyle çarpışmaya başlamışlardır. Çetelerin sayısı gittikçe artmaktadır. Son olay Vodina'da Sarakinevo Köyü civarında tam beş saat devam etmiştir. Kara Taşof komutasındaki Bulgar çetesi ile Yunan çetesi çarpışmışlardır. Yunan çetesinden yirmi dördü ölmüştür. İki gün evvel de Yunan çetesi o civarlarda dört Bulgar'ı öldürmüştür" haberi kaydedilmiştir.²⁷⁶

Türk Gazetesi'nde 12 Ocak 1904'te yayınlanan haberde "Malas isminde bir Yunanlının Osmanlı jandarması tarafından tepelendiği ve bu vatan fedaisinin namını

---

²⁷²Türk, 10 Kasım 1904, N.54, s.3.

²⁷³Türk, 24 Kasım 1904, N.56, s.3.

²⁷⁴Türk, 8 Aralık 1904, N.58, s.2.

²⁷⁵Türk, 22 Aralık 1904, N.60, s.3.

²⁷⁶Türk, 29 Aralık 1904, N.61, s.3.

artırmak için Yunanistan'ın her tarafında merasim düzenlendiğinden daha önce bahsedilmişti. Hâlbuki sonradan yapılan araştırma neticesinde Malas'ın kendi çetesi tarafından öldürüldüğünü Avrupa gazeteleri haber vermiştir” haberi kaleme alınmıştır.²⁷⁷

20 Nisan 1905'te yayınlanan haberde “Bir Rum çetesi Zagoriçani adıyla bilinen Bulgarların bulunduğu köye hücum etmiştir. Bunun üzerine Bulgarlar intikam maksadıyla Kilisora'daki Rum manastırına hücum etmişlerdir. Rumlar da silaha sarılarak bir çarpışma olmuş ve on beş Bulgar öldürülmüştür” haberi verilmiştir.²⁷⁸

Gazetenin 25 Mayıs 1905'te verdiği haberde “Siroz'a bağlı Urfanu Kasabası'na denizden yanaşan yüz elli kişilik bir Rum çetesiyle asker arasında meydana gelen çarpışma neticesinde çete üyeleri kaçmışlardır” haberi verilmekteydi.²⁷⁹

1 Haziran 1905'te yayınlanan haberde “Stefanya'da askerin takibinden kaçarak kurtulan bir Makedonya Rum çetesinin Selanik'e yirmi kilometre mesafede bulunan Livaric yakınlarında görüldüğü haber alınınca üzerlerine zabıta kuvvetleri gönderilmiştir. Kırk sekiz saat devam eden mücadelede yirmi beş eşkıya ölmüş dört eşkıya da esir edilmiştir. Eşkıyanın geri kalanı yakında bulunan bir manastıra sığınmışlardır. Burası da asker tarafından kuşatılmıştır” haberi kaydedilmiştir.²⁸⁰

Türk Gazetesi'nde 22 Haziran 1905'te yayınlanan haberde “Siroz Sancağı civarında asayiş pek bozuktur. Yetmiş kişiden oluşan Sendanigi civarında dolaşan Bulgar eşkıyasını takip eden üç Rum Makedonya çetesi olduğu haber verilmiştir. Zabıta kuvvetleri bu çeteleri süratle takip etmiştir. Gelen haberlere göre diğer Rum Makedonya komiteleri Urfanov körfezine yanaşmaktadırlar” haberi kaleme alınmıştır.²⁸¹

Gazetede 7 Aralık 1905'te yayınlanan haberde “İstanbul'dan gelen haberlere göre Ulah köylerinden Nagoçani Köyü'ne kuvvetli bir Rum çetesi ayın on ikisinde

---

²⁷⁷Türk, 12 Ocak 1905, N.63, s.3.

²⁷⁸Türk, 20 Nisan 1905, N.77, s.3.

²⁷⁹Türk, 25 Mayıs 1905, N.82, s.2.

²⁸⁰Türk, 1 Haziran 1905, N.83, s.3.

²⁸¹Türk, 22 Haziran 1905, N.86, s.3.

hücum etmiştir. Bunlar bir düğünde toplanan otuz kişiyi katledip sonra da köyü ateşe vermişlerdir. Ahali dağlara kaçmıştır. Sırlı bir muhabirin ihbarı üzerine Eğri Palanga’da bir hayli Bulgar tutuklanmıştır. Tutuklananların çoğu kötü muamele görmüşlerdir. Kaptan Zaharya ismindeki Avusturya subayı inceleme yapmak istemiş de hükümetin tehdidinden dolayı teftişi yapamamıştır” haberi verilmiştir.²⁸²

31 Mayıs 1906’da yayınlanan haberde “Rumeli’de bir Rum çetesi Osmanlı askerleri refakatinde gelen bir Ulah kfilesine tesadüf ederek silah kullanmışlardır. Olayda birkaç Ulah birkaç da asker katledilmiştir. Durumun Romanice’ye bildirilmesi üzerine Romanya’da kalan yirmi üç Rum taciri Romanya Hükümeti tarafından sınır dışına çıkarılmıştır. Böylece Romanya’da Rum kalmamıştır. Yunan ile Romanya arasındaki anlaşmazlık halledilmek üzereyken bu olay anlaşmazlığı artırmış ve iki taraf arasında ekonomik harp başlamıştır” haberi verilmekteydi.²⁸³

Gazetenin 4 Eylül 1906’da verdiği haberde “Yüz kişilik bir Rum çetesi, Manastır Vilayeti dâhilinde İsmailova adındaki Bulgar Köyüne girip on haneyi yakmışlardır. Dokuz kişiyi katledip beş erkek ve üç kadını da ağır şekilde yaralamışlardır. Çete hiç kayıp vermeden geldiği yere çekilmiştir” haberi kaydedilmiştir.²⁸⁴

13 Kasım 1906’da yayınlanan haberde “Rumeli’de dinamit ile katletme meselesi şöyle olmuştur. Teşrin-i saninin yedinci günü alafranga saat dokuz sularında elli altmış kişiden oluşan bir Rum çetesi, sınırı geçerek yerel Rum papazlarının sevk ve delaletleriyle Karaca Köyü’ne yaklaşmışlardır. Burası Serez’in güney batısında olan bir bölgedir. Köyün biraz ilerisinde çete beş çobana tesadüf etmiş ve hepsini öldürmüşlerdir. Eşkiya köye girerken diğer bir çobana rastlamışsa da çobanın Rumca konuşması ve Rum olduğunu söylemesi üzerine ona zarar vermemişlerdir. Bu eşkiyalar köye girip evlerin içine dinamit atmışlardır. Evlerin hepsi kapatılmış ev sakinlerinin çoğu da gece dönmek üzere evlerini terk etmişlerdir. Evler birbiri ardınca ateş almış ve on ev tamamıyla harap olmuştur. Yanan evlerde bulunanların bazıları kurtulmuş bazıları da kaçarken ölmüş kimisi de yaralanmışlardır. Bu şekilde

---

²⁸²Türk, 7 Aralık 1905, N.108, s.3.

²⁸³Türk, 31 Mayıs 1906, N.132, s.3.

²⁸⁴Türk, 4 Eylül 1906, N.141, s.3.

katledilen beş çobandan başka köyde on iki kişi öldürülmüş yedi kişi de ağır şekilde yaralanmıştır. Türk tahsildarı ile diğer bir memurun evine birçok dinamit atılmış olması Rum çetesi ile beraber asker bulunduğu haberinin asılsız olduğunu göstermiştir. Olay yerinde düşürülen bıçaklar, dinamit taşırken kullanılan bezler, Yunan üretimidirler ve üzerlerinde Yunan yazısı mevcuttur. Yaklaşık iki saat bu çete Karaca'da istediklerini yaptıktan sonra hiçbir kayıp vermeden kaçmışlardır. Karaca Köyü, Türk ordusunun dokuzuncu fırkasının merkezi olan Serez'den yaklaşık olarak on iki kilometre uzaktadır. Fakat Serez'deki hükümet memurları olaydan ertesi sabaha kadar haberdar olamamışlardır. Köy sakinlerinden hayatta kalanlar eşkıya içinde Paskal isminde bir Rum papazı olduğunu bunu da sakalından tanıdıklarını söylemişlerdir. Bu papaz Karaca Köyü'ne yakın Sakebçe Köyü'nde bulunuyordu. On gün önce Paskal'ın anası ve babası bir Bulgar çetesi tarafından katledilmişti. O zaman papaz hükümete acı acı şikâyetle bulunmuş ve intikam alacağına dair yemin etmişti. O zaman Serez Hükümeti, papazı sakinleştirmeye çalışmış ve tehditlerine kulak asmamışlardı. Papazın evi aranmış fakat papaz bulunamamıştır. Karaca cinayeti günü papaz da gözden kaybolmuştur. Sonra papazın kardeşinin evi aranmış ve kanlı bir gömlek bulunmuştur. Papazın kardeşi de tutuklanmıştır” haberi kaleme alınmıştır.²⁸⁵

Gazetede 6 Haziran 1907'de yayınlanan haberde “Manastır'dan gelen haberlere göre dört Rum, Manastır'dan memleketlerine dönerken pusuya yatan bir Bulgar çetesi tarafından katledilmişlerdir. Bunlardan ikisinin cesedi asılmıştır. İkisinin de cesedi bıçak yarası ile delik deşik edilmiş şekilde bulunmuştur” haberi verilmiştir.²⁸⁶

Türk Gazetesi'nde 11 Temmuz 1907'de yayınlanan haberde “Manastır Vilayeti'ne tabi Viranefce Köyü'nde ortaya çıkan bir Rum çetesi üzerine Erkan-ı Harbiye yüzbaşlarından Kazım Efendi kumandasında avcı ve süvari askeri sevk edilmiş çete köyden çıkarken takibata başlanmış eşkıya sarp olan kayalar arasında gizlenerek asker üzerine ateş etmeye başlamıştır. Dört saat devam eden çarpışma neticesinde çete reisi Giritli Panayoti ve sekiz kişiden oluşan yardımcıları ölü olarak

---

²⁸⁵Türk, 13 Kasım 1906, N.150, s.2.

²⁸⁶Türk, 6 Haziran 1907, N.165, s.2.

ele geçirilmiştir. İki asker şehit olmuş dört asker de yaralanmıştır” haberi verilmekteydi.²⁸⁷

1 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Rumeli’de bulunan Rumlar ile Yunanlılardan oluşan on kişilik bir çete ile asker arasında kanlı bir çarpışma olmuştur. Çete Bulgarlar tarafından askere haber verilmiştir. Akşama kadar süren çabalar neticesinde asker eşkıyanın etrafını çevirmiş yedisini öldürüp üçünü de yaralamıştır. Çete reisi Nike Forusi, bir dinamitin patlamasıyla yaralanmış askerin eline geçmemek için de intihar etmiştir. Yaralı hallerine rağmen çeteden üç kişi firar etmeyi başarmışlardır. Asker kayıp vermemiştir” haberi kaydedilmiştir.²⁸⁸

Gazetenin 22 Ağustos 1907’de verdiği haberde “Atina gazetelerinden Serez’de olan mühim bir isyan hakkında mahallinden bilgi alınmıştır. Reis Mitrasıs’in kumandasında bulunan Rumeli Rumlarından oluşan bir çetenin kasabanın varoşunda gizlendikleri ev asker tarafından kuşatılmıştır. Eşkıya teslim olmaya davet edilmiş ise de bu davete kurşunla cevap vermişlerdir. Bunun üzerine şiddetli bir çarpışma başlamıştır. Çarpışmada polis müdürü ile otuz asker şehit düşmüştür. Asker üç ev ile Rum mektebini gaz ile yakmıştır. Sonra asker başıbozukların yardımı ile yağmaya başlamış ve yüz hane yama edilmiştir. İki dağ topu getirilmiş bu suretle eşkıyanın küçük kalesi zapt edilmiştir. Eşkıyadan üçü öldürülmüş biri yaralı iki kişi de esir edilmiştir. Birçok tutuklama yapılmış tutuklular işkence görmüştür. Halk korku ve dehşetten yabancı subaylara şikâyetle bulunamamıştır. Resmi şekilde haber verildiğine göre Rumlar hakkında Rumeli’de cinayetler işlenmiştir. Alınan haberlere göre Nevuliyati’de Bulgarlar tarafından iki Rum katledilmiş ve biri asılmış şekilde bulunmuştur. Novak civarında bir Bulgar çetesi, üç Rum’u katletmişlerdir. İstromiçe civarında bulunan Rumlar, Bulgar çetesi tarafından korkutuluyormuş” haberi kaleme alınmıştır.²⁸⁹

22 Ağustos 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Kastorya Sancağı dâhilinde Osmanlı askeri bir Yunan çetesini ele geçirmiştir. Çeteden kırk kişi ölmüş dokuzu da esir edilmiştir. Selanik’ten Rubarat Abut isminde bir İngiliz vatandaşını

²⁸⁷Türk, 11 Temmuz 1907, N.169, s.2.

²⁸⁸Türk, 1 Ağustos 1907, N.171, s.3.

²⁸⁹Türk, 22 Ağustos 1907, N.174, s.2, 3.

dağa kaldıran çetenin reisleri yakalanmış ve cinayetleri itiraf etmişlerdir. Fidyeye olarak verilen paranın çoğu da ele geçirilmiştir” haberi verilmiştir.²⁹⁰

Türk Gazetesi’nde 26 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Atina gazeteleri şöyle bir bildirim yapmışlardır. Selanik’ten gelen haberlere göre Manastır Vilayeti dâhilinde bulunan Novaska’dan Filorina’ya giden altı Rum, Tesal adındaki meşhur reisin kumandasında bulunan bir Bulgar çetesi tarafından katledilmiştir. Selanik Hükümeti’ne durum bildirilmiştir. Cesetler asılı olarak bulunmuştur. Bu Bulgar ayıbı, Rumeli’nin Rum ahalisi tarafından heyecanla karşılanmıştır” haberi verilmekteydi.²⁹¹

5 Eylül 1907’de yayınlanan haberde “İstanbul’dan Viyana’ya giden resmi bir telgrafa göre Pantokratör Manastırı civarında ve denizde tutulan bir Yunan çetesi vardır. Çetede hayli miktar dinamit ve mühimmat olup çete Serez Sancağı’nda eşkıyalık eden kişilere yardım etmek için hareket etmiştir” haberi kaydedilmiştir.²⁹²

Gazetede 28 Kasım 1907’de yayınlanan haberde “Kafarya Sancağı dâhilinde bir Ulah köyü, Rum çetesi tarafından yakılmıştır. Geçenlerde ise Ulah çetesi tarafından Valikosalu isminde bir Rum köyü yakılmıştı. Bunun intikamı için de Rumlar, bir Ulah köyünü yakmışlardır. Ulah çetelerinin sayıları artmaktadır. Rumeli’nin birçok yerinde durumun ciddiyetinden dolayı Türkiye Hükümeti, ihtiyat askerlerini silâh altına almaya karar vermiştir” haberi kaleme alınmıştır.²⁹³

d- Sırp Çete Olayları

Türk Gazetesi’nde 5 Temmuz 1906’da yayınlanan haberde “Son günlerde Rumeli’de Sırp çeteleri az miktarda görülmektedir. Çeteleri düzenleyen ve gönderen komiteler bu sefer yine çoğunlukla gönderilmesine lüzum görmüş olmalı ki Niş civarında birçok eşkıyaya rast gelinmiştir” haberi verilmiştir.²⁹⁴

26 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Güvenilir kaynaklardan alınan haberlere göre kırk kişiden oluşan ve Kaptan Darağvilivib Nikoliç kumandası altında

---

²⁹⁰Türk, 22 Ağustos 1907, N.174, s.3.

²⁹¹Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

²⁹²Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.3.

²⁹³Türk, 28 Kasım 1907, N.187, s.3.

²⁹⁴Türk, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

büyük kısmı asker olan kuvvetli bir Sırp çetesi, Osmanlı askeri tarafından eski Sırbıye’de Tettütöv civarında ele geçirilmiştir. Sırp Hükümeti, bu çetenin mevcudunu inkâr etmiştir. Fakat ölenlerin akrabaları durumu hiç saklamamışlardır. Sırbistan’ın küçük subaylarına mahsus mektebin subaylarından bazıları da öldürülmüştür” haberi verilmekteydi.²⁹⁵

Gazetenin 28 Kasım 1907’de verdiği haberde “Kosova Vilayeti’ndeki durum tam olarak halledilememiştir. Vilayet dâhilinde bulunup da ıslahatın dışında kalan Piriştine, Prizren, İpek, Taşlıca ve Senice Sancakları içinde Arnavutların yağmalarına Sırp ahalisi maruz kalmıştır. Geçen sonbaharda Arnavutlar, kışlık yiyeceklerini Sırpların ambarından tedarik etmişlerdir. Sırp köylülerinin bir senelik erzakları bir saat içinde yağma edilmiştir. Öteden beri devam eden yağmacılık bu sene daha büyük oranda olmuştur. Gostovar ve Kalkandelen Kazalarında son iki ay içinde Sırbistan tarafından bölgeye sevk edilen çeteler sefalet içinde bulunan kardeşlerine hiçbir yardımda bulunamamışlardır. Kosova Vilayeti’nin doğusu ve özellikle Bulgar sınırı civarında bulunan Eğri, Palanka ve Komonva taraflarını istila ediyorlarmış. Genel olarak anlaşılmıştır ki Paris Elçisi Münir Paşa’nın ziyareti sebebiyle Türkiye ile Bulgaristan arasında bir savaş çıkması durumunda Sırbistan’ın tarafsız kalacağı sözüne karşılık Sırlara da Kosova Vilayeti içinde hareket serbestisi verilecektir. Bu şekilde Bulgaristan ile Rumeli Bulgarları arasına Sırplar bir perde olarak koyulmaya çalışılmıştır. Kosova Vilayeti Mahalli Hükümeti açık bir şekilde Sırp çetelerinin sınırı geçmesine müsaade etmiştir. Yalnız Palanka Kazasında yirmi beş Bulgar Köyü, Sırp çetelerinin saldırılarına karşı koyamayıp teslim olmuşlardır. Teşrin-i evvelin yirmi dördünde Üsküp’e bir saatlik mesafede sekiz Bulgar oduncusu, ormanda odun keserlerken bir Sırp çetesi tarafından hepsi katledilmiştir. Bu olaydan bir hafta sonra Palanka Nahiyesi içinde Pasaça’da sekiz Bulgar aynı şekilde katledilmiştir. Sırbistan sınırı civarında Palya Bolyana isimindeki bir yerde on dört Bulgar köylüsünün katledildiğine dair haberler gelmiştir” haberi kaydedilmiştir.²⁹⁶

28 Kasım 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Yirmi sekiz Eylülde Rusya-Avusturya notasının Belgrat’a gönderilmesinden beri Sırp çetelerinin faaliyetleri

²⁹⁵Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

²⁹⁶Türk, 28 Kasım 1907, N.187, s.3.

artmıştır. Bulgar eşkıyası, bir Teşrin-i evvelde Palanka Nahiyesi içinde beş erkek ile iki kadını katletmişlerdir. Bu tür olaylar nerdeyse her gün olmaktadır. Avusturya'nın resmi istatistiklerine göre iki yüz seksen öldürme, elli üç yaralama ve altmış bir dağa kaldırma olayı meydana gelmiştir. Bu olayların hepsi Kosova civarında olmuştur. Bu rakamlara kayıtlara geçmeyen cinayetler de dâhil edilirse sayı yüzde elli artar. Avusturya jandarma subayları durumu oldukça kötü görüyorlar” haberi kaleme alınmıştır.²⁹⁷

e- Rumeli’de Meydana Gelen Diğer Gelişmeler

Türk Gazetesi’nde 23 Haziran 1904’te yayınlanan haberde “Manastır Vilayeti’ne bağlı Kırçova’da garip bir olay yaşanmıştır. Hristiyan halkı yağma etmek üzere şehre girmek isteyen bir takım başıbozuklar sonradan yazılan Hristiyan jandarmaları engellemeye teşebbüs etmişlerdir. Bunun üzerine başıbozukları himaye etmek isteyen İslam jandarmaları ile Hristiyan jandarmaları arasında bir çarpışma olmuş ve iki taraftan on beş kadar kişi ölmüştür” haberi verilmiştir.²⁹⁸

11 Ağustos 1904’te yayınlanan haberde “Avrupain siyasi mecmuasından verilen haberlere göre Lukaz’ın kumandasındaki çete Rizvovon’da birçok Müslüman’ı öldürerek bir beyin konağını bomba ile havaya uçurup orman çiftliğini yağma edip orada birkaç Müslüman köylüyü öldürmüşlerdir” haberi verilmekteydi.²⁹⁹

Gazetenin 22 Eylül 1904’te verdiği haberde “Sınır boyunda Arnavutlar ile Karadağlılar arasında bir çatışma meydana gelmiştir. Çarpışmada birkaç kişi yaralanmıştır. Karadağ Hükümeti, Bâb-ı Âli’den suçluların cezalandırılmasını istemiştir” haberi kaydedilmiştir.³⁰⁰

1 Aralık 1904’te yayınlanan haberde “İstanbul’dan Viyana’ya gelen resmi haberlere göre Şeyh Musfi’nin kumandasında bin kadar Müslüman toplanıp Köprülü civarında isyan çıkarmışlardır. Şehre girerek telgrafhaneyi işgal edip, İstanbul’a ve Hüseyin Hilmi Paşa’ya Bulgar komitecilerinin ellerinden kurtarılmasını rica

²⁹⁷Türk, 28 Kasım 1907, N.187, s.3.

²⁹⁸Türk, 23 Haziran 1904, N.34, s.2.

²⁹⁹Türk, 11 Ağustos 1904, N.41, s.2.

³⁰⁰Türk, 22 Eylül 1904, N.47, s.2.

etmişlerdir. Bu isyan esnasında Müslümanlar sözde altı Bulgar'a sataşmışlar ve bunlardan birini öldürüp diğer birini de yaralamışlardır. Üsküp Valisi, hemen asayişin sağlanması için bölgeye askeri kuvvet göndermiş bu şekilde isyancılar dağılmışlardır. Bu duruma Bulgarlar tarafından bir Müslüman'ın katledilmesi sebep olmuştur" haberi kaleme alınmıştır.³⁰¹

Gazetede 16 Şubat 1905'te yayınlanan haberde "Almanya ve İtalya Devletlerinin arabuluculuk yapmasıyla Bâb-ı Âli, Rumeli'de yerleşmiş Ulahların milliyetlerini resmen tanımış ve kiliselerinde kendi dilleriyle ayin yapmalarına müsaade vermiştir" haberi verilmiştir.³⁰²

27 Nisan 1905'te yayınlanan haberde "Bir yüzbaşı ve iki çavuşun reisliği altında olan büyük bir eşkıya çetesi sınırı geçerek Makedonya'ya girmişlerdir. Bu çetenin de maksadı Bulgarlar tarafından öldürülen ruhban ve köylülerin intikamını almakmış. Bu haberi alan zabıta eşkıyayı takibe başlamışlardır" haberi verilmektedir.³⁰³

Türk Gazetesi'nde 11 Mayıs 1905'te yayınlanan haberde "Atina'dan Avrupa gazetelerine bildirildiğine göre Filibe'de birkaç Rum tüccarın mağazalarının yağma edildiği yazılmıştır. Bu duruma sebep olan şeyin de Zagoriçe olayı üzerine asılsız neşriyatta bulunan Bulgar gazetelerinin kışkırtmaları olduğu haber verilmiştir" haberi kaydedilmiştir.³⁰⁴

22 Haziran 1905'te yayınlanan haberde "Rusya elçisi, Bâb-ı Âli'nin dikkatini Üsküp'teki bozuk duruma çekmiş ve buradaki Arnavutların itaatsizliğini ortaya koymuştur" haberi kaleme alınmıştır.³⁰⁵

Gazetenin 13 Temmuz 1905'te verdiği haberde "Makedonya'dan gelen haberlere göre Menelek'ten bir buçuk saat uzaklıkta zabıta kuvvetleriyle Zantaski çetesi arasında meydana gelen çarpışmada çete tarafından silahlandırıldığı anlaşılan dört köylü katledilmiştir. Zantaski yalnız eşkıyalık yapmakla kalmayıp Makedonya ihtilal komitesi namına bu gibi saf köylüleri de teşvik etmeye uğraşmıştır. Komite

---

³⁰¹Türk, 1 Aralık 1904, N.57, s.3.

³⁰²Türk, 16 Şubat 1905, N.68, s.3.

³⁰³Türk, 27 Nisan 1905, N.78, s.3.

³⁰⁴Türk, 11 Mayıs 1905, N.80, s.2.

³⁰⁵Türk, 22 Haziran 1905, N.86, s.3.

adına bin lira vermesi için Menalın önde gelenlerinden Vaçi adlı bir Rum'a mektup göndermiştir. Bu iş için danışılan Menalın komitesi müdürlerinden kocabaşlar tutuklanmışlardır” haberi verilmiştir.³⁰⁶

3 Ağustos 1905'te yayınlanan haberde “Manastırdan yazıldığına göre köylülerden oluşan iki büyük çetenin Morikvov kitlesi ile Cibali arasında Gardiçinça Köyü'nü bastıkları Hüseyin Hilmi Paşa'ya haber verilmiştir. Eşkîya altmış dört haneyi yakmış diğer haneleri de yağma etmiştir. Biri papaz olmak üzere beş kişi öldürülmüştür. Palatya Köyü de eşkıya tarafından tahrip edilmiştir” haberi verilmekteydi.³⁰⁷

Gazetede 7 Aralık 1905'te yayınlanan haberde “Temmuzun ortasında Manastır'da bir çete tarafından dağa kaldırılıp kurtuluş fidyesi istenilen kişi İngiltere vatandaşı Voroji memurlarından Mister Vils Salman, Rasina'ya ulaşmıştır. Bu kişi eşkıyanın elinden kaçmıştır” haberi kaydedilmiştir.³⁰⁸

Türk Gazetesi'nde 8 Şubat 1906'da yayınlanan haberde “Manastır Vilayeti'nin çeşitli yerlerinde çeteler arasında çarpışmalar olduğu haber verilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³⁰⁹

8 Mart 1906'da yayınlanan başka bir haberde “Bir ay önce Selanik bölgesinde ava çıkmış olan genç bir Türk'ün eşkıya tarafından dağa kaldırıldığı haber verilmiştir. O zamandan beri kendisinden haber alınamamıştır” haberi verilmiştir.³¹⁰

Gazetenin 31 Mayıs 1906'da verdiği haberde “Karadağ sınırında Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında çarpışma devam ettiğinden Karadağ Hükümeti, bir alay askeri bölgeye sevk etmiştir. Ayrıca Osmanlı Hükümeti tarafından o civarda redif taburlarının silahlandırılması emredilmiştir” haberi verilmekteydi.³¹¹

7 Haziran 1906'da yayınlanan haberde “Sofya yoluyla İstanbul'dan Tan Gazetesi'ne çekilen bir telgrafta Karadağ'ın İstanbul maslahatgüzarı sınıra sevk

---

³⁰⁶Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

³⁰⁷Türk, 3 Ağustos 1905, N.92, s.2.

³⁰⁸Türk, 7 Aralık 1905, N.108, s.3.

³⁰⁹Türk, 8 Şubat 1906, N.117 s.2.

³¹⁰Türk, 8 Mart 1906, N.121, s.2.

³¹¹Türk, 31 Mayıs 1906, N.132, s.3.

olunan Karadağ askerinin geriye çektilmesi hakkında teşebbüste bulunduğundan bahsedilerek Hükümet-i Seniyye'nin de askerini sınırdan geri çekmesi istenmiştir. Maslahatgüzar, kargaşanın yatıştırılması için Bâb-ı Âli'ye tebligatta bulunmuştur” haberi kaydedilmiştir.³¹²

Gazetede 5 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde “Kurya Danbalkan Gazetesi, Romanya basınına garip bir haber vermiştir. Kurya'nın iddiasına göre Avusturya İmparatoru Fransuva Jozef ile Yunan Kralı Jorj 1893'te Balkan şube adası hakkında bir ittifak yaparak Avusturya, Yanya Vilayeti ile Manastır Vilayeti'nin Rum bulunan kısmında Yunanistan'ın nüfuzunu, Yunanistan da karşılık olarak İşkodra ve Selanik dâhil bütün Makedonya'da Avusturya'nın nüfuzunu kabul ve tasdik etmiştir. Bu anlaşma olduğu müddetçe iki hükümet bu hususta birbirlerine yardımla bulunacaklarmış” haberi kaleme alınmıştır.³¹³

Türk Gazetesi'nde 19 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde “Selanik'teki Rum konsolosı, Rum çetelerine yardım etmekle meşhur Mösyö Kurumilas, Selanik'ten alınmıştır. Asker, memur ve zabıta arasından da komitecilerle hemfikir olanların sınır üzerindeki görevleri değiştirilmiştir. Yunan basınının büyük bir kısmı, hükümeti bu hareketinden dolayı övmüşlerdir” haberi verilmiştir.³¹⁴

4 Eylül 1906'da yayınlanan haberde “İstanbul'dan Kurşundas Politik'a bildirildiğine göre Bâb-ı Âli, İstanbul Rum Patrikliği tarafından Bulgaristan'da Rum unsurları aleyhinde gösterilen vahşi hareketleri protesto etmek üzere kaleme alınarak kendisine takdim olunan ikinci bir tavriri bu defa Düvel-i Muazzama elçilerine tebliğ etmiştir. Bu tavrirde Bulgarlar ve Bulgar Hükümeti şiddetle suçlanarak mazlum unsurlar hakkında merhamet gösterilmiştir” haberi verilmekteydi.³¹⁵

Gazetenin 15 Ekim 1906'da verdiği haberde “Köylü Bulgarların katledilmesi Vujuk adıyla haber verilmiştir. Memlik civarında Varaniye'de meydana gelen katlin araştırılması için Rumeli Vilayeti yabancı sivil memurları olay yerine gitmişlerdir.

---

³¹²Türk, 7 Haziran 1906, N.133, s.3.

³¹³Türk, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

³¹⁴Türk, 19 Temmuz 1906, N.138, s.2.

³¹⁵Türk, 4 Eylül 1906, N.141, s.3.

Fakat burada cinayetlerin asker tarafından yapıldığına dair bir iz bulunamamıştır. Müslüman ahaliyi suçlayacak bir delil de bulunamamıştır” haberi kaydedilmiştir.³¹⁶

16 Mayıs 1907’de yayınlanan haberde “İngiliz vatandaşı olup dağa kaldırılan Mister Rubarat Abut, eşkıya tarafından kurtuluş fidyesi olarak talep edilen on beş bin liranın İngiltere’nin Selanik Konsolosu tarafından ödenmesi üzerine serbest bırakılmıştır. Sağlığı da gayet iyiymiş. Şimdi bu parayı İngiltere Elçisi, Bâb-ı Âli’den talep etmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³¹⁷

Gazetede 13 Haziran 1907’de yayınlanan haberde “Reisleri askeri generallerden olmak üzere Lahey Sulh Konferansı’na Bulgaristan’dan üç kişi seçtiler. Haberlere göre Makedonya meselesi için sulh konferansında İngiltere’nin desteğiyle bunlara bir hak almaya çalışacaklar” haberi verilmiştir.³¹⁸

Türk Gazetesi’nde 27 Haziran 1907’de yayınlanan haberde “Geçenlerde eşkıya tarafından dağa kaldırılan Flemenkli Baron Von Hepmistera’nın kurtulması için verilen fidyeyi talep etmek üzere Flemenk Elçisi, Bâb-ı Âli’ye bir nota takdim etmiştir” haberi verilmekteydi.³¹⁹

4 Temmuz 1907’de yayınlanan haberde “Manastır’dan gelen bir telgraf Voyloviskine civarında bir çete ile Osmanlı askeri arasında çarpışma olduğunu haber vermiştir. Aleksis Kosko isimindeki çete reisi ile üç kişi ölmüştür. Askerden bir kişi şehit olmuş ve birkaç kişi de yaralanmıştır” haberi kaydedilmiştir.³²⁰

Gazetenin 15 Ağustos 1907’de verdiği haberde “Türkiye ile Karadağ sınırında bulunan Mokrova Kazası’nda yaylalık araziden dolayı Arnavutlar ile Karadağlılar arasında çarpışma olmuştur. Bu çarpışma her sene olsa da bu seneki daha önemli ve ciddi olmuştur. Beş tabur asker istendiği beyan edilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³²¹

Türk Gazetesi’nde 15 Ağustos 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Türkiye’nin Turhala Konsolosu, otuz kişiden oluşan ve Mülazım Çolakos’un

---

³¹⁶Türk, 15 Ekim 1906, N.147, s.3.

³¹⁷Türk, 16 Mayıs 1907, N.162, s.2.

³¹⁸Türk, 13 Haziran 1907, N.166, s.2.

³¹⁹Türk, 27 Haziran 1907, N.167, s.2.

³²⁰Türk, 4 Temmuz 1907, N.168, s.2.

³²¹Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

kumandasında olduğu haber verilen çetenin sınırı geçtiğini haber vermiştir. Bâb-ı Âli'nin talebi üzerine Kavala Yunan Konsolosu Mavrodisi, hükümeti tarafından geri çağırılmıştır. Bâb-ı Âli, Yunanistan'ın Selanik General Konsolosu Koromiyalas'ın geri çağırılmasını talep etmiştir. Çünkü bu kişi Rum çetelerinin hareketlerini düzenlemektedir. İlaveten eğer konsolos yirmi dört saat içinde aldırılmazsa zor kullanılarak Selanik'ten çıkarılacağı Yunan Hükümeti'ne tebliğ olunmuştur. Konsolos hemen Selanik'i terk ederek Atina'ya ulaşmıştır” haberi verilmiştir.³²²

Gazetede 5 Eylül 1907'de yayınlanan haberde “Biyofraya Prasa Gazetesi'nin haberlerine göre Bâb-ı Âli, Patrikhan Esinud Meclisine bir nota yollayıp Rumeli'de hizmet eden yedi metropolitin azlini kesinlikle talep etmiştir. Bu metropolitlerin eşkıyaya yardım ettiklerine dair Bâb-ı Âli'nin elinde deliller mevcuttur. Rum Patriği, Sinud Meclisi'nin Drama Sancağı'ndaki Metropolit Korisos Tomos'u istifaya ve İstanbul'a dönmeye davet edecektir. Yerine de bir diğerrinin tayin edilmesinin beklenildiğini Bâb-ı Âli'ye arz etmiştir. Sinud Meclisi Bâb-ı Âli'nin notasına cevap vermeksizin dağılmıştır” haberi verilmekteydi.³²³

Türk Gazetesi'nde 3 Ekim 1907'de yayınlanan haberde “İstanbul'dan Viyana'ya gelen haberlere göre Bâb-ı Âli, Drama, Garavana ve Manastır Rum metropolitlerinin fesat haberleşmelerini yakaladığından bu metropolitleri vatan hainliği ile itham etmeye karar vermiştir” haberi kaydedilmiştir.³²⁴

3 Ekim 1907'de yayınlanan başka bir haberde “Bâb-ı Âli'nin Drama Metropoliti Krisos Tomos'u görevinden alması Rum eşkıyasına her şekilde yardım eden Rum papazlarının cesaretini kırmaya yönelik bir tedbirdir. Yunan eşkıyasına karşı Türkiye'nin askeri hareketliliği artırması gerekmektedir. Eylülün dokuzunda bir Yunan çetesi tuğla ocağında çalışan sekiz Bulgar'ı katletmiştir. Bu ocak Selanik'e iki mil uzaktadır. Bulgarlardan ikisi on üç-on altı yaş arası çocuklardı. Her ne kadar civarda elli yedi askerden ibaret bir askeri bölge mevcut ve Rusya ile Avusturya konsolosları civarda Rum eşkıyasının bulunduğunu hükümet memurlarına haber verdilerse de katiller firar edinceye kadar asker hareket etmemiştir. Aynı günde

³²²Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

³²³Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.3.

³²⁴Türk, 3 Ekim 1907, N.180, s.2.

Manastır Vilayeti dâhilinde Nişu Polisi civarına yakın bir yerde meçhul bir çete tarafından yedi Bulgar daha katledilmiştir. Haberlere göre bu çete Rum çetesidir. Diğer taraftan bölgedeki halkın ihbarıyla Kokuş'ta on iki Bulgar komitecisi derhal tutuklanmıştır” haberi kaleme alınmıştır.³²⁵

Gazetenin 17 Ekim 1907’de verdiği haberde “Patrik, Drama Metropolitine Atina’daki manastıra çekilmesini tavsiye etmiştir. Bâb-ı Âli de bu kişinin Yunan eşkıyasına yataklık etmekten yargılanmasını istemiştir” haberi verilmiştir.³²⁶

24 Ekim 1907’de yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli’nin çeşitli grupların çarpışmalarına son vermek istemesindeki gayreti Bulgar patriği tarafından da şiddetli bir şekilde takip olunmuştur. Piskopos, papaz ve mektep hocalarına her ne şekilde olursa olsun çetelere yardım etmemeleri bildirilmiştir. Tahriklere iştirak ettikleri anlaşılan kırk hoca azledilmiştir. Haberlere göre komiteciler patriğin neşriyata müdahale etmesinin intikamını almak için patriği öldürmekle tehdit etmişlerdir” haberi verilmekteydi.³²⁷

Gazetede 14 Kasım 1907’de yayınlanan haberde “Türkiye ile Karadağ arasında meydana gelen anlaşmazlık daha bir sonuca bağlanmamıştır. Karadağ’ın Bâb-ı Âli’ye verdiği ultimatom süresi bir netice doğurmadan sona ermiştir. Padişah, Karadağ Prensi’ne, mücadelenin dostça bitirilmesi için bir telgraf yollamıştır. Prens cevap olarak dostça mücadelenin bitirilmesini istemiş ve Türkiye sınır komisyonunun kararının geciktirilmeksizin uygulanmasında ısrar etmiştir. Bu karar uygulanmazsa İstanbul’a gönderilen Karadağ Murahhası İstanbul’u terk edecektir. Türkiye-Karadağ anlaşmazlığı için henüz bir düzenlemede bulunulmamıştır. Her ne kadar sınırdaki bulunan Türk müfreze askerlerine Karadağ tarafından olabilecek hücum durumu şiddetlendiyse de iki taraf arasında çarpışma eğilimi mevcut değildir. Karadağ Murahhasları henüz İstanbul’dadır. Bununla beraber geri çağırılma tebligatı durmaktadır. Siyasi haberleşmeler padişah ile prensin ellerindedir” haberi kaydedilmiştir.³²⁸

---

³²⁵Türk, 3 Ekim 1907, N.180, s.3.

³²⁶Türk, 17 Ekim 1907, N.182, s.2.

³²⁷Türk, 24 Ekim 1907, N.183, s.3.

³²⁸Türk, 14 Kasım 1907, N.185, s.2.

B- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE ARABİSTAN'DA YAŞANAN SİYASİ GELİŞMELER

Osmanlı Devleti XX. yüzyıl başlarında hâkim olduğu bölgelerde huzur ve düzeni sağlamakta oldukça zorlanmaktaydı. Merkeze uzak olan eyaletlerde otoriteye sağlamak için de daha fazla gayret göstermek gerekmekteydi. Arabistan topraklarında kutsal Hicaz bölgesinin olması Osmanlı için bu toprakların değerini daha da artırmıştır. Bu bölümde Arabistan bölgesinde Osmanlı Devleti'nin otoriteyi sağlamak için yaptığı faaliyetler, bölgede çıkan isyanlar ve Hac görevini yapmaya giden hacılarla ilgili haberlere yer verilmiştir.

a- Aden'de Meydana Gelen Olaylar

Türk Gazetesi'nde 12 Kasım 1903'te yayınlanan haberde “Aden sınırında Arap kabileleri arasında karışıklıklar meydana geldiğinden düzenin sağlanması için redif taburlarının bölgeye gönderildikleri haber alınmıştır. Dün telgraflar Asır cihetinde Arapların Osmanlı askerlerini yendiklerini ve beş topu da ele geçirdiklerini bildirmiştir. Osmanlı Devleti'nin, asker sevkiyatını hızlandırmak için iki Rus nakliye gemisini kiraladığı anlaşılmıştır” haberi kaleme alınmıştır.³²⁹

8 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Aden meselesinin İngiltere'nin isteği doğrultusunda halledilebilmesi, yani İngiltere Hükümeti'nin istediği gibi sınır tehdidinde bulunabilmesi meselesi sonraya bırakılmıştır. İngiliz gazetelerinin beyanatlarına göre eğer İngiliz talebi hakkında evvelce çıkartılan irade-i seniyye yeniden çıkartılmazsa İngiltere Hükümeti, Bâb-ı Âli'yi zorlamak için şiddet kullanacakmış” haberi verilmiştir.³³⁰

Gazetenin 22 Aralık 1904'te verdiği haberde “İngiltere'nin, Aden ile Yemen arasındaki sınır teklifini Heyet-i Vükela'nın kabul edip teklifin saraya takdim edildiği telgraf haberlerindendir” haberi verilmekteydi.³³¹

---

³²⁹Türk, 12 Kasım 1903, N.2, s.2.

³³⁰Türk, 8 Aralık 1904, N.58, s.2.

³³¹Türk, 22 Aralık 1904, N.60, s.2.

19 Ocak 1904'te yayınlanan haberde “İngiltere Devleti, Aden hakkında kararlaştırılan birtakım şartları içeren irade-i seniyyeyi kabul etmemiştir” haberi kaydedilmiştir.³³²

Gazetede 8 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Hükümet-i Seniyye, Harbiye Nezareti Loyd Kumpanyası'nın Kalipso ismindeki vapurunu kiralayıp Yemen ve Basra'ya mühimmat sevk etmişse de vapurun makinesinde İzmir önlerinde bir bozukluk görüldüğünden bu vapurun yerine başka bir vapur gönderilmiştir. Bâb-ı Seraskeri Yemen'e ikinci bir sevkiyat için gereken tedarikte bulunmaktadır. Aden meselesinin böyle karışık bir zamanında Devlet-i Âliyye'nin silah göndermesi dedikoduları artırmıştır” haberi kaleme alınmıştır.³³³

Türk Gazetesi'nde 6 Ocak 1905'te yayınlanan haberde “Meclis-i Hass-ı Vükela olağanüstü bir şekilde sarayda toplanarak Aden-Yemen sınırı hakkındaki İngiltere talebinin kabulüne ve Düvel-i Muazzama'nın müşterek notası gereğince Rumeli jandarmasına yeniden yirmi üç subayın ilaveten gönderilmesine karar vermiştir. Bu meselelerle ilgili irade de çıkartılmıştır” haberi verilmiştir.³³⁴

11 Eylül 1906'da yayınlanan haberde “Sana'dan Mısır'a gelen bir muhabirin verdiği haberlere göre İngilizler, Aden'de bulunan Lahac bölgesinden Hacarya bölgesine kadar ilerleyerek yönetimindeki memleketleri genişletmişlerdir. Hacarya bölgesi, Yemen Vilayeti'nin bir kaymakamlığıydı. İngilizler Lahaca ile Hacarya arasındaki bölgede beş yer oluşturarak buralara İngiltere'nin denetiminde olan yedi muhafız bırakmışlardır. Hacarya'da iş başı yapan son kaymakam Sana'da ölmüştür. Salih Bin Ahmet, bölgeyi yönetmekle görevlendirilmiştir. İngiltere buradaki hâkimiyetini temin etmek için bölgeye demir yolu döşeyip telgraf hattı çekmiştir. Memurlar ve yeni kaymakamın maaşları Aden Hükümeti tarafından ödenecektir” haberi verilmekteydi.³³⁵

---

³³²Türk, 19 Ocak 1904, N.64, s.2.

³³³Türk, 8 Aralık 1904, N.58, s.2.

³³⁴Türk, 6 Ocak 1905, N.62, s.2.

³³⁵Türk, 11 Eylül 1906, 142, s.3.

b- Akabe’de Meydana Gelen Olaylar

Türk Gazetesi’nde 8 Mart 1906’da yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, İngiltere Elçiliğine tebliğ ettiği kesin maksatlı bir nota ile Akabe civarında birleşen askerleri geri çekmeyeceğini ve o bölgede inşa edilmekte olan kışlalardan vazgeçilmeyeceğini bildirmiştir” haberi kaydedilmiştir.³³⁶

15 Mart 1906’da yayınlanan haberde “Osmanlı Devleti ile İngiltere Hükümeti arasında silahla halledilmesi gereken bir anlaşmazlık olduğu takdirde Habeşistan’da Necaşi Hazretleri, İngiltere aleyhine hareket ederek Devlet-i Âliyye’ye yardım edeceğini vaat etmiştir. Basra Vilayeti’ne tabi olmak üzere Bir mutasarrıflık oluşturulmuştur. Bu mutasarrıflığa da Berlin Elçiliği Ateşemiliteri Sami Paşa, tayin edilmiştir. Akabe Meselesi’nin meydana geldiği günden beri konunun önemi ortadadır. Bu bölgenin Hicaz Vilayeti’ne bağlı bir mutasarrıflığa dönüştürülmesi konusunda irade-i seniyye çıkartılmıştır. Daily Telegraf’ın İstanbul’dan aldığı bir telgrafa göre İstanbul’daki İngiltere Elçiliği, Akabe’nin Hicaz’a tabi bir liva şekline çevrilmesinden fena şekilde korktuğu bildirilmektedir” haberi kaleme alınmıştır.³³⁷

Gazetenin 12 Nisan 1906’da verdiği haberde “Elmaktam Gazetesi’nin haberlerine rağmen Akabe Meselesi, Devlet-i Âliyye’nin menfaatine uygun olarak halledilmek üzeredir. Akabe Meselesi başka bir renk almıştır. Taba mevki karşısında bulunan Fraun isimli küçük bir adayı İngiliz Devleti’nin Viyana Elçisi işgal etmiş olduğundan Bâb-ı Âli, İngiltere Devleti’ni protesto ederek İngiltere Devleti’nin buradan çıkmasını ve Viyana Askeri Elçisinin de gitmesini istemiştir. Fraun Ada’sı tahliye edilmedikçe müzakerata başlanılmayacağı beyan edilmiştir” haberi verilmiştir.³³⁸

12 Nisan 1906’da yayınlanan başka bir haberde “Akabe civarında şimdiye kadar on iki bin askerimiz toplanmış ve altı tabya yapılmıştır. Lazım gelen tedbirlerin alındığı haber verilmiştir. İngilizler, Osmanlı askerinin toplanmasından son derece kuşkulanmışlardır. Hidiv hazretleri de arabuluculuk yapmak istemişse de başarılı olamamıştır. Hükümet-i Seniyye tarafından asker bulundurulan Akabe civarındaki

---

³³⁶Türk, 8 Mart 1906, N.121, s.2.

³³⁷Türk, 15 Mart 1906, N.122, s.2.

³³⁸Türk, 12 Nisan 1906, N.126, s.2.

Taba isimli bölgenin Osmanlı askeri tarafından boşaltılması için İngiltere Hükümeti'nin Mısır maskesi altında uğraştığı malum olmuştur. Bâb-ı Âli ile İngiltere Hükümeti arasında haberleşme yapıldığı ve bahsi geçen bölgeye gönderilen komiserlerimizin verdikleri raporlara göre Taba bölgesinin Tursina Şube Adası'na ait olduğu ve doğrudan doğruya Devlet-i Âliyye tarafından idare olunan bir yer olduğu bildirilmiştir. Bir süreden beri mahalli gazeteler tarafından Kırmızı Maktam denen Elmuid Gazetesi bu meseleyle ilgili yazdığı makalede Taba bölgesinin Osmanlı idaresi altında olan yerlerden olmadığını bölge komutanının gayretleriyle işgale alındığını ve yakında Mısır'a iade edileceğini bildirmiştir” haberi verilmekteydi.³³⁹

Gazetede 26 Nisan 1906'da yayınlanan haberde “Tursina Şube Adası'nda bulunan Mısır askerlerinden bir kısmının Kanun-ı saninin başlarında Taba isimli yere gelerek orada toplanmakta oldukları Osmanlı askeri tarafından görülmüştür. Bölgeye gidilip bakıldığında bir İngiliz subayı kumandası altında kuyu kazmakta oldukları anlaşılmıştır. O kuyunun ne için kazıldığı sorulduğunda belirsiz cevaplar alınmıştır. Ertesi günü Mısır Hidivliği'nin Nurulhaber isimli vapuru inşaata lazım olan alet ve eşyayı yeterli miktardaki ameleyle getirmiştir. Akabe bölge komutanı orada tabya ve askeri bina inşa edileceğini bildirerek diğer askerlerin derhal dağılmalarını ve ısrar ettikleri takdirde silah kullanılacağını kati bir şekilde belirtmiştir. İşte bu zamandan beri Akabe meselesi ismiyle Taba meselesi meydana çıkmıştır. Bir süre Bâb-ı Âli, İngiltere Hükümeti ile bu konuda müzakerelerde bulunmuş ise de mahalli gazetelerin bildirdiğine göre üç haftadan beri müzakereler kesilmiştir. Mısır Fevkalade Komiseri Devletlû Gazi Ahmet Muhtar Paşa, padişah tarafından görevlendirilip Mısır Hidivi Abbas Paşa ile müzakerelere başlamıştır” haberi kaydedilmiştir.³⁴⁰

Türk Gazetesi'nde 3 Mayıs 1906'da yayınlanan haberde “Berlin Nasyonel Zaytuniğ Gazetesi'nin verdiği haberlere göre İngiltere Hükümeti Taba meselesinde çeşitli entrikalarla padişahın nüfuzunu Arabistan'da ve Rumeli'de düşürmek istemiştir. Kral VII. Edvard dış politikayı kendi kendine idare etmiştir. Akdeniz'in çeşitli yerlerinde krallık duraklarının değiştirilmesi kolaylaşmıştır. Kral, Atina'da bulunduğundan bir fırsat İstanbul'u da ziyaret ederek Devlet-i Âliye ile Taba ve

³³⁹Türk, 12 Nisan 1906, N.126, s.2, 3.

³⁴⁰Türk, 26 Nisan 1906, N.128, s.2.

çeşitli meseleleri görüşecektir. Hususi istihbaratlara göre Kral Edvard, İstanbul’u ziyaret isteğini açık etmişse de İstanbul’da özellikle Ermenilerin kral hazretlerine bir bomba atarak bu şekilde Osmanlı Devleti’ni sorumlu tutmak istemesi ihtimalinden dolayı bu ziyaret isteğini Devlet-i Âliyye kibarca reddetmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³⁴¹

26 Nisan 1906’da yayınlanan haberde “Hükümet-i Seniyye’nin, Taba bölgesinin Akabe’ye bağlı olması sebebiyle Mısır Hidivliği’ne emaneten bırakılan Tursina Şube Adası’na ait olmadığını ve Tursina Şube Adası’nın ise Süveyş’ten Akabe’ye kadar olan önemli hattın güney kısmı olduğunu bildirmiştir. Bundan dolayı El Ariş, Akabe ve Süveyş üçlüsünün doğrudan doğruya Devlet-i Âliye’ye ait olması sebebiyle Mısır askerinin bölgeyi tahliye etmesi gerektiği dile getirilmiştir. Tursina’nın tekrardan Osmanlı tarafından yönetilmesi ve Tursina’nın Muhammet Ali ailesine idaresi ihale olunmuştur. Hidiv hazretleri ise bu durumu kabul etmemiştir. Taba’nın Tursina Şube Adası’ndan olduğunu dolayısıyla Akabe’ye bağlı olduğunda ısrar etmiştir. Müzakereler ise henüz bir sonuca ulaşamamıştır” haberi verilmiştir.³⁴²

Gazetenin 17 Mayıs 1906’da verdiği haberde “İstanbul’dan gelen özel bir mektubun sağlam kaynaklara dayandığı bilgilere göre geçen Teşrin-i sani ayında Akabe Meselesi’nin başlamış olduğu bir zamanda Almanya’nın İstanbul Elçisi Baron Marşal, padişahla bir mülakat yapmıştır. Mısır ve İngiltere beyanatına asla güvenilmemesi gerektiğini şiddetle tavsiye etmiştir. Kendi hükümetinin diğer hükümetlerle birlikte Devlet-i Âliyye’yi bu konuda destekleyeceğini beyan etmiştir. Sonra ise Almanya dilini büsbütün değiştirip Baron Marşal, padişahla son mülakatında Devlet-i Âliyye’nin İngiltere talebine rıza göstermesini ve Almanya’nın Osmanlı Devleti’ne yardım edemeyeceğini dile getirmiştir. Padişah ise durumdan hiç hoşnut olmayıp söz söylemeden ayağa kalkmış bunun üzerine de elçi huzurdan çekilmeye mecbur kalmıştır. Ardından Berlin ile İstanbul arasında bu konuyla ilgili birçok telgraflaşmalar olmuştur. Bu olaydan sonra Almanya ile Osmanlı arasında

---

³⁴¹Türk, 3 Mayıs 1906, N.129, s.3.

³⁴²Türk, 26 Nisan 1906, N.128, s.2.

soğukluğun baş gösterdiğini Elahram Gazetesi üç Mayıs tarihiyle İstanbul'dan bildirmiştir” haberi verilmekteydi.³⁴³

c- Basra’da Meydana Gelen Olaylar

Türk Gazetesi’nde 14 Ocak 1904’te yayınlanan haberde “Basra Vilayeti dâhilinde Nasırı Kasabası, bir Arap aşireti tarafından kuşatılmıştır. Altıncı ordudan bölgeye yardım için asker gönderilmişse de askerlerin başarı gösteremediği Fransız gazeteleri tarafından haber verilmiştir. Yemen Vilayeti’nin Asir Sancağı’nda, ortaya çıkan isyan gittikçe şiddetlenmekte ve Hicaz bölgesine sıçraması ihtimali belirmektedir” haberi kaydedilmiştir.³⁴⁴

7 Temmuz 1904’te yayınlanan haberde “Basra Vilayeti civarındaki Arap şeyhlerinden İbnu’s-Suud ve Mübarek İbnü’s-Sabah itaatsizlikle Hükümet-i Seniyye’nin şan ve şerefini aşağılamışlardır. Bunun üzerine Eşşeyh İbnü’r-Reşit ve dört tabur Osmanlı askeri altı kıta top ile bunlara hadlerini bildirmek için harekete geçmişlerdir. İbnu’s-Sabah, karşı koyamayacağını anlamıştır. Eşşeyh Sultan İbn-i Humuda dahi çoğu Necit Emiri Araplarından olmak üzere kendi kabilesinden birkaç bin kişi ile Gaytara’yı kuşatmak için El Kasım’a doğru hareket etmiştir. El Emir Abdülaziz İbnü’r-Reşit, Osmanlı askerine bağlanan kendi kabilesi üyelerinden büyük bir yardım kuvvetiyle şeyhe katılmak üzere hareket etmiştir. Osmanlı askerine katılan İbnü’r-Reşit ve Sultan Humuda kabilelerinden oluşan kuvvetle El Kasım’ın, İbnu’s-Suud’un elinden kurtarılamayacağını anlaşıldığını El Müeyyed’in Basra muhabirinden alınan mektupta bildirilmiştir. Erravala Araplarına son vermek ve onları yağmalamak için bir kısmı süvari olmak üzere Havran’da altı yüz kadar düzünün rahat bir şekilde hareket ettikleri ve buna karşı Arapların karşı koymaya müsait bulunduklarını El Maktam, bildirmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³⁴⁵

Gazetede 5 Temmuz 1906’da yayınlanan haberde “Bağdat ve Basra taraflarında ortaya çıkan isyanda bazı vatandaşlarının zarar gördüğünü İngiltere Hükümeti, Osmanlıya bildirmiştir. Bu konuda araştırmada bulunmak üzere Rus-

³⁴³Türk, 17 Mayıs 1906, N.130, s.2.

³⁴⁴Türk, 14 Ocak 1904, N.11, s.2.

³⁴⁵Türk, 7 Temmuz 1904, N.36, s.3.

Japon Savaşı esnasında Japonya’da bulunan Pertev Paşa’nın başkanlığında bir heyet gönderilmesine Hükümet-i Seniyye karar vermiştir” haberi verilmiştir.³⁴⁶

ç- Yemen’de Meydana Gelen Olaylar

Türk Gazetesi’nde 26 Kasım 1903’te yayınlanan haberde “Yemen Vilayeti’nin Asir Sancağı’nda, Araplar Hükümet-i Seniyye’ye karşı isyan ederek Mutasarrıf İsmail Bey’i öldürdükleri gibi altı tabur Osmanlı askerini de dağıtmışlardır. Osmanlı kumandanı Arapların eline geçmemek için intihar etmiştir. İsyanı bastırmak için redif fırkasından on iki tabur silâh altına alınmış altıncı ordudan da askerler Yemen’e sevk edilmiştir” haberi verilmekteydi.³⁴⁷

4 Şubat 1904’te yayınlanan haberde “Cibuti’den gelen haberlere göre Yemen’deki asilerin önünü almak günden güne güçleşmektedir. Mahalli hükümetin ihmalden dolayı sahillerde silah ticareti serbest bırakılmıştır. Hudayda civarında Seyit Ali adındaki küçük limana kayıklarla silahlar getirilmektedir. Mahalli memurlardan bazıları birkaç kuruş karşılığında silah ticaretine göz yummaktadırlar. Bu şekilde silah ticareti yapan Arap ve Danakla şeyhleri, büyük bir servet elde etmişlerdir” haberi kaydedilmiştir.³⁴⁸

Gazetenin 26 Ocak 1905’te verdiği haberde “Yemen’de mevcut olan isyanı bastırmak için Suriye’den gönderilen Osmanlı askerinden sekiz tabur Akabe’ye gelmiştir. Hidiv posta vapurlarından Elfiyum isimli vapuru Bâb-ı Seraskeri, kiralayarak askerlerin iki binini birkaç güne kadar Hudayda’ya nakledecektir. Sana’yı muhasaradan kurtarmak için Tevfik ve Osman Paşaların kumandasında sevk edilmek istenen iki fırka askeri birlik ödenmeyen maaşları dağıtılmadıkça yola çıkmayacaklarını belirtmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.³⁴⁹

26 Ocak 1905’te yayınlanan başka bir haberde “Bu seferki Yemen İsyanı’nın asıl sebebi Müşir Abdullah Paşa olmuştur. Kendisinin yönetim hususundaki cahilane siyaseti ve inadı ve Bâb-ı Âli’nin bunu zamanında haber aldığı halde buraya değerli

³⁴⁶Türk, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

³⁴⁷Türk, 26 Kasım 1903, N.4, s.2.

³⁴⁸Türk, 4 Şubat 1904, N.14, s.4.

³⁴⁹Türk, 26 Ocak 1905, N.65, s.3.

bir vali tayin etmemesi isyanı artırarak isyanı şimdiki hale getirmiştir” haberi verilmiştir.³⁵⁰

Gazetede 2 Şubat 1905’te yayınlanan haberde “Telgraf ajanslarının bildirdiğine göre geçen hafta Meclis-i Hass-ı Vükela sarayda toplanarak borç alma konusuna ve Yemen İsyanı’na dair görüşmelerde bulunmuştur. Malum olduğu üzere hükümet yüzde dört faiz ile Bank-ı Osmanî’den dört-beş milyon liralık yeni bir borç alma antlaşması yapmak için çalışmaktadır. Serasker, Yemen’e on tabur asker sevki için yüz yirmi bin liranın verilmesini istemiştir. Rusya’ya verilecek olan elli bin liralık senelik taksitin henüz otuz bini eksiktir. Bir haftaya kadar tedarik edilmesi beklenilmektedir” haberi verilmekteydi.³⁵¹

Türk Gazetesi’nde 9 Şubat 1905’te yayınlanan haberde “Yemen’in merkezi olan Sana şehri henüz kuşatmadan kurtarılamamıştır” haberi kaydedilmiştir.³⁵²

23 Şubat 1905’te yayınlanan haberde “İstanbul’dan 8 Şubat 1905 tarihi ile yazıldığına göre Yemen’de karışıklık gittikçe artmaktadır. Bölgenin vali ve kumandanı yeni asker gönderilmesini talep etmişlerdir. Suriye ve Filistin askeri rediflerinden otuz bin kişi bölgeye gönderilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³⁵³

Gazetenin 16 Mart 1905’te verdiği haberde “Yemen’deki isyan gittikçe şiddetlenmektedir. Sana şehri hala kuşatma altındadır. Son alınan haberlere göre geçen ayın son günlerinde Sana civarında asiler ile Osmanlı askeri arasında büyük bir çarpışma olmuştur. Çarpışma beş gün devam etmiştir. Çarpışmanın sonucu henüz belli değildir. Yemen’in çeşitli bölgelerinde çıkan çarpışmalarda asilerin galip geldiği haber verilmiştir. Osmanlı askerinin birçoğunun firar ettiği telgraf haberlerinden anlaşılmıştır” haberi verilmiştir.³⁵⁴

7 Nisan 1905’te yayınlanan haberde “Hayli zamandan beri kuşatma altında olan Yemen’in vilayet merkezi olan Sana şehrine geçen Cuma günü Osmanlı askerinin başarılı bir şekilde girdiği haberi alınmıştır. İngiliz gazetelerinin Sana asilere teslim oldu haberleri gerçeği yansıtmamaktadır. Sana’nın kuşatmadan

---

³⁵⁰Türk, 26 Ocak 1905, N.65, s.3.

³⁵¹Türk, 2 Şubat 1905, N.66, s.3.

³⁵²Türk, 9 Şubat 1905, N.67, s.3.

³⁵³Türk, 23 Şubat 1905, N.69, s.3.

³⁵⁴Türk, 16 Mart 1905, N.72, s.2.

kurtarılması Yemen isyanının büsbütün kaldırılacağına bir göstergesidir. Bu seferki ihtilal İngilizlerin tahrikleriyle olmuş ise de önceki kumandan Müşir Abdullah Paşa'nın hareketleri de ihtilalin çıkmasına sebep olmuştur" haberi verilmekteydi.³⁵⁵

Türk Gazetesi'nde 20 Nisan 1905'te yayınlanan haberde "El Ahram Gazetesi'nin İstanbul'dan aldığı haberlere göre Sana yolunun tekrardan kapandığı ve Müşir Rıza Paşa ile haberleşme yapılamadığı bildirilmiştir" haberi kaydedilmiştir.³⁵⁶

27 Nisan 1905'te yayınlanan haberde "Hudayda'dan gelen özel bir mektupta şu bilgilere yer verilmiştir. Yemen'de hal gittikçe kötüleşmektedir. Müşir Rıza Paşa yedi bin asker ile Sana'ya yardıma giderken imam taraftarlarıyla çarpışarak bozguna uğramış ve üç bin beş yüz kişi şehit olmuş veya esir düşmüştür. Sana'ya götürülmekte olan yiyecek ve mühimmat da Araplar tarafından ele geçirilmiştir. Rıza Paşa Yemen isyanını bastırmak için altmış tabur asker gönderilmesini istemiştir. Suriye taburlarının asilere katılmasından dolayı Türk ve Arnavut askerlerinin gönderilmesini İstanbul'a bildirmiştir. Gelen askerlerin ayakları yalın başları çıplaktır. Askerlerin çok kötü şartlar içinde olduğu gelen haberlerde bildirilmiştir. İstanbul'dan gelen top ve mühimmat ise Hudayda Sahili'nde kumlar üzerine bırakılmaktadır. Çünkü bunları taşımak için hayvan bulunamamaktadır. Subaylar maaşlarını düzenli olarak alamamaktadırlar. Bekâr olanlar fırsat buldukça imam tarafına kaçırmaktadırlar. İmam kendilerine günlük yarım riyal vermektedir. İmamın hizmetinde yirmiden fazla topçu, piyade, süvari Osmanlı subayının bulunduğu bilinmektedir" haberi kaleme alınmıştır.³⁵⁷

Gazetede 25 Mayıs 1905'te yayınlanan haberde "Sana muhasarası resmen doğrulanmıştır. Muhafız askerleri ve memurlar çekilmiştir. Araplar otuz top ile yirmi bin tüfek ve mühimmatı ele geçirmişlerdir. Preveze'den sekiz tabur Hudayda'ya gelmiştir. Rıza Paşa'nın yerine Müşir Feyzi Paşa atanmıştır" haberi verilmiştir.³⁵⁸

8 Haziran 1905'te yayınlanan haberde "Yemen'e dördüncü orduya mensup bir tabur askerin sevkıyatı şu şekilde olmaktadır. Sevk olunacak asker dördüncü

---

³⁵⁵Türk, 7 Nisan 1905, N.75 s.2, 3.

³⁵⁶Türk, 20 Nisan 1905, N.77, s.3.

³⁵⁷Türk, 27 Nisan 1905, N.78, s.3.

³⁵⁸Türk, 25 Mayıs 1905, N.80, s.2.

ordunun her neresinde bulunursa bulunsun öncelikle karadan Trabzon'a gönderilerek oradan Samsun'a kadar vapurla sevk edilirler. Bundan sonra Samsun'dan Ankara'ya kadar yürüyerek gelirler. Sonra Eskişehir'e kadar trenle gelirler. Oradan bir müddet yürüyerek kasaba hattıyla İzmir'e ulaşırlar. İzmir'den asker taşıyan vapurlar onları Yafa önünde karaya çıkarırlar. Şam'dan Hicaz trenine binilip Maan'a sevk olunurlar. Maan hattı birkaç kilometre sonra son bulur. Asker Akabe'ye kadar karadan sevk olunur sonra Yemen'de Hudayda Sahili'ne çıkartılırlar. Bu durumun meydana gelmesi hükümetin kanal parası ödemek istememesidir" haberi verilmekteydi.³⁵⁹

Türk Gazetesi'nde 29 Haziran 1905'te yayınlanan haberde "Yemen ihtilalcılarıyla yapılan müzakereler henüz bir sonuca ulaşmamıştır. Müşir Rıza Paşa, Medine taburlarının kumandasını Bekir Sıtkı Paşa'ya havale ederek Hudayda'ya ulaşmıştır. Dördüncü ordu redif taburlarıyla Arnavut askerlerinin Yemen'e sevk edilmesinden çekinilmiştir" haberi kaydedilmiştir.³⁶⁰

Gazetenin 13 Temmuz 1905'te verdiği haberde "Hükümetin Yemen İsyanı'nın sebebini İngiltere'ye dayandırması sonucu İngiltere İstanbul Elçisi Sir Avkonur tarafından Bâb-ı Âli'ye, şiddetli bir gösterişte bulunulmuştur" haberi kaleme alınmıştır.³⁶¹

13 Temmuz 1905'te yayınlanan başka bir haberde "Asir Sancağı'nda, Araplar isyan ederek Konağda ile iletişim kesilmiştir. Hudayda ve İstanbul'dan yardım için teşebbüsler olmuştur" haberi verilmiştir.³⁶²

Gazetede 20 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde "Hudayda'yı kuşatmadan kurtarmak için büyük savaş gemilerinden on üç adedinin Kızıl Deniz'e gönderilmesi düşünüldüyse de bölgeye Ginaz Potmekin zırhlısı gönderilmiştir" haberi verilmekteydi.³⁶³

27 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde "Novaya Varamiya Gazetesi'nin Yemen İsyanı münasebetiyle yazdığı bir yazıda İngiltere'nin Yemen ihtilalını olanca kuvvetiyle cesaretlendirdiğine dair düşünceye işarette bulunulmuştur. Rus

---

³⁵⁹Türk, 8 Haziran 1905, N.84, s.2.

³⁶⁰Türk, 29 Haziran 1905, N.87, s.3.

³⁶¹Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

³⁶²Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

³⁶³Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

gazetesinin fikrine göre Yemen İsyanı Alman-İngiliz rekabetinin bir sonucudur. Rusya'nın tehdidinden kurtulan Osmanlı Devleti'nin durumu Alman-İngiliz politikaları doğrultusunda olmuştur. Hâlbuki bunlardan birincisi Osmanlı Hükümeti'nin durumunu güçlendirmeye diğeri zayıflatmaya yönelik olmuştur. Rus gazetesi ilave olarak Fransa'nın menfaatinin Arabistan ve Suriye taraflarında İngiltere'nin menfaatleriyle uyuşmadığını belirtmiştir. Fransa ne kendinin ne de Rusya'nın Almanya tarafında olamayacağını belirtmiştir” haberi kaydedilmiştir.³⁶⁴

Türk Gazetesi'nde 27 Temmuz 1905'te yayınlanan başka bir haberde “Yemen’e gönderilmek üzere Mersin’e indirilen asker arasında karışıklık çıkmıştır” haberi kaleme alınmıştır.³⁶⁵

3 Ağustos 1905'te yayınlanan haberde “Bu defa Hudayda’dan 20 Temmuz tarihiyle çekilen bir telgrafta göre askerlerin 17 Temmuzdan itibaren Sana’ya doğru ilerledikleri bildirilmiştir. Feyzi Paşa üç tabur Arnavut askeriyle Bagat’a zarar verdirerek onları Münaha yakınında önemli bir mevkinden püskürtmüştür” haberi verilmiştir.³⁶⁶

Gazetenin 13 Ekim 1905'te verdiği haberde “Yemen Genel Kumandanı Müşir Feyzi Paşa, Sadrazamlığa ve Dâhiliye Nezareti'ne yolladığı telgrafta Osmanlı askerinin geçen Teşrin-i evvelin yirmi ikisinde Pirim Kasabası'na girdiğini ve ahali ve memurların devlete itaat ettiklerini bildirmiştir” haberi verilmekteydi.³⁶⁷

2 Kasım 1905'te yayınlanan haberde “Mabeyn-i Hümayun Baş Kitabeti'ne Yemen Vali Vekili ve Genel Kuvvetler Komutanı Müşir Feyzi Paşa, bir telgraf yollamıştır. Telgrafta şu bilgiler yer almıştır. Yemen’de etrafı minare boyunda etrafı kesme taşlarla kaplı kayalıklardan meydana gelmiş iki kapılı kaleye kadar varmak için birer keçi yolu bulunan meşhur Zafer isimli kale içinde yedi yüz asinin bulunduğu anlaşılıp dört gün önce kale kuşatılmıştır. Dört yüz kilo ağırlığında olan havan topları ve ağır mantıl topları askeri mühimmatla birlikte Osmanlı askerleri tarafından kalenin önüne getirilmiştir. Üç gün üç gece toprakla kaleye saldırılmış

---

³⁶⁴Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.2.

³⁶⁵Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.2.

³⁶⁶Türk, 3 Ağustos 1905, N.92, s.2.

³⁶⁷Türk, 13 Ekim 1905, N.101, s.2.

fakat kaleye çıkmak mümkün olmamıştır. Dün gündüz asker kayalardan kaleye çıkmaya başlamış geceleyin de çarpışmada asi reislerden Nasr, Hüseyin Essami ve Abdülkerim isimlerinde üç kişi ağır yaralı olarak yakalanmıştır. Asilerden üç kişi de ölmüştür. Asilerin çoğu kaçmıştır. Kale Osmanlı askeri tarafından ele geçirilmiştir. Kale çok korunaklı olup daha önce Hicri 307 senesinde dokuz ay muhasara ile ancak alınabilmişti. Bu olaydan sonra Müşir Feyzi Paşa, Sana'ya hareket etmiştir" haberi kaydedilmiştir.³⁶⁸

Türk Gazetesi'nde 25 Ocak 1906'da yayınlanan haberde "Yemen'den değişim için Süveyş'e gelen iki vapur Osmanlı askeri, kanal geçiş parası ödenmediğinden iki aydan beri Süveyş'te beklemektedir. Askerler vatanlarına gönderilmeleri için Mısır Fevkalade Komiseri Ahmet Muhtar Paşa'ya müracaat etmişlerdir" haberi kaleme alınmıştır.³⁶⁹

25 Ocak 1906'da yayınlanan başka bir haberde "Hudayda'dan yerli yardımcımıza gelen haberler Yemen Vilayeti'nin durumunun gayet can yakıcı olduğunu göstermektedir. Müşir Feyzi Paşa, Sana'yı ele geçirip eşkıyayı yendikten sonra kendisiyle beraber herkes Yemen İsyanı'nın bittiğini zannetmişlerdir. Hâlbuki asiler, askerin bulunmadığı bir bölgede ve Arabistan yarımadasının güneyinde yeniden birleştikten sonra önemli bir kuvvetle Sana'ya doğru yürümüşlerdir. Özel telgraflara göre Sana'yı Şeyh Yahya, yeniden ele geçirmiştir. Kuşatma sırasında Şeyh Yahya, top temin etmiştir. Fakat bu topların kaynağı bilinmemektedir. Sana'da bulunan askerlerin bir kısmı teslim olmuştur. Diğer kısmı da sahil yolunu tutarak şehirden firar etmişlerdir. Her ne kadar Sana'nın asi eline düşüp düşmediğine dair resmi bir haber mevcut değilse de dolaşan haberlerin gerçek olduğu zannedilmektedir. Yemen'de bulunan askeri kuvvetlerin çoktan beri Yemen'in havasından etkilendikleri ve mühimmat sıkıntısı çektikleri bilinmektedir. Yemen'de Mart ayından beri on dört askeri tabibin vefat ettiği haber verilmiştir. Müşir Feyzi Paşa, hemen yardım gönderilmesi için İstanbul'a telgraflar yağdırmaktadır. Yemen'de bulunan askerin durumunu kolayca anlayabilmek için geçenlerde değiştirilen sekiz yüz askerden dört yüzünün Portsait'le Suriye arasında vefat

³⁶⁸Türk, 2 Kasım 1905, N.104, s.2.

³⁶⁹Türk, 25 Ocak 1906, N.115, s.3.

ettiklerini söylemek yeterlidir. Yine alınan haberlere göre Yemen’den beş yüz askeri getiren bir vapur içinde Hudayda’dan Portsait’e kadar yüz elli asker açlıktan vefat etmiştir” haberi verilmiştir.³⁷⁰

Gazetede 1 Şubat 1906’da yayınlanan haberde “Bu hafta gelen telgraflara göre Kanun-i saninin sekizinde kaybedilen zahire ve mühimmat tekrar asilerin elinden alınmıştır. Hususi araştırmalara göre ortaya çıkan bozukluk az bir çarpışmadan ibaret olup Avrupa gazetelerinin ve mahalli gazetelerin bildirdiklerine göre Sana’nın tekrardan asilerin eline düşmediği anlaşılmıştır. Yine gazetelerin haberlerine göre gelecek ay on bin kadar Osmanlı askeri Yemen’e sevk edilecekmiş” haberi verilmekteydi.³⁷¹

Türk Gazetesi’nde 15 Şubat 1906’da yayınlanan haberde “İzmir’de bulunan iki bin nefer ile iki batarya topu Yemen’e harekete hazır hale gelmiştir. Cidde’den gelen telgraflara göre Sahra isimli mevkide Osmanlı askeri ile asiler arasında ortaya çıkan çarpışmada bölgenin şartları itibarıyla askerimizden kayıp çok olmuştur. Bir paşa şehit olmuş diğer bir paşa da yaralanmıştır. Müşir Feyzi Paşa, iki aydan beri İstanbul’dan on bin asker istemişse de şimdiye kadar böyle bir sevkiyatın olmadığı yerel gazetelerden anlaşılmıştır. Sahra başarısının asilere cesaret vereceği ve asilerin hücumlarını şiddetlendireceği anlaşılmaktadır” haberi kaydedilmiştir.³⁷²

8 Mart 1906’da yayınlanan haberde “Yemen’deki Osmanlı askerinin durumunun gittikçe zorlaştığı haberleri gelmektedir. Buna çare olarak Meclis-i Vükela tarafından acil tedbir alınmakta olduğu bildirilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³⁷³

Gazetede 12 Temmuz 1906’da yayınlanan haberde “Gazeteler Yemen’de durumun gittikçe kötüleştiğini ve bir kısım askerin isyan ettiğini bildirmişlerdir. Port Sait’ten alınan telgraflarda Yemen’e gidecek üç bin askerin liman dâhilinde bekledikleri haber verilmiştir” haberi verilmiştir.³⁷⁴

---

³⁷⁰Türk, 25 Ocak 1906, N.115, s.2.

³⁷¹Türk, 1 Şubat 1906, N.116, s.3.

³⁷²Türk, 15 Şubat 1906, N.118, s.2.

³⁷³Türk, 8 Mart 1906, N.121, s.2.

³⁷⁴Türk, 12 Temmuz 1906, N.137, s.2.

19 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde "İstanbul'dan 15 Temmuzda çekilen bir telgrafta hükümetin Yemen için on yedi bin askeri silâhına alınmak üzere bulunduğu haber verilmiştir" haberi verilmekteydi.³⁷⁵

Gazetenin 26 Temmuz 1906'da verdiği haberde "Geçen hafta Yemen'e dair ihtiyatlı bir şekilde yazdığımız haber teyit edilmeye başlanmıştır. Hudayda'da toplanan redif askerlerinin isyan ettikleri kesin olarak bildirilmiştir. Beş taburdan ibaret olan bu askerler şehri ele geçirmek istemişlerse de kanlı bir çarpışmadan sonra bu isteklerinden vazgeçmişlerdir. Taraflardan üç yüz kadar telefata olmuştur. Bir liva isyanı teşvik ettiği için Divan-ı Harp tarafından suçlu görülüp kurşuna dizilmiştir" haberi kaydedilmiştir.³⁷⁶

Türk Gazetesi'nde 11 Eylül 1906'da yayınlanan haberde "Yemen'den Türkiye'ye gelirken Mısır'a uğrayan iki Türk subayı, Yemen hakkında şu şekilde bilgi vermişlerdir. Sana, haber verildiği gibi ikinci defa asilerin eline geçmedi. Türk askerinin aralıksız gelmesi asilerin kuvvetini kırmıştır. Feyzi Paşa, Şeyh Yahya'ya hücum etmek için son mühimmat kfilesini beklemektedir" haberi kaleme alınmıştır.³⁷⁷

11 Eylül 1906'da yayınlanan başka bir haberde "Geçenlerde Yemen'e gitmek üzere Port Sait'e gelen ve esir taşıyan vapurda meydana gelen isyan şu şekilde olmuştur. Vapurda isyan edenler geçen sene Yemen'e sevk olunan taburdan firar eden ve tekrar Yemen'e sevk edilen yüz seksen Şamlı askerden oluşmaktadır. Bunlarla beraber vapurda Bedirhan ailesinden üç subay, Suriyeli polislerin koruması altında Yemen'e gönderiliyorlardı. Firarılık ile mahkûm olan Şamlı askerler elli silahlı Türk askerinin koruması altındaydılar. Bu asker ve subaylar Beyrut'tan gemiye bindirilmişlerdir. Mütebaki askerler de Kudüs'ten toplanmış askerlerdi ki daha çoğunun asker elbisesi bile yoktu. Gemide bulunan Türklerin hepsi askerdi. Elllerinde kelepçe olduğu halde ambara istif edilen Şamlı mahkûmlar, muhafızları tarafından sürekli takip ediliyorlardı. Fakat muhafızları seyir esnasında deniz tuttuğundan mahkûmlar hemen bunu fırsat bilerek ellerindeki kelepçeleri kırıp attılar

³⁷⁵Türk, 19 Temmuz 1906, N.138, s.2.

³⁷⁶Türk, 26 Temmuz 1906, N.139, s.2.

³⁷⁷Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

ve güverteye çıktılar. Bunlar Port Sait'e gelinceye kadar hiçbir uygunsuz harekette bulunmadılar. Vapur Port Sait'e ulaşınca mahkûmlar biz bundan öteye gitmeyiz diyerek isyan etmişlerdir. Su almak için Türk askeri arasında meydana gelen kavgayı bahane ederek açıktan açığa isyan etmişler. Hücum ederek hayli kimseyi yaralamışlardır. Yaralıların içinde seyr-i sefain memuru da vardır ki bu subay diğer üç subayla birlikte sahile sığınmışlardır. Muhafız Türk askerleri, diğer Suriyeli askerlerin korkutulup isyanın bastırılması için müdahalede bulunmamışlardır. Esir vapurunun Port Sait'e gelmesi üzerine Mısır polisleri isyancıları karaya çıkartmadılar. Gemide isyan olduğu haberi hükümete ulaşınca muhafız polislerin sayısı artırılmıştır. Mahalli Hükümet, isyanı bastırmak için gemiye gitmiştir. Gemideki araştırmalara göre mahkûmlar kendilerine nasıl ceza verileceğini bildikleri için ne Hudayda'ya ne de Suriye'ye gitmek istememişlerdir. İsyân sırasında yaklaşık olarak kırk kişi yaralanmıştır. İngiltere'nin Prosar Pain isimindeki harp gemisinin kaptanı yardımda bulunmuştur. Bu yardım nakliye vapurunun subayı tarafından son derece memnuniyetle karşılanmıştır. Sonradan ulaşan Kosova Vapuru'na Mahalli Hükümetin yardımıyla dört yüz Suriyeli gemiye bindirilmiştir. Bunlara muhafızlık yapan Türk askeri de bunlarla beraber gemiye binmişlerdir. Suriyeli mahkûmları isyana teşvik eden Bedirhanilerden üç subay olduğu ihtimali üzerinde durulmaktadır" haberi verilmiştir.³⁷⁸

Gazetede 1 Ekim 1906'da yayınlanan haberde "İkmal eden askerler ile redifler arasında memleketlerine dönmek için yapılan şikâyetler devam etmektedir. Yemen'e sevk olunan taburların adedi hastalık ve yokluktan dolayı azalmıştır. İskenderun Limanı'na çıkarılan on iki tabur askerin sayısı iki yüze kadar düşmüştür. İskenderun'a çıkarılan askerlerin bazıları yaya olarak memleketlerine gidecek kadar güçlü olmadıklarından İzmir'e getirilmişlerdir" haberi verilmekteydi.³⁷⁹

8 Ekim 1906'da yayınlanan haberde "Yemen asi reisi Muhammet Hamideddin'e, Mekke Şerifi'nin vekâletini elinde bulunduran Şerif Hamza'nın başkanlığında isyana bir son verip barış sağlamak üzere özel bir heyet yollanmıştır. Bu heyet Yemen imamının merkezi olan şehre ulaşip imama memurlar Bâb-ı Âli'nin

---

³⁷⁸Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.3.

³⁷⁹Türk, 1 Ekim 1906, N.145, s.3.

teklifini içeren bir mektup getirmişlerdir. Bu mektupta imamın antlaşma yapmak üzere İstanbul'a gelmesi isteniyordu. Bu yolculukta imama bir zarar gelmemesi için Şerif Hamza, özel korumalık yapacaktı. İmam bu teklifi kabul etmedi. Yemeni terk etmesinin mümkün olmadığını bildirdi. İmamın isteklerinin hepsi kabul edilirse imam da oğullarından birini İstanbul'a yollamayı kabul etmiştir. Komisyon tarafından imamın teklifinin neler olduğunun sorulması üzerine imam isteklerini şu şekilde açıklamıştır. Birinci olarak, Bâb-ı Âli'nin himayesi altında bulunmayı istemiştir. İkinci olarak da her sene belli bir vergi vermek koşuluyla Yemen'in geleceğinin Bâb-ı Âli tarafından kabul edilmesini istemiştir. İmamın teklifi İstanbul'a bildirilmiştir. İddia edildiğine göre Osmanlı heyeti imamla mülakat etmemişlerdir. Yalnız imamın çocuklarından biri kuvvetli korumayla birlikte memleketin dışına çıkıp kurulan çadırlarda ziyafet vermiştir. Babasının yetkisiz olduğunu bundan dolayı heyeti kabul edeceğini beyan etmiştir. Heyet yakın zamana kadar bekledikten sonra Mekke'ye dönmüştür. Yemen kumandanı Feyzi Paşa kendisinden habersiz yapılan bu işten çok rahatsız olduğundan istifaya karar vermiştir” haberi kaydedilmiştir.³⁸⁰

Gazetenin 13 Kasım 1906'da verdiği haberde “Yemen'den Bâb-ı Seraskeri'ye pek çok kötü haberler gelmektedir. Feyzi Paşa'nın ordusunun bir kısmı Mahmut Yahya'nın askerleri tarafından kuşatılmış ve hayli telefât verildikten sonra Osmanlı askerleri vahhabi bedevilere teslim olmuşlardır. Feyzi Paşa Sana'da kuşatma altında bulunup Hudayda ile haberleşmesi kesilmiş ve askerler açlık tehlikesi altında bulunmaktadır. Feyzi Paşa, en az yirmi bin yardımcı kuvvetin acilen gönderilmesini talep etmektedir. Bâb-ı Seraskerî, yardım yollamak için harekete geçmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³⁸¹

Türk Gazetesi'nde 18 Nisan 1907'de yayınlanan haberde “Yemen'de isyanın devam etmesinden dolayı Yemen'e Bâb-ı Âli, özel bir heyet gönderilmesine karar vermiştir. Bu heyet kabileleri anlaşılmaya davet etmek için kabilelerle görüşmelerde

---

³⁸⁰Türk, 8 Ekim 1906, N.146, s.2.

³⁸¹Türk, 13 Kasım 1906, N.150, s.2.

bulunacaktır. Son telgraflar heyetin hareket ettiğini bildirmişlerdir” haberi verilmiştir.³⁸²

25 Nisan 1907’de yayınlanan haberde “Bundan iki ay önce Marmara Vapur’u iki bin dört yüz değişim askeri bulunduğu halde İskenderun Limanı’na ulaşmıştır. Değişim askerleri Yemen’de Feyzi Paşa’nın yanında hizmet ettikleri iki sene zarfında maaş olarak sadece iki meci diye almışlardır. İşte bu halde olan asker İskenderun Limanı’na ulaşınca gemi subayını bağlayarak sandallara binip karaya çıkmışlardır. Doğruca hükümet konağını kuşatarak ödenmemiş maaşlarını talep etmişlerdir. Vali ile askeri kumandan Sabit Paşa, telgrafhaneye giderek durumu Bâb-ı Âli’ye bildirerek talimat istemişler. İsyan eden askerler valiye eğer maaşlarının ödenmesi için emir gelmezse burayı yağma edeceklerini söylediler. Sonuçta Osmanlı Bankası tarafından askere on bin lira dağıtılmıştır” haberi verilmekteydi.³⁸³

Türk Gazetesi’nde 25 Nisan 1907’de yayınlanan haberde “Martın on beşinde Hudayda vapuru içinde bin iki yüz redif iki yüz elli değişim askeri ve bunlara memur olarak elli düzenli asker olduğu halde vapur Beyrut’a ulaşmıştır. Mahalli Hükümet, elli askerden başkasının karaya çıkmasını men etmiştir. Marmara Vapuru’ndaki değişim askerinin isyanını hükümet unutmamıştır. Bunun üzerine asker isyan etti. Gemi kaptanı gemiyi limana sokmaya mecbur oldu. Sonra asker, kaptan ile subayları Mahalli Kumandan İsmet Paşa’ya şikâyetlerini iletmek üzere yollamıştır. Subaylar, İsmet Paşa’ya giderek asker ödenmeyen maaşları almadıkça ve gemiye erzak verilmedikçe gemiyi limandan hareket ettirmeyecekler demişler. Bunun üzerine mahalli subaylardan bir meclis oluşturularak durumu müzakere ettiler. Sonra meclis, asker subaylarına uğrayacakları İskenderun Limanı’nda maaşların verilmesi için İstanbul’a telgraf çekeceklerini ilettiler. Fakat asker bu şartlar altında limanı terk etmemiştir. Durumun ciddiyeti üzerine kumandan gemiye erzak vermeye ve İstanbul’a durumu haber vermeye mecbur olmuştur. Sonunda İstanbul’dan, İskenderun’da verilmek üzere on sekiz bin liranın ödenmesi emri geldi. Böylece Hudayda vapuru hareket etmiştir” haberi kaydedilmiştir.³⁸⁴

³⁸²Türk, 18 Nisan 1907, N.159, s.2.

³⁸³Türk, 25 Nisan 1907, N.160, s.3.

³⁸⁴Türk, 25 Nisan 1907, N.160, s.3.

16 Mayıs 1907’de yayınlanan haberde “El Ahram Gazetesi’nin İstanbul muhabirinden alınan habere göre Yemen’de askerimiz, Umran taraflarında Arabistan’ın kuzeydoğusunda ve Sana’dan haylice uzak bir yerde çarpışmaya girmiştir. Çarpışma iki gün devam etmiştir. Çarpışmada askerimiz yenilmiştir. Askerimiz topları bırakarak kaçmışlardır. Birçok top asilerin eline geçmiştir. Bu haber İstanbul tarafından kötü karşılanmıştır. Asilerin güç kullanarak Sana’yı tekrardan kuşatmalarından ve ele geçirmelerinden korkulmaktadır. Yine bu gazeteye Aden’den gelen bir mektupta Yemen Hükümeti’nin sorunları çözemediği ve bölgeye Rumeli Müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa’nın tekrardan atanması gerektiği dile getirilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.³⁸⁵

Gazetede 23 Mayıs 1907’de yayınlanan haberde “Yemen’den gelen haberlere göre Türk ordusunun durumu fenalaşmaktadır. İskenderiye’de çıkartılan Necibîş Gazat’ın Aden muhabirinin verdiği habere göre Feyzi Paşa ile İmam Hasan Yahya El Dehyani arasındaki birleşme tamamlanmıştır. İmam Hasan Yahya, Yemen’in kuzeyinde bulunan Sada’da geçen Eylülde görünmüş ve bir süre Türklere yardım etmiştir. Hasan Yahya, bir vakitler Yahya Hamideddin’in müstahkem mevkillerinden olan Şahira’yı tehdit edecek kadar kuvvetli olmuştur. Fakat şimdi on iki bin kadar olan Hasan Yahya’ya bağlı asiler, Yahya Hamideddin tarafına geçmişlerdir. Bunların taraf değiştirmesi, Hamideddin ve başlıca tabileri Şeyh Kasım ve Şeyh Makdad ile bir anlaşma yapmak üzere Bâb-ı Âli tarafından bir heyet gönderilmesine sebep olmuştur. Sana’nın güneyinde sık sık çarpışmalar olduğu haber verilmiştir. Feyzi Paşa, Şahra üzerine hücum etmek düşüncesinden vazgeçmiştir” haberi verilmiştir.³⁸⁶

23 Mayıs 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Yemen’den Süveyş’e ulaşan mülteci ve firari asilerin iyi silahla donatıldıkları ve erzak sevki muhafazasına memur müfrezelere, kargolara ve erzak tedarikine memur olan askerlere hücum etmekte hayli cesaret gösterdikleri haber verilmiştir. Geçenlerde büyük bir askeri kıtanın hareketi asileri dağlardaki müstahkem mevkillerine kaçmaya mecbur etmiş ve asiler askerlerin erzakı tükeninceye kadar orada kalmışlardır. Erzakı kalmayan askerler mecburen geri çekilmiş ve asiler de bulundukları mahalden kurtulmuşlardır. Türk

³⁸⁵Türk, 16 Mayıs 1907, N.162, s.2.

³⁸⁶Türk, 23 Mayıs 1907, N.163, s.2.

askeri düzene alınmadıkça isyanın bastırılması mümkün görünmemektedir” haberi verilmekteydi.³⁸⁷

Gazetenin 3 Haziran 1907’de verdiği haberde “Yemen’in bitmek tükenmek bilmeyen isyanını barışçı yollarla sonuçlandırmak üzere Türkiye Hükümeti tarafından gönderilen özel heyet, asiler üzerinde nüfuz sahibi olan bazı kişileri İstanbul’a getirmiştir. Hâlbuki Yemenlilerin asiler üzerinde hiçbir nüfuzları olmadığı anlaşılmıştır. Sana civarında Osmanlı askerlerinin İmam Yahya kuvvetleri tarafından hezimete uğratıldıklarını telgraflar haber vermiştir. Suriye’ye gelen haberlere göre Necit kıtasında Riyaz Emiri Abdülaziz İbnu’s-Suud ile Hamaz İbnü’r-Reşit arasındaki harp tekrar başlamıştır. Edinilen bilgilere göre Hamaz, Türkiye Hükümeti’nden yardım görmüş ve Suud’un ordusu fena halde perişan olmuştur” haberi kaydedilmiştir.³⁸⁸

27 Haziran 1907’de yayınlanan haberde “Hudayda’dan gelen son haberlere göre Sana civarında altı tabur asker Araplar tarafından fena halde mağlup edilmiştir. Asker Sana’ya çekildikten sonra isyan etmiştir. Askerin isyanıyla ortaya çıkan karışıklıktan Araplar istifade etmiştir. Arapların tekrar Sana’yı ele geçirdikleri haberleri yayılmıştır. Sana ile Hudayda arasındaki yol emniyette değildi. Hatta geçenlerde İstanbul’dan Yemen’e gönderilen özel heyet Sana’ya gitmeyi başaramamıştır. Asker arasında itaatsizlik son noktaya ulaşmıştır. Hudayda’da bile muhafız askerleri isyan ederek yaklaşık iki gün şehrin suyunu kesmişlerdir. İsyan eden askerler istedikleri verilmezse şehri topa tutacaklarını bildirmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.³⁸⁹

Türk Gazetesi’nde 27 Haziran 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Hükümetin kabul ettiği anlaşma tedbirleri Yemen’in durumunda hiçbir değişiklik meydana getirmeyecektir. Komisyon, ne İmam Yahya’nın ne de diğer nüfuzlu Arapların yanına çıkmayı başaramamıştır. Sana’da yayınlanan beyanname de bir tesir oluşturmaz. Bundan evvel şeyhin İstanbul’a gidip hükümetle meseleyi müzakere edeceği beyan olunuyorsa da şeyhlerin vekâlet sıfatları yoktur. Yemen

---

³⁸⁷Türk, 23 Mayıs 1907, N.163, s.2.

³⁸⁸Türk, 13 Haziran 1907, N.166, s.2.

³⁸⁹Türk, 27 Haziran 1907, N.167, s.2.

ihtilalı hükümetin para ve asker kaynağını kurutmuştur. Asker arasında şiddetli hoşnutsuzluk olduğu için Yemen İhtilalı'nı barışçı yollarla çözmek lazım gelmektedir. Geçenlerde İzmir ile Üsküp'te yaşanan isyanlar askerlik süresi dolduğu halde memleketlerine gönderilmeyen askerler tarafından çıkarılmıştır. 5 Haziran tarihiyle Yemen Vali ve Kumandanı Feyzi Paşa tarafından Bâb-ı Âli'ye bir telgraf çekilmiştir. Birkaç gündür Sana ile Hudayda'nın ulaşımı kesilmiştir. Asker, Araplar tarafından sıkıştırılmaktadır. Eğer sekiz gün zarfında yardım ve mühimmat gönderilmezse Feyzi Paşa, istifaya mecbur olacağını bildirmiştir. Feyzi Paşa, askere de mühimmat ve paranın aynı şekilde lazım olduğunu dile getirmiştir. Feyzi Paşa, yardım gelinceye kadar Sana'yı korumanın zor olacağını bildirmiştir" haberi verilmiştir.³⁹⁰

Gazetede 4 Temmuz 1907'de yayınlanan haberde Hudayda'da bulunan muhafız askerleri Sana'ya yardım etmekten çekinmişlerdir. Akabe'de mevcut askerler Yemen'e sevk edilmiştir. Medine'den gelen haberlere göre İbnu's-Suud taraftarları Medine'ye girmişlerdir. Hükümet, asker azlığından ve Medine halkının İbnu's-Suud'a ilgi göstermesinden dolayı bu taraftarların şehre girmesine engel olamamıştır. İbnu's-Suud'un bizzat Medine'ye hücum etmesinden korkulmaktadır" haberi verilmekteydi.³⁹¹

11 Temmuz 1907'de yayınlanan haberde "Bâb-ı Âli, Yemen'de İmam Mahmut Yahya vesaire eşrafin İstanbul'a gelmesi için haberler çıkarmıştır. Tabi olarak İmam Mahmut Yahya, bu davete icabet etmediği gibi eşrafin da hiçbirine davete gitmemişlerdir. İstanbul'a gidenler Yemenlilerin bildirdiklerine göre Yemenli olup da Osmanlı memuru olan kişilerdir. İmam Mahmut Yahya kendisi İstanbul'a gitmese de hiçbir kimsenin gitmesine mani olmayacağını bildirmiştir. İmam Mahmut Yahya, Bâb-ı Âli'ye şu şartları sunmuştur.

- 1- Arapça dili Yemen dâhilinde resmi dil olacaktır. Bâb-ı Âli ile vilayet arasında yapılacak haberleşme Türkçe olacaktır.
- 2- Vergi vesaire tekliflerde ve idarede dini hükümler uygulanacaktır.
- 3- Yemen şehirleri kadıları Yemenliler arasından seçilecektir.

³⁹⁰Türk, 27 Haziran 1907, N.167, s.2.

³⁹¹Türk, 4 Temmuz 1907, N.168, s.2.

- 4- İmam Mahmut Yahya'ya ve Mekke Emiri'ne tanınan imtiyazlar verilecektir.
- 5- Bâb-ı Âli, Yemen'e vali tayin etmek hakkına sahip olacaktır. Eğer vali zalim olursa imam doğrudan doğruya bu kişiyi padişaha şikâyet edecektir. Bir komisyon oluşturulacak ve vali haksız görülürse azledilecektir.
- 6- İmam doğrudan doğruya padişahla haberleşebilecektir.
- 7- Bâb-ı Âli, fıkıh, şerr-i şerif ve faydalı ilimlerin tahsili için müderrisler yollayacak ve medreseler açacaktır. Bâb-ı Âli, ziraat ve zanaatı ilerletecektir.
- 8- İmam, altın, gümüş, bakır, demir ve kömür madenlerini gösterecektir. Bâb-ı Âli isterse işletecek ve hâsılâtın yüzde onu imama verecektir.
- 9- Devlet-i Âliyye zikredilen şartları kabul ederse ve bir yabancı devlet kefil olursa imam silahı terk edecektir.

İmamın bizzat kendi el yazısıyla Mısır'da ulemadan bir zata yolladığı mektubun içeriği yukarda verilmiştir. El Muid Gazetesi, bu mektubu neşretmiştir. El Muid Gazetesi'ne göre, zikrolunan şartların birçoğu kabul edilebilecek derecede görülmektedir. Lakin son şart yabancı bir devletin duruma müdahalesinin mümkün görünmediği de gazetede belirtilmiştir” haberi kaydedilmiştir.³⁹²

Türk Gazetesi'nde 25 Temmuz 1907'de yayınlanan haberde “Yemen'den firar eden askerler Aden'e ulaşmaktadır. Bunlar yenilginin acısını dile getirmişlerdir. Malala Nahiyesi, asiler tarafından ele geçirilmiştir. Bu bölgenin ele geçirilmesinden birkaç gün sonra Fais Rada'dan dört tabur asker Malala'ya ulaşmış iseler de orasını harap bir şekilde bulmuşlardır” haberi kaleme alınmıştır.³⁹³

15 Ağustos 1907'de yayınlanan haberde “Yemen'de aslen Osmanlı vatandaşı oldukları halde İngilizlerin parasıyla İngilizlerden daha fena fikirler yaymaya çalışan Mısır'da çıkartılan El Maktam Gazetesi sahipleri, sırası geldikçe Müslümanları üzen sahte ve yalan haberler yapmaktadırlar. Bu gazete, Yemen'de yanlış doğruyu ayırt edememektedir. El Maktam Gazetesi'nin beş bin beş yüz yetmiş dört numaralı nüshasında Yemen'e ait yazdığı haberleri yalanlayan El Ahram Gazetesi, Aden'den

³⁹²Türk, 11 Temmuz 1907, N.169, s.2.

³⁹³Türk, 25 Temmuz 1907, N.170, s.2.

bir mektup almıştır. Bu mektup neşredilmiştir. Mektubun içeriğinde şu bilgiler yer almaktadır. Yemen ahalisinin Osmanlı Hükümeti aleyhine isyan ettikleri ve otuz seneden beri bu uğurda az çok kan dökmekte oldukları malum olmuştur. Yemenlilerin bağımsızlığa ulaşma yolunda fikirler ürettikleri görülmektedir. Bölgedeki valiler ve uygunsuz muamele yapan Osmanlı memurları yüzünden sürekli kan akmaktadır. Yemenlilerin tek arzuları İslam dinine göre yönetilmektir. Ne yazık ki Yemen’e gönderilen komisyonlar, memurlar hakikat yerine baştan aşağı padişaha yalan bildirimlerde bulunmaktadır. Hâlbuki Yemenliler İstanbul’da ve memleketlerinde meydana gelen her türlü durumdan haberdar olmaktadır. Gerek İmam Yahya İbn-i Hamideddin’in ve gerekse vefat eden Bedri Muhammet İbn-i Yahya Hamideddin’in, İstanbul’da ve Osmanlı Devleti’nin önemli limanlarında memurları bulunmaktadır. Meydana gelen her türlü olaydan daima haberdar olduklarını da asla saklamamışlardır. İmam Yahya’nın, Yemen hakkında padişaha birtakım şartlar sunduğu yönündeki haberler tamamen asılsızdır. Çünkü bu konuda ortaya çıkan hal padişah, imam ve imamın kâtibinden başka hiçbir kimseye malum olmamıştır. El Ahram’a mektubu yazan kişinin imamın akrabalarından biri olduğu bilinmektedir. Bahsi geçen şartlara göre eğer padişah İngiltere Hükümeti aracılığıyla kefalet verirse Yemen imamı ve ahalisi silahları terk edeceklerini bildirmişlerdir” haberi verilmiştir.³⁹⁴

Gazetenin 15 Ağustos 1907’de verdiği haberde “Ahmet Mesut, Sana’ya iki saat mesafede bulunan Sahan ismindeki bölgeye ulaşarak Makule namındaki Kasabayı tahkim ederek Sana’nın Taz ve Aden ile olan yollarını kesmiştir. Müşir Feyzi Paşa, Umran Kumandanı Yusuf Paşa’yı, Sana’ya çağırarak Sana’nın korunmasını görevini ona vermiştir. Kendisi Ahmet Mesut’la buluşmak üzere hareket etmiştir. Çarpışma başlamış ve kırk sekiz saat sürmüştür. Sonuçta Feyzi Paşa, üçüncü gün bombardıman etmiştir. Araplar saldırılara dayanamayıp kaçmışlardır. Bu gelişmeler roytır telgrafiyla bildirilmiştir” haberi verilmekteydi.³⁹⁵

15 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Feyzi Paşa, Sana’ya ulaşınca Yusuf Paşa’yı yeterli kuvvet ile Nasır Bin Mebhut üzerine Cebelüz’-zafir’e yollamıştır.

³⁹⁴Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

³⁹⁵Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

Yusuf Paşa ile Nasır arasında muharebe başlamış ve sonuçta Nasır çekilmiştir. Asker tamamen lağım mahaline geldikleri zaman Nasır lağımı ateşlemiştir. Patlama neticesinde bir miralay ve on neferden başka Osmanlı askeri kuvvetlerinden kimse hayatta kalmamıştır. Nasır'ın bu hareketini İmam Yahya öğrenince Nasır'ı muhakemeye almıştır” haberi kaydedilmiştir.³⁹⁶

Gazetede 15 Ağustos 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Yemen İhtilalı hakkında bilgi sahibi olan Türkler arasında cereyan eden haberlere göre İstanbul’a gelen Yemen şeyhlerini memleketlerine yollamak üzere şeyhlere verilen askeri ve mülki memurlar, Feyzi Paşa’nın idaresi hakkında meydana gelen şikâyeti incelemeye de memur edilmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.³⁹⁷

Türk Gazetesi’nde 10 Ekim 1907’de yayınlanan haberde “Sana’dan gelen haberlere göre Yemen’de işler hayli yoluna girmiştir. Sana ile Manaha’yı tehdit eden kuvvetler bulundukları bölgeleri terk etmişlerdir. Bu durumun sebebi Yemen’den İstanbul’a gelen memur heyetidir. Bu durum Türkler arasında bir teselli hissi uyandırmıştır. Özel memuriyetle Yemen’e gönderilen askeri paşalardan Hakkı ve Mustafa Paşalar, gereksiz hareketlerinden dolayı Şam’a ve Halep’e sürgün edilmişlerdir” haberi verilmiştir.³⁹⁸

d- Arabistan’da Meydana Gelen Diğer Olaylar

18 Şubat 1904’te yayınlanan haberde “Kuveyt Şeyhi Mübarekû’s-Sabah’ın dalaletine rağmen vahhabi Abdurrahman El Faysal, oğlu ve kabilesiyle Erriyaz Beldesini, istilaya teşebbüs etmişse de başarılı olamamıştır. Daha sonra Necd, etrafında haydutluğa başlamış ve sonunda civardaki dağlara çekilmişlerdir. Kuveyt Şeyhi, Havran Dürzî Şeyhlerine Devlet-i Âliyye’ye isyan etmeleri için davetnameler göndermiştir. Asir ve Mıntıfak taraflarında baş gösteren isyan git gide gelişip şiddetlenmiştir. Medine-i Münevvere ve civarında dahi isyan belirtileri

---

³⁹⁶Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

³⁹⁷Türk, 15 Ağustos 1907, N.179, s.3.

³⁹⁸Türk, 10 Ekim 1907, N.181, s.3.

görülmektedir. Hükümet-i Seniyye bölgeye asker göndermiştir” haberi verilmekteydi.³⁹⁹

Türk Gazetesi’nde 19 Mayıs 1904’te yayınlanan haberde “Kuveyt Şeyhi Mübarekü’s-Sabah ile vahhabi şeyhi Abdurrahman El Faysal Bin Mesut, Devlet-i Aliyye aleyhine isyan için birleşmişlerdir. Necit Emiri Abdulaziz Bin Mutabü’r-Reşit’in kuvveti olmasaydı şimdiye kadar Arap yarımadasında çoktan isyan baş gösterirdi. Hindistan Genel Valisi olan Lord Kurzon’un, Halic Fars’ı ziyaret etmesi İngilizler için ümit verici olmamıştır. Kuveyt ve Kazımiye’de, İngiliz vekaletaneleri binaları açılmıştır. Lord Kurzon Mübarekü’s-Sabah’a maaş vaat etmiştir. Bunun üzerine Kuveyt’in İngiliz himayesine girmesi ihtimali doğmuştur. Mübarekü’s-Sabah’ın da hareketleri değişmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁰⁰

Gazetede 19 Mayıs 1904’te yayınlanan başka bir haberde “Necit Emirliği’ne bağlı Ezzelgi Beldesi’ne saldıran, halkın çoğunu katledip mallarını yağma eden Selma İslam, Kuveyt’e dönmüştür. Kuveyt’ten Eşşeyh Hatırgal adına El Hamra tarafına Martini tüfekleri yollanmıştır. Mübarekü’s-Sabah, Essabin tarafında bulunan Eşşeyh Yusuf İbrahim’in bölgesini gasp etmiştir. Hâlbuki orası Kuveyt’e nispetle Basra’ya daha yakın bir yerdir” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁰¹

19 Mayıs 1904’te yayınlanan diğer bir haberde “İbn-i Mesut’un cemaatiyle Hüseyin Bin Cerad’ın cemaati arasında çarpışma olmuştur. Hüseyin Bin Cerad, çarpışmada ölmüştür. Bunun üzerine İbnü’r-Reşit vahhabilerden intikam almak için hazırlıklara başlamıştır” haberi verilmiştir.⁴⁰²

Gazetenin 19 Mayıs 1904’te verdiği başka bir haberde “Hac için Mekke’ye gelen Arap kabileleri, Araplar tarafından zarara uğratılmışlardır. 10 Zilkadede Mekke’ye giden bir kafiye Şeyh Harb cemaati hücum ederek birçoğunu öldürüp kafilenin mallarını da yağma etmişlerdir. Mekke Şerifi, bunlara karşı hiçbir şey yapmamıştır” haberi verilmekteydi.⁴⁰³

---

³⁹⁹Türk, 18 Şubat 1904, N.16, s.3.

⁴⁰⁰Türk, 19 Mayıs 1904, N.29, s.2.

⁴⁰¹Türk, 19 Mayıs 1904, N.29, s.2.

⁴⁰²Türk, 19 Mayıs 1904, N.29, s.2.

⁴⁰³Türk, 19 Mayıs 1904, N.29, s.2.

Türk Gazetesi'nde 11 Ağustos 1904'te yayınlanan haberde “Bu hafta gelen haberlere göre Osmanlı askerinin vahhabi asilerini gereği gibi cezalandırdığı bildirilmiştir. Esas isyan Kuveyt Şeyhi Mübarekû's-Sabah, Necit Emiri Abdülaziz Erreşit'e düşman olduğundan Necit merkezi El Kasım üzerine vahhabileri sevk ve tahrik ile bu şehri ele geçirmesinden ibarettir. İbnü'r-Reşit öteden beri Saltanat-ı Seniyye'ye sadakat ve itaatle bağlı olmuştur. Bağdat fırkasından gönderilen dört tabur piyade ve gereği kadar süvari ve topçu ile Medine'den gönderilen on bir tabur piyade bu kez Necit'i asilerin elinden geri alıp İbnü'r-Reşit'e iade etmişlerdir. Vahhabilerden dört bin kadar telefât olmuştur” haberi kaydedilmiştir.⁴⁰⁴

13 Ekim 1904'te yayınlanan haberde “Mekke-i Mükerrerme'den bildirildiğine göre geçen Şaban ayının yirmisinde Harb kabilesinden birçok eşkıya Cidde ile Mekke-i Mükerrerme arasında yolu keserek Cidde'den gelen büyük bir kafilayı Bahra denilen yerde yağma etmişlerdir. Orada bulunan Osmanlı askeri eşkıya üzerine top atarak eşkıyayı dağıtmış ve çok sayıda Arap öldürülmüştür. Osmanlı askerinden de beş kişi şehit düşmüştür” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁰⁵

Gazetede 17 Kasım 1904'te yayınlanan haberde “Beşinci ordudan dört tabur askerin vahhabilerle muharebe eden İbnü'r-Reşit'e yardım etmek üzere Necit'e sevk edildiği Avrupa gazeteleri tarafından bildirilmiştir” haberi verilmiştir.⁴⁰⁶

11 Mayıs 1905'te yayınlanan haberde “Son alınan haberlere göre İngiltere Devleti, Kuveyt'i işgal etmiştir” haberi verilmekteydi.⁴⁰⁷

Türk Gazetesi'nde 17 Ağustos 1905'te yayınlanan haberde “İstanbul'dan çekilen bir telgrafa göre Feyzi Paşa, Sevkü'l-Hamis civarında toplanan Araplara karşı başarı kazanmıştır” haberi kaydedilmiştir.⁴⁰⁸

6 Ekim 1905'te yayınlanan haberde “Mekke Emiri, bir aydır vefat etmiş olduğu halde yerine bir başkasının atanamaması Mısır gazetelerince şu haberlere sebebiyet vermiştir. Bildirilen haberlere göre İstanbul'da bulunan Şerif Abdullah Paşa bölgeye tayin olunmuştur. Fakat bu kişi Hicaz Valisi olan Ratıp Paşa'nın

---

⁴⁰⁴Türk, 11 Ağustos 1904, N.41, s.2.

⁴⁰⁵Türk, 13 Ekim 1904, N.50, s.2.

⁴⁰⁶Türk, 17 Kasım 1904, N.55, s.3.

⁴⁰⁷Türk, 11 Mayıs 1905, N.80, s.2.

⁴⁰⁸Türk, 17 Ağustos 1905, N.94, s.2.

görevden alınmasını şart koştuğundan şimdiye kadar Mekke Emirliği de boşta kalmıştır. Mekke Emirliği vekâleten Şerif Ali Bey tarafından idare olunmaktadır” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁰⁹

Gazetenin 17 Mayıs 1906’da verdiği haberde “İbnü’r-Reşit, padişahın kendisine gösterdiği alakadan istifade ederek pek çok zulümler yapmıştır. Bundan iki sene önce Müşir Ahmet Feyzi Paşa, bu kişinin zulmünden herkesin bıkmış olduğunu ve asayişin temini için bu tehlikenin ortadan kaldırılması gerektiğini bildirmiştir. İbnü’r-Reşit’in hareketlerinden dolayı İbnu’s-Suud ve Mübarekü’s-Sabah birlikte hareket etmeğe mecbur kalmışlardır. İbnu’s-Suud’a Saltanat-ı Seniyye tarafından kaymakamlık verildiği halde yine İbnü’r-Reşit’in hareketlerini İstanbul’a yazmışsa da itibara alınmamıştır. Şu suretle ortadan kaldırılmış olması başarı sayılmıştır. Necit’te hüküm süren Emir Abdülaziz İbnü’r-Reşit, sonradan Emir Abdulaziz İbnu’s-Suud ile savaşında hayatını kaybetmiştir. Kendisine tabi olanlar da dağılmışlardır. Bu bilgiler Basra’dan Mısır’a telgrafla bildirilmiştir” haberi verilmiştir.⁴¹⁰

24 Mayıs 1906’da yayınlanan haberde “El Muid Gazetesi’nden bildirildiğine göre İbnü’r-Reşit’in katliyle ilgili şu bilgilere yer verilmiştir. Necit Emiri Abdulaziz İbnü’r-Reşit, şu son günlerde askerini Kasım’a doğru sevk edip Errabia veya Ravzatu Manha olarak isimlendirilen yere varmıştır. Burası Kasım’a birkaç saat uzaklıkta bir yerdir. Düşman ile karşılaşılıp çatışma Saferin on yedisinde gece saat altı sularında başlayıp fecr zamanına değin saat dokuza kadar sürmüştür. İbnu’s-Suud’un askerleri katledilmiştir. İbnü’r-Reşit askerin kaçmasına meydan vermeyerek askerleri katledip askerlerin mallarını da ele geçirmiştir. İbnü’r-Reşit geceleyin atına binip dolaşmış ahali de onu Kasım şehrinde tebrik etmiştir. Bunun üzerine ağaçlar arkasında gizlenmiş birkaç kişi onun bulunduğu tarafa kurşun sıkmışlardır. Bundan dolayı İbnü’r-Reşit ölmüştür. İbnü’r-Reşit’in ailesi merhumun yerine oğlu Mitab’ı çıkartmışlardır. Mitab askeriyle İbnu’s-Suud’a hücum edip Elayn kırında yüz elli kişiden oluşan bir grup tamamıyla katledilmiştir. Kasr-ı İbn Akil civarında iki yüz kişiden oluşan ikinci ve üçüncü gruplar da yok edilmiştir. Bu olayı olduğu gibi

⁴⁰⁹Türk, 6 Ekim 1905, N.100, s.2.

⁴¹⁰Türk, 17 Mayıs 1906, N.130, s.2.

bildirilmesi için Mitab, kâtibini Basra ve Hicaz taraflarına göndermiştir” haberi verilmekteydi.⁴¹¹

Türk Gazetesi’nde 4 Eylül 1906’da yayınlanan haberde “Aydın dördü itibarıyla Bağdat’tan bildirildiğine göre Dicle şehri sahilinde ikamet eden bütün Araplar silahlı isyana başlamışlardır. Her tarafta fesatlık belirtileri görülmüştür. İsyanın sebebi Bağdat’ta yapılacak demiryolunda çalışmak üzere amale istenildiğine dair bir ilanın verilmesidir. Bedevi Araplar kendilerini esarete düşürecek böyle bir hareket istememektedirler. O, bölgeye demir yolu yapılacak olursa Osmanlı Hükümeti, istediği kadar askeri sevk edebilecekti. Bu hattın inşa olunmaması için Araplar, ellerinden geleni yapmaktan geri durmayacaklardır” haberi kaydedilmiştir.⁴¹²

Gazetede 11 Eylül 1906’da yayınlanan haberde “Yaklaşık bir aydır Şeyh Yahya, Medine üzerine hareket etmek istemektedir. Fakat Medine, orayı koruyan general tarafından iyi bir şekilde savunulduğundan Şeyh Yahya, bu isteğinden vazgeçmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁴¹³

1 Ekim 1906’da yayınlanan haberde “Usir bölgesinde Osmanlı askeri ile bir kabile arasında çarpışma olmuştur. Askerden yüz şehit ve altmış yaralı olmuştur. Araplardan iki yüz ölü olduğu bildirilmiştir. Araplar Osmanlı askerlerini geri püskürtmüşlerdir” haberi verilmiştir.⁴¹⁴

Gazetenin 1 Ekim 1906’da verdiği başka bir haberde “Şam’dan gelen haberlere göre Şam’ın elli kilometre doğusunda Dürzîler ile Bedeviler savaşa tutuşmuşlardır. Çarpışma şiddetli olmuş ve yüzlerce ölü arazi üzerine dağılmıştır. Osmanlı askeri halkın korunması için çarpışmanın yayılmasını men etmiştir” haberi verilmekteydi.⁴¹⁵

Türk Gazetesi’nde 15 Ekim 1906’da yayınlanan haberde “Necibiş Gazat’ın Aden muhabirinin bildirdiğine göre İmam Muhammet Yahya, başka bir imam

---

⁴¹¹Türk, 24 Mayıs 1906, N.131, s.2.

⁴¹²Türk, 4 Eylül 1906, N.141, s.3.

⁴¹³Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

⁴¹⁴Türk, 1 Ekim 1906, N.145, s.3.

⁴¹⁵Türk, 1 Ekim 1906, N.145, s.3.

tarafından sıkıştırılmıştır. İmamın birçok adamını kaybettiği bildirilmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴¹⁶

9 Mayıs 1907’de yayınlanan haberde “Hicaz Valisi Ratıb Paşa, bu sene hacılar için daha fazla vergi koymuştur. Deveciler ile anlaşıp onların vasıtasıyla altınları toplamıştır. Medine’ye giden hacıları Yenbiğ şehrinden doğru Medine’ye gitmeyi yasaklayıp devecileri göndermemiştir. Cidde’ye gelen hacıları zorla Medine’ye göndermiştir. Adam başına altmış riyal tayin etmiştir. Mekke’den Medine’ye giden kervan üzerine Muzmarü’l-Gazal denilen yerde bedeviler hücum edip birkaç hacıyı öldürmüşlerdir. Hacıların paralarını almışlardır. Bu kervanda bir zengini, karısını ve küçük çocuğunu öldürmüşlerdir. Bir çocuğu esir alıp gitmişlerdir. Türkiye gazeteleri Cidde ile Yenbiğ şehrine tatlı su çıkarmak için yeni makineler ve buz makineleri gönderildi diye haberler vermişlerdir. Fakat bu haber doğru değildir. Eğer yağmur yağmamış olsaydı hacılar susuzluktan perişan olacaktı” haberi kaleme alınmıştır.⁴¹⁷

Gazetenin 25 Temmuz 1907’de verdiği haberde “Gelen haberlere göre asiler, Kataba’ya bir günlük mesafede bulunan And Hayra’yı ele geçirmişlerdir. Burası zayıf bir şekilde korunmaktaydı. Fakat meydana gelen bir çarpışmadan sonra asiler ile mahal-i saireye Kataba’dan yardımcı asker ulaşmıştır. Edinilen bilgiye göre asilerin adedi dört bin civarındadır. Zahir ve mühimmat getirmek üzere Kataba’dan yüz elli asker hareket etmiş ve yolda asilere rastlamışlardır. Meydana gelen çarpışmada askerden seksen kişi ölmüş kırkı da yaralanmıştır. Kalanlar ise Kataba’ya kaçmışlardır” haberi verilmiştir.⁴¹⁸

15 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Bir taraftan Nasır Bin Mebhut ise Cebelü’z-Zafir üzerinde bulunan bir Osmanlı askeri kuvvetini yerinden oynatarak bulunduğu bölgeye gelmiştir. Askerler oraya lağım koymuştur. Arapların iyice birleştikleri esnada bu lağım patlatılmak istenmiştir. Fakat bu durum Araplar tarafından anlaşılmıştır” haberi verilmekteydi.⁴¹⁹

---

⁴¹⁶Türk, 15 Ekim 1906, N.147, s.3.

⁴¹⁷Türk, 9 Mayıs 1907, N.161, s.3.

⁴¹⁸Türk, 25 Temmuz 1907, N.170, s.2.

⁴¹⁹Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

C- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE GİRİT'TE MEYDANA GELEN SİYASİ GELİŞMELER

Girit Adası 1669'da Osmanlı Devleti tarafından fethedilmişti. Ada ele geçirildikten sonra buraya Müslüman ahali de yerleştirilmeye başlanmıştır. Yunanlıların isyan edip bağımsız olmasından sonra da Girit'te asayiş bozulmuştur. Girit'teki Rumlar, Yunanistan'a katılmak için faaliyetlerde bulunmuşlardır. Osmanlı Devleti adadaki halka bazı ayrıcalıklar tanımıştır. Fakat bölgedeki düzen yine de tam olarak sağlanamamıştır. 1878 yılından itibaren Girit'te Hristiyan valiler görevlendirilmiştir. 18 Aralık 1897'de Girit'e muhtariyet verilmiştir. 22 Aralık 1898'de fevkalade komser olarak Prens George Girit'e tayin edildi. 1906 yılında onun yerine Prens Zaimis göreve başladı. Türk Gazetesi'nde 1903-1907 arasında Girit'te yaşanan bu gelişmelerle ilgili çok sayıda haber yayınlanmıştır.

a- Hanya'da Meydana Gelen Olaylar

Türk Gazetesi'nde 7 Nisan 1905'te yayınlanan haberde "Sekiz on günden beri Girit Adası'nda yeni bir gülünç durum uyanmaya başlamıştır. 27 Mart 1905 tarihiyle Hanya'dan alınan bir telgrafa göre Prens George'un idaresine muhalif olan fırka taraftarlarından altı yüz kadar Giritli Hristiyan silahlı olarak Hanya şehri dışında toplanıp Papa Yanaki namında birinin liderliği altında bir geçici genel meclis oluşturup Girit'in Yunanistan'a bağlandığını ilan etmişlerdir. Bundan başka bu meclis, Düvel-i Muazzama'ya da müracaat ederek Girit idaresinin korunması için devletlerin şiddet kullanmamalarını istirham etmiştir. Öbür taraftan Prens George, Girit ahalisine bir genel beyanname ilan ederek ahaliyi itaate davet edip muhalif hareketlerden kaçınmalarını istemiştir. Girit'te bulunan bir Rus savaş gemisi Hanya'daki jandarma askerini takviye için adanın çeşitli bölgelerinden bir miktar jandarma askeri getirmiştir. Sonradan gelen önemli haberlere göre geçici genel meclis, Tariso adındaki köyde toplanmış ve bu Rum gençlerinin sayısı bin beş yüz kadar olmuştur. Bu mecliste adanın hemen her tarafından üye bulunmaktadır. Son haberlere bakılırsa bu meclis en fazla Prens George'un idaresi aleyhinde toplanarak ahalinin hukukunu temin için ve hükümet idaresinin suiistimalini önlemek için yeni

bir kanun-i esasinin oluşturulmasını talep etmiştir. Resmo'da, Polomis, Hacakis ve Kalvaris namında üç sergerdenin tutuklanması ortalığı karıştırmıştır. Bu hareketin bastırılması için kuvvet kullanılırsa isyanının vahim bir hale gelmesinden korkulmaktadır. Fakat son gelen telgraflardan anlaşıldığına göre bu duruma çabucak son vermeyi düşünen Düvel-i Erbaa⁴²⁰, Girit'teki askerlerine o tantanalı meclisin hemen dağıtılmasını kesin bir şekilde emretmişlerdir. Bunun üzerine Prens George, araya girerek muhalifleri silahları terke ve itaate davet etmiştir. Evlerine dönmeleri için otuz altı saatlik bir süre verilmesini devletlerden rica etmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴²¹

20 Nisan 1905'te yayınlanan haberde “Hanya'dan bildirildiğine göre Jono adlı İngiliz savaş gemisi ile Selinos'a gönderilen askerler gelmişlerdir. On iki kadar eşkıya tutuklanmış olduğundan bir grup, eşkıyaları vapurdan karakola kadar alkışlarla takip etmişlerdir. Eşkıyaların tavırları o kadar düşmancaymış ki İtalya askerleri silahları doldurmaya mecbur kalmışlardır” haberi kaleme alınmıştır.⁴²²

Gazetenin 18 Mayıs 1905'te verdiğı haberde “Bir İngiliz askeri bölüğü Hanya üzerine asılan Yunan bayrağını kaldırarak yerine Girit sancağını çekmiştir. Resmo'da da Yunan bayrağı yerine Girit bayrağı çekilmiştir. Üç Mayıs sabahında Hanya üzerine çekilmiş olan Yunan bayrakları kaldırılarak yerlerine Girit bayrakları asılmıştır. Aynı durum Kandiye'de de yaşanmıştır. Öğleden sonra Kandiye'de büyük bir toplantı olmuştur. Mebus Papayanakis tarafından bir konuşma yapılmıştır. Girit Hristiyanlarının taleplerinin karşılanması hususunda büyük devletlerin konsolosları nezdinde büyük bir gösteri yapılması teşvik edilmiştir. Bunun ardından göstericiler önlerinde Yunan bayraklarıyla konsoloshanelere kadar gidip gelmişlerdir. Toplandıkları meydanda ikinci bir karar alınmıştır. Mebusan azasının, Sirisov ihtilal heyetiyle birlikte çalışması kararlaştırılmıştır. Girit'te bulunan büyük devletler mevcut olan yardımcı askerleri yeterli görmeyerek bunların sayılarının artırılmasını planlamaktadırlar” haberi verilmiştir.⁴²³

---

⁴²⁰Bu tabirle Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya Devletleri kastedilmiştir.

⁴²¹**Türk**, 7 Nisan 1905, N.75, s.3.

⁴²²**Türk**, 20 Nisan 1905, N.77, s.3.

⁴²³**Türk**, 18 Mayıs 1905, N.81, s.2.

29 Haziran 1905'te yayınlanan haberde "Rumi Haziran tarihinde Hanya'dan haber verildiğine göre hala isyanın takibine gidilmemiş olduğundan isyancılar fevkalade şımarmışlardır. İsyancılar büyük devletlerin askerlerine bile meydan okumaya başlamışlardır. Şehr-i cari-i Ruminin dördünde isyanın bir müfrezesi İsfakiye Sancağı'nda merkezi bulunan Vamos Köyü'ne giderek jandarmaları darp etmeye başlayıp kurşun sıkarak da jandarmayı korkutmaya çalışmışlardır. Jandarmalar karşılık vermeye mecbur kalmışlardır. Neticede isyancılardan Apokron Kazası'na bağlı İstilyo Köyü ahalisinden Venetaki ile yine bu kazaya bağlı Alikambos Köyü'nden Emanuil Yalivos adındaki eşkıyalar katledilmiştir. Bunun üzerine karakol isyancılar tarafından kuşatmaya alınmıştır. Karakolu kurtarmak ve kuvvetlendirmek için Apokron Kazası'nın sahilinde bulunan Kalyavos Köyü'ne bir İngiliz müfrezesi çıktığı haber alınmıştır. Bunun üzerine isyancılar müfrezeye şu haberi yollamışlardır. Vamos'daki mahsur jandarmaları kurtarmak isterlerse müfrezeye izin verilecektir. Eğer jandarmaya yardımcı kuvvet olarak gelirlerse izin verilmeyeceği müfrezeye bildirilmiştir. İngiliz müfrezesi Kalyovas'ta kalmıştır" haberi verilmekteydi.⁴²⁴

Türk Gazetesi'nde 29 Haziran 1905'te yayınlanan başka bir haberde "Şehr-i cari-i Ruminin altısında dahi Hanya şehrinden Girit jandarmalarıyla takviye edilmiş bir Fransız müfrezesi Aplatanya Köyü'ne gitmiş içeriye doğru ilerlemişse de isyancılar tarafından havaya doğru birkaç el tüfek atılmış olduğundan müfrezeye durmaya mecbur kalmıştır. Sonra müfrezeye subayı beyaz şapkasını sulh bayrağı yerine çekerek ve bir bastona takarak asilerin yanına sokulup ne sebeple havaya ateş açarak askerleri tehdit ettiklerini sormuştur. İsyancılar Fransız müfrezesinin yanında Girit jandarması bulunmadığı takdirde adanın her yerine gidebileceğini söylemişlerdir. Fakat Girit jandarmalarıyla gitmeye kalkarlarsa men edeceklerini söylemişlerdir. Bunun üzerine Fransız müfrezesi Aplatanya'da kalmaya mecbur olmuştur. Geçenlerde Resmo Sancağı'na bağlı Milidon Köyü'nde Rus askeri müfrezesi isyancılara silah ile karşılık vererek üç kişiyi yaralamışlardır. Yaralılarından biri ele geçirilmiştir. Büyük devletlerin vekilleri ve isyancılar tarafından olayın üstüne

---

⁴²⁴Türk, 29 Haziran 1905, N.87, s.3.

gidilmesi üzerine araştırma yapmak için Avusturya ve Rus konsolosları Resmo'ya gitmişlerdir. Araştırma sonucunda isyancılar tarafından Rus müfrezesine kurşun atılmış ve kurşun Rus subayının kılıcına isabet etmiştir. Bunun üzerine subay da isyancılara kurşun attırmaya mecbur olmuştur” haberi kaydedilmiştir.⁴²⁵

Gazetede 29 Haziran 1905'te yayınlanan diğer bir haberde “Bundan üç dört gün kadar önce Hanya Kazası'na bağlı Girtomaza Köyü'nde biçilmiş ekinleri görmek üzere birkaç Müslüman oraya gitmiştir. Akşama doğru eve dönerlerken Hristiyanlar tarafından üzerlerine ateş açılmıştır. Bundan dört gün önce dahi Hanya Kazası'na bağlı Çömlekçi Köyü'nde Durudoğlu Ahmet Ağa'nın evi geceleyin bazı Hristiyan şahıslar tarafından ateşe verilip yakılmıştır. Rumi Mayısın otuz birinde de İtalya Devleti'nin Girit Konsolosu Mösyö Nekri, yazıhanesinde otururken ansızın saldırıya uğrayıp hayatını kaybetmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁴²⁶

20 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde “Hanya'dan Hicri 22 Haziran 321 tarihiyle bildirildiğine göre Salna Kazası'na bağlı Milvanas Köyü'nde bulunan İksarbot Oğlu Ali'yi, Damvalı adında bir Hristiyan katletmiştir. Şehr-i Hal-i Ruminin on yedisinde yanlarında bir dağ topu bulunduğu halde bir bölük Rus askeri karadan Palatanya Köyü'ne sevk edilmişlerdir. Asiler karşılık verirse savunma için Rus savaş gemisiyle beraber bir Fransız torpidosu dahi denizden köy sahiline gönderilmiştir. Müfreze Paşamu bölgesine ulaştığında asiler geri dönmelerini ve köy içinden geçmemelerini söyleyip müfrezeyi tehdit etmişlerdir. Müfreze subayı asilere bir tezkere yollayarak bir saat içinde köyden kaçmazlarsa ve askere kurşun atarlarsa köyü topa tutacağını bildirmiştir. Bir saat sonra müfreze köye girmeye doğru hareketlenmişken asiler ateş açmıştır. Derhal asker ile vapurlar karşılık vermiştir. Rus savaş gemisi köy içine birkaç gülle atmıştır. Bunun üzerine bir kadın, bir çocuk, bir de yolcu yaralanmıştır. Kadın yaralanmadan dolayı ölmüştür. Sonra asiler köyden kaçıp dağlara sığınmaya mecbur kalmışlardır. Akşama kadar asilere top ve kurşun ile karşılık verilmiştir. Akşamdan sonra Rus askeri denizden Hanya'ya dönmüştür. Aynı gün Apokron Kazası'nın Kalyovas Köyü sahilinde birkaç asi görülmüştür. Oradaki Fransız ve İngiliz gemileri tarafından onlara birkaç gülle atılmıştır. Hacı Derviş Oğlu

⁴²⁵Türk, 29 Haziran 1905, N.87, s.4.

⁴²⁶Türk, 29 Haziran 1905, N.87, s.4.

Şerif Onbaşı'yı yaralayan Nikiforaki, katledilmeyi beklerken tahliye edilmiştir. Silahlı asiler görülürse takip edilmek üzere işgal askerlerine emir verilmiştir" haberi verilmiştir.⁴²⁷

Gazetenin 20 Temmuz 1905'te verdiği başka bir haberde "Meclis-i Umumi üyeleri komiserlik merkezi olan Hanya'ya gelmeye başlamışlardır. Meclis-i Umumi, Girit meselesinin halledilmesi için bir toplantı düzenleyecekmiş. Ada'da kötü gidişat son haddine gelmiştir. Hristiyanlar bile başka diyarlara göç etmeye başlamışlardır. Köylerde ağzına üç gün bir lokma ekmek almamış Hristiyanlara rastlanmıştır. Bu fitneyi uyandıran İngiltere uzaktan seyirci gibi bakmıştır. Ruslar İngilizlere rağmen isyanı bastırmak istemişler ve faaliyetlere başlamışlarsa da İngilizler tarafından men edilmişlerdir. Girit Müslümanlarının yok edilmesi için her grup müttefik olmuşlardır. İngilizlerin buradan Müslümanları kovuncaya kadar rahat durmayacakları belli olmuştur. Girit'in Müslümanları da kolay bırakıp gidecek insanlardan değildir. Hepsı Girit'te can vermeye hazırdırlar" haberi verilmekteydi.⁴²⁸

Türk Gazetesi'nde 20 Temmuz 1905'te yayınlanan diğer bir haberde "Hanya'dan 27 Haziran 312 tarihiyle bildirildiğine göre işler fenalaşmıştır. Yunanistan'a bağlanmak isteyen taraftarlar hamisiz kalan Müslümanları katletmeye başlamışlardır. Avrupalı devletler işe seyirci kalıyor. Müslümanlara sabretmeleri tavsiyesinde bulunuyorlar. Resmo'daki Margaritas Köyü'nde Hüseyin Ağa, katledilmiştir. Hanya Sancağı'na bağlı Salna Kazası'nın Esbananyaku Köyü'ndeki Kokino Hasan Ağa, tarlasında kendi işiyle meşgulken Hristiyanlar tarafından şehit edilmiştir. Kazalara çıkmaya başlamış olanlar evvelce bahsedildiği gibi şehirlerin civarlarına gelmişlerdir. Hristiyanlar adada idareyi ele alacaklarını ve Mirko'yu Girit'e prens tayin ettireceklerini ümit etmektedirler. Gizlice Müslümanları öldürmektedirler. Dün meclis azaları ve ileri gelen takımı protestolar hazırlayıp konsoloslara vermişlerdir. Prens George'un Girit'ten gönderilmemesini şiddetli bir şekilde dile getirmişlerdir" haberi kaydedilmiştir.⁴²⁹

---

⁴²⁷Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

⁴²⁸Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

⁴²⁹Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

Gazetede 27 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde “Hanya'dan Rumi 30 Haziran 321 tarihiyle bildirildiğine göre Girit Müslümanları dört beş gündür hamisiz kalmışlardır. Fakat Girit'te bir tek Müslüman kalıncaya kadar sebat edilecektir. Resmo Sancağı'na bağlı Varsomanro Köyü'nde Ali Hasnaki, Paço Köyü'nde Dervişaki, adlı Müslümanlar haince katledilmişlerdir. Salna Kazası'na bağlı Kalamu Köyü'nde Hüseyin Borlu dahi keçisine bakmaya giderken Hıristiyanlar tarafından kurşuna dizilmişse de öldürülemeyip ayak bileğinden yaralanmıştır” haberi kaleme alınmıştır.⁴³⁰

27 Temmuz 1905'te yayınlanan başka bir haberde “Hanya'dan Rumi 7 Temmuz 321 tarihiyle bildirildiğine göre Salnalılardan Ahmet Ağa Balorzu, Hıristiyanlar tarafından dağa kaldırılıp katledilmiştir. Yine Hasan Ağa Borlu Salna'nın Lakov tarafındaki köyde bulunmuştur. Fakat şehre gelmesine Hıristiyanlar karşı çıkmaktadırlar. İki kızını Rum gençlerine vermezse katledileceksin diye korkutulmaktadır” haberi verilmiştir.⁴³¹

Gazetenin 27 Temmuz 1905'te verdiği diğer bir haberde “Hanya Sancağı'na bağlı Kisamo Kazası'nın Kefala Köyü'nde beş altı Müslüman aile zahirelerini toplamaktayken Havah Nahoah bunları oradan kaçırmak, zahirelerini yağma etmek ve meskenlerini ele geçirmek için köye gelmiştir. Seksen beş yaşındaki Hüseyin Ağa Lahaki Posoda, Hıristiyanlar tarafından katledilmiştir. Bu cinayet üzerine köydeki Müslümanlar Hanya şehrine göç etmişlerdir. Müslümanların malları yağmalanmıştır. Geçenlerde Kandiye'de iki İngiliz, Hıristiyanlar tarafından katledilmiştir” haberi verilmekteydi.⁴³²

Türk Gazetesi'nde 27 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde “Şehr-i Hali Ruminin ikisinde Hanya şehri dışında bulunan Kırmızı Çiftlik çevresinde jandarmalar Yorgi İhnara adında bir asiye katletmiş olduklarından asiler ile jandarma arasında bir çarpışma yaşanmıştır. Müslümanlar kurşunlar arasında savunmasız kalmışlardır. Cinayetler ansızın olmuş Müslümanları ve Hıristiyanları büyük bir dehşet bürümüştür. Apokron Kazası'nın İstilo Köyü'nde dahi isyancıların muhafaza

⁴³⁰Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.2, 3.

⁴³¹Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.3.

⁴³²Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.3.

memurlarından ve jandarma firari çavuşlarından Pandalı Madonanaki tarafından çıkartılan bir tartışma üzerine köydeki Nikoli Teraci, katledilmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴³³

3 Ağustos 1905’te yayınlanan haberde “Hanya’dan 12 Temmuz sene 321 tarihiyle bildirildiğine göre dün Kandiye’de bir Hristiyan, mühimmatla uğraşırken kaza olmuş ve bu Hristiyan ölmüştür. Hristiyanlar Müslümanları katletmek için bahane aramaktadırlar. Bu olay üzerine sekiz kişi yaralanmıştır. İngilizler ise duruma seyirci kalmaktadırlar” haberi kaleme alınmıştır.⁴³⁴

Gazetede 10 Ağustos 1905’te yayınlanan haberde “17 Temmuz 1905 tarihinde Kisamo Kalesi dışında bir çarpışma olmuştur. Çarpışmada İstilyano ve Baladinaki adında iki Hristiyan katledilmiş, üç kişi yaralanmış ve bir dükkân da yağma edilmiştir. Bulunmuş olan Salnalı Ahmet Balordi Hanya’ya gelmiştir. Salna’da kalmış olan Hüseyin Ağa Borlu’nun hala Hanya’da bulunduğu kendi imzasıyla gelen belgeden anlaşılmıştır” haberi verilmiştir.⁴³⁵

17 Ağustos 1905’te yayınlanan haberde “Kasabalardan Hanya’ya sefalet içinde sığınmış ve Hristiyanlar tarafından soyulmuş olan biçare Müslümanlara dağıtılmak üzere prens hazretleri tarafından bin Frank ve büyük devletler vekilleri tarafından yüz Fransız altını verilmiştir” haberi verilmekteydi.⁴³⁶

Türk Gazetesi’nde 11 Eylül 1906’da yayınlanan haberde “Meclis-i Milli Hanya’da toplanıp nezaret fırkasından Mösyö Mihalidakis’i, meclis başkanı seçmiştir. Mihalidakis yaptığı konuşmada Girit Adası’nın Yunanistan’a bağlanması milli arzusunun mağlup edildiğini ve Prens George’un fevkalade komiserlikten azledildiğini söyledi” haberi kaydedilmiştir.⁴³⁷

11 Eylül 1906’da yayınlanan başka bir haberde “Tiribuna Gazetesi’nin Hanya’dan aldığı bir telgrafa göre Prens George, ada ahalisine Düvel-i Hamiye⁴³⁸ tarafından tayin edilen halefinin ahalinin arzusunu yerine getirebileceğini ve

---

⁴³³Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.3.

⁴³⁴Türk, 3 Ağustos 1905, N.92, s.2.

⁴³⁵Türk, 10 Ağustos 1905, N.93, s.2.

⁴³⁶Türk, 17 Ağustos 1905, N.94, s.2.

⁴³⁷Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

⁴³⁸İngiltere, Fransa, İtalya, Rusya ve Avusturya-Macaristan Devletleri kastedilmektedir.

kendisinin yeni komiserin adaya gelişiyle adadan derhal gideceğini haber vermiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁴³⁹

Gazetenin 31 Ekim 1907’de verdiği haberde “Girit’te milis askeri oluşturmak üzere Yunan subaylarıyla çavuş ve onbaşları Hanya’ya ulaşmışlardır. Ahali ile hükümet memurları Hanya Rıhtım’ında toplanıp subayları alkışlamışlardır. Subaylar üniformalarını giyip vapurdan çıkmışlar ve yaşasın birleşme yaşasın Yunan ordusu tezahüratlarıyla karşılanmışlardır. Hanya’nın belediye başkanı bir konuşma yaparak subaylardan ümitli olduklarını belirtmiştir. Subaylardan biri gördükleri iyi muameleden dolayı teşekkür ederek bu kabulün Girit ahalisini Yunanistan’a bağlayan birleşme halkasının bir göstergesi olduğunu söylemiştir. Subaylar ahalinin alkışları arasında büyük otellerden birine gidip orada resmi bir şekilde kabul edildikten sonra Girit Fevkalade Komiseri Mösyö Zaimis tarafından kabul olunmuşlardır. Yunan subaylar, çavuşlar ve onbaşlar şerefine resmi karşılama tertip edilip o gece şehir ışıklandırılmıştır” haberi verilmiştir.⁴⁴⁰

b- Kandiye’de Meydana Gelen Olaylar

Türk Gazetesi’nde 27 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Kandiye Sancağı’na bağlı İskilos Köyü’ndeki jandarma karakolu asiler tarafından ele geçirilmiştir. Dün bir İngiliz müfrezesi karakola gidip jandarmaları karakola iade etmek istemişlerdir. Asiler İngiliz müfrezesine ateş açıp iki İngilizi fena halde yaralamışlardır. Sonra asiler dağa kaçmışlardır. Derhal Hanya Limanı’nda demirli olan Conya Savaş Gemisi Kandiye’ye gitmiştir. Hükümetin resmi gazetesinde durum böyle anlatılmışsa da konsoloslardan alınan bilgiye göre iki İngiliz katledilmiştir. Her saat Girit’te yalan yayın yapılmaktadır. Geçenlerde Pergopilonro Köyü’nde bir kıza saldırı olmuş ve bunu kabul etmeyen kız öldürülmüştür. Kisamo’da iki ve Apokron’da bir Hristiyan, Hristiyanlar tarafından katledilmiştir. Yunanistan’da idam ve müebbet cezalarına çarptırılan birçok kişi firar ederek Girit’e gelmişlerdir. Sayıları yüz otuzdan fazladır. Bunlar asilere karışıp ortalığı kana bulamaktadırlar. Bunlar genel affa uğramayacaklarından isyancılar katliamları bunlara

⁴³⁹Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

⁴⁴⁰Türk, 31 Ekim 1907, N.184, s.3.

yaptırmaktadırlar. Çünkü bu caniler vaktiyle Hıristiyan katletmekten mahkûm olmuşlardır” haberi verilmekteydi.⁴⁴¹

c- Resmo’da Meydana Gelen Olaylar

20 Temmuz 1905’te yayınlanan haberde “Resmo’daki Rus askeri kumandanı Miralay Urbanoviç’in, bir müfreze ile beraber Margaritas Köyü’ne giderek asilerle çarpışmaya başladığı telgraflarla bildirilmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁴²

Türk Gazetesi’nde 17 Ağustos 1905’te yayınlanan haberde “Şehr-i hal-i Ruminin yirmi birinde Resmo Sancağı’na bağlı Rostika Köyü’nde Anastos Hubit ve yine bu sancağa bağlı Saitoris Köyü’ndeki değirmen civarında Andon Lukali isimindeki Hıristiyanlar yine Hıristiyanlar tarafından katledilmişlerdir” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁴³

Gazetede 24 Ağustos 1905’te yayınlanan haberde “Resmo’daki Rus askeri kumandanı ve Divan-ı Harp Reisi Miralay Konstantin Urbanoviç tarafından Resmo şehri yerlilerinden memur Emanuil Çirimonaki, Yani Demircaki, Kitapçı Avankelü İspandağaki, Muallim Avankelü Papavesiliyu, Tabip Yani Dandolu ve Emanuil Manusakaki adındaki Hıristiyanlar asilerle münasebette bulundukları suçuyla zindana atılmışlardır” haberi verilmiştir.⁴⁴⁴

ç- Girit Komiseri Prens George’nin Faaliyetleri

Gazetenin 8 Eylül 1904’te verdiği haberde “Girit Komiseri Prens George Avrupa’ya gitmiştir. Evvela Danimarka’ya uğradıktan sonra Petesburg, Paris, Londra ve Roma şehirlerini ziyaret ederek Girit’in Yunanistan’a katılması için uğraşacağı bildirilmektedir” haberi verilmekteydi.⁴⁴⁵

Türk Gazetesi’nde 22 Eylül 1904’te yayınlanan haberde “Girit Komiseri Prens George’un Avrupa başkentlerine giderek Girit’in Yunanistan’a bağlanması meselesini arz ettiği daha önce haber verilmişti. Bu konuda Bâb-ı Âli, sonradan

---

⁴⁴¹Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.3.

⁴⁴²Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

⁴⁴³Türk, 17 Ağustos 1905, N.94, s.2.

⁴⁴⁴Türk, 24 Ağustos 1905, N.95, s.3.

⁴⁴⁵Türk, 8 Eylül 1904, N.45, s.2.

İtalya Hükümeti'ne bir nota yollayarak Prens George'un taleplerinin ne İtalyan ne de diğer hükümetler tarafından kabul olunmayacağından ümitli olduğunu beyan etmiştir. Avrupa gazetelerinin yazdıklarına bakılırsa Prens George bu sene de boşu boşuna Avrupa'da dolaşıp duracakmış. Düvel-i Erbaa'nın, yerleşmiş oldukları Girit gibi bir adadan Prens George'un hatırı için çıkmayacakları açıktır. Hâlbuki Girit ahalisi prens George'un zulmünden bıkmışlardır. Prens George'un değiştirilmesi için Avrupa'ya şikâyetler yağdırmışlardır. Girit bunca seneden beri çarpışmalarla perişan olmuştur. Düvel-i Erbaa sayesinde huzur artmıştır. Girit, Yunanistan'a bağlanırsa Girit'ten Giritlilere hayır gelmeyeceği anlaşılmıştır. Prens George, Girit'te matbuat hürriyetini kaldırdığı gibi Giritlilerin menfaatine aykırı birçok iş yapmıştır. Girit Komiseri Prens George, Avrupa seyahatinde İtalya ve Fransa Hariciye Nezaretlerinden beklediği ilgiyi göremediğinden Petersburg tarafından işin çaresine bakılması tavsiyesiyle hareket etmiştir. Prens George, Avrupa'da bulunduğu sırada Girit'in Yunanistan'a bağlanması taraftarlarıyla ihtilal ve isyan ortaya çıkartarak Avrupa'nın o tarafa yönelik dikkatini çekmeye çalışmışlardır. Bu durum Bâb-ı Âli tarafından da duyulduğundan isyan çıktığı takdirde Girit'i korumak için Osmanlı donanmasının Girit'e yollanacağı Bâb-ı Âli tarafından Düvel-i Erbaa'ya bildirilmiştir. Bugün Girit'te Rumlardan iki grup mevcut olup birisi Girit'in Yunanistan'a bağlanması taraftarları diğerleri ise Girit'in Yunanistan'a bağlanmaması taraftarlarıdır. Girit'in Yunanistan'a bağlanmasını isteyenler sayıca daha fazladır" haberi kaydedilmiştir.⁴⁴⁶

Gazetede 22 Aralık 1904'te yayınlanan başka bir haberde "Girit Komiseri Prens George, Avrupa seferinden dönüp Hanya'ya gelmiştir" haberi kaleme alınmıştır.⁴⁴⁷

20 Nisan 1905'te yayınlanan haberde "Girit'in Yunanistan'a bağlanması fikri Yunan matbuatı tarafından sıkça dile getirilen meselelerden biri haline gelmiştir. Venizelos ve yardımcıları hakikaten kime karşı kullanacakları bilinmeyen silahlarıyla Seriv bölgesinde toplanmışlardır. Prens Georgeu'n, büyük devletlerden Girit'in Yunanistan'a bağlanmasını talep etmesi üzerine cevap olarak ilgili devletler

---

⁴⁴⁶Türk, 22 Eylül 1904, N.47, s.2.

⁴⁴⁷Türk, 22 Aralık 1904, N.60, s.3.

tarafından verilen müşterek nota Yunanistan'ın hayalleriyle örtüşmemiştir. Bu cevapla Giritlilere eskisinden daha fazla bir vaatte bulunulmamıştır. Prense geçen seneki seyahatinde ayrı ayrı tavsiye olunan mali ıslahatın yapılması için devletler tarafından iki memurun gönderileceği ve adada bulunan yabancı askerin yarısının geri alınması gerekliliği bildirilmiştir. Girit Sancağı'nın, Bâb-ı Âli tarafından tanınması ve Girit tutuklularının Osmanlı Hükümeti elinden kurtarılması hususunda aracılık yapılacağı vaat edilmiştir. Bu cevabın en dikkat çekici yönü her şeyden önce büyük devletlerin prens hakkındaki güvenlerinin tam olduğuna dair teminatlarıdır ki bu suretle Seriv kahramanlarına Girit'in şu aralık durumunun bozulmasının asla mümkün olmayacağı ima edilmiştir. Büyük devletler Giritlilere sükûnet tavsiye etmişlerdir” haberi verilmiştir.⁴⁴⁸

Türk Gazetesi'nde 20 Nisan 1905'te yayınlanan başka bir haberde “Girit'in Akropolis Gazetesi'ne yazılan bir mektuba göre Prens George'un, Venizelos'a karşı birçok mücadelesinden bahsedilmiştir. Girit'in yüksek komiseri, Girit'in Yunanistan'a bağlanmasını gönülden arzu etmekle birlikte muhalif grubun politikalarını eleştirmiştir” haberi verilmekteydi.⁴⁴⁹

1 Haziran 1905'te yayınlanan haberde “Avrupa gazeteleri Girit Yüksek Komiseri Prens George'un bir ifadesini haber vermişlerdir. Prens fikrine göre Girit meselesinin halledilmesi Girit'in Yunanistan'a bağlanmasıyla mümkün olacaktı” haberi kaydedilmiştir.⁴⁵⁰

Gazetenin 10 Ağustos 1905'te verdiği haberde “Girit zabıtasına yardımcı İtalyan subayların uzaklaştırılması talimatını öğrenen Giritli ufak subayların tayini hakkında Meclis-i Umumi'nin kararnamesini prens hazretleri derhal uygulamaya koymazsa, subaylar isyan ederek İtalyan subayları uzaklaştıracaklarını prens hazretlerine beyan etmişlerdir. İtalya ile Girit Prenslığı arasında büyük bir anlaşmazlık ve düşmanlık ortaya çıkmıştır. Çünkü ölen İtalya Konsolosu Nekri'nin, Prens George'u Girit'ten göndermeye onun yerine de bir İtalyan prens getirmeye çalıştığı ölümünden önce anlaşılmıştır. İsyancıların planlarını Nekri kurmuştur. Hatta

---

⁴⁴⁸Türk, 20 Nisan 1905, N.77, s.3.

⁴⁴⁹Türk, 20 Nisan 1905, N.77, s.3.

⁴⁵⁰Türk, 1 Haziran 1905, N.83, s.2.

vefat ettiği gün prens hazretleri Nekri'nin cenaze alayına katılmamıştır. Yaverlerinden kimseyi de göndermemiştir. Girit Prenslik Sarayı'ndaki muhtariyet bayrağını da yarıya indirtmemiştir. Nekri'nin vefatından bir ay evvel İtalyan Konsoloshanesi dışına bir bomba atılmıştır. Girit Prensi, İtalyanları bu bölgeden uzaklaştırmaya çalışmıştır. İtalyan subaylarının Girit'ten gönderilmesine büyük devletler müsaade etmemiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁵¹

Türk Gazetesi'nde 11 Eylül 1906'da yayınlanan haberde “Prens George'un, işten çekilmesine karşı gösterilen mukavemet dolayısıyla Girit'te ortaya çıkan heyecanın sevk ve mütalaasıyla Yunan Hükümeti fırka reislerine yeni ve acil bir not yollayarak bunda fırka reislerinin siyasetlerini kabahatli görmüştür. Yunan Hükümeti büyük devletler ve Yunan kralının kararlarına mutlak uyulmasını bir defa daha rica etmişlerdir” haberi verilmiştir.⁴⁵²

11 Eylül 1906'da yayınlanan başka bir haberde “Prens George'un, Girit Adası'ndan ayrılacak olması sebebiyle beş yüzü silahlı iki yüzü silahsız gösterici Botzuvanarya'da toplanmışlardır. Sonra Prens George'un, ertesi gün hareket edeceğini haber aldıklarından prensi uğurlamak için ayrılacağı gece Suda Limanı'na toplanmışlardır. Esnaflar karışıklık çıkmasından korkarak bütün dükkânlarını kapatmışlardır. Konsoloslar prensin ikametgâhı Halpa'dan ayrılmasını bildirmişlerdir. Halpa civarına Fransız, İtalyan ve Rus askerleri koyulmuştur. Bu arada bir karışıklık çıkmıştır. Silahsız göstericilerden iki kişi yaralanmış bir kişi de ölmüştür. Askerlerden iki Rus asker yaralanmış bir Rus asker de ölmüştür. İngiltere askeri ise Suda Limanı'nda bulunmamıştır. Parham adında İngiliz savaş gemisi Halpa önüne demir atmıştır. Halpa'yı korumak için karaya tüfekli askerler çıkarılmıştır. Prens bu kavga esnasında uluslar arası askerler tarafından korunmuştur. Kimseye haber verilmeksizin Yunan savaş gemisi Pasara'ya, prens bindirilmiştir. Prens George, adadan ayrılacağı akşamı bir beyanname neşretmiştir. Bu beyannamede Giritlilerin Düvel-i Hamiye'nin sevgisini kazanmalarını istemiştir. Bir an önce Girit'in Yunanistan'a bağlanmasını arzu ettiğini dile getirmiştir. Girit'teki

---

⁴⁵¹Türk, 10 Ağustos 1905, N.93, s.2.

⁴⁵²Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

Düvel-i Hamiye konsolosları Mösyö Zaimis'i memuriyetine yerleştirmişlerdir” haberi verilmekteydi.⁴⁵³

Türk Gazetesi'nde 18 Eylül 1906'da yayınlanan haberde “Prens George, 27 Eylülde Pasara adlı savaş gemisiyle Atina'ya ulaşmıştır. Prens, vekiller, papazlar, halk ve siyasiler tarafından karşılanmıştır. İngiltere Elçisi Sir Albayan, Prens George'u tebrik ettikten sonra Düvel-i Hamiye'nin vekili olmam sebebiyle Girit'teki görevinizi en iyi şekilde yaptığınız için size teşekkür ederim demiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁵⁴

d- Girit Komiseri Zaimis'in Faaliyetleri

11 Eylül 1906'da yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, Yunan Vekili Mösyö Zaimis'in, Girit Adası'na fevkalade komiser tayin edilmesini protesto etmek üzere yabancı ülkelerdeki Osmanlı Elçilerine bir tamim yollamıştır. Bu tamimde Bâb-ı Âli, böyle memuriyet tayinlerinde evvelce padişahın onay vermesinin gerekli olduğunu bildirmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁵⁵

Gazetede 18 Eylül 1906'da yayınlanan haberde “29 Eylülde Fransa, İngiltere, İtalya ve Rus Hükümetlerinin İstanbul Elçileri, Bâb-ı Âli'ye bir takrir vermişlerdir. Girit Fevkalade Komiseri Prens George'un görevden alınıp yerine Mösyö Zaimis'in Yunan kralı tarafından atandığını bildirmişlerdir. Bu takrirden hükümetler, Bâb-ı Âli'den Girit'e tayin olunan yeni komiser Mösyö Zaimis'in memuriyetini, Girit bayrağını ve Girit'te oluşturulan yeni idarenin gerektirdiği birçok tedbirin tasdik edilmesini istemişlerdir. Hükümetlerin bu talepleri Türk halkında ve siyasetinde şiddetli bir memnuniyetsizlik meydana getirmiştir. Bâb-ı Âli, bu takrire cevap vermeyi beklemeyerek yabancı memleketlerdeki vekillerine birer tamim yollayarak Mösyö Zaimis'in fevkalade komiser tayin edilmesini protesto etmelerini istemiştir. Böyle bir atamanın Bâb-ı Âli'nin hakkı olduğu bildirilmiştir. Mösyö Zaimis'in yerine Avrupalılardan birinin tayin edilmesi Bâb-ı Âli tarafından talep edilmiştir. Girit'in jandarma subaylığına Yunanlı bir subayın tayin olunması

⁴⁵³Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.3.

⁴⁵⁴Türk, 18 Eylül 1906, N.143, s.2, 3.

⁴⁵⁵Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

hakkında Düvel-i Hamiye'nin verdiği kararın Bâb-ı Âli'nin ada üzerindeki hukukunun devam etmesine bir darbe olduğu belirtilerek bu durum şiddetle protesto edilmiştir” haberi verilmiştir.⁴⁵⁶

Türk Gazetesi'nde 8 Ekim 1906'da yayınlanan haberde “Atina'dan gelen haberlere göre geçenlerde Girit'te Meclis-i Milli'yi kapatmak üzere İtalyan askerinin gösterdiği şiddet sebebiyle Giritlileri memnun etmek üzere İtalya Hükümeti, general konsolosunu Hanya'dan almaya ve Meclis-i Milli Reisi Mösyö Mihalidakis'ten özür dilemeye karar vermiştir. İtalyan askerinin kumandanı ise hükümeti tarafından kusurlu bulunmuştur. Fevkalade Komiser Mösyö Zaimis, Meclis-i Milli'yi Teşrin-i evvelin on sekizinde tekrar toplamıştır. Geçen Eylülün yirmi dokuzunda Girit Fevkalade Komiseri Mösyö Zaimis'e memuriyeti resmen tebliğ olunmuştur. Bu memuriyetin tebliğ töreni Prens Konstantin'in Atina'daki sarayında yapılmıştır. Bu sebeple Veliaht Konstantin'e dört takrir verilip bunların önemli noktaları özetlenmiştir. Yunan kralı seyahatte bulunduğu için makamında vekâleten Veliaht Prens Konstantin bulunuyordu. Düvel-i Hamiye vekilleri prence takdim ettikleri takrirden bundan böyle her ne vakit Girit fevkalade komiserlik makamı boş kalırsa Yunan kralına Düvel-i Hamiye'nin emirlerini yerine getirecek bir kişinin atanması istenmiştir. Yunan kralı mecburen Mösyö Zaimis'i bu makama tayin etmiştir. Bu görevin şartları ise şu şekilde belirlenmiştir. 1-Beş sene için adanın genel idaresine memur edilmiştir. 2-Sultanın ada üzerindeki hâkimiyet hakkını tanıyacak ve Türk sancağını adadaki kalenin müsait yerine asmak için gereken tedbirleri alacaktır. 3-Düvel-i Hamiye'nin Temmuzun yirmi üçünde Prens George'a ve Yunan kralına takdim ettikleri takrirden beyan edilen işlerin takibine nezaret edecektir” haberi verilmekteydi.⁴⁵⁷

8 Ekim 1906'da yayınlanan başka bir haberde “Mösyö Zaimis, Girit'e ulaşınca ahaliye hitaben bir beyanname yayınlayarak matbuat serbestisine, mezheplerin eşitliğine riayet edeceğini bildirmiştir. Düvel-i Hamiye'nin Yunanlılara verdiği vazifenin yerine getirilmesinde Giritlilerin zorluk çıkarmamasını tavsiye etmiştir. Bir iki hafta zarfında Yunan subayları Girit'in jandarma ve milis askerine

⁴⁵⁶Türk, 18 Eylül 1906, N.143, s.3.

⁴⁵⁷Türk, 8 Ekim 1906, N.146, s.2.

takdim edileceklerdir. Adanın jandarmasını düzenlemek için Yunan zabitleri tayin olunmuştur. Kumandan Valvis bunların reisleri olmuştur” haberi kaydedilmiştir.⁴⁵⁸

Gazetenin 15 Ekim 1906’da verdiği haberde “Mösyö Zaimis’in bir gazete muhabirine verdiği beyanata göre şark meselesinin artık son perdesine gelindiğini, yakında Arnavutlar isyan edince memleketlerinin Avusturya ve İtalya nezareti altında bağımsızlığının ilan edileceğini söylemiştir. Bu esnada Epir Kıtası’yla Cezayir Denizi’nin Yunanistan’a terk edileceğini dile getirmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁵⁹

14 Mart 1907’de yayınlanan haberde “Geçen Teşrin-i evvelin birinde Mösyö Zaimis, Girit Fevkalade Komiseri olarak tayin edilmiştir. Mösyö Zaimis Girit’e geldikten bir hafta sonra tebrik için kilisede okunan duadan sonra hazır bulunmuş ve o zamandan beri yalnız bir defa halk içine çıkmıştır. Mösyö Zaimis halk içine çıkmaya, meclis-i milli azalarını ve hükümet ricalini kabule karşı ilgisiz olduğu görülmüştür. Yapılması zorunlu olan işler Ranfovais isminde özel bir kâtip tarafından yapılmaktadır. Girit Meclis-i Milli’si tarafından düzenlenen ve Düvel-i Hamiye’nin kabul ettiği Kanun-i Esasi’ye karşı yemin etmek üzere Mösyö Zaimis, geçenlerde bir defa daha halk karşısına çıkmıştır” denilmiştir” haberi verilmiştir.⁴⁶⁰

Gazetede 1 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Girit Meclis-i Milli’si Temmuzun on dördüncü günü Fevkalade Komiser Mösyö Zaimis tarafından Yunan yabancı memurlarının huzurunda hiçbir söz söylemeksizin açılmıştır. Elli bir Hıristiyan üyenin yemin töreni yapıldıktan sonra Girit’in Yunanistan’a bağlanmasını kabul etmeleri hususunda Düvel-i Hamiye’den istirham etmeye Hıristiyanlar tarafından karar verilmiştir. Bunun üzerine sekiz Müslüman üye bu duruma şiddetle itiraz etmişlerdir” haberi verilmekteydi.⁴⁶¹

e- Girit’te Meydana Gelen Diğer Gelişmeler

Türk Gazetesi’nde 2 Mart 1905’te yayınlanan haberde “Girit meselesi hakkında Berlin’den on sekiz Şubat tarihiyle aşağıdaki bildirim yapılmıştır.

---

⁴⁵⁸Türk, 8 Ekim 1906, N.146, s.3.

⁴⁵⁹Türk, 15 Ekim 1906, N.147, s.3.

⁴⁶⁰Türk, 14 Mart 1907, N.158, s.3.

⁴⁶¹Türk, 1 Ağustos 1907, N.171, s.2.

Berlin'deki Fransa, İngiltere, Rusya ve İtalya elçileri tarafından Almanya Hariciye Nezareti'ne bir nota verilecektir. Bu nota Berlin Antlaşması'nı imzalayan devletlerin hepsine tebliğ edilecektir. Özet açıklamaya göre Düvel-i Hamiye, Girit ahalisinin huzurunu sağlamadıkça bu adayı diğer bir devletin memleketine katmasına müsaade etmeyeceklerdir. Fakat Prens George'un taleplerinden bazılarını kabul etmişlerdir. Sonuçta Girit'te bulunan Avrupa devletleri, askerlerini çekmeye ve Girit'in vergisini artırmaya hazır olduklarını söylemişlerdir. Yakınlarda Avusturya da buna benzer bir nota vermişse de Avrupalı devletler notayı dikkate almamışlardır. Avusturya Başvekili Kont Golohofski, notada Avrupalı devletleri protesto etmiş ve şayet Girit ahalisi Yunanistan'a bağlanmayı arzu ettikleri takdirde ada üzerinde menfaati olan Düvel-i Erbaa'nın ne fikirde olduklarını sormuştur" haberi kaydedilmiştir.⁴⁶²

13 Nisan 1905'te yayınlanan haberde "İstanbul'dan gelen bilgilere göre resmi hükümet çoktan beri Girit meselesi ile ilgili devamlı şekilde uğraşmıyorsa da Girit Hristiyan ahalisinin bu defa resmen baş kaldırıp adanın Yunanistan'a bağlanma taleplerini sunmaları oldukça heyecan verici olarak karşılanmıştır. Yunanlıların iddia ve anlatımlarına gelince Girit Rumlarını ayaklandıran İngilizlerdir ki bunlar Girit'e çoktan beri göz dikmiş oldukları için şu sıralarda görünüşte asayişini temin etmek için asıl olarak ise Girit'e yerleşmek için asker göndermek niyetinde olmuşlardır. Girit hadisesinde İngilizler de Yunanlılar da bir sebep olarak gösterilmişlerdir. Geçen hafta Bâb-ı Âli tarafından Düvel-i Muazzama'ya genel bir protesto gönderilerek Girit'in şimdiki durumunun bozulmaması şiddetle talep edilmiştir. Sabit duruma göre Düvel-i Muazzama'nın, Girit Rumlarının arzularını karşılayamayıp bilakis Rumlara hadlerini bildirecekleri Bâb-ı Âli tarafından arzulanmaktadır" haberi kaleme alınmıştır.⁴⁶³

Gazetenin 11 Mayıs 1905'te verdiği haberde "Tiribuna Gazetesi'ne göre İtalya Hariciye Nazırı Mösyö Titoni, Girit'in şu sıra Yunanistan'a bağlanmasının mümkün olmadığını ve bu kararın adadaki heyecanın teskini meselesine ilaveten Prens George'a tebliği hakkında İngiltere, Fransa ve Rusya elçileriyle hem fikir olmuştur. Bu karar bir beyanname suretinde gerek Düvel-i Muazzama'ya ve gerek

⁴⁶²Türk, 2 Mart 1905, N.70, s.3.

⁴⁶³Türk, 13 Nisan 1905, N.76, s.3.

Girit'te Siriso'daki geçici hükümete verilmek üzere Prens George'a tebliğ olunacaktır. Girit'te bulunan büyük devletlerin askeri kumandanı tarafından adanın ötesinde asılan Yunan bayrakları indirilerek yerlerine Girit sancakları asılmıştır” haberi verilmiştir.⁴⁶⁴

25 Mayıs 1905'te yayınlanan haberde “Girit'te bulunan büyük devletlerin konsolosları bir beyanname yayınlayarak ada ahalisini silah terk etmeye davet etmişlerdir. Devletler Girit'in Yunanistan'a bağlanmasını istememekle birlikte Giritliler lehine ıslahat yapılacağını bildirmişlerdir” haberi verilmekteydi.⁴⁶⁵

Gazetede 29 Haziran 1905'te yayınlanan haberde “9 Haziran tarihiyle Girit Adası'nın durumu gittikçe dehşet verici hale gelmektedir. Asiler günden güne artmaktadır. Ada abluka altına alınmamış bulunduğundan her gün kayıklarla Yunanistan'a hesapsız gidişler olmaktadır. Asilerin merkezi olan Siriso'da Martini tüfeğin tanesi yirmi franktan satılmaktadır. Yerli jandarma asiler tarafından darp edilmektedir. Apokoron Kazası'nın merkezi olan Vamos Köyü'ndeki altmış jandarma neferi dört gün evvel asiler tarafından kuşatılmıştır. İki günden fazla devam eden çarpışma sonunda asilerden iki kişi katledildikten sonra dün akşam jandarmadan da kırk kişi kaçmaya mecbur olmuştur. Kalan yirmi kişi asilere katıldıktan sonra bütün Apokoron Kazası ile bu kazanın merkezi Vamos Köyü asiler tarafından işgal edilmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁶⁶

Türk Gazetesi'nde 6 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde “Girit'ten haber verildiğine göre Girit'teki büyük devletlerin konsoloslarından oluşan bir meclis huzurunda Girit'in durumunun görüşülmesi hususunda bu meclise davet olunan müsteşarlardan Dâhiliye Müsteşarı ile Meclis Başkanı Havrat Efendi arasında meydana gelen konuşmada müsteşar hiç olmazsa Girit'in Doğu Rumeli veya Bosna-Hersek gibi bir idareye dönüştürülmesinin gerekliliğini beyan etmiştir. Bunun yapılmadığı takdirde asilerin güç kazanacağını ima etmiştir. Müsteşar ve Konsoloslar arasında uzun konuşmalar meydana gelmiştir. Sonuçta Konsolos, Düvel-i Muazzama her ne suretle olursa olsun isyanınızı bastıracaktır. Ona göre hareket ediniz demiştir.

---

⁴⁶⁴Türk, 11 Mayıs 1905, N.80, s.2.

⁴⁶⁵Türk, 25 Mayıs 1905, N.82, s.3.

⁴⁶⁶Türk, 29 Haziran 1905, N.87, s.4.

Bunun üzerine müsteşar rica ederim konsolos efendi ne yapalım demiştir. Konsolos da ıslahatı icra etmek üzere bazı bölgelerin gelirlerinin harcanmasını dile getirmiştir. Müsteşar bu gelirlerle işin olamayacağını söylemiştir. Konsolos hiçbir şekilde yönetimin değişmeyeceğini söylemiştir. Yalnızca dâhili ıslahatlar yapılabilir demiştir. Müsteşar bunu kabul etmemiştir. Düzenleme ve ıslahat için yapılan emeğe yazıktır demiştir. Bu esnada konuşma sona ermiştir. Daha sonra Rus Konsolosu, Türkleri dize getirip sizi kurtardık. Şayet velinimetleriniz olan Düvel-i Muazzama'nın sözlerine kulak asmadığınız takdirde Osmanlı Hükümeti'ni adaya tekrar davet edeceğiz demiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁶⁷

6 Temmuz 1905'te yayınlanan başka bir haberde “17 Haziran Rumi tarihiyle Girit'ten haber verildiğine göre bu akşam kale kapıdaki karakol altında ikamet eden Nalbant Hasan Kaçıgaraki, Hristiyan olan ortakları tarafından kuzu gibi boğazlanmıştır. Suçlular hemen firar etmişlerdir. Girit Hükümeti, katilleri yakalamak üzere çalışılacağını dile getirmiştir” haberi verilmiştir.⁴⁶⁸

Gazetenin 6 Temmuz 1905'te verdiği diğer bir haberde “29 Haziran tarihiyle yine Girit'ten bildirildiğine göre bu sabah şehir dâhilinde biçare bir Müslüman dükkânında uykuda iken içeri zorla girmiş olan birkaç Hristiyan tarafından şehit edilmiştir” haberi verilmekteydi.⁴⁶⁹

Türk Gazetesi'nde 13 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde “Girit'in İzzettin Hapishanesi'nden alınan imzalı bir belgede birtakım Giritli Müslümanların hala tutuklu oldukları fakat kendileriyle aynı suçtan yatan Hristiyanların ise affedildikleri dile getirilmiştir. Durumun aslı Girit muhabirine sorulmuştur. Alınan cevap şöyledir: Hakikaten bunlar Müslüman oldukları için serbest bırakılmamışlardır. Bu biçareler prence, Yunan Kralı ile karısı Olga'ya, Girit'teki devletlerin konsoloslarına ve geçenlerde Girit'e gelen İngiltere Kralı Edvard'ın biraderine durumu bildirip yardım istemişlerse de bir fayda görmemişlerdir. Bundan dokuz ay önce İstanbul'a müracaat etmişler fakat olay üzerinde ciddiyetle durulmadığı için bir sonuç elde edilememiştir. Yunan gazeteleri bu durum hakkında bir neşriyatta bulunmamışlardır. Prens George,

---

⁴⁶⁷Türk, 6 Temmuz 1905, N.88, s.2, 3.

⁴⁶⁸Türk, 6 Temmuz 1905, N.88, s.3.

⁴⁶⁹Türk, 6 Temmuz 1905, N.88, s.3.

Girit'ten kaçıp yerine Avrupalı başka bir prens gelirse belki tutuklular serbest bırakılabilirler. Prens adaya geldiğinde Müslümanları Hristiyan edebileceği ümidine kapılmıştır. Hatta Despot Diyonisyoyla, Hamit Beyzade Mehmet Bey'e büyük bir davetname göndermiştir. Prens fikrince Girit'te Hristiyanlarla Müslümanlar aynı ırktan oldukları halde Müslümanların Hristiyan olmamaları adadan atılmalarını gerektirmiş. Prens adada Türkçe gazetelerin neşrini yasaklamıştır. İstanbul'dan Girit'e gazete gelmesine de izin vermemiştir. Girit Müslümanları Türkçe bilmedikleri için birkaç sene zarfında Girit'te Osmanlılıktan eser kalmayacaktır. Girit'ten İzmir'e gelen insanlara hoş davranılmamıştır. Birçoğu mallarını yok pahasına sattıklarından dilenmeye başlamışlardır” haberi kaydedilmiştir.⁴⁷⁰

20 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde “Girit'te bulunan Düvel-i Hamiye vekilleri eşkıyayı son defa silah terk etmeye davet için yeni bir beyanname yayınlayacaklardır” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁷¹

Gazetede 27 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde “Avrupalılara inanıp da köylerine dönmüş olan biçare Müslümanlar şimdi birer birer katledilmeye başlanmışlardır. Çünkü kazalara çıkmaya başlayan Düvel-i Hamiye müfrezeleri asilere birkaç kurşun atarak asileri korkutup geri çekilmişlerdir. Müslümanlar ise karada dağınık bir halde korumasız kalmışlardır. Gerek isyancıların gerekse de işgal askerlerinin nüfuzlarında olan bölgelerin hepsinde Müslümanların canları ve malları güvencede değildir. Geçenlerde Hanya şehri içinde bile kale kapısındaki karakol altında Nalbant Hasan Kaçgaraki katledilmiştir. Jandarmalar bağrıışmayı duymuşlarsa da ses çıkarmamışlardır. Girit Hükümeti, Yunanistan'a bağlanmak isteyenleri silahlandırırken Müslümanlara tek bir silah bile verilmemiştir” haberi verilmiştir.⁴⁷²

3 Ağustos 1905'te yayınlanan haberde “Girit'te isyan ve karmaşa devam etmektedir. Rusya Hükümeti, isyanın bir an evvel sona erdirilmesini istemektedir. İtalya ise vaktiyle yapıldığı gibi adayı abluka altına almanın daha iyi olacağı fikrini belirtmektedir. Yunan Hükümeti ise ada idaresinin kendisine verilmesini hiç olmazsa

---

⁴⁷⁰Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

⁴⁷¹Türk, 20 Temmuz 1905, N.90, s.2.

⁴⁷²Türk, 27 Temmuz 1905, N.91, s.3.

Düvel-i Hamiye askerleri yanında bir Yunan müfrezesinin ilavesini istemektedir” haberi verilmekteydi.⁴⁷³

Türk Gazetesi’nde 17 Ağustos 1905’te yayınlanan haberde “Şehr-i cari-i Ruminin yirmi beşinde Rus savaş gemilerinden Harabar, Resmo’dan iki yüz Rus efradı ve on jandarma alarak Milvopotmo Kazası’ndaki Panormo Kasabası Sahili’ni işgale, oradaki asileri defetmek ve kara posta dairelerini zapt etmeye gitmişti. Karaya sandal ile asker gönderilirken ansızın sandala bir yayılım ateşi açılmış ve üç Rus askeri fena halde yaralanmıştır. Daha sonra isyancılar bir tarafa çekilince kasaba topa tutulmuştur. Sonra karaya asker göndermeksizin Resmo’ya dönmüştür. Bombardıman sonrasında birçok dükkân hasar görmüş mezarlıktaki bir kiliseye de gülle isabet etmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁷⁴

26 Nisan 1906’da yayınlanan haberde “Girit Düvel-i Erbaa komiserlerinin incelemeleri sonucunda verdikleri raporda Girit’te bulunan Avrupalı işgal askerlerinin yavaş yavaş çekilmesi ve yerlerine Yunanlı subaylar bırakılması konusunda Avrupa gazeteleri tarafından verilen haberler doğru değildir. Prens George’un Girit’in Yunanistan’a katılması için yaptığı çabalara rağmen şimdiki durumun değiştirilmesi hakkında hiçbir teşebbüs yoktur” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁷⁵

Gazetenin 5 Temmuz 1906’da verdiği haberde “Girit’te yine huzur bozulmuştur. Meclis-i Milli’deki muhalif fırka, meclisi Hanya’dan Kandiye’ye kaldırmak isteyen hükümetle yine karşı karşıya gelmişlerdir” haberi verilmiştir.⁴⁷⁶

2 Ağustos 1906’da yayınlanan haberde “Düvel-i Muazzama, Girit için yeniden bazı kararlar almıştır. Bu kararlar 23 Temmuz günü Prens George’a, 24 Temmuz günü de Yunan kralına tebliğ edilmiştir. Bu kararlar şu şekildedir. Girit’e Yunan askeri sokmak yasaktır. Girit jandarma fırkasında İtalyanların Yunan subayı bulundurma keyfiyeti kabul edilemez. Çünkü bunlar tavır ve hareketleriyle bölge halkının nefretine sebebiyet vermişlerdir. Dokuz milyonluk yeni bir borç

---

⁴⁷³Türk, 3 Ağustos 1905, N.92, s.2.

⁴⁷⁴Türk, 17 Ağustos 1905, N.94, s.2.

⁴⁷⁵Türk, 26 Nisan 1906, N.128, s.2.

⁴⁷⁶Türk, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

anlaşmasına gelince, mali ve mülki kontrol Hanya’da bulunan şebhenderlere verilirse bu antlaşmaya müsaade edilebilir” haberi verilmekteydi.⁴⁷⁷

Türk Gazetesi’nde 11 Eylül 1906’da yayınlanan haberde “Girit’teki Düvel-i Hamiye konsolosları, Giritlilere hitaben şu beyannameyi yayınlamışlardır. Yunan kralıyla varılan karar üzerine Girit halkının arzusunu mümkün olduğu kadar hesap ederek ve Giritlilerin menfaatlerini dikkate alarak on dört Ağustos tarihli kararnamede ileride fevkalade komiserlik makamı açık kaldığı takdirde Yunan kralı, Atina’daki Düvel-i Hamiye konsoloslarıyla istişare ettikten sonra bu devletlerin emirlerini yerine getirecek kabiliyette birini adaya komiser seçecektir. Devletler bu kişinin tayinine razı olduktan sonra beş sene için kendilerine vekil tayin etmek üzere lazım gelecek tedbirleri alıp durumu padişaha bildireceklerdir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁷⁸

Gazetede 28 Şubat 1907’de yayınlanan haberde “Girit’te isyan şiddetle hüküm sürmektedir. Müslümanlar şehirlerde çaresizlik içinde helak olmaktadır. Roma’ya gönderilen Kanun-i Esasi-i Cedid tasdik edilmiştir. Millet meclisi yemin etmek ve Kanun-i Esasi’yi tasdik etmek üzere Şubatın yirmi birinde toplanacaktır” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁷⁹

---

⁴⁷⁷Türk, 2 Ağustos 1906, N.140, s.2.

⁴⁷⁸Türk, 11 Eylül 1906, N.142, s.2.

⁴⁷⁹Türk, 28 Şubat 1907, N.157, s.2.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ'NİN YABANCI DEVLETLERLE OLAN İLŞİKİLERİ

A- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE ABD İLİŞKİLERİ

Türk Gazetesi'nde 18 Ağustos 1904'te yayınlanan haberde “Bir süreden beri isteklerinin padişah tarafından önemle karşılanmadığını gören Washington Hükümeti, Fransa'nın Vilfrans Limanı'nda demirli olan Avrupa donanmasından İzmir'e üç gemi göndererek işi tehdit cihetine dökmüştür. Gemilerin, İzmir Limanı'na kaleyi selamlamaksızın gelmelerinin ardından Naûm Paşa, Tarabya'ya gelip Amerika Sefiri'ne arzularının acele olarak yerine getirileceğini tebliğ ettiği gibi, öğleden sonra da Şamlı İzzet Paşa ile Orman ve Maden Nazırı Selim Paşa uzun müzakerelerde bulunmuşlar ve verilecek cevabın esasını karara bağlamışlardır. Amerika Cumhuriyeti'nin bu defaki talebi üç maddeden oluşmuştur. Ermeni karışıklıklarından dolayı zarar gören Amerika vatandaşlarına verilecek tazminatın şimdiye kadar verilmeyen kısmı ödenecek, açılan Amerikan mektepleri resmen tasdik edilecek, İstanbul'daki Amerikan Elçiliği ile Washington'daki Türk Elçiliği, büyük elçiliğe çevrilecektir” haberi verilmiştir.⁴⁸⁰

18 Ağustos 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Birinci ve üçüncü maddelerin uygulanmasında Bâb-ı Âli, hazinenin yetersizliğini öne sürerek işi sürüncemede bıraktı. Sonradan doğudaki menfaatlerinin artması sonucu ABD'nin İstanbul Sefiri, Avrupa devletlerinden geride kalmamak ve Amerikan Başkanı Rosvalid'in yeniden seçim zamanının yaklaşması gibi nedenlerle konuyu kendi lehine çözmek için işi alevlendirmiştir. Hatta istediği cevap alınmadığı takdirde İstanbul'da bulunan elçinin hemen İzmir'e hareket edeceği ve gemilere çekilip şiddet kullanmadan önce bir müddet görüşmeye devam edileceği söylentileri ortalıkta

---

⁴⁸⁰Türk, 18 Ağustos 1904, N.42, s.2.

dolaşmıştır. Rusya'nın doğudaki meşguliyeti⁴⁸¹ nedeniyle kendini Balkanların mutlak hâkimi olarak düşünürken, ABD'nin birden bire rakip olarak ortaya çıkması Avusturyalıları, Osmanlı Devleti'nden daha fazla tedirgin etmiştir. Rusya Hükümeti de aynı telaşı gösterdiğinden her iki hükümetin elçileri bir karışıklığa meydan vermeksizin işin düzeltilmesini Osmanlı padişahından istemişlerdir” haberi verilmekteydi.⁴⁸²

Gazetenin 18 Ağustos 1904'te verdiği diğer bir haberde “Alınan son haberlere göre Amerikalıların istekleri padişah tarafından kabul edilmiştir. ABD Elçisi, kendi hükümetine çektiği telgrafta elçilik meselesi dâhil olmamak üzere her bir talebin, Türkiye tarafından kabul olunduğunu ve bu konuda Bâb-ı Âli'nin kendisine gösterdiği notada en fazla müsaadeye mazhar, hükümetin sahip olduğu hukuka Amerika'nın katıldığına dair şerhin bulunduğunu bildirmiştir. İzmir'de bulunan Amerikan donanmasına da kaleyi selamlayarak limanı terk etmelerine dair telgrafla emir verilmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁸³

Gazetede 5 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde “Amerikan Hükümeti, uzun süreden beri İstanbul'daki elçisinin büyük elçilik sınıfına geçmesini Osmanlı Hükümeti'nden talep etmiştir. Ajans telgrafı, Amerika'nın bu arzusunun yerine getirildiğini ve Mösyö Layışman'ın büyük elçi olduğunu belirtiyordu” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁸⁴

B- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE ALMANYA İLİŞKİLERİ

Türk Gazetesi'nde 26 Kasım 1903'te yayınlanan haberde “Alman Hükümeti'nin Moltki isimindeki eğitim elçisi, İstanbul'a gelerek dost devletin başkentini ziyaret etmiştir. Elçiye ikramlarda bulunulmuş talebeler ve elçinin efradı Cuma Selamlığında⁴⁸⁵ hazır bulunmuşlar ve namazdan sonra şereflerine padişah

⁴⁸¹Rusya, 8 Şubat 1904'ten 5 Eylül 1905'e kadar Japonya ile savaşmıştır.

⁴⁸²**Türk**, 18 Ağustos 1904, N.42, s.2.

⁴⁸³**Türk**, 18 Ağustos 1904, N.42, s.2.

⁴⁸⁴**Türk**, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

⁴⁸⁵İslam devletlerinde hükümdarların Cuma namazını kılmak üzere törenle camiye gitmelerine denir. Bkz.Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.68.

huzurunda icra edilen büyük resmigeçide Alman talebeleri de bandolarıyla katılmışlardır. Osmanlı ve Alman askerleri ilk defa birlikte talim yapmışlardır. Daha sonra elçi için davetler verilmiş nişanlar, madalyalar dağıtılmıştır. Alman Hükümeti, her fırsatı değerlendirmeye çalışıyorsa da Osmanlı Hükümeti buna yeterince karşılık verememektedir. Hâlbuki Osmanlı Devleti'nin de Almanya'da mektepleri ve mektep elçileri bulunmaktadır. Osmanlı Elçileri, Kıyal ve Hamburg taraflarına gitseler, Alman halkı da gazetelerden işittikleri Osmanlı Devleti'nden bir eser görüp tanımış olurlar. Osmanlı talebeleri de yabancı memleketleri görerek sanatlarında hünerlerini artırmış olurlar” haberi verilmiştir.⁴⁸⁶

5 Mayıs 1905'te yayınlanan haberde “Biri Almanlarla diğeri Fransızlarla olan iki borç antlaşmasının imzalanmasına dair Bâb-ı Âli'ye tebliğ olunan iki iradenin⁴⁸⁷ şimdiye kadar olan müzakereleri sonuçlanmış olup her iki tarafı da memnun edecek bir antlaşma yapılmıştır. Almanlar, borç verdikleri altmış milyon Frankın geri ödenmesinin yanında doksan batarya topun da Alman sanayisi tarafından yapılmasını istemişlerdir” haberi verilmekteydi.⁴⁸⁸

Gazetenin 24 Mayıs 1906'da verdiği haberde “İstanbul'a gaz yüklü olarak gelen Alman bandıralı bir yelken gemisi Bulgaristan'a uğrayarak geldiği için komiteler tarafından gemiye bir şeyler gizlenilmesi ihtimali yüksek olduğu düşünülerek gemi tevkif edilmiş ve içi muayene edilmek üzere Çubuklu önüne getirilmiştir. Almanya Elçisi yedi yüz lira zarar ve ziyan talep etmiş ise de Bâb-ı Âli, zarar miktarını fazla bulduğundan istenilen paranın biraz azaltılmasını gündeme getirmiştir. Almanya'nın İstanbul Elçisi Baron Marşal, belirtilen meblağda indirimle gidilmeyeceğine bildirerek elçilik personeli ile vapurun istimbotuna on asker alarak Çubuklu'ya gitmiştir. Elçinin, Alman bayrağını gemiye çektiğini, istimbotu da gemiye bağlayarak elçilik önüne getirtip gemiyi demirlettiğini Avrupa gazeteleri bildirmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁸⁹

---

⁴⁸⁶Türk, 26 Kasım1903, N.4, s.2.

⁴⁸⁷Osmanlı Devleti'nde padişahların emir ve fermanlarıdır. Bkz. Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.163.

⁴⁸⁸Türk, 5 Mayıs 1905, N.79, s.2.

⁴⁸⁹Türk, 24 Mayıs 1906, N.131, s.2.

Gazetede 21 Haziran 1906'da yayınlanan haberde “Alman Hükümeti’nin gazla dolu bir yelken gemisine Osmanlı memurları tarafından el konulmasının ardından olayı protesto ettiğini, Alman Elçisi’nin gemiyi elçilik önüne getirttiğini ve yedi yüz lira tazminat talep edildiği önceki nüshalarda belirtildi. Avrupa gazetelerinin haberlerine göre Bâb-ı Âli ile Alman Elçiliği üç yüz elli liranın Alman Hükümeti’ne ödenmesi karşılığında anlaşmışlardır” haberi kaleme alınmıştır.⁴⁹⁰

C- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE AVUSTURYA-MACARİSTAN İLİŞKİLERİ

Türk Gazetesi’nde 18 Şubat 1904’te yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, Rusya ve Avusturya elçilerine cevaben verdiği bir notada, Rumeli Bulgar göçmenlerine taksim edilecek olan yardımın Avusturya ve Rusya mülki memurlarının huzurunda yapılacağını ve yeni oluşturulan idare ile uyushabileceğini söylemiştir. Fakat mülki memur ile jandarma meselelerini büsbütün ve birdenbire kabul etmeyeceğini bildirmiştir” haberi verilmiştir.⁴⁹¹

21 Nisan 1904’te yayınlanan haberde “Avusturya-Macaristan Hükümeti’nin Osmanlı sınırına asker sevk etmesi üzerine Bâb-ı Âli de Arnavutluğa çok sayıda asker gönderilmesine karar vermiştir. Osmanlı askerleri sınır boyuna gönderilmiştir” haberi verilmekteydi.⁴⁹²

Gazetenin 8 Aralık 1904’te verdiği haberde “İşkodra’da, Avusturya posta çantasının mahalli memurlar tarafından alıkonulmasından dolayı Avusturya-Macaristan Hükümeti, Bâb-ı Âli’ye bir uyarı vererek meseleye karışan memurların hadlerinin bildirilmesini aksi takdirde filo göndereceğini bildirmiştir. Sonradan Viyana’dan gelen bir telgrafta göre Bâb-ı Âli, Avusturya Hükümeti’nin bu konudaki talebini kabul etmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁴⁹³

6 Ocak 1905’te yayınlanan haberde “Avusturya posta çantasının geçişini engellediğinden dolayı Bulgaristan’ın talep ve ısrarı üzerine memuriyetinden

---

⁴⁹⁰Türk, 21 Haziran 1906, N.134, s.3.

⁴⁹¹Türk, 18 Şubat 1904, N.16, s.3.

⁴⁹²Türk, 21 Nisan 1904, N.25, s.3.

⁴⁹³Türk, 8 Aralık 1904, N.58, s.2.

araştırma sonucunda azledilen İşkodra Alay Beyi Hüseyin Bey'in, Manastır yoluyla Selanik'e gönderildiği bölgeden bildirilmiştir" haberi kaleme alınmıştır.⁴⁹⁴

Gazetede 23 Şubat 1905'te yayınlanan haberde "Avusturya Elçisi Baron Dukalis, Rusya Elçisi'yle yaptığı fikir birleşmesi üzerine İstanbul'daki Yunan Elçisi Mösyö Gariparis ile tekrar görüşme yapmıştır. Makedonya'ya Yunanistan'dan çetelerin geçmesine müsaade edilmemesi için Atina'ya uyarı yapmış ve bu konuda gerekenin yapılmasını rica etmiştir" haberi verilmiştir.⁴⁹⁵

Türk Gazetesi'nde 29 Haziran 1905'te yayınlanan haberde "Avusturya Devleti'nin İstanbul Elçisi Baron Dukalis, Bâb-ı Âli'den Arnavutluk'ta bulunan yerli Katoliklerin Avusturya Hükümeti tarafından resmen himaye olunduğunun tanınmasını talep etmiştir" haberi verilmekteydi.⁴⁹⁶

13 Temmuz 1905'te yayınlanan haberde "Avusturya Elçisi, altı elçilik namına Bâb-ı Âli'ye bir nota vererek Vilayet-i Selase'de uygulanması istenilen mali teftiş usulünün kabulünde ısrar etmiştir" haberi kaydedilmiştir.⁴⁹⁷

Gazetenin 13 Temmuz 1905'te verdiği başka haberde "Rusya ve Avusturya Elçileri, Prizren'de Sırlara yapılan katliamdan dolayı Osmanlı Devleti'ne şikâyetle bulunmuşlardır" haberi kaleme alınmıştır.⁴⁹⁸

24 Ekim 1907'de yayınlanan haberde "Tayms'ın bildirdiğine göre Avusturya ve Rusya'nın notası şöyle olmuştur. Avusturya ile Rusya Hariciye Nazırları tarafından Belgrat, Sofya ve Atina'daki Rusya ve Avusturya vekillerine yolladıkları müşterek talimat önemli bir siyasi etki bırakmıştır. Rumeli'de bulunan hiçbir topluluğun çete hareketleriyle bir arazi kazanamayacağı katıyen beyan edilmiştir" haberi verilmiştir.⁴⁹⁹

---

⁴⁹⁴Türk, 6 Ocak 1905, N.62, s.2.

⁴⁹⁵Türk, 23 Şubat 1905, N.69, s.3.

⁴⁹⁶Türk, 29 Haziran 1905, N.87, s.3.

⁴⁹⁷Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

⁴⁹⁸Türk, 13 Temmuz 1905, N.89, s.2.

⁴⁹⁹Türk, 24 Ekim 1907, N.183, s.3.

Ç- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE BULGARİSTAN İLİŞKİLERİ

Türk Gazetesi'nde 12 Kasım 1903'te yayınlanan haberde “Osmanlı ile Bulgaristan Hükümetleri arasında yapılan anlaşmaya göre Bulgaristan sonradan silâh altına aldığı beş bin askeri dağıtmış buna karşılık Osmanlı Hükümeti de yirmi bin askerin terhisine başlamıştır. Son haberlere göre Devlet-i Âliyye, Rusya-Avusturya notasını alınca asker terhisi işini ertelemiştir” haberi verilmekteydi.⁵⁰⁰

18 Şubat 1904'te yayınlanan haberde “Bulgaristan vükelasından olup İstanbul'a memuren giden Mösyö Naçaviç, hiçbir şey elde edemediğinden İstanbul'u yakında terk edecekmiş. Bâb-ı Âli, genel af ilan etmeden önce Bulgaristan Hükümeti'nden bir daha Makedonya eşkıyasına yardım etmeyeceğine ve eşkıyalık yapanları görmezden gelmeyeceğine dair teminat istemiştir. Hâlbuki Bulgaristan verdiği cevaplarda eşkıyalığı Kanun-i Esasi'nin müsaade ettiği surette men ettik demiştir” haberi kaydedilmiştir.⁵⁰¹

Gazetede 18 Şubat 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Her ne kadar Bulgaristan Rumeli asilerine genel bir af için irade elde etmiş ise de sadr-ı azam Bulgaristan'dan barış düşüncesine dair bir söz verilmedikçe irade gereğince hareket edilmeyeceğini Bulgaristan'ın Kapı Kethüdası'na⁵⁰² bildirmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁵⁰³

10 Mart 1904'te yayınlanan haberde “Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan, Rumeli'de devam etmekte olan isyanın önünü alabilmek için birlikte tedbirler almaya teşebbüs etmişlerdir. Osmanlı Hükümeti Bulgarlara karşı uyguladığı sert tedbirlerden vazgeçecek, Bulgaristan da Osmanlı Hükümeti'nin arzu ettiği taahhütleri kabul edecekmiş” haberi verilmiştir.⁵⁰⁴

---

⁵⁰⁰Türk, 12 Kasım 1903, N.2, s.2.

⁵⁰¹Türk, 18 Şubat 1904, N.16, s.3.

⁵⁰²Osmanlı Devleti'ne tabi prensliklerin, yabancı devletlerin, eyalet valilerinin, vezir ve Beylerbeyilerin devlet nezdinde bulunan resmi temsilcileridir. Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.174.

⁵⁰³Türk, 18 Şubat, 1904, N.16, s.3.

⁵⁰⁴Türk, 10 Mart 1904, N.19, s.3.

Gazetenin 17 Mart 1904'te verdiği haberde “Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan arasında yapılan anlaşma açıklanıp düzenlenip her iki devlet meclisinde müzakere edilecektir” haberi verilmekteydi.⁵⁰⁵

31 Mart 1904'te yayınlanan haberde “Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan arasında asayişini temin için imzalanacağı zannolunan antlaşma günden güne gecikmeye bırakılmıştır. Son gelen telgraf haberlerine göre Osmanlı Hükümeti, her ihtimale karşı hazır bulunmak için savaş tedarikinde bulunmaktadır” haberi kaydedilmiştir.⁵⁰⁶

Türk Gazetesi'nde 31 Mart 1904'te yayınlanan başka bir haberde “Vizalman Çapatonî Gazetesi'nin Sofya'dan aldığı haberlere göre Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan arasında barış müzakereleri yeniden başlamıştır” haberi kaleme alınmıştır.⁵⁰⁷

7 Nisan 1904'te yayınlanan haberde “Burgaz Limanı tarafında Osmanlı bandıralı iki savaş gemisinin birdenbire ortaya çıkması Bulgarları telaş ve endişeye düşürmüştür. Sınır boyunca karakollar arasında dolaşan kurşunlar da bu endişeyi bir kat daha artırmıştır. Bu konuda Bulgaristan'da heyecan kuvvetlenmiştir. Bulgaristan'ın deniz gücünün olmaması ve Türk zırhlılarının Burgaz bölgesinde görünmesi Devlet-i Âliyye'nin ansızın bir saldırıda bulunacağını göstermiştir” haberi verilmiştir.⁵⁰⁸

Gazetenin 14 Nisan 1904'te verdiği haberde “Son telgraf haberleri Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan arasında birkaç defa imzalanacakken ertelenen antlaşmanın imzalandığını bildirmişlerdir. Bu antlaşma gereğince Osmanlı Hükümeti ile prenslik Rumeli isyanının önünü barışla alabilmeye çalışacaklarmış” haberi verilmekteydi.⁵⁰⁹

Türk Gazetesi'nde 21 Nisan 1904'te yayınlanan haberde “Bulgaristan'ın İstanbul Kapı kethüdası Mösyö Naçaviç ile Bâb-ı Âli arasında hayli zamandan beri

---

⁵⁰⁵Türk, 17 Mart 1904, N.20, s.3.

⁵⁰⁶Türk, 31 Mart 1904, N.22, s.3.

⁵⁰⁷Türk, 31 Mart 1904, N.22, s.3.

⁵⁰⁸Türk, 7 Nisan 1904, N.23, s.3.

⁵⁰⁹Türk, 14 Nisan 1904, N.24, s.3.

görüŖülen antlaŖma sekiz Nisan günü imzalanmıŖtır. AntlaŖmanın ayrıntıları henüz tam olarak bilinmemektedir” haberi kaydedilmiŖtir.⁵¹⁰

21 Nisan 1904’te yayınlanan baŖka bir haberde “Son gelen postada Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan arasında imzalanan antlaŖmanın bir sureti görüldü. AntlaŖmanın maddeleri Ŗu Ŗekildedir:

1- Bulgaristan, gerek Bulgaristan’da gerek Doğu Rumeli’de toplanacak ihtilal komitelerinin oluŖmasına hiçbir Ŗekilde izin vermeyecektir. Osmanlı memleketine girmek arzusuyla toplanacak olan eŖkıya çetelerini dağıtmak için zor kullanmayı taahhüt eder. Hatta Osmanlı vilayetlerinde huzuru bozup Bulgaristan’a firar edecek olanlar olursa ağır cezalara arpıtılacaktır.

2- Bulgaristan, Osmanlı vilayetlerinde dinamit ve sair eŖya ile huzuru bozacak Ŗeylerin giriŖini men edecektir.

3- Osmanlı Hükümeti, Avusturya ve Rusya hükümetleri ile birlikte kabul ettiği ıslahat projesini Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetlerinde tamamıyla uygulayacaktır. PadiŖahın ilan ettiği genel af bugünden sonra uygulanacaktır. Sürgün edilen ve hapisanelerde bulunan Bulgarların memleketlerine dönmelerine müsaade edilecektir. Genel af yalnız siyasi meselelerle mahkûm olanlar içindir. Dinamit ile vapurları, tren yollarını, evleri havaya uuranlar genel aftan istifade edemeyeceklerdir.

4- Son zamanlarda Bulgaristan ile Doğu Rumeli’den Osmanlı Devleti’ne girecek ticari eŖya için konulan gümrük düzenlemesi kaldırılıp eski usule geri dönülecektir.

5- Suçluların iadesi için ayrı bir antlaŖma yapılacaktır. Osmanlı sınırından eŖkıya çetelerinin geçmelerini önlemek için sınır boyunca karıŖık bir asker heyeti her iki taraf sınırında sürekli bulunacaktır. Halledilemeyen meseleler için de bir komisyon oluŖturulup hemen iŖe baŖlayacaktır.

6- Trenler sınırdan serbestçe geçeceklerdir. Bulgaristan veya Doğu Rumeli’den Osmanlı Devleti’ne geçen hiçbir Bulgar, Osmanlı zabıta memurları

---

⁵¹⁰Trk, 21 Nisan 1904, N.25, s.3.

tarafından sıkıştırılmayacaktır. Bunların yalnız pasaportlarının tam olup olmadığına dikkat edilecektir.

7- Bulgarlara adli ve mülki memuriyetler açık bulunacaktır” haberi kaleme alınmıştır.⁵¹¹

Gazetede 21 Nisan 1904’te yayınlanan diğer bir haberde “Yukarıda bahsedilen antlaşmadan başka Osmanlı Hükümeti ile Bulgaristan arasında iki yeni antlaşma imza edilecektir. Sınırdaki genel huzuru devam ettirmek, posta ve telgraf işlerini düzeltmek, can ve asker firarileri için bir suçlu iadesi antlaşması yapmak, askerlik hizmetinin şartlarını sınırlandırmak, tüccar ve vekillerin hukuklarını belirlemek, iki taraf menfaati için lazım gelen tren yollarını birleştirmek gibi hususların bu antlaşmalarda olması düşünülmektedir” haberi verilmiştir.⁵¹²

Türk Gazetesi’nde 19 Mayıs 1904’te yayınlanan haberde “Viyana’ya gelen haberlere göre komitecilerle Osmanlı askerleri arasında sınır boyunda çarpışmalar gittikçe artmaktadır. Komite reislerinden İvanof da bu çarpışmalar esnasında öldürülmüştür. Komite reislerinden Doktor Tatarşof’un beyanatı şöyledir: “Türkiye-Bulgaristan antlaşması Bulgaristan’ı gayet fazla bir şekilde bulandırmıştır. Rumeli Bulgar muhacirlerinin halleri çok kötü olmuştur. Bazıları Türkiye’ye dönerken ya katledilmişler ya da hapsedilmişlerdir. Bulgar Hükümeti, Bulgar muhacirleri sıkıştırmağa başlamıştır. Her ne suretle olursa olsun bu muhacirleri Bulgaristan dışına çıkarmaya çalışmıştır. Her gün yirmi otuz Rumelili Bulgar tutuklanmıştır. Sofya, Silistre, Deli Orman, Gabrova meclisleri de Rumelililerle dolmuştur. Tabi bu hal bir genel ihtilalı zorunlu kılmıştır. Bulgarlar Avrupalı devletlerin müdahalesinin kendi istedikleri gibi olmayacağını haber alır almaz hepsi birden isyan edeceklerdir Manastır tarafı da hepsinden önce isyan edecektir” haberi verilmekteydi.⁵¹³

16 Haziran 1904’te yayınlanan haberde “İngiltere avam kamarasında göç eden Osmanlı Bulgarlarının memleketlerine iade edilmesi meselesi hakkında sorulan soruya karşılık olarak Hariciye Müsteşarı Kont Persesi, şu şekilde cevap vermiştir: “Türkiye ve Bulgaristan Hükümetleri tarafından oluşturulan komisyon sınır boyunda

---

⁵¹¹Türk, 21 Nisan 1904, N.25, s.3.

⁵¹²Türk, 21 Nisan 1904, N.25, s.3.

⁵¹³Türk, 19 Mayıs 1904, N.29, s.3.

sekiz bölgede olup göçmenler oradan geçmeğe mecburdurlar. Bundan başka Edirne'deki Fransız Konsolosu ile İstanbul'daki İngiliz Ateşemiliteri de göç edenlere nezaret etmektedirler. Bulgar Hükümeti, göçmenlere otuz bin Frank ayırmış iken sonradan Ziraat Bankası'ndan bir milyon Frank borç alarak beş zene zarfında faiziyle birlikte ödemek üzere göçmen Bulgarlara verecektir. Osmanlı maliyesi Ziraat Bankası yardımıyla üç bin liralık tohumluk zahire dağıtmaktadır” haberi kaydedilmiştir.⁵¹⁴

Gazetenin 23 Haziran 1904'te verdiği haberde “Rumeli'den Bulgaristan'a giden Osmanlı Bulgarları memleketlerine geri dönmeye başlamışlardır. Bunlar içinde nakit yardım yapılan fakat ülkesine dönmeyenleri dönmeye mecbur etmek üzere Bulgaristan Hükümeti tarafından yerli halk gibi vergiye tabi tutulacakları Sofya'dan haber verilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁵¹⁵

Gazetede 1 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Hükümet-i Seniyye'nin Edirne Vilayeti'nden firar eden Bulgarların tekrar dönmesine izin vermemesi Devlet-i Aliyye ile Bulgaristan arasında yapılan antlaşmayı tehlikeye düşürmüştür. Bulgaristan, İstanbul'un bu konudaki müracaatlara kayıtsız kaldığını görmüş ve Bâb-ı Âli'ye sert bir nota göndermiştir. Bulgaristan notadan birer suret de Düvel-i Muazzamaya yollamıştır” haberi verilmiştir.⁵¹⁶

29 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Edirne'ye dönecek olan Bulgar mültecileri meselesinden dolayı Bâb-ı Âli ile Bulgaristan arasında devam eden anlaşmazlığı halletmek için İstanbul'a gelmiş olan Komiser Sadık Paşa başarılı olamayarak Sofya'ya dönmüştür” haberi verilmekteydi.⁵¹⁷

Türk Gazetesi'nde 16 Şubat 1905'te yayınlanan haberde “Edirne Vilayeti'nden Bulgaristan'a iltica etmiş olan Bulgar vatandaşların yerlerine dönmelerine Meclis-i Vükela tarafından karar verilmiştir. Gerekli gibi irade sadır olmakla birlikte Bulgaristan Kapı Kâhyası, Cuma Selamlığı'ndan sonra padişahın huzuruna çıkıp teşekkür etmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁵¹⁸

---

⁵¹⁴Türk, 16 Haziran 1904, N.33, s.2.

⁵¹⁵Türk, 23 Haziran 1904, N.34, s.2.

⁵¹⁶Türk, 1 Aralık 1904, N.57, s.3.

⁵¹⁷Türk, 29 Aralık 1904, N.61, s.3.

⁵¹⁸Türk, 16 Şubat 1905, N.68, s.3.

Gazetenin 15 Mart 1906'da verdiği haberde “Bulgaristan, Rumeli Vilayeti'nde işiyle gücüyle meşgul olan Bulgarlara, Türk, Arnavut, Sırp, Yunan çeteleri tarafından saldırılarda bulunulduğunu iddia ederek Bâb-ı Âli'nin dikkatini çekmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁵¹⁹

20 Kasım 1906'da yayınlanan haberde “Bulgar Hükümeti, geçenlerde Karacova'da Rum ve Türklerden oluşan eşkıyanın Bulgar köylülerini katlettiğini Düvel-i Muazzama'ya bir nota yollayarak bildirmiştir. Bahsedilen notada Teşrin-i saninin yedisinde altmış kişiden oluşan bir çete köyü tahrip etmiştir. Köy dışında karşılaştıkları çobanlara Türk askeri olduklarını söyleyerek teslim almaya çalışmışlardır. Sonra bunları iple bağlayarak bıçak ve kılıçla öldürmüşlerdir. Çete köye girip köylüleri dışarıya çağırışlar köylüler de bu emrin asker tarafından verildiğini düşünerek korkulacak bir durum görmemişlerdir. Dışarıya çıkanlar kadın ve çocuklarıyla katledilmişlerdir. Evlerde kalanlar ise dinamit ile yakılmışlardır. Bu olayda dört çocuk ve iki kadın dâhil olmak üzere on altı kişi ölmüştür. Olayda ikisi kadın biri çocuk olmak üzere on kişi de yaralanmıştır. Olay bir buçuk saat sürmüş Türk askerinin ikamet ettiği Hamudos ve Falandira Köylerinden tüfek ve bomba sesleri işitilmiş ve yangın alevi de görölmüştür. Ancak asker olay yerine ancak ertesi sabah ulaşmıştır. Buraya saldıranların çoğunun Türk askeri kıyafeti giydikleri, Türkçe konuştukları ve bir kısmının da Rumca konuştukları haber alınmıştır. Karacova Köyü'nün tamamen Bulgarlardan oluştuğu sürekli Türk ve Rum komşularının tehditlerine maruz kaldıkları söylenmiştir. Rumların yanlış ihbarlarıyla köyde arama yapıp hiçbir tüfek bulunamadığı söylenmiştir. Serez'deki hükümet memurlarına Yunan Konsolosu ile kati münasebet edilmesinin emredilmesinin bu olayla ilgili olduğu düşünülmüştür. Yunan Konsolosu'na yirmi dört saat içinde memleketi terk etmesi rica olunmuştur” haberi verilmiştir.⁵²⁰

---

⁵¹⁹Türk, 15 Mart 1906, N.122, s.2.

⁵²⁰Türk, 20 Kasım 1906, N.151, s.2.

D- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE İRAN İLİŞKİLERİ

Türk Gazetesi'nde 30 Haziran 1904'te yayınlanan haberde “İran'ın Der-saâdet elçisi şah hazretlerinin Osmanlı memleketine firar ve iltica eylemiş olan biraderinin kendisine teslim edilmesini Bâb-ı Âli'den talep etmiştir” haberi verilmekteydi.⁵²¹

21 Aralık 1905'te yayınlanan haberde “İran ile Devlet-i Âliyye'nin Kürdistan sınırında dolaşan Kürt aşiretlerinden bazıları eşkıyalık ettiklerinden iki İslam devleti bunun kökünden yok edilmesi için anlaşarak Devlet-i Âliyye, sınır üzerine dördüncü ordudan bazı taburları sevke başlamıştır” haberi kaydedilmiştir.⁵²²

Gazetede 18 Ocak 1906'da yayınlanan haberde “Devlet-i Âliyye ile İran arasındaki anlaşmazlık şu son günlerde değişik bir hal almak üzeredir. İki devlet arasındaki ilişkiler gerginleşmiştir. Devlet-i Âliyye'nin çekişme olan mıntıkaya asker sevk ettiği haber verilmektedir” haberi kaleme alınmıştır.⁵²³

Gazetenin 8 Mart 1906'da verdiği haberde “Osmanlı askerlerinin İran sınırında işgal ettiği mevkiilerin tahliye edileceğine dair kati teminat verilmesi bu meselenin yakında anlaşarak çözüleceğine dair beklentileri güçlendirmiştir. Bâb-ı Âli'nin aldığı tedbirler sayesinde Ermeni meselesinin tekrar uyanması ihtimali kalmamıştır. Hele Avrupalı elçilerin bundan on bir sene evvelki yaptıkları hatayı tekrarlamaya niyetleri olmadığı görülmektedir. O zaman Avrupalıların Ermeniler lehine müdahalesi Ermenileri isyana sevk etmiş ve bu suretle hükümeti tehdit ederek büyük bir muharebeye sebebiyet vermişlerdir” haberi verilmiştir.⁵²⁴

Türk Gazetesi'nde 21 Haziran 1906'da yayınlanan haberde “Devlet-i Âliyye'nin, İran sınırı üzerinde son olarak meydana gelen anlaşmazlık için orada memur olarak bulundurduğu Vacid Paşa, intihar etmiştir. Bu intihara sebep ise dördüncü ordu müşiri ile aralarında olan düşmanlık ve çekememezlik olmuştur.

---

⁵²¹Türk, 30 Haziran 1904, N.35, s.2.

⁵²²Türk, 21 Aralık 1905, N.110, s.2.

⁵²³Türk, 18 Ocak 1906, N.114, s.2.

⁵²⁴Türk, 8 Mart 1906, N.121, s.2, 3.

Padişah yaverlerinden Ferik Zeki Paşa namında biri Vacid Paşa'nın yerine tayin olunarak sınırı belirleme meselesi ile meşgul olacakmış" haberi verilmekteydi.⁵²⁵

19 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde "İstanbul'dan 12 Temmuz'da çekilen bir telgrafta Devlet-i Osmaniye ile İran sınırının Bağdat taraflarında Osmanlı düzenli askerleriyle Acem başıbozukları arasında bir çatışma olduğu ve iki taraftan da birçok kişinin telef olduğu sonuçta Acemlerin yenildiği haber verilmiştir" haberi kaydedilmiştir.⁵²⁶

Gazetede 25 Eylül 1906'da yayınlanan haberde "İran ile Osmanlı Devleti arasında devam eden sınır anlaşmazlığını düzeltmeye memur komisyonun Osmanlı üyesi anlaşmazlık olan mıntikanın tamamen Devlet-i Âliyye'nin malı olduğunu ve bu hususta hiçbir itiraz kabul edilmeyeceğini kati olarak açıklayıp İran memurlarına bildirmiştir" haberi kaleme alınmıştır.⁵²⁷

1 Ekim 1906'da yayınlanan haberde "Türkiye-İran sınırı çekişmesi hakkında son gelen haberlere göre Türk komisyonu anlaşmazlığa düşülen tüm araziye almak istemektedir. Acemler, bunu kabul etmezler ise Osmanlı Devleti'nin kararlı bir siyaset izleyeceği dile getirilmiştir. Acem komisyonu durumu Tahran'a beyan etmiş neticede bu talep reddedilmiştir. Türk heyeti, meseleyi tekrar gözden geçirmeyi kabul etmemiştir. İran'ın İstanbul Elçisi'nin şiddetli beyanı karşısında sınır meselesini daha fazla uyuşma suretinde hal edilerek insaf ve adalet dairesinde sınırın düzenlenmesi hakkında komisyon reisi Zeki Paşa'ya talimat verilmiştir" haberi verilmiştir.⁵²⁸

Gazetenin 15 Ekim 1906'da verdiği haberde "Türkiye ile İran arasında karışıklık sebebiyle Lahor'dan gelen haberler, Türkiye'nin zulmünden dolayı Kerbela'da sakin Acemlerin rahatsız olduklarını bildirmektedir. Bir Acem esnafı, tahsildar tarafından istenilen fazla vergiyi kabul etmediğinden tutuklanmıştır. Bahsi geçen Acem, kadının huzuruna çıkarılmış ve kadı da bunun yüzüne tükürmüştür. Bunun üzerine Acem, konsolosuna müracaat etmiş fakat konsolosundan da kötü

---

⁵²⁵Türk, 21 Haziran 1906, N.134, s.3.

⁵²⁶Türk, 19 Temmuz 1906, N.138, s.2.

⁵²⁷Türk, 25 Eylül 1906, N.144, s.3.

⁵²⁸Türk, 1 Ekim 1906, N.145, s.3.

muamele görmüştür. Bu nedenle adaletsiz ve kimsesiz kalan Acem de rencide edildiğinden İngiltere Vis Konsolosu'na başvurarak iki yüz bin Acem parası talep edip Türkiye'nin idaresine karşı korunmalarını rica etmiştir. Bunun üzerine mesele Bağdat'tan İstanbul'a bildirilir. İstanbul'dan gelen cevapta ise genel meseleler hal oluncaya kadar Kerbela'daki mahalli hükümetin vergi tahsilâtı için halkı sıkıştırmamaları emir olunmuştur. Bağdat'tan gelen haberlere göre Kerbela vakasından dolayı on beş bin Acem heyecana gelmiştir. Ortaya çıkabilecek en ufak kargaşa bunları İngiltere Konsoloshanesi'ne ilticaya ve İngiltere Hükümeti'nin müdahalesini istemeye mecbur edecektir. İngiltere'nin İstanbul Elçisi Kerbela Vakası'ndan dolayı Bâb-ı Âli'ye sert ifade de bulunmuştur” haberi verilmekteydi.⁵²⁹

Türk Gazetesi'nde 15 Ekim 1906'da yayınlanan başka bir haberde “Türkiye-İran sınırı komisyonundaki Türk memurlarının söz anlar takımından olmadıkları düşüncesiyle İran Elçisi, İngiltere ve Rusya elçilerine müracaat etmiştir. Meselenin hakkaniyet dairesinde sonuçlandırılması ve sınırın 1869 Türkiye-İran Antlaşması gereğince hal edilmesi için olaya müdahale etmelerini rica etmiştir. Bunun üzerine İran Elçisi, İngiliz ve Rus Elçilerinden olumlu cevap almıştır. Meselenin bir heyet vasıtasıyla halli için Bâb-ı Âli'ye uyarıda bulunulmuştur. Bâb-ı Âli de İran'ın İstanbul Elçisi Prens Mirza Han'a İran komisyonunun Pesve'de bulunmasını rica ve teklif etmiştir. Bâb-ı Âli, Türk komisyonunun da tavrını düzeltereğine dair talimat vereceğini vaat etmiştir. Son gelen haberlere göre Kerbela'da İngiliz Konsoloshanesi önüne biriken halkı dağıtmak için askere ateş emri verildiği ve bu suretle çarpışma olduğu bildirilmiştir. Bu çatışmada askerden yirmi kişi yaralanmıştır. Acemlerden ise üç kişi ağır şekilde yaralanmıştır. Acem sefiri Bâb-ı Âli'ye şiddetli ifadelerde bulunmuştur. Bu olaya sebep olan memurların ve özellikle Bağdat Valisinin cezalandırılmasını talep etmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁵³⁰

6 Kasım 1906'da yayınlanan haberde “Türkiye, İran ile olan sınır çekişmelerine bir son vermeye fazlasıyla meyillidir. Bâb-ı Âli, Kerbela Vakası üzerine İran Elçiliği'nin talebini memnuniyetle kabul etmiştir. Bağdat Valisi

---

⁵²⁹Türk, 15 Ekim 1906, N.147, s.2.

⁵³⁰Türk, 15 Ekim 1906, N.147, s.3.

Kerbela'ya gönderilmiş ve Kerbela'daki Acemlerin kabul etmedikleri vergi kaldırılmıştır” haberi kaleme alınmıştır.⁵³¹

Gazetede 30 Mayıs 1907’de yayınlanan haberde “Türkiye ile İran arasında uzun süreden beri devam eden sınır meselesini halletmek için bir komisyon oluşturulmuştu. İki devlet arasında çekişmeli olan Vozsana Kazası ile Laheyca Eyaleti’ndeki Peşve Kazası Türkiye tarafından işgal edilmiştir. Acem menfaati gereği bir an evvel anlaşmazlığın çözülmesi için İran elçisi bu defa Bâb-ı Âli nezdinde teşebbüste bulunmuş ve komisyon derhal vazifesini yaparak adı geçen kazaların Türkiye tarafından boşaltılmasını talep etmiştir” haberi verilmiştir.⁵³²

Türk Gazetesi’nde 26 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Osmanlı İran ihtilafı hakkında İran’ın Londra Elçilik Kâtibi, resmi tebligatta bulunmuştur. Bir Amerikalı misyonerin keyfi katlinden ve birçok cinayet ve eşkıyalıktan dolayı şüphelenilen bazı İran aşiretleri ile beyzadelere haddini bildirmek için İran Hükümeti bir müddetten beri Tavlı Şehri civarında küçük bir ordugâh kurmuştur. Kendinden şüphelenilen şahıslar Türkiye tarafına firar etmişlerdir. Bu esnada beyzadelere ikisi de Osmanlı askeri hizmetine girip zabıt olmuşlardır. İran’dakilere ise yakında Osmanlı’nın kendilerini kurtaracaklarını beyan etmişlerdir. Ağustos’un birinci günü Osmanlı askerine sığınan beş bin kadar ehl-i aşiret birdenbire İran ordugâhını muhasara ederek ateş etmeğe başlamışlardır. Osmanlı’nın saldırıya devam etmesi üzerine İran kumandanı mevhisini bırakarak geri çekilmiştir. Osmanlı askeri ilerleyerek Hristiyanların bulunduğu Maruna Kasabası’nı topa tutmuşlar ve kasabayı tahrip ederek hepsi Hristiyan olmak üzere on sekiz erkek ve altmış yedi kadın ve çocuğu katletmiştir. Kokıya Baran Onur Şeyh Ormuzari nam kasabayı yağma etmişler ve ahalisini de esir etmişlerdir. Saatli Kasabası’nı bir gece muhasara ederek tüm hayvanatı yağma etmişlerdir. İran askerinden birinin malı olan Tazarlı Çiftliği’ni de yağma etmişlerdir. İran canilere karşılık vermek üzere sınırda ordugâh oluşturmadan önce Hükümet-i Osmaniye’ye sözü edilen canilerin Osmanlı toprağında barınmamasını bildirmiştir” haberi verilmekteydi.⁵³³

⁵³¹Türk, 6 Kasım 1906, N.149, s.2.

⁵³²Türk, 30 Mayıs 1907, N.164, s.3.

⁵³³Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

26 Ağustos 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Deyli Telgraf Gazetesi’nin muhabiri şöyle yazmıştır. Mevcut duruma bakılarak Osmanlı ordusu çekişmeli olan sınırdan daha ileri tarafları işgal etmiştir. İranlılar, Osmanlıların bahsi geçen mevkileri boşaltılmasını istemişlerdir. Bu gün Bâb-ı Âli, Osmanlı askerinin ilerlememesi için emir verdiğini beyan etmişse de işgal edilen mevkilerin terk edildiğine dair bir iz yoktur” haberi kaydedilmiştir.⁵³⁴

Gazetenin 26 Ağustos 1907’de verdiği haberde “Çekilen resmi telgraflara göre Türk askerinin İran sınırının Romiye civarına saldırarak Muavana Köyü’nü tahrip ederek on sekiz erkek ile altmış kadın ve çocuğu katlettiği bildirilmiştir. Ölenlerin çoğunun Hristiyan olduğu haber verilmiştir. Osmanlı askerleri bir Acem merkez askeri birliğini ele geçirmiş, İran muhafaza askerleri ise kuvvetsiz bulunduğu bahsi geçen yeri tahliye etmeye mecbur kalmışlardır. İran Meclis-i Mebusan’ında hararetle konuşmalar olmuştur. Birkaç üye bu olaya sadr-ı azamın sebep olduğunu söyleyerek sadr-ı azamı itham etmişlerdir. Diğer bir rapor altı bin İran süvarisinin Türklere katıldığını ve Rusya’nın tehlikede bulunduğunu ifade etmiştir. Haberlere göre Zulistan, Harbiye Nazırı tayin olunacaktır. Tahran’dan alınan bir telgrafa göre altı bin Türk askeri topçu askeri ile beraber Bulav Nahiyesi dâhilinde bir yerden sınırı ihlal ederek kısıtlı savunma yapan İran askerine hücum edip onları püskürtmüştür. İran Hükümeti, Türk askerinin defalarca olan istilasından heyecana kapılmıştır. Türk askerlerinin ilerlemesini durduramayan İran, Rusya ile İngiltere’nin yardımına müracaat edecektir” haberi kaleme alınmıştır.⁵³⁵

26 Ağustos 1907’de yayınlanan diğer bir haberde “İran sınırını geçen Türk askeri, silahlı olarak Romiye taraflarına ilerlemektedir. Yol üzerinde bulunan Mavan namındaki bir köyü topa tutarak bir kiliseyi tahrip etmişlerdir. Kadın ve çocuk dâhil olmak üzere doksan kişiyi telef edip on kızı da beraberlerinde götürmüşlerdir. Romiye’de korku ve heyecan oluşmuş ve birçok Rum, Rus Konsoloshanesi’ne sığınmışlardır. Meselenin öneminden dolayı Prens Fermanferma Tebriz Valisi tayin olunmuş ve acilen memuriyet bölgesine hareket etmiştir. İran Hükümeti, Türk

---

⁵³⁴Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

⁵³⁵Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

askerinin İran arazisini istilas1 hususunda yabancı elçilikler ile istişarede bulunmaktadır” haberi verilmiştir.⁵³⁶

Türk Gazetesi’nde 5 Eylül 1907’de yayınlanan haberde “Türkiye-İran sınır vakası ile ilgili İran sınırından gelen haberler birbirini tutmamaktadır. Türkiye’den verilen resmi haberlere göre sınırda çekişmeli yerlerden Merguvar Kasabası’nda yüz asker ile dört aydan beri ikamet eden zabıt, İran Kumandanı Mecid Sultanai’nın, İran askeri ile bin asker yardımcı ve dört yüz ihtilalcı Ermeniden oluşan bir kuvvet ile hücum hazırlığında bulunduğı haber alınmıştı. Bunun üzerine Türk kumandanı olan zabıt yardım talep etmiş ve ona iki tabur piyade askeri ile bir batarya top gönderilmiştir. Ermeniler arasında öldürülen çok olup haylisi de esir edilmiştir” haberi verilmekteydi.⁵³⁷

5 Eylül 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Diğer taraftan Acemlerden gelen haberler sorumluluğı tamamıyla Türklere yüklemektedir. Mecid Sultana kumandasında bin iki yüz kişi bulunduğı halde Merguvar civarında olan Tuvalı’ya gönderilmiştir. Amerikan misyoneri katledenleri yakalayıp o civarda teşkil eden Acem ve Kürt eşkıyasını takip edecekti. İran kumandanı Tuvalı’da durunca, toplar ve dört tabur düzenli asker ve dört bin düzensiz Kürt süvarisi ile İran sınırını geçen Türk kumandanı İran kumandanına askeri mevkisini üç saat içinde terk etmesi için bir uyarı yaptı. İran kumandanı hükümetiyle görüşmek için süre istemiş ise de üç saat sonunda Türk askeri ateş etmiş ve İranlılar telefata vermekle beraber karşılık vermeksizin kaçmışlardır” haberi kaydedilmiştir.⁵³⁸

Gazetede 5 Eylül 1907’de yayınlanan diğer bir haberde “Hanefi mezhebi ile Şia arasında mevcut olan münakaşanın ciddi bir hal alması ihtimali Bâb-ı Âli’yi çok meşgul etmektedir. İran Elçisi, Hariciye Nezareti ile defalarca resmi görüşme yapmıştır. İngiltere ve Rusya Elçileri, İran sınırından Hamidiye Alayları’nın kaldırılması gerekliliğine dair Bâb-ı Âli’ye sözlü beyanatta bulunmuşlardır” haberi kaleme alınmıştır.⁵³⁹

---

⁵³⁶Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

⁵³⁷Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.2.

⁵³⁸Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.2.

⁵³⁹Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.2.

5 Eylül 1907’de yayınlanan haberde “Türk-İran sınır çekişmesi meselesi İngiltere ve Rusya Elçilerinin dikkatlerini çekmektedir. Çoktan beri sürüncemede kalan sınır tehdidinin hallini kolaylaştırmak için Türkiye’nin, askerini İran sınırından çekmesi konusunda İngiliz ve Rus Elçileri Bâb-ı Âli’ye birlikte bir resmi yazı yollamışlardır” haberi verilmiştir.⁵⁴⁰

Türk Gazetesi’nde 5 Eylül 1907’de yayınlanan haberde “İngiltere Elçisi padişah ile görüşmüş ve görüşme bir buçuk saat sürmüştür. İngiltere ve Rusya Elçilerinin gayretleriyle Türkiye-İran sınır çekişmesi diplomasi zeminine taşınmaktadır. Yıldız’da Meclis-i Vükela, sınır haritalarıyla ve sınıra ait kararnameler yardımıyla müzakerelerde bulunmaktadır” haberi verilmekteydi.⁵⁴¹

12 Eylül 1907’de yayınlanan haberde “İran’ın Osmanlı askerinin sınırı geçip ilerlediği iddialarını Bâb-ı Âli, kabul etmeyip asker in işgalinde bulunan arazinin Türk toprağı olduğunu beyan etmektedir. Bundan dolayı mesele fena bir hal almak üzeredir. Gelen haberlere göre çekişmeli olan arazide sakin olanlar Türkiye’nin Kürt yardımcıları tarafından zulüm görmektedirler” haberi kaydedilmiştir.⁵⁴²

Gazetenin 12 Eylül 1907’de verdiği başka bir haberde “Tahran’a gelen haberlere göre Türkiye’nin İran sınırını geçtiği dört Ağustos tarihinden 15 Ağustos’a kadar General Samsamuddula ile diğer İran zabitanı Türkler tarafından esir alındıktan sonra katledildikleri beyan edilmiştir. İşgalci olmayan köylü kadın ve çocuk dâhil olmak üzere birçok kişi katledilmiş hayli kadın da esir alınmıştır. Yirmi bin İngiliz lirası kıymetinde hububat ve arazi zabt ve tahrip edilmiştir. Fermanferma, altı tabur asker ile Sucbulak ve Romiye üzerine hareket etmiştir. Birkaç Türk düzenli askerinin Ağustos’un on beşinde Romiye’nin dört mil dâhilinde asker ile hayvanlara erzak toplarken görüldükleri bildirilmiştir. Diğer bir habere göre Türk askeri kuvveti Kürdistan’da ve Süleymaniye’nin doğusunda olan Merivan’ı işgal ettiği beyan edilmişse de haber kesin değildir. Romiye’de bulunan ahali ile hocalar Meclis-i Milli’ye bir telgraf çekip hükümetten yardım istemişlerdir. Romiye’den sınıra asker sevk edildiği söyleniyorsa da sınır muhafızlarını takviye etmekten başka askeri

---

⁵⁴⁰Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.3.

⁵⁴¹Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.3.

⁵⁴²Türk, 12 Eylül 1907, N.177, s.3.

tedarike dair bir haber yoktur. Üç bin ihtilalcı Ermeni'nin Türk askerine hücum ettiğine dair haberler asılsızdır" haberi kaleme alınmıştır.⁵⁴³

Türk Gazetesi'nde 12 Eylül 1907'de yayınlanan diğer bir haberde "Mergur'da bulunan Türk askerinin İran arazisi içersinde hayli ilerlemiş oldukları görünüyor ise de Bâb-ı Âli, resmen bunun aksini beyan etmiştir. İstanbul'daki İran Elçisi Bâb-ı Âli'ye kuvvetli bildirimler vermiş ve araştırma komisyonu hareket etmeden evvel Türk askerinin İran arazisinden çekilmesini talep etmiştir. İngiltere'nin Tebriz Konsolosu, Romiye'ye giderek durumu haber etmesi hususunda hükümetinden emir almıştır" haberi verilmiştir.⁵⁴⁴

Gazetede 26 Eylül 1907'de yayınlanan haberde "Romiye, Meclis-i Mebusan'a bir telgraf göndermiştir. Telgrafta her gün Türk askerinin Romiye'ye ulaşp geri döndükleri bildirilmiştir. Daha sınıra tek bir asker ulaşmadığından Prens Fermanferma, on bin askerin nerede olduğunu sormuştur. Son haberlere göre Türk askerinin, işgal ettiği yerlerde ikamet edip bahsi geçen mahalden geçen eşyadan gümrük vergisi aldığı bildirilmiştir. Kabileler korumaya alındığından Rusya civarında isyan bertaraf edilmiştir. Türk kumandanı, Rusya'nın Romiye'deki Vis Konsolosu'na, Rusya Konsoloshanesi'ne sığınanların Türkiye'nin hâkimiyetini kabul ettikleri takdirde Müslüman memleketlerine göç edebileceklerini haber vermiştir. Türk kumandanı İran hükümeti'ne, işgal ettiği yeri boşaltmak üzere hiçbir emir almadığını beyan etmiştir. Zeki Paşa'nın Romiye civarını incelemek üzere Romiye'ye geleceği beklenilmektedir" haberi verilmekteydi.⁵⁴⁵

17 Ekim 1907'de yayınlanan haberde "Türkiye-İran sınır çekişmesinden dolayı Bitlis Valisi Tahir Paşa ile Kerkük Mutasarrıfı⁵⁴⁶ Danyal Paşa, Merguvar'a ulaşmışlardır. Türkiye-İran sınırı çekişmesini araştırmakla görevli heyetin bazı üyeleri de Trabzon'a gelmişlerdir. Trabzon'a gelen üyelerin süratli bir şekilde Merguvar'a hareket etmeleri konusunda talimat verilmiştir. Romiye'de bulunan İngiltere ve Rusya Vis Konsoloslarının Merguvar'a gidip incelemeye hazır

---

⁵⁴³Türk, 12 Eylül 1907, N.177, s.3.

⁵⁴⁴Türk, 12 Eylül 1907, N.177, s.3.

⁵⁴⁵Türk, 26 Eylül 1907, N.179, s.3.

⁵⁴⁶Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra oluşturulan yeni taşra teşkilatında Sancak Beyliği kaldırılmış yerlerine mutasarrıf unvanlı memurlar atanmışlardır. Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.230.

bulunacaklarını Bâb-ı Âli, haber aldığından konsoloslara gereken yardımın yapılması için Tahir Paşa'ya talimat verilmiştir. Tahran'dan gelen haberlere göre İran sınırı dâhilinde bulunan Türk askerini uzaklaştırmaya yetecek bir İran ordusunu hazırlamak amacıyla hükümet sevk ve ihtiyaçlarının görülmesi için prensler, askeri kumandanlar, valiler ve memurlar dâhil olmak üzere halk tarafından dört yüz bin İngiliz lirası toplanılmıştır. Milli ve siyasi cemiyetler, İran Hükümeti'nden sınır çekişmesini araştırmaya memur heyet arasında gayretli bir memurun bulundurulmasını, vilayetlerde asayişin sağlanmasını ve yolların güvenliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınmasını istemişlerdir. Bu maksat için gereken tedbirlerin alınacağını şah, Meclis-i Milli'ye bildirmiştir" haberi kaydedilmiştir.⁵⁴⁷

Gazetenin 24 Ekim 1907'de verdiği haberde "Türkiye, Romiye'den bir müddet uzaklıkta bulunan Abad'ı işgal etmiştir. Selman'ın da ele geçirildiği haber verilmektedir. İngiltere'nin Romiye Konsolosu, Bitlis Valisi Tahir Paşa'ya bildirimlerde bulunmak üzere Romiye'den Maruna'ya hareket etmiştir" haberi kaleme alınmıştır.⁵⁴⁸

31 Ekim 1907'de yayınlanan haberde "İran vatandaşlarıyla evlenen Türk kadınlarından doğacak çocukların milliyeti hakkında Bâb-ı Âli ile İran Elçisi arasında çekişme meydana gelmiştir. İran Elçisi'nin Bâb-ı Âli'ye verdiği bildirim neticesi olarak Bâb-ı Âli diplomasi vasıtasıyla bir itiraz gelinceye kadar seri hareketten kaçınmaya karar vermiştir. Bağdat ve diğer İran mahallerinde Türk kadınlarının Acemlerle evliliğinden hâsıl olan çocuklara Türk pasaportu almak oldukça zor bir işti. Bundan böyle mahalli hükümetin bu işi kolaylaştırması için talimat verilmiştir. Bu hareket İran tarafından memnuniyetle karşılanmıştır" haberi verilmiştir.⁵⁴⁹

Türk Gazetesi'nde 31 Ekim 1907'de yayınlanan başka bir haberde "Türkiye-İran sınır çekişmesini sonuçlandırmak üzere İran tarafından sınıra gönderilecek komisyonun başkanlığına evvelce tayin edileceği söylenen Emir Bahadır yerine

---

⁵⁴⁷Türk, 17 Ekim 1907, N.182, s.2.

⁵⁴⁸Türk, 24 Ekim 1907, N.183, s.3.

⁵⁴⁹Türk, 31 Ekim 1907, N.184, s.3.

Muhteşemmü's-Sultana tayin olunmuştur. Emir Bahadır da Azerbaycan Vilayeti'nde mevcut askerlere kumandan tayin edilmiştir" haberi verilmekteydi.⁵⁵⁰

Gazetede 31 Ekim 1907'de yayınlanan diğer bir haberde "İran Elçisi, Hankin'de bulunan Türk askeri hakkında Bâb-ı Âli'nin dikkatini çekmektedir. İran elçisi, Bâb-ı Âli'den hac aylarında hac yollarını emniyette bulundurmak için bahsedilen yere Kerkük'ten bir tabur asker gönderileceğine dair teminat almıştır" haberi kaydedilmiştir.⁵⁵¹

Gazetenin 31 Ekim 1907'de verdiği haberde "Tebriz'den gelen haberlere göre Türk askeri, Romiye'yi ve Azerbaycan Vilayeti'ne tabi Üşnü Kasabası'nı işgal edip Dilmen Kasabası'na doğru hareket etmiştir. Askerin ismi geçen kasabalarda kışlayacağı haber verilmiştir. Tebriz'den gelen telgraflara göre Türkler Üşnü Kasabası'nın idaresine bir kaymakam tayin etmişler ve İran gümrüğü ile pazarları kapatmışlardır. Romiye diyarında ahali iç çekişmelerden dolayı ikiye ayrılmıştır. Tebriz ahali de sınır meselesine karşı oldukça ilgisiz bulunmaktadır. İran Elçisi'nin, Türk askerinin Prodüş'te doğru ilerlemesinden şikâyet edip bahsi geçen bölgenin boşaltılması için Bâb-ı Âli'ye verdiği bildirimden aldığı cevap şöyle olmuştur. İran sınırına geçilmesi inkâr edilerek dördüncü ordu kumandanından alınan malumata göre Prodüş kıtasının, Türkiye'nin bölgesi olduğu tebliğ olunmuştur" haberi kaleme alınmıştır.⁵⁵²

28 Kasım 1907'de yayınlanan haberde "Türkiye-İran sınır çekişmesi devam etmektedir. Türkiye sınır komisyonuna katılmak üzere oluşturulan İran komisyonu başkanlığına eski Dış İşleri Müsteşarı Muhteşemü's-Sultana tayin olunmuştur. Muhteşemü's-Sultana Teşrin-i evvel dokuzda dış işleri bakanının refakatinde Meclis-i Mebusan huzuruna çıkmıştır. Meclise sınıra gitmek üzere on iki şart teklif etmiştir. Komisyon Tahran'dan hareket etmeden evvel dört tabur piyade askerinin toplarıyla beraber sınıra sevk olunmasını talep etmiştir. Bu sevkiyattan maksat Türkler ile

---

⁵⁵⁰Türk, 31 Ekim 1907, N.184, s.3.

⁵⁵¹Türk, 31 Ekim 1907, N.184, s.3.

⁵⁵²Türk, 31 Ekim 1907, N.184, s.3.

savaşmak olmayıp komisyon sınıra ulaşmadan önce sınırın İran tarafında asayişin temin olmasını sağlamaktır” haberi verilmiştir.⁵⁵³

Türk Gazetesi’nde 28 Kasım 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Teşrin-i saninin on beşinden beri Kirman bölgesindeki mülteciler, Alan İngiliz Telgrafhanesi’yle Rusya Konsoloshanesi’ne sığınmışlardır. Meclis, bahsi geçen yerde olayı incelemek için Kirman’a bir komisyon gönderilmesine ve Kirman’da bir vilayet meclisi tesisine karar vermiştir. Kirman Valisi genç prens görevinden alınmıştır. Fakat Kirman’a yeni bir vali henüz atanmamıştır” haberi verilmekteydi.⁵⁵⁴

E- TÜRK GAZETESİ’NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE JAPONYA İLİŞKİLERİ

Türk Gazetesi’nde 22 Aralık 1904’te yayınlanan haberde “Hükümet-i Seniyye tarafından Rus-Japon savaşını takip etmek üzere Japonya’ya gönderilen Miralay⁵⁵⁵ Pertev Bey’in Porartör’ü kuşatan orduya katıldığı resmen İstanbul’a bildirilmiştir” haberi kaydedilmiştir.⁵⁵⁶

23 Şubat 1905’te yayınlanan haberde “Fransızca yayınlanan Mısır gazetelerine göre Hükümet-i Seniyye ile Japonya Devleti arasında bir zamandan beri devam eden teşebbüslerin neticelenmiş olduğunu ve devletlerin karşılıklı olarak birer elçi bulundurmaları kararlaştırılmıştır. Japonya’dan gelen bir memurun elçilik oluşturmak için Beyoğlu’nda bir bina satın almak için uğraştığı haber verilmiştir. Japonya Elçisi’nin aynı zamanda Mısır’da da elçilik edeceğini gazeteler haber vermektedir. Japonya ile Devlet-i Âliyye’nin en büyük düşmanlarından biri Rusya’dır. Ayrıca her iki devlete karşı Avrupa devletleri fırsat buldukça düşmanlık etmekten çekinmemektedirler. Japonya ve Osmanlı Devleti’nin birbirlerine yardım etmeleri düşünülen ve beklenen bir durum olmuştur” haberi kaleme alınmıştır.⁵⁵⁷

Gazetede 23 Şubat 1905’te yayınlanan başka bir haberde “Japonya İstanbul Elçisi’nin aynı zamanda Mısır’daki elçiliğine gelince bunun gerçek olamayacağı

⁵⁵³Türk, 28 Kasım 1907, N.187, s.3.

⁵⁵⁴Türk, 28 Kasım 1907, N.187, s.3.

⁵⁵⁵Osmanlı Devleti ordusunda Albay rütbesindeki subaydır. Ferit Develioğlu, a.g.e., s.650.

⁵⁵⁶Türk, 22 Aralık 1904, N.60, s.3.

⁵⁵⁷Türk, 23 Şubat 1905, N.69, s.3.

açıktır. Çünkü diğer devletler gibi Japonya dahi Bâb-ı Âli'den izin alsa bile Mısır'da ancak bir general dış işleri memuru bulundurabilecektir” haberi verilmiştir.⁵⁵⁸

Gazetenin 28 Eylül 1905'te verdiği haberde “Rus-Japon Muharebesi'ni harp teknolojileri bakımından incelemek üzere savaşın başlarında İstanbul'dan Japonya'ya giden Mirliya⁵⁵⁹ Pertev Paşa hazretleri savaşın sonuçlanmasıyla Süveyş Kanalı yoluyla İstanbul'a doğru yola çıkmıştır” haberi verilmekteydi.⁵⁶⁰

F- TÜRK GAZETESİ'NE GÖRE OSMANLI DEVLETİ İLE YUNANİSTAN İLİŞKİLERİ

Türk Gazetesi'nde 22 Aralık 1904'te yayınlanan haberde “Manastır'daki Yunan Elçisi'nin Yunanlı ihtilal komitecilerine yardım etmesinden dolayı Bâb-ı Âli, elçinin görevden alınıp değiştirilmesini istemiştir. Yunan Hükümeti de bu elçiyi telgrafla Atina'ya çağırmıştır” haberi kaydedilmiştir.⁵⁶¹

5 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde “Bâb-ı Âli, son zamanlarda Düvel-i Muazzama'ya bir nota göndererek Yunan sınırlarından sürekli memlekete giren sınır çetelerinin çoğaldığını dile getirmiştir. Bu çeteler arasında Yunan subay ve memurlarının da bulunduğu Yunan Hükümeti'nin bunu önleyecek hiçbir tedbirde bulunmadığı bildirilmiştir” haberi kaleme alınmıştır.⁵⁶²

Gazetede 19 Temmuz 1906'da yayınlanan haberde “Yunan Hükümeti, gerek Düvel-i Muazzama'nın nasihat ve kışkırtması gerekse Devlet-i Âliyye'nin şiddetli tedbirleri yüzünden Balkanlarda artık uyuşmacı bir siyaset izlemeye karar vermiştir. Son icraatı da bunu göstermiştir” haberi verilmiştir.⁵⁶³

15 Ağustos 1907'de yayınlanan haberde “Türkiye'nin Yunan Hükümeti'ne notası şöyle olmuştur. Türkiye, Rumeli'deki çetelerin faaliyetlerine bir son vermek gerekliliğini anlamış ve bir zamandan beri Rumların başlıca eşkıya olduklarını görerek Yunan Hükümeti'ne şiddetli bir nota yollamıştır. Notada hududu geçen

⁵⁵⁸Türk, 23 Şubat 1905, N.69, s.3.

⁵⁵⁹Osmanlı Devleti ordusunda Tuğgeneral rütbesindeki subaydır. Midhat Sertoğlu, a.g.e., s.226.

⁵⁶⁰Türk, 28 Eylül 1905, N.99, s.2.

⁵⁶¹Türk, 22 Aralık 1904, N.60, s.3.

⁵⁶²Türk, 5 Temmuz 1906, N.136, s.2.

⁵⁶³Türk, 19 Temmuz 1906, N.138, s.2.

Yunan eşkıyası hakkında hükümetin dikkati çekilmiş ve Rumeli’de bulunan Rumlardan eşkıyanın hareketine yardım eden kişilere şiddetli yaptırım uygulanacağı beyan edilmiştir” haberi verilmekteydi.⁵⁶⁴

Gazetenin 22 Ağustos 1907’de verdiği haberde “Yunanistan’ın Türkiye notasına cevabı şöyledir. Atina’dan gelen resmi tahrirlara göre Yunan Başvekili Mösyö Söküzsi, Türkiye’nin takririni Türkiye’nin Atina Elçisi’nden alarak demiştir ki Yunan Hükümeti, çetelerin veya şüpheli şahısların Osmanlı sınırını ihlalden men etmek için elinden geleni yapıyordu. Yunan çetelerine katılmak için aldığı müsaadeyi suiistimal eden subaylar şiddetle muamele görüyorlardı. Türkiye ile aramızda olan iyi münasebetlerin devamını arzu ediyoruz demiştir. Mösyö Söküzsi, beyanatının sonunda resmi raporlarına göre Mayıs ayı zarfında Selanik ve Manastır Vilayetlerinde Bulgarlar tarafından altmış Yunan’ın katledildiğini gösterdikten sonra demiştir ki Türkiye takririni sadece Atina’ya yollamamalıdır. Aynı azarlamasının Sofya Hükümeti’ne de gönderilmesini ümit ederiz demiştir” haberi kaydedilmiştir.⁵⁶⁵

Türk Gazetesi’nde 26 Ağustos 1907’de yayınlanan haberde “Atina’dan resmi şekilde haber verildiğine göre Yunan Hükümeti, Rumeli’de bulunan eşkıyaya katılmak üzere Türkiye sınırını geçmek isteyen veya bunların geçmesine yardım eden memurların tutuklanması için Yunan mahalli hükümetine şiddetli emirler verecektir. Harbiye Nazırı çeşitli askeri kumandanlara genel bir tahrirat yollayarak izin alarak taburunda bulunmayan subayların listesini talep etmiştir. Bu şekilde izinden istifade ederek Rumeli’ye geçmiş subaylar araştırılacaktır. Yunan Hükümeti, sınırın gereği gibi korunmadığı şikâyetinin tekrar edilmemesi ve Yunan eşkıyasına özel kişiler tarafından yardımın yasaklanması için gereken tedbirleri alacaktır” haberi kaleme alınmıştır.⁵⁶⁶

5 Eylül 1907’de yayınlanan haberde “Atina gazeteleri şu şekilde resmi beyanatta bulunmuşlardır. Serez’e gelen resmi belgeler Türkiye’nin Rumeli’deki ahaliye zulmettiğini göstermiştir. Tutuklamalar devam etmiştir. Tutuklulara işkence edilmiştir. Serez civarında meydana gelen son çarpışma başıbozukların

⁵⁶⁴Türk, 15 Ağustos 1907, N.173, s.2.

⁵⁶⁵Türk, 22 Ağustos 1907, N.174, s.2.

⁵⁶⁶Türk, 26 Ağustos 1907, N.175, s.3.

müdahalesiyle Yunan evlerinin yağma edilmesi hususunda Fransız subayları bizzat inceleme yapmışlardır. İngiltere ve Avusturya Konsolosları araştırma yaparak mutasarrıfa protesto sunmuşlardır. Mutasarrıfın yağma esnasında ahaliyi sakinleştirmeye çalıştığı gerçektir. Avrupa vekilleri de hapiste bulunan Rumlara işkence yapıldığını ve kötü muamele edildiğini tasdik etmişlerdir. Avusturya'nın Selanik General Konsolosu, Serez'de Rumlara edilen zulüm hakkında valiye bir takrir vermiştir” haberi verilmiştir.⁵⁶⁷

Gazetede 26 Eylül 1907'de yayınlanan haberde “Atina’da Niyos Viyanartağbulat Gazetesi’ne çekilen bir telgrafa göre Yunan Eski Başvekili ve Yunan Meclis-i Mebusan’ında muhalif partinin başkanı Mösyö Ralli, Padişahın rızasıyla Rumeli’de bulunan Rumların diğer kavimlerle iyi geçinip ıslahatın hızlı bir şekilde uygulanması için Rumları teşvik maksadıyla Rumeli’de bir seyahat düzenleyecekmiş” haberi verilmekteydi.⁵⁶⁸

Türk Gazetesi’nde 26 Eylül 1907’de yayınlanan başka bir haberde “Viyanada çıkartılan Politis Koraspondaz Gazetesi’ne Atina’dan gönderilen bir tahrirata göre Yunan milli cemiyetlerinin toplantılarında Rumeli Yunan eşkıyasına yardımda bulunulması teklif olunmuş ve teklif kabul olunmuştur” haberi kaydedilmiştir.⁵⁶⁹

26 Eylül 1907’de yayınlanan diğer bir haberde “Yunan Hükümeti, milli varlığı sağlamak için mücadeleye hazırlanmak üzere milli kuvvetleri düzenlemelidir. Nibis Viyanartağbulat Gazetesi’ne Atina’dan milli hareket hakkında gönderilen bir haber şöyledir. Milli yayınlar o kadar kuvvet kazandı ki nerdeyse hükümetin kuvvetine eşittir. Bu kuvvetle savaşmak çok zordur” haberi kaleme alınmıştır.⁵⁷⁰

---

⁵⁶⁷Türk, 5 Eylül 1907, N.176, s.2.

⁵⁶⁸Türk, 26 Eylül 1907, N.179, s.2.

⁵⁶⁹Türk, 26 Eylül 1907, N.179, s.2.

⁵⁷⁰Türk, 26 Eylül 1907, N.179, s.2.

SONUÇ

Devrin önemli siyasi ve sosyo-kültürel olaylarını kaleme alan Türk Gazetesi, 5 Kasım 1903'te yayın hayatına başlamış, 28 Kasım 1907'ye kadar aralıksız olarak yayınına devam etmiştir. Haftalık olarak yayınlanan gazetede başta Mısır ve Osmanlı Devleti olmak üzere dünyadaki önemli gelişmeler üzerinde durulmuştur. Gazetenin, geniş İslam coğrafyasında hemen her konuya değinmesi, siyasi gelişmelere eleştirel bir yaklaşım getirmesi ve dönemin kargaşalı durumunu günümüze yansıtması, ayrıca üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Türk Gazetesi, XX. yüzyılın başlarında İngiliz işgalinde olan, fiilen Hidivlik (Hidiv, Farsça büyük vezir manasına gelmektedir. Kavalalı Mehmet Ali Paşa ailesine mensup olanlara Osmanlı Padişahı Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde babadan oğula geçmek üzere 1867'de Hidivlik unvanı verilmiş, bu durum 1914 yılında Mısır'ın İngilizler tarafından fiilen işgaline kadar devam etmiştir.) ile yönetilen Mısır'da yayınlanmış ve özellikle Osmanlı Devleti'ne, diğer basın organlarının aksine farklı bir bakış açısı ile yaklaşmıştır. Gazetenin içeriğine bakıldığında yayınlanan haberlerin önemli kısmının, o devirde çeşitli coğrafyalarda varlığını sürdüren gazetelere dayandırıldığı görülmektedir. Bu durum, gazetenin yayınlanmasında emeği geçenlerin, dünya basınına da yakından takip ettiklerini göstermektedir. Bununla beraber gazetede ki haberlerin bir kısmı da telgraflarla gelen bilgilere dayandırılmıştır. Bütün bunlar, gazetenin geniş bir haber alma ağının ve aktif muhabir kadrosunun varlığını göstermektedir.

Mısır, dış borçlarının ödenmediği gerekçesiyle 1882'de İngiltere tarafından işgal edilmişti. Türk Gazetesinin yayınlandığı yıllarda Osmanlı Devleti'nin başında Sultan II. Abdülhamit (1876-1909), İngiliz işgali altındaki Mısır'ın başında ise Hidiv Abbas Hilmi Paşa (1892-1914) bulunmaktaydı. Bu yıllar, bu iki coğrafyanın siyasi manada buhranlı olduğu döneme denk gelmekteydi. Osmanlı Devleti'nde içte Balkanlardaki ayaklanmalarla beraber, Anadolu'daki Ermeni isyanları ile mücadele edilmiş, meşrutiyet taraftarları da gizliden gizliye örgütlenerek çalışmalarına devam etmişti. Dıştaki siyasi durum da pek iç açıcı halde değildi. Başını İngiltere ve Rusya'nın çektiği büyük güçler, Osmanlı Devleti'ni paylaşım tasarıları ile uğraşır,

aynı zamanda Osmanlı Devleti'ndeki ayrılıkçı unsurları kışkırtarak ayaklanmalar çıkartmışlardır. Mısır'ın durumu da bundan farksız değildi. İngiliz işgalinden beri ülkedeki huzursuzluk, her geçen gün daha da artmıştır. 1890'larda ortaya çıkan ve Hidiv Abbas Hilmi Paşa'nın desteğini alan milliyetçi akımlar, yayın ve propaganda çalışmaları ile halkı bilinçlendirip örgütlenmeye başlamışlardı. Bu vatansever çalışmalarda yurt dışından gelen milliyetçi aydınların rolü büyüktü.

Mısır'ın Kahire şehrinde Osmanlı aydını Ali Kemal tarafından yayınlanan Türk Gazetesinde devrin önemli siyasi olaylarına değinilmiş, bu doğrultuda halkın bilinçlendirilmesi amaçlanmıştır. Gazete nüshalarındaki siyasi gelişmelerin kronolojik durumuna bakıldığında Osmanlı Devleti'ndeki iç ve dış gelişmelerin an be an takip edildiği görülmektedir. Yedi bin yıllık bir medeniyete sahip olan, yer altı ve yer üstü kaynaklarının zengin olması nedeniyle 1882'den beri İngiliz sömürgesi haline getirilmeye çalışılan Mısır'daki halkın milli şuuru uyandırılmaya çalışılmış, halkın Osmanlı ile tarihsel bağının kopmaması, aksine güçlendirilmesi için Osmanlı coğrafyasındaki hemen her gelişmeden halkın haberdar edilmesi amaçlanmıştır.

1903-1907 yılları arasında İstanbul ve Anadolu'daki Ermenilerin isyanlarına geniş bir yer verilmiştir. Ermeni Devrimci Federasyonu tarafından 21 Temmuz 1905'te Sultan II. Abdülhamit'e yapılan ve 26 kişinin ölümüne neden olan Yıldız Suikastı, gazete tarafından geniş bir şekilde okurlarına aktarılmış; İstanbul'da büyük devletlerin kışkırtmaları ile eylemlerine devam eden Ermenilerin yaptığı diğer bombalı saldırılar da yakından takip edilmişti. Türk Gazetesi'nin Anadolu'da geniş bir haber yelpazesinin olduğu görülmektedir. Gazete, Osmanlı toplumunun yaşayış ve kültürüne de dikkat çekiyordu. Anadolu ile ilgili verilen haberlerde buna rastlanılmaktadır. Osmanlı Hükümeti'nden memnun olmayanların çıkardığı isyanlar, Anadolu'daki bazı vilayetlere yönetici görevlendirilmesi gibi haberlerden bahsedilmekteydi.

Rumeli, Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıldan itibaren kanayan yarası olmuştur. Gazete Rumeli ile ilgili pek çok haber verilmiştir. Bu dönemde yapılan ıslahatlarla Rumeli'de huzur ve düzen sağlanmaya çalışılırken diğer yandan bölgedeki çete olayları, durumu içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Osmanlı

Devleti'nin Rumeli'de yaptığı ıslahatlar, Rum çetelerinin çıkardığı olaylar, Sırp çetelerinin çıkardığı olaylar, Arnavut çetelerinin çıkardığı olaylar, Bulgar çetelerinin çıkardığı olaylar tek tek gazetenin haberleri arasındadır. Rumeli'deki haberler de Türk Gazetesi tarafından iyi bir şekilde aktarılmıştır.

Osmanlı'nın uzak eyaletlerinden Arabistan'la ilgili birçok haber gazetede yer alır. Bölgede devlete karşı çıkan isyanlar ve bu isyanların bastırılması için yapılan faaliyetler, bölgeye giden hacıların durumları ile ilgili haberler gazetede görülür. Arabistan'la ilgili gelişmelerin de iyi bir şekilde aktarıldığı belli olmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin elinden kopartılmak istenen Girit Adası ile ilgili pek çok haber görülmektedir. Bu dönemde Girit'e atanan fevkalade komiserlerin yaptığı faaliyetler, Hristiyan ahalinin Yunanistan'la birleşmek için çıkardıkları olaylar, Müslüman ahalinin gördüğü zulümler gazetenin haberlerindendir. Girit Adası ile ilgili ahvalin de yakından takip edildiği anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin diplomatik faaliyetleri de gazete tarafından yakından takip edilen haberlerdendir. Osmanlı Devleti'nin ABD, Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan, Japonya, İran, Yunanistan Devletleri ile yaptığı diplomatik faaliyetlerle ilgili haberler gazetede yer alır. Bu haberlerden Osmanlı Devleti'nin bu dönemdeki dış siyasetinin ne şekilde yürüdüğüne dair bilgiler elde edilmektedir.

Gazeteyi yayınlayan Ali Kemal, bir Osmanlı yazarı, düşünürü ve gazetecisiydi. Kahire'de yayınlanan Türk Gazetesi'nde sadece dünyadaki siyasi gelişmeler üzerinde durulmamış, günlük hayata dair çeşitli konular hakkında da makaleler yayınlanmıştır. Makalelerin yanında reklamlara yer verilmesi, gazetenin maddi giderlerinin karşılanmasına yönelikti. Gazetenin, sadece Osmanlı Devleti'ndeki ve Mısır'daki gelişmelerle yetinmeyip dünyada tüm halkları ilgilendiren siyasi, sosyal, ekonomik ve çağdaş meseleler üzerinde durması evrensel yönünü göstermiştir.

Gazete içerisinde konuyla ilgili geçen bilgiler genelde havadis-i dâhiliye (İç haberler) bölümünden elde edilmiştir. O dönemde geniş topraklara sahip Osmanlı Devleti hakkında Türk Gazetesi'nde pek çok haber yayınlanmıştır. Çalışmada

Osmanlı Devleti ile ilgili siyasi haberler tespit edilip anlaşılır bir şekilde aktarılmaya özen gösterilmiştir.

EKLER

Türk Gazetesi'nin Transkribi

12 Kasım 1903 Numara 2 Sayfa 2

Kış mevsiminin hululü üzerine Bulgar çetelerinin birçoğu barınamamaya Osmanlı toprağını terk etmeğe başladıklarından Rumili Vilayeti'nde nisbeten bir sukunet hâsıl olduysa da ilkbaharda ihtilalcilerin tekrar meydana çıkacakları revs halden anlaşılıyor. Yerini yurdunu terk ile Bulgaristan'a iltica eden köylülerin avdetlerini teshil için azası Türk ve Bulgardan mürekkeb bir komisyon teşkil eylemiş ve bu uğurda sarf olunmak üzere Hükümet-i Osmaniye elli bin lira tahsis etmiştir. Her halde bu kış mevsimi bu mütareke zamanı ıslahat-ı idarenin tatbiki için güzel bir fırsattır.

Rusya ve Avusturya Hükümetleri Rumili Islahatları tevsiyen yeniden bazı tekâlifte bulundular en mühimi ve müthiş bu iki hükümet konsoloslar marifetiyle Rumili Vilayeti'nin umur-ı idaresini murakabe altında bulunmak ve fazlaca kendileri de müfettişler tayin eylemek istiyorlar Hükümet-i Osmaniye müdehale-i ecnebiyenin bu derecesini ne suretle telakki eyleyeceğini bilemezsek de İngiltere ve İtalya Devletlerinin bu hususu kontrole razı olmayacakları ancak umum-ı Düvel-i Muazzama'ya temsilini isteyecekleri söyleniyor. Bizim için ikisi de berbat.

Hükümetin arasında husule gelen itilafa mebni Bulgaristan ahiren silâhına aldığı beş bin askeri dağıtmış ve mukabeleten Hükümet-i Osmaniye dahi yirmi bin redifin terhisine başlamıştır. Son haberlere göre Devlet-i Aliye, Rusya-Avusturya notasını alınca bu terhisi asker keyfiyetini şimdilik tehir eylemiş.

Aden hududunda Arab kabaili arasında karışıklıklar husule geldiğinden teskini için redif taburlarından sevkıyata başlandığını işitmiştik. Dün telgraflar asır cihetinde arabanın Asakir-i Osmaniye'yi malup edecek hatta beş top zabt ettiklerini ve asker sevkıyatını tesri için hükümet-i seniyyenin iki Rus nakliye gemisini kiraladığını haber veriyorlar.

Rumili Vilayet-i Osmaniyesinin jandarma teşkilatı cedidesinde istihdam edilmek üzere dört Belçikalı zabıt ahiren İstanbul'a varmışlardır.

19 Kasım 1903 Numara 3 Sayfa2

Bâb-ı Âlî, geçen şubatta kabul olunan ıslahat layihasının mevki-i icraya vaz olundığından beri yani müfettiş-i umumi refakatine Hristiyan muavinler nasb ve tayin edildi. Jandarma tensikatı dahi İsvecli, Belçikalkı zabıtlere ihale edildi ve yanub yıkılan sakin ve mabedin inşası mültecilerin avdeti için mikdar-ı kâfi meblağ tahsis kılındı diye Rusya ve Avusturya'nın ahiren verdiği müşterek notanın lüzumsuzluğundan bahsen red suretiyle cevap vermiştir.

26 Kasım 1903 Numara 4 Sayfa 2

Almanya Hükümetinin “moltki” ismindeki mekteb sefinesi esna-i seyr-ü seferde bi'l-hassa İstanbul'a dahi giderek dost devletin payitahtını ziyaret eylemiştir. Emsal-i misüllü haklarında fevkalade azaz ikram edilmiş şarka mahsus misafirnevazlıklar gösterilmiş tekmil-i talebe efendiler ve sefinenin erkân-u efradı Cuma Selamlığı'nda hazır bulundukları gibi namazdan sonra şereflerine huzur-ı hümayunda icra edilen büyük resmigeçide Alman talebeleri dahi müsikaları önde olduğu halde katılmışlar. Bu ilk manevradır ki Osmanlı ve Almanya askeri birlikde bir asker talimi ediyor. İnşallah daha büyük mikyasda numunelerini görürüz. Bade sefinenin mevcudına davetler verilmiş nişanlar, madalyalar dağıdılmış hükümetin arasındaki ittihad ve ittifakı yalnız kağıd üzerine mukayyid bırakmayub evkaf ve büyük her dürlü nümayişlerle ilan ve izhar eyler ve milletlerin efkâr-ı hissiyatına hak etmeğe çalışırlar. Bu sebeble Almanya Hükümeti her fırsattan istifadeye çalışursa da biz şimdiye kadar bunların hiçbirine lüzumu olan mukabelede bulunamadık. Hâlbuki bizim de mekteb-i cariyemiz, mekteb-i sefinemiz var bunlar (Kıyal) (Hamburg) taraflarına bir sefer paysalar, Alman ahalisi de gazetelerden işittikleri Osmanlı devletinden bir eser görüb tanımış ve bizim talebelerimiz de ecnebi sularını görerek sanatlarında tezyid hüner ve mimarsa etmiş olurlar.

Yemen asir kıtasında Araban Hükümet-i Seniyyeye karşı ihtilal iderek Mutasarrıf İsmail Bey'i öldirdikleri gibi altı tabur asakir-i şahanyada tarumar etdiklerinden kumandanları Arab eline düşmemek için intihar etmiştir. İhtilal-i mezkûr-ı basdırmak üzere atna redif, fırkasından on iki tabur taht-ı silaha alındığı gibi altıncı ordudan da asakir-i nizamiye Yemen'e sevk olunmaktadır.

Prizren Mutasarrıfı Reşid Paşa'nın Arnavudlar tarafından öldürüldüğü havadisi intisar etmiştir. Şayed Hükümet-i Seniyye Rumili'de Rusya ve Nemse kontrolünü kabul edecek olur ise Arnavudlar son dereceye kadar mukavemet edeceklerini ba telgraf Mabeyn-i Hümayun'a arz etmişlerdir.

Sayfa 3

Sarfuf kumandasındaki büyük bir bulgaristana avdet itmiş olmakla beraber kışın hululüne rağmen Rumili tağlarında kalan evkaf-ı tüfenk Bulgar çeteleri ile Asakir-i Osmaniye arasında çarpışmalar vukua geliyor.

Bâb-ı Âlînin Rusya ve Avusturya'nın mutalebet-i ahiresine karşı virdiği zamanı cevab-ı redde karşı mezkûr iki hükümet sefirleri bila't-tadil layiha-i müşterekenin mevki-i icraya vazını tekiden taleb eylediler saray-ı hümayunu kabule mütemayil olduğu Avrupa muhafıl siyasiyesinde zan ediliyor.

Konya Vilayeti dâhilindeki arazi-i haliyede kırım muhacirlerinin sükkanı Hükümet-i Seniyyece nazar-ı dikkate alınarak hemen 845 hanenin inşası ve lazım gelen birçok milyon gurusluk mal sandığından sarf zımnında emr-i resmi verilmiştir. Mukaddema Almanya'dan celb ve tahrir edilmiştir. Olan 25 ve 5 ve 10 yataklı seyyar yani icabında kurulur ve bozılır Askeri hastanelerinden lüzumu kadarının tophane-i amirede imalıyla orduy-u hümayunlara irsali hususı karargir olarak hemen icra-i icabına tevessül olunduğunu İstanbul gazetelerinden memnuniyetle okuduk. Muharebelerde ve bir kıta-i askeriyenin seyr-ü sefer esnasında en ziyade ve en evvel gözedilecek mesele-i mecruhların ve hastaların sürat-ı mümkün ile usul ve kavaid-i tabiye dairesinde tedavisi meselesi olub ve mümkün olamadığı halde ve fiyatın dehiştli surette çoğaldığını bütün medeni memleketlerde tutulan istatistikler derece-i sübuta varmıştır. Hükümeti Seniyye'de askerlikde mesail-i hayatiyeden olan bu seyyar hastanelerin mikdar-ı kafiyede imal ve tedariki çaresine faalen teşebbüs olunması şayan teşekkür-ü mevaddandır.

10 Aralık 1903 Numara 6 Sayfa 2

Bâb-ı Âlî, vilayet-i şahanensinin ıslaha dair Rusya ve Nemse sefirleri Baron Dukaliçe ile Mösyö Ziyenuveyefin Bâb-ı Âlî'ye şehir cari on tarihli virdikleri müşterek notaya: Bâb-ı Âlî, Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin Rumili üzerindeki

hukuk-u hükümdarisine hâlel gelmemek şartıyla hal-i hazırı devam ettireceğini ve teklif olunan iki seneyi geçen şubatdan beri kabul ettiğini ve notada beyan olunan tokuz maddeyi esasen kabul etmekle beraber fûruatı için muhaberat cereyan edeceğini ve bhusus hukuk-u hükümraniye mahâl olan birinci ve ikinci maddelerin fûruatı tedkik olunmak lazımgeldiğini cevaben bildirmiştir. Gerçi cevab mahafil-i siyasiye hüsn-ü kabule mazhar olmuş ve Neya Fraya Prosa Gazetesi'nin fikrine göre Rumili'de istihdam olunacak memurin-i ecnebiye hukuk-u padişahîye tokunmamak için zat-ı şahane tarafından tayin olunması teklifini Rusya ve Nemse'nin kabul etmesinde bir mahzur olmadığını ve şu kadarki memurin-i mezkûre –kavanin-i cari ez memleket – tabi olmaları lazımgeleceğini yazmıştır. Ahiren gelen bir telgrafta nazaran Rusya ve Nemse Devletleri evvelce vermiş oldukları notanın harfiyen kabul olunması için bir ulti-matom hazırlamakda imişler.

24 Aralık 1903 Numara 8 Sayfa 3

Yeni kabul olunan ıslahat layihasına mucibince umum-u Avrupa namına Rusya ve Avusturya Hükümetleri tarafından Müfettiş-i Umumi Hüseyin Hilmi Paşa'ya birer muavin tayin edilerek bunlar vasıtasıyla Rumili Vilayeti'nin mülki ve askeri kâffe-i umur idaresinin kontrol edileceği malumdur. Rusya Hükümeti mukaddem Selanik ve Manastır Konsolosluklarında bulunmuş ve hala Beyrut Konsolosu olan Mösyö Demrik'i, Nemse Devleti dahi evvelce Bosna ve Mostar Mutasarrıflıklarında bulunmuş ve şimdi Viyana'da Hariciye Nezareti memurlarından Mösyö Dumulları göndereceklerini Bâb-ı Âlîye bildirmişlerdir. Yine layiha-i mezkûr icabınca Rumili jandarma komutanlığına bir ecnebi tayin edilecek idi. Almanya Rumili işlerine faalen karışmaktan tevki etmekle bu vazifeyi İtalya askeri cenerallerinden mukaddem gerideki İtalya askeri kumandanlığında bulunmuş olan Kıradırı'nın uhdesine ihale kılınacağı muhakkak gibi imiş. Bu üç büyük ecnebi memurının maiyetinde kendi cins ve milletlerinden bir sürü memurin taliye ve lahika bulunacağı tabidir.

31 Aralık 1903 Numara 9 Sayfa 3

Rumili Vilayeti Müfettiş-i Umumisi Hüseyin Hilmi Paşa'ya muavin olmak üzere Rusya tarafından Mösyö Demrik ve Nemse tarafından da Fünmüler intihab

olunmuşdu. Bunların murakıb sıfatıyla bulunmalarından ise Rumilide birer konsolosluğa tayin olunarak ol suretle hem muavenat etmek ve hem de murakabede bulunmaları Bab-ı Âlice arzu olunmakta ve hatta bu hususu Rusya sefirine ifham etmek üzere tophane müşiri Zeki Paşa sefirin nezdine gitmiş ise de gerek Rusya gerek Nemse sefirleri gayet kapalı hareket idüb bir an evvel kendi arzuları mevki-i faale konulmaz ise başka dürlü tedabir icrasına mecbur olacaklarını beyan etmişlerdir.

Rumili vilayeti jandarma komutanlığına bir İtalyanın nasb ve tayinine Bâb-ı Âlî muhalefet etmiştir. Almanya'nın Rumili hadisesine karışmamasına rağmen bir Almanın memuriyeti mezkureye tayini hükümet-i seniyyece arzu olunuyor. Hükümet-i seniyye Rusya ve Nemseli muavin ve murakıbların maaşlarını da kendisi tesviye etmek istememiş ise de hükümet-i mezkure sefirleri kabul etmemişlerdir.

7 Ocak 1904 Numara 10 Sayfa 3

Hükümet-i Seniyye Rumili jandarma komutanlığına otuz beş seneden beri hidmet-i Devlet-i Osmaniye'de bulunan İngiliz Bolonit Paşa'yı tayin eylemek arzusunda ısrar eylemiş ise de Rusya ve Nemse Sefiri kabul etmediğinden bir İtalyan tayinine mecbur hâsıl olmuştur.

14 Ocak 1904 Numara 11 Sayfa 2

Rumili Vilayet-i Osmaniyesi jandarma alaylarında malum sıfatıyla istihdam olunmak üzere celb edilmiş olan zabitanın İsveçli kaimakam Nandrob ve Belçikalı Binbaşı Flib Beyler Kosova, Belçikalı kaimakam Simon ve İsveçli Binbaşı Onandar beyler Manastır, Belçikalı kaimakam Malfayes ve Binbaşı Leinon beyler dahi Selanik vilayetlerine tefrik ve tahsis edilmişlerdir.

Bunlardan kaimakam rütbesinde olanlar jandarma ve binbaşı rütbesinde bulunanların da polis tensikat ve ıslahatına memur olmuşlardır. (malumat)

Basra Vilayeti dâhilinde Nasırı Kasabası bir Arab aşireti tarafından muhasara olunmağla altıncı ordudan imdada asker gönderilmiş ise de bir faide hâsıl olamadığını Fransız gazeteleri yazıyor.

Kezalik Yemen Vilayeti'nin asir sancağında zuhur eden ihtilalat gitdikce kesb-i şiddet etmekde ve Hicaz kıtasına sirayet etmek istidadını göstermekde imiş.

Geçenlerde hala rahatsızlığından naşı sefaretten tışaruya çıkamayan mösyö Zinovayef nezdinde baron Dukalis ile Hariciye Nazırı Tevfik, Tophane Müşiri Zeki ve Kara Teodordi Paşalar ictima eyleyüb Rumilide’ki Osmanlı jandarması kumandanlığına tayin olunacak Avrupa emray-ı askeriyesinden birinin haiz olacağı iktidar ciheti taht-ı müzakereye alınmıştır. Netice-i müzakere mabeyn-i hümayuna arz edilmiş, bu günlerde İtalyalı bir cenerallik memuriyet müzakereye tayini hakkındaki irade bekleniyorki en son ihbar bir kayaya nazaran o da sadır olmuşdur.

21 Ocak 1904 Numara 12 Sayfa 2

Rumili rumdan (ajans havas)a işar olunduğuna göre Roma’daki devlet-i Osmaniye sefiri İtalya hükümetine müracaatla Rumili jandarma kumandanlığına İtalyalı bir zatın tayin olunmasını talep eylemişmiş.

İtalya nazarı bu talebi meclis-i nazarda bade’l-müzakere kağılyarı ferfe-i askeriyesi kumandanı ceneral (düjyorjis)i mezkûr kumandanlığına tayin eylemiştir.

Ceneral düjyorjis Piyemonlı genc ve gayur bir zabıt imiş. Almanca, Fıransızca ve Türkce dâhil olduğu halde sekiz, on lisanlara da aşına imiş. Ceneral on beş güne kadar İstanbul’da bulunacak imiş.

Rusya ve Avusturya sefaresi İtalyan jandarma kumandanının tayin olunmasından naşı hükümet metbualarının memnuniyetlerini Bâb-ı Âlîye beyan eylemişler. Bu tayinde Bâb-ı Âlî’nin kontrol programının tamamen kabul eylediğini gösterir demişlerdir.

Avusturya kontrol memuru İstanbul’a vasıl olmuş.

Bulgaristan kapu kethüdası Bâb-ı Âlî’ye takdim eylediği notada hükümet-i seniyyenin virmiş olduğu söz ve vaadlerini tutmadığını bildirmişdir.

Sayfa 3

Rumili jandarma zabitanlığına Rusya ile Avusturya on sekiz zabıt tayini taht-ı karara almışlardır.

İstanbul’dan Tan Gazetesi’ne işar olunduğuna göre Devlet-i Aliyye’nin böyle kolay bir suretle Avrupa’nın teklif eylediği kontrol usulünü ve jandarma tensikatını kabul eylemesi şayan-ı hayret değil imiş.

Hükümet-i Seniyye şayed Avrupanın kabul eylediği bu tarz-ı cedidi kabul etmeyecek olur ise ilkbaharda husule gelebilecek olan ateşşatdan Avrupaya karşı mesul tutılacaktı. Avrupalıların teklif eyledikleri usulı kabul eyledikten sonra şayed yeniden ilkbaharda usat baş gösterecek olur (ki buna Hükümet-i Osmaniye kaildir. Ve bu seseb için kontrolü kabul eylemiştir) Avrupalılar Hükümet-i Seniyye'ye karşı mesul kalacaklar ve işi tamamıyla düzeltemeyince Türkiye'yi her bırakacaklardır. İşte o vakit Devlet-i Aliyye de çokdanberu arzu eylediği harbi Bulgarlara karşı ilan eyleyecekmiş.

27 Ocak 1904 Numara 13 Sayfa 4

İstanbul'dan 13 Kanun-ı sani tarihiyle keşide olunan bir telgrafnameye göre Rusya ve Avusturya sefirlerinin takdim etdikleri ıslahat programının azhar cihet kabul olunduğunu ve Rumili asileri hakkında bir afv-ı umumi sadır olacağını Bâb-ı Âlî mezkûr elçilere bildirmiş. Ve aynı zamanda Bulgarların Makedonya asilerine müsadaatda bulunması için Rusya ve Nemse Devletlerinin Sofya Hükümeti nezdinde ısrar eylemelerini sefera-i mumaileyhden rica eylemiştir.

Selanik'den 13 Kanun-ı saniden işar olunduğuna göre: (Yenice Vardar) civarında asakir-i Osmaniye asilere rast gelüb üç saat muharebeden sonra asiler birçok tüfenk ve dinamit terk ile firar eylemişlerdir.

Devran eden havadise göre Bulgaristan hududuna ilaveten asker gönderilmiş.

Selanik'den 10 Kanun-ı sanide vürud eyleyen havadislerle nazaran: Komanvo kasabasında Bulgarlar bir baruthaneyi dinamit ile mahv etmişler. Bu faciada 30 kadar Türk nuş-ı şerbet-i şehadet eylemiştir.

Demirhisar civarında asakir-i şahane ile asiler arasında ufak bir muzarebe vukua geldiği nakl olunuyor.

4 Şubat 1904 Numara 14 Sayfa 4

“Cibuti”den yazıldığına göre Yemen'deki asinin önünü almak günden güne güçleşiyor. Zira hükümet-i mahalliye'nin ihmalinden tolayı sevahilde silah ticareti serbest bir haldedir. “hadide”ye civar “Seyid Ali” nam küçük limana kayıklarla silah götürüyorlar. Memurin-i mahalliyyeden bazı sefiller ise birkaç gruş mukabilinde silah ticaretini mana ehemmiyet vermiyorlar. Bu vechle silah ticareti eden Arab ve

Danakla şeyhleri adeta servet sahibi olmuşlardır. Bu babda Bâb-ı Âlî'nin ve Yemen hükümet-i mahalliyesinin nazar-ı dikkatini celbe lüzum görüyoruz.

Islahatın suret-i tatbikinden Avusturya ve Rusya Devletleri adem-i hoşnudi göstermekde imişler. Ve tatbikat bu suretde devam eyleyecek olur ise beklenen muhassehat görülmeyecekmiş.

Bâb-ı Âlî kontrol memurlarının daimi suretde Hüseyin Hilmi Paşa ile birlikte gezmelerini ve müfettiş-i umumiye ihtiyacı mahalliye bildirmelerini arzu ediyor. Kontrol memurlarının tercüman ve katiblerinin yanında da hükümet-i mahalliye memurlarından birinin bulunmasını şart koymuş olduğu gibi İtalyalı jandarma kumandanının jandarma ıslahatı için vireceği rapor meclis-i vükelada tedkik olunduktan sonra sudur eyleyecek irade-i seniyye hükmünce mezkûr rapor mevki-i tatbika konacaktır.

Palanka taraflarından bin kişilik bir Bulgar çetesi Rumili'ye girmiştir. Osmnalı nöbetçileriyle birkaç kurşun teati eyledikten sonra nöbetçiler çekilmişlerdir. Dördüncü ordu redifleri silâh altına alınıyor. Ve orduyu mezkûr ale'l-acele hal sefer beriyeye irca olunuyor imiş.

Avusturya ve Rusya Bâb-ı Âlî'nin ıslahat hakkındaki efkârını red eylemişler. Bâb-ı Âlî Makedonyalılarla Arnavudlar beyinde ecnebi zabitanı öldürmek için bir ittifak hafî mevcut olduğunu Avrupalılara bildirmiş imiş. Ecnebi zabitlerinin kendi üniformalarını iksa eylemelerini Hükümet-i Osmaniye kabul eylememiştir.

Müfettiş-i umumi Hilmi Paşa'nın muavini unvanıyla Rumili ıslahatına ve idare-i Osmaniyyeyi teftişe memur mösyö müler ve Demrik Selanik'e muvasalat etmişler ve jandarma kumandanı İtalyalı ceneral Ducurcis'in de vüruduna intizar olunmaktadır.

Rumili Vilayeti'nde ve bir İtalyalı ceneralının kumandası altında teşkil idecek jandarma alaylarında yirmi Fransız zabitanın rütbe-i haliyeleriyle istihdam olunacağı ve lazım gelenlerin Fransa harbiye nezaretince intihab ve tefrikine başlandığı (Frans milliyete) gazetesinde okundu.

11 Şubat 1904 Numara 15 Sayfa 3

Avrupalı kontrol memurları vilayet-i salisenin ahval-i maliyesini anlayabilmek için Hüseyin Hilmi Paşa'dan mezkûr vilayetlerin bütçelerini istemişlerdir. Müfettiş paşa İstanbul'a arz-ı keyfiyet eylemiş ve cevap beklemekte imiş.

Rusyalı ceneral şustak ile bir zabıt Rumili'de yeni tensik olunan jandarma fırkasına dâhil olmak üzere darsaadete muvasalat eylemiştir.

18 Şubat 1904 Numara 16 Sayfa 3

Kuveyt şeyhi "mMübarekü's-Sabah'ın" agvasına rağmen binaen vehabi "Abdurrahman el Faysal" oğlu ve kabilesi ile "Erriyaz" beldesini istilaya teşebbüs eylemiş ise de muvaffak olamamış ve "Necd etrafında haydudluğa başlamış ve nihayet civar tağlara çekilmiştir. Kuveyt şeyhi "havran Dürzî şeyhlerine Devlet-i Aliyye aleyhine isyan için davetnameler irsal etmiş."

Ah cehalet ah!... İlm-i Osmanî sayesinde mustazal bulunan müstazill bulunan umum-u İslam'ın yek vücud ve hem fikir olarak din ve devletin muhafaza-i istiklaliyetine hüsn-ü hidmet edecekleri yerde böyle fitne ve fesad tohumları ekmekle meşgul bulunmaları cidden teessüf idilecek haletdendir.

Asir ve mıntıfak taraflarında baş gösteren isyan git gide terakki ve teşdid ediyor. Medine-i münevvere ile civarında dahi isyan alaimi görülmektedir. Hükümet-i seniyye asker gönderiyor.

Rumili jandarma kumandanlığına tayin edilen İtalyalı ceneral "corcois"'e taraf-ı hükümet-i seniyyeden feriklik rütbesi tavsiye olunmuştur.

Bulgar eşkiyası reislerinden "Arsof" namındaki şaki Selanik istasyonunda şimendüferden ineceği esnada polis tarafından tevkif olunmuştur.

Hükümet-i Seniyye Avusturya ve Rusya sefirlerine gönderdiği bir notada Bulgarların harekât-ı şekavetkaranelerinden yeniden ıstika eyleyüb kumbara ve dinamit idhal eylediğinden bahs ediyor.

Bâb-ı Âlî Rusya ve Avusturya sefirlerine cevaben virdiği bir notada, Rumili Bulgar muhacirlerine taksim idilecek olan ianatın düvel-i mişarünileyha mülki memurları huzurunda yapılacağı ve yeni teşkil eden umur-ı idare ile uyuşabileceği

fakat mülki memur ile jandarma mesailini büsbütün ve birdenbire kabul eylemiyeceğini bildirmiştir.

Bulgaristan vükelasından olub İstanbul'a memuren giden mösyö Naçaviç hiçbir şeye muvaffak olamadığından İstanbul'ı yakında terk eyleyecektir. Bâb-ı Âlî afv-ı umumiyi ilan etmezden evvel Bulgaristan hükümetinden bir daha Makedonya şakilerine muavenat eylemeyeceğine ve içmaz-ı ayn etmeyeceğine dair teminat talep ediyor. Hâlbuki Bulgaristan verdiği cevaplarda (iğtişâsatı kanun-ı esasinin müsaade eylediği suretde men eyledik) diyor.

Avrupalı mülki memurlar, Rumili'deki Hıristiyan köylerin istedikleri ve intihab eyledikleri Âdem-i muhtar yapabilmeleri lüzumundan Hilmi Paşa'ya bahs eylemişler Paşa da bu babda vaad-i kavi vermiş. Yine mezkûr memurların nasayihi üzerine Hüseyin Hilmi Paşa geçen seneden kalma ne kadar politiki muhakemeler var ise içmaz-ı ayn idilmeyerekden biran evvel bitirilmesini emr eylemiştir.

Avrupalı kontrol memurları memuriyetlerinin kabulü hakkında daha şimdiye kadar lazım gelen irade-i seniyyenin sudur eylememesinden tolayı kendi sefirlerine şikâyetler yağıdırıyor eğer bu hal devam eyleyecek olur ise memleketleri canibine avdet eyleyeceklerini bildiriyorlar imiş.

(Delegasyon) heyetinden bir zat Mösyö Golohofski'ye (Avusturya ve Rusya Rumili mesailinde tutduğu yolu tamamiyle biliyor mu? Eğer Devlet-i Aliyye ile Bulgaristan arasında bir muharebe çıkacak olur ise ne yapacaklardır) Sualini irad eylemiş, Kont Golohoski cevabında: (hakikaten Rusya ile Avusturya bu mesele-i mühimmeyi taht-ı müzakereye almamıştır) demiştir.

Her ne kadar Bulgaristan emareti Rumili asilerine bir afv-ı umumi için bir irade istihsaline muvaffak olmuş ise de sadrazam Bulgaristan'dan efkâr-ı müsalemetkaranesine dair bir vaad-i kavi olmadıkca mezkûr irade mantukınca hareket eyleyemeyeceğini Bulgaristan kapu kethüdasına bidirmiştir.

25 Şubat 1904 Numara 17 Sayfa 2

Ferik Şemsi Paşa kumandasında olarak iki bin beş yüz askerden mürekkeb bir fırkayı yirmi bin Arnavud Yakovada muhasara etdikleri bade imdad gönderilmiş ise de vürudundan evvel mişarünileyh Şemsi Paşa Arnavudlardan sekiz yüz ve asakir-i

Osmaniye'den de bir hayli telefât virdirerek muhasaradan kurtulabildiği telgraf havadislerindendir. Rumili'nin böyle bir karışık zamanda Arnavudlar'ın şu hareketlerine cidden teessüf olunur.

İstanbul'dan yazıldığına göre Arnavudlar Mitroviç'e ve İpek civarlarında toplanub ecanib tarafından Rumili'de tatbik olunacak ıslahata mümanaata karar vermişler imiş.

Sayfa 3

Ducorcois Paşa'nın riyaseti altında teşkil eden jandarma komisyonunda cümle Avrupalı jandarma zabitanı hazır bulunmuşlar ve gelecek ictimalarda Avrupalı ateşemiliterlerin de hazır bulunmaları ve mukarreratın gizli tutulmasını taht-ı karara almışlardır. Hükümet-i seniyye tarafından Ducorcois Paşa'nın refakatine erkân-ı harbiye ümerasından Osman Paşa tayin olunmuştur.

Bâb-ı Âlî Rusya ve Avusturya sivil memurlarının tamamıyla kabulü hakkında hala müşkilat göstermekdedir. Sefera-i mişarünileyh son vermiş olduğu bir raporda Bâb-ı Âlî diyor ki: nasıl ecnebi bir devletin memurları memalik-i şahanede kendi arzuları dâhilinde yanlarında Hükümet-i Seniyye memurundan bir kimse olmadığı halde tolaşabilürler.

3 Mart 1904 Numara 18 Sayfa 2

Hükümet-i Seniyye Rumili'nin üç vilayetinde beynelmilel zabitan marifetiyle teşkil olunacak jandarma kumandanlığına müşir Mustafa Paşa'yı tayin idüb bu makama geçmek üzere İtalya'dan gelen ve ferik rütbesiyle hidmet-i Osmaniyyeye giren Ducorcois Paşa'yı dahi malum ve muavin sıfatıyla maiyetine vermeğe gayret idiyor: Bakalım Nemse ve Rusya elçileri razı olacaklar mı?

Belgrad'dan yazıldığına göre Yakova'da Şemsi Paşa'nın muhasarası vakasında Arnavudlardan iki yüz kişi ve askerden yirmi nefer ve bir binbaşı şehid düşmüş kıyamın sebebi hükümetin hayvanat-ı ahaliye üzerine tarh etmek istediği yeni vergi imiş. Şimdi Arnavudlar mukaddem Anadolu'ya nefi idilen beylerinin afvını istiyorlar. İsyân İşkodra'ya doğru yayılıyor.

10 Mart 1904 Numara 19 Sayfa 3

İtalyalı Ducorcois Paşa ile yeni jandarma tensikatına memur olan zabıt-i ecnebiye ve sefaret-i ataşemiliterleri Bab-ı Seraskeri'de ictima eyleyüb Hükümet-i Osmaniye'nin yeni yapmış olduğu jandarma tensikatı layihasını müzakere eylemişlerdir.

Belgrad'dan işar olunduğuna göre Arnavudların ihtilalatının zan olunduğu vechle öni alınamamıştır. Yakova'dan çıkmış olan Şemsi Paşa her ne kadar Kosova valisi Şakir Paşa'nın muavenatıyla tekrar Yakova'ya avdet eylemiş ise de Prizren ve İpek taraflarındaki Arnavudlar beyninde bir heyecan bakidir.

Yine Belgrad'da vasıl olan haberlere göre İpek civarında mevcut olan Sarp Manastırı'nın Arnavudlar tarafından işgal olunduğu ve Hükümet-i Osmaniye'nin Sırbistan hududuna birçok tabur asker dökdüğü söyleniyor.

Sırbistan Hariciye Nezareti Selanik'deki konsolosuna Arnavudların mezkûr manastırı işgal eylediklerini Rusya ve Avusturya sivil memurlarına ihbar eylemesini emr eylemiştir.

Arnavudların son isyanları hakkında Tan Gazetesi'nin edindiği malumat bervechi atidir: Arnavudların isyanlarının sebep-i resmiyesi her ne kadar ağnam rüsumunu kabul eylemedikleri ise de sebep-i asliyesi Anadolu'ya nefi tagrib idilen birçok Arnavud umerasını tahlis eyleyebilmekdir. Buna ferik Şemsi Paşa gibi gayur ve faal bir kumandana karşı hâsıl olan bağz ve adavetde manzundur. Mişarünileyh Şemsi Paşa her gün kendisine suikasd idileceğine dair tehditnameler almaktadır.

Tabi Şemsi Paşa da hayatı kurtarabilmek için birçok esbab tahfiziye müracaat eylemekdedir.

İlan-ı isyan eyleyen Arnavudların adedi sekiz bini tecavüz eylememekdedir. Bunlara karşı yapılan icraat-ı askeriye yolların bozukluğundan erzak ve mühimmatın zamanıyla yetiştirilememesinden ve hala ba husus iki de bir de sulh-âmiz müzakerat baş göstermesinden hükümetin asilere karşı ibraz eylediği ru-i mülayemetden naşı geri kalıyor. İstanbul'da mevcut olan Arnavudlar da Arnavudluk'da iade-i sulh ve asayişin لازم geldiği bir suretde husul bulamaması için elden geldiği kadar çalışıyorlar.

Hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan, Rumili’de devam eylemkde olan iğtişâşatın önini alabilmek için birlikde tedabir ittihazına teşebbüs eylemişlerdir. Hükümet-i Osmaniye Bulgarlara karşı ittihaz eylediği tedabir şedideden vaz geçecek ve Bulgaristan’da Hükümet-i Osmaniye’nin arzu eylediği taahhüdatı kabul eyleyecekmiş.

Arnavudlar İpek kurbundaki Ortodoks kilisesini yeniden yağma etdiklerinden Rusya Hükümeti bu babda Devlet-i Aliye’ye bir nota irsaliyle İpek ve civarında daimi bir kuvvet bulundurmasını tavsiye eylediğini gazât-ı dufrankufurat yazıyor

17 Mart 1904 Numara 20 Sayfa 3

Bab-ı Seraskeride ictimainı yazdığımız zabitan-ı ecnebiyeden müteşekkil jandarma tensikatı komisyonu Hükümet-i Osmaniye’nin tanzim eylediği layihayı tamamıyla matlube muvafık bulmuşdur.

Hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan emareti beyinde husule gelen itilafı mübeyyen tanzim olunan mazbata tarafeyn meclis vükelasınca bade’l-müzakere kabul idilecektir.

Rusya ve Avusturya müteahhiden jandarma tensikatı hakkında virmiş olduğu notaya Bâb-ı Âlî cevabında ecnebi çavuş ve zabitanının kabulünü katiyen red eyleyüb (müersiten) proğramında bu gibi bir şey olmadığını da ilaveten beyan eylemiştir.

Zat-ı şahane İngiltere sefiri tarafından istimal idilen şiddet-i lisana bir nihayet virmek için Ducorcis Paşa’ya jandarma tensikatının bir an evvel hitama indirilmesi hakkında lazım gelen evamiri ita buyurmuşlardır.

Selanik’den işar lunduğuna göre İpek ve Mitroviçe taraflarında isyan yeniden baş göstermiştir. Şemsi Paşa Arnavudlar tarafından bir hücum bekliyor.

Yine Selanik’den işar olunduğuna göre jandarma tensikatına Rusya hükümeti tarafından memur olan Rusyalı kaimakam Selanik’e muvasalat eylemiştir. Garda Rus sivil memurlarıyla Rusya Konsoloshanesi memurini tarafından istikbal idilmiştir.

24 Mart 1904 Numara 21 Sayfa 2

Sason'da Ermeniler tarafından yine bazı iğtişaat baş göstermiş olduğundan dördüncü ordunun bir fırkası o taraflara i'zam olunmuştur.

Sayfa 3

Rumili jandarma tensikatına dair olan layihayı Bâb-ı Âlî henüz kabul eylememiştir. Eğer mezkûr layiha bu günlerde kabul olunmayacak olursa Rusya ve Nemse sefirleri Hükümet-i Osmaniye nezdinde son bir teşebbüsde daha bulunacaklar imiş.

Jandarma tensikatının ekseriyeti Arnavudların teşkil eylediği sancak ve kazalara şümûli olmayacağı ve diğer taraftan da Kosova Vilayeti jandarma zabıtlığına yalnız Avusturyalı zabıt tayin olunacağına dair Belgrad'a varid olan haberler Sırbistan hükümetini azim bir telaşa düşürmüştür. Sırb Hükümetinin Avrupa Hükümetine bu babda bir protesto göndereceği zan olunuyor.

Beş yüz eşkiyadan ibaret olan on Bulgar çetesi yeniden Bulgaristan hududını aşarak Rumili'ye dâhil olmuşlardır.

Hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan arasında imzalanacağı söylenüb turan mukavale namenin artık imzalanamayacağı zan olunuyor. Mösyö (Naçaviç) Bulgaristan'a avdet eylemiştir. Metbu ile teban araları büsbütün açılmış imiş. Hükümet-i Osmaniye ve Rusya'nın harb hazır ile olan meşguliyet fevkaladesinden istifade etmek arzusunda bulunduğu da söyleniyor.

Nerede o mübarek günler.

31 Mart 1904 Numara 22 Sayfa 3

Bâb-ı Âlî evvelce virmiş olduğu kararı fesh ile son ictima eden meclis-i has-ı vükelada ittihaz olunan mukarrerat mucibince Avusturya ve Rusya'nın son virmiş oldukları notaya cevap virecektir. Hükümet-i seniyye ecnebi zabıtlarına virilmesi arzu olunan iktidarın tehdidini münasib görmüştür. Yalnız jandarma başkumandanıyla muavinlerinin Türk zabitanının azline muktedir olacaktır. Fakat bu babda müfettiş-i umuminin rey-i de lazımdır. Hâlbuki bu mukarrerat Rusya ve Avusturya'nın canını sıkılmışdır.

İngiltere Sefiri zat-ı şahane ile vukubulan son mülakatında Avrupa'nın arzusu vechle jandarma tensikatının bir an evvel bitirilmesini tavsiye eylemiştir.

Hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan beyninde iade-i asayiş için imza olunacağı zan olunan mukavelename günden güne tehir eyliyor. Son varid olan telgraf havadislerine göre Hükümet-i Osmaniye her bir ihtimale karşı hazır bulunmak için tedarikat-ı harbiyede bulunmakda imiş. İnşaaallah arzumuz ve ümidimiz boşa çıkmaz.

Arnavud isyanının sulh ve mülâyemetle önini alabilmek için Hükümet-i Seniyye Arnavudların bervech-i ati mütalebetini kabul eyleyecekmiş. Evvela ağnam vergüsünü iki sene sonra almak. Saniyen Şemsi Paşa'yı azletmek. Salisen Anadolu'ya nefi ve tağrib idilen Arnavud rüesasının avdetlerine müsaade eylemek. Hükümet-i seniyyece bu şeraiti kabul eylemek ve hala Şemsi Paşa gibi gayur ve muktedir bir kumandanı azl eylemek Arnavudların bir kat daha burunlarını şişirtecektir.

Babatpa civarında on bin Arnavud yeniden isyan eylemiştir. Şakir Paşa asileri muhasara almış; on iki tabur asker de müşarünileyh Şakir Paşa'ya muavenata gitmekde imiş.

Yenice taraflarında bir Bulgar çetesi ile Asakir-i Osmaniye arasında bir muzarebe vukua gelmiş Bulgarlar bir hayli sebat gösterdikden sonra on telefât virerek firar eylemişlerdir.

Cuma-i bala taraflarında bir diğer Bulgar çetesi zuhur ile belvakahzalara toğru ateş etmişler fakat asker tarafından tarumar edilmişlerdir.

Yine Manastır cihetinde koçana taraflarında bir başka çete zuhur etmiş ve jandarma yüzbaşısı Bekir Efendi askerle eşkiyayı takib eyleyüb mezkûr çeteyi firara mecbur eylemiştir.

Yine gazetelerinden”vizalman çapatonı” Sofya'dan aldığı haberlere göre Hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan arasında müzakerat-ı sulhiye yeniden başlamış imiş. Bu sefer Bulgaristan nazlanıyor imiş.

7 Nisan 1904 Numara 23 Sayfa 3

Bâb-ı Âlî, Rusya ve Avusturya sefirlerine cevaben virmiş olduğu notada ceneral “ducorcis”e Avrupalıların arzu eylediği iktidarnameyi verdiğini bildirmiştir.

Fakat mişarünileyh asakire vireceği emir bir Osmanlı ceneralı vasıtasıyla tebliğ olunacaktır.

Burgaz Limanı tarafında Osmanlı bandıralı iki harb gemisinin birdenbire zuhuru Bulgarları telaş ve endişeye düşürdüğü gibi hudud boyunda karagollar beyninde teati edilen kurşunlar da bu endişeyi bir kat daha tezyid eylemiştir. Bu babda Bulgaristanda heyecan fevkalade bir suretde imiş Bulgaristan'ın kuvve-i bahriyesi olmaması ve Türk zırhlılarının Burgaz havalisinde görünmesi Devlet-i Aliyye'nin ansızın bir tecavüzde bulunacağını gösteriyor.

Bâb-ı Âlî'nin baladaki notasına Rusya ve Avusturya sefirleri cevap vermişler ve eski mütalebetde Mısır bulunarak ve Hükümet-i seniyye'nin tahfif eylemek istediği mevaddı kabul eylemişlerdir. Jandarma tensikatında kabul idilecek ecnebi başçavuşlarının adedini de otuza kadar tenzil eylemişler, bundan aşağısını da kabul eylemeyeceklerini bildirmişlerdir. Eğer bu kararın kabulü Bab-ı Âlice uzadılacak olursa akibeti Hükümet-i Osmaniye için fena olabileceğini de beyan eylemişlerdir.

14 Nisan 1904 Numara 24 Sayfa 3

Uzun uzadı müzakeratı mucib olmamak için hükumat-ı sitte şimdilik Bâb-ı Âlî'nin teklif eylediği vechle cümlesi Rumili jandarmasına beşer zabıt irsal eyleyeceklerdir. Avrupalılar ilerüde mezkûr zabitanın adedini arzuları vechle teksir eyleyebileceklerini de ayruca Bâb-ı Âlî'ye bildirmişlerdir. Zabitan-ı mezkurenin suret-i taksimi şöyledir: Rusya zabitleri Selanik, İtalyalılar Manastır, Nemseliler Üsküb, İngilizler Drama, Fransızlar da Siroz cihetlerini işgal ideceklerdir.

Şakir Paşa Arnavudlarla müzakeratı devam eyliyor. Arnavudlar, Trablusgarb'a nefi ve tagrib idilen vatandaşlarının avdetlerine müsaade idilmedikce isyanların da devam eyleyeceklerini bildirmektedirler.

Bâb-ı Âlî jandarma tensikatı için yirmi beş Avrupalı zabıtden ziyadesini kabul eyleyemeyeceğini seferaya bildirmiştir. Anlarda işleri uzatmamak için şimdilik yirmi beş aded zabıt irsal eyliyorlar. Ceneral Ducorcis'de paskalyadan sonra muavinleriyle birlikde hareket eyleyecektir.

Son telgraf haberleri, Hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan arasında birkaç defa imzalanacak bir halde iken tehire uğrayan, mukavelenin imzalandığını haber

viriyorlar. Bu mukavelename mucibince Hükümet-i Osmaniye ile prenslik Rumili iğtişasının önünü sulhen alabilmeğe çalışacaklardır.

21 Nisan 1904 Numara 25 Sayfa 3

Bulgaristan emaretinin darsaadet kapu kethüdası Mösyö Naçoviç ile Bâb-ı Âlî arasında haylice zamandan beri mevki bahs ve müzakereye kalınmakda olan mukavelename nisanın sekizinci günü imzalanmıştır. Mukavelename-i mezkurenin tafsilatı henüz malum değildir.

Londra'dan işar olunduğuna göre jandarma tensikatında istihdam olunacak beş İngiliz zabiti şehir-i mezkûru terk eylemişlerdir.

Jandarma tensikatında istihdam olunacak ecnebi zabitlerinin fes giymeden imtina eylemeleri üzerine kalpak giymelerine irade-i şahane sudur eylemiş.

Avusturya ve Macaristan hükümetinin hudud-ı Osmanî boyuna asker dökmesi üzerine Bâb-ı Âlî de Arnavudluğa birçok asker sevk olunmasına karar vermiş ve Asakir-i Osmaniye hudud boylarına toğru i'zam olunmuştur.

Son gelen postada Hükümet-i Osmaniye ve Bulgaristan emareti beyinde akd ve imza olunan muahedenamenin bir suretini gördük bervech-i ati derc ediyoruz:

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile Bulgaristan emareti beyinde atideki mukarrerat kabul edilmiştir:

Bulgaristan emareti gerek Bulgaristan'da gerek Rumili-i şarkiyede ictima eyleyebilecek olan ihtilal komitelerinin teşkil eylesine hiçbir suretle müsaade göstermeyecek ve Memalik-i Osmaniye'ye duhul arzusıyla toplanacak olan eşkıya çetelerini tağitmak için cebr ile istimal eyliyeceğini taahhüd eyler. Hatta Avrupa vilayet-i Osmaniye'sinde sulh-ı umumiye ihlal idecek hareketde bulunub da Bulgaristan'a firar eyleyecek bulunanlar olur ise böylelerini de ağır ceneralara çarpacaktır.

2- Bulgaristan emareti ve vilayet-i Osmaniye'ye dinamit vesaire gibi kabl-i iştimal eşya ile zehir ve sıhat-ı umumiye mazarrat iras eyleyecek şeyleri duhulden men eyleyecektir.

3- Hükümet-i Osmaniye Avusturya ve Rusya hükümetleri birlikde kabul eylediği ıslahat projesi Selanik, Manastır ve Kosova vilayetlerine tamamıyla tatbik

eyleyecektir. Zat-ı şahanenin lütfen buyurmuş oldukları afv-ı umumi bu günden itibaren mevki-i tatbiki vaz eyleyecektir. Nefi ve tagrib edilen ve habishanelerde bulunan Bulgarların memleketlerine avdetlerine müsaade idilecek ve bu afv-ı umumi yalnız mesail-i siyasiye ile mahkûm olanlar içündür. Dinamit ile vapurları, şimendüfer yollarını ve emaki-i umumiyei atanlar afv-ı umumiden istifade eylemiyeceklerdir.

4- Memurin

Şu son zamanlarda Bulgaristan'la Rumili-i şarkiyeden Memalik-i Osmaniye'ye duhul idecek eşya-i ticariye için vaz edilen gümrük nizamname-i muvakkatı lağv olunacak ve eski usul iade olunacaktır.

5- İade-i mücrimin için tarafeynce ayruca bir mukavelename alınacaktır.

Hudud-ı Osmaniye'den eşkıya çetelerinin geçebilmelerini men' için hudud boyunca muhtelit bir heyet-i askeriye her iki taraf hududunda daimi suretde bulunacaktır. Hal olunamayan mesail için de muhtelit bir komisyon tayin olunacak ve mezkûr komisyon hemen işlere mübaşeret eyleyeceklerdir.

6- Şu son zamanlarda Bulgaristan'la Rumili-i şarkiyeden memalik-i Osmaniye'ye duhul idecek eşya-i ticariye için vaz' idilen gümrük nizamname-i muvakkatesi lağv olunacak ve eski usul iade olunacaktır.

7- Şimendüferler hududdan kemal-i serbesti ile mirur eyleyecektir. Bulgaristan veya Rumili-i şarkiyeden memalik-i Osmaniye'ye geçen hiçbir Bulgar Osmanlı zabıta memurları tarafından tazyik idilmeyecektir. Bunların yalnız pasaportlarının muntazam olub olmadığına dikkat idilecektir.

8- Sefalet-i lazımayı cami' olan Bulgarlara adli ve mülki memuriyetler açık bulunacaktır.

Baladaki muahedenameden başka mesail-i atiye için Hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan emareti beyninde iki yeni muahedat akd ve imza olunacaktır.

- 1- Hududda asayiş-i umumiyei bir devam ettirmek.
- 2- Posta ve telgraf işlerini düzeltmek.
- 3- Cani ve asker firarileri için tarafeynce bir iade-i mücrimin muahedesini yapmak.

- 4- Hidmet-i askeriye şeraitini tahdid etmek.
- 5- Tarafeyn tüccar vekillerinin hukuklarını tahdid eylemek.
- 6- Tarafeyn menafi' için inşası lazım gelen şimendüfer yollarını birleştirebilmek.

İşte tabi' ile metbu' arasında ötedenberü sürünüb gitmekde olan karışılık bundan böyle baladaki muahedename ile düzelecekmiş.

Gün doğmadan meşime-i şebden neler toğar.

28 Nisan 1904 Numara 26 Sayfa 3

Abazya'da Nemse hariciye nazırı ile İtalya Hariciye Nazırı Titoni arasında vukua gelen mukalemede her iki hühümetden birisi diğerini evvelce haberdar etmeksizin Rumili'de hiçbir hareketde bulunmayacağına dair ittifak etmişlerdir.

Bu ittifak 1899 tarihinde Kont Golohofski ile Marki viskontu Vanusta arasında Arnavudluğa aid uyuşmak fikrini tekmil eylemiş oldu. Bu iki hükümet yekdiğerine virdikleri söz üzerine İtalya'nın Nemse'nin Yenipazar'ı işgal etmek arzusundan mütevellid havfına mahal bırakmamış oluyor.

Selanik havalisine komiteci Bulgarlar baş göstererek Rumlar'a tadiyet te'diyat göstermişlerdir Belçikalı bir zabıt Selanik civarında komitecilerin silah patlanağcılarını keşf eylemiştir. (Beşik) kolı etrafında şimdiye kadar vukuat olmamış iken orada Bulgarlar hareket-i ihtilaliyeye cüret etmişlerdir.

5 Mayıs 1904 Numara 27 Sayfa 3

Rumili Vilayeti'nde derdest teşkil beynelmilel jandarma tensikatına memur beş Fransız zabiti Selanik'e gelmişlerdir. Malum olduğu üzere bunlar Serez tarafında birleşecek ve tahsisatları Hükümet-i Seniyye'den değil Fransa'dan tesviye olunacaktır.

19 Mayıs 1904 Numara 29 Sayfa 2

(ElKuveyt) şeyhi (Mübarekü's-Sabah) ile vehabi şeyhi bulunan (Abdurrahman el Faysal bin Mesud) Devlet-i Aliye aleyhine isyana müttetik bulunuyorlar. Necid emiri (Abdulaziz bin Mutabürreşid) in satveti olmasaydı şimdiye kadar Ceziretü'l-Arab isyan ederdi. Hindistan vali-i umumiyesi bulunan lord (Kurzon) un Halic Farsı ziyaret etmesi İngilizler için ümidleri derecesinde semredar

olmadı. Nihayet (Kuveyt) de (Kazımiye) İngiliz vekaletaneleri binasına muvaffak oldular. Lord (Kurzon) cenabları (Mübareke's-sabah) a maaş tertibini vaad eylemiştir. Bunun üzerine Kuveyt'i İngiliz himayesinde farz ile (Mübareküssabah) ahlakını dahi değiştirdi.

Necid emaretine tabi (Ezzalgi) beldesine hücum ile halkının ekserisini katl ve mallarını yağma eyledikten sonra Selma İslam Kuveyt'e avdet eyledi. (Kuveyt) den (Eşşeyh Hatırgal) ismine (Elhamra) cihetine martini tüfenkleri irsal olunuyor. (Mübareküssabah) (Essabin) cihetinde bulunan (Eşşeyh Yusuf İbrahim) in emlakını gasb eyledi. Hâlbuki orası (Kuveyt) e nisbetle Basra'ya daha yakındır.

(İbn Mesud) un cemaatıyla (Hüseyn Bin Cerad) ın cemaati arasında mukatele vuku buldu. (Hüseyn İbn Cerad) maktul düştü. Bunun üzerine (İbnürreşid) vehabilerden intikam almak için hazırlıklarda bulunuyor. Kariben mukatelelerini işidiriz.

Hac için Mekke'ye gelen Ceziretü'l-Arab kabileleri Araban elinden ziyadesiyle mutazarrır olmuşlardır.

10 zilkadede Mekke'den Medine'ye giden bir kafiye (Şeyh Harb) cemaati hücum iderek birçok halkı katl ve mallarını yağma eylemişlerdir. Mekke şerifi bunlara hiçbir şey yapmadı.

Şuraya kadar hülasa nakl eylediğimiz Basra mektubunun mündericat-ı mühimmesini inzar-ı ulya-i umur-ı hükümetimize arz ideriz.

Sayfa 3

Londra avam kamarasında Rumili meselesine dair sorulan bir cevaba hariciye müsteşarı Kont Barasi cevaben: İhtilal komitesi rüesasının tekâlifini İngiltere daveti istifadeli bulmuyor. Hükümet-i Osmaniye ıslahat mukarreratını kabul etmiş ve tatbiki de başlamıştır. Jandarma hizmetinde istihdam olunacak Avrupalı zabıtlar de Selanik'e muvasalat etdiler. Emr-ü idare-i asayiş bundan böyle muhtel olacağını zan etmem. Zabitan mumailiyyim vazifelerini hüsn-ü ifa ile emniyet-i umumiye-i iade edebilirler. Haşmetlü kralımızın hükümet-i ahaliye bu babda emniyet-i lâzıme-i i'ta edebilir.

Viyana'ya gelen haberlere nazaran komitecilerle Asakir-i Osmaniye arasında hudud boyunda çarpışmalar gitdikce ziyadeleşmektedir. Komite rüesasından İvanof da bu çarpışmalar esnasında maktul düşmüştür. Komite rüesasından Doktor (Tatarşof) un beyanatı bervech-i atidir:

(Türkiye-Bulgarya) itilafı Bulgaristan'ı gayet müşkil bir makamda bulundırıyor. Rumili Bulgar muhacirleri gayet fena bir halde bulunuyorlar. Bazıları Türkiye'ye avdet iderken katl bir kısmı da habs olunuyorlar. Para yok velhasıl bir komdiyadır gidiyor. Bulgarya hükümeti Bulgar muhacirlerini sıkışdırmağa başladı. Her ne suretle olursa olsun bu muhacirleri Bulgaristan'ın haricine atmağa çalışıyor. Her gün yirmi otuz Rumilili Bulgar tevkif olunuyor. Sofya, Silistire, Deli Orman, Gabrova meclisleri Rumilililerle toludur. Tabi bu hal mutlaka bir ihtilal-i umumiye'yi mucib olacaktır.

Bulgarlar Avrupa düvel-i muazzama müdahalesinin kendi ümidleri dairesinde olamayacağını haber alır almaz cümlesi birden ihtilal ideceklerdir. Manastır tarafı hepsinden evvel ihtilal idebilecektir.

Jandarma kumandanı Ducorcis Paşa Selanike muvasalat iden Avrupalı zabitleri hemen Üsküb vilayetine göndermişdirki asıl jandarma ıslahatı buradan başlayacaktır. Avrupalı zabitlerin teftişatı dörd gün sürecektir. Zabitan mayısın birinci günü Üsküb'e muvasalat eylemişler ve ahali-i Müslime tarafından ne iyi ne de fena bir kabul görmüşlerdir. Hristiyan ahali ise bilakis bunların bir iş yapabileceklerine emin değildirler ecnebi zabitlerin muamelatı ulyalarında kendi konsolosları da mevcut hazır bulunmuşlardır.

26 Mayıs 1904 Numara 30 Sayfa 2

Muş'da İngiliz ve Rusya Konsolosları ile Van'daki Fransız konsolosu Bitlis vilayetine bir ay tahkikat gitmişlerdir. Vilayet-i mezkûrede Ermeni ihtilali vuku bulduğu hakkındaki şaiyanın derece-i sıhhatini de anlayacaklar ve bade'l-hakikat vapurlarını dersaadete irsal edeceklerdir. İngiltere, Rusya ve Fransa sefirleri de Babîâli'ye icabında ihtarat-ı lazımda bulunacaklardır.

Ermenilerin konferanslar yapmağa hakları var imiş. Zira yapacakları isyanı ve efkâr-ı umumiye'yi ihzar eylemek için tarik-i hakda görünüb bu hususda celb kalub

etmek ve kendilerini masum göstermek istiyorlardı. Londra'dan gelen telgraflara göre Muş ovasında sakin bazı Ermeni fedaileri Kürdlerin vuku bulmayan hücumlarını vesile ittihazı ile sadarlatı iğfal ile Sason taşlarına çıkmışlar ve ekser azası Ermeni muteberanından mürekkeb olarak Bitlis vilayetinin

Sayfa 3

Riyaseti altında kendilerine icra-i nesayih memur komisyonun ifadatına havale-i sem' itibar eylemeyüb komisyonun maiyetinde bulunan bir iki tabur asakir-i Osmaniye üzerine ateş etmişler ve bunlardan yüzü mütecaviz telefâtı bais olmuşlardır. Şu hal üzerine bi't-tabi her memleketde olacağı vechle asakir-i nizamiyede müdefa-i nefis için isti'mal salah eylemiştir. Hal-i isyanda bulunan eşkiyayı daire-i itaate celb eylemek için vali asakir-i muavene taleb eylemiştir.

Bir de Ermeniler katele Türkler tarafından başlandı disünler hakikat meydanda turur iken bunların safsatalarına kim inanır?

2 Haziran 1904 Numara 31 Sayfa 2

Bitlis ve Muş ve Sason taraflarında birçok Ermeni köylerinin ihrak edildiği malum ise de bu tecavüzün Ermeniler veya Kürdler tarafından mı icra edildiği hakkında malumat sahihe mefkuddur. Hasarzade olan sekiz yüz veya bin kadar köylü Muş'a gelmişler ve bir sefalet içinde yaşamaktadırlar.

9 Haziran 1904 Numara 32 Sayfa 2

Dersaadetde Rusya Sefiri ahiren zat-ı şahane tarafından kabul olunmuş ve esna-i mülakatda zat-ı şahane; Rumili'de ıslahatın kemal-i keremi ile devam ettiğini ve Rusya hükümeti arzu ettiği takdirde tahkikat-ı lazımayı icra ederek öğrenebileceğini ve ahiren in'ikad iden meclis-i vükelada hariciye nazırı Kont Golohofski'nin Rumili işine dair beyan mutalaa ettiği esnada kullandığı lisan na münasibi protesto etmek üzere bizim Viyana sefaretine işaretde bulunduğunu beyan etmiştir.

Rumili jandarma tensikatı pek mükemmel bir surette devam ediyor. Ecnebi (muavin) ler bulundukları daire dâhilinde çalışıyorlar. Ve memurin-i Osmaniye tarafından muhalefet görmekten başka mazhar muavinleri oluyor. Hüseyin Hilmi Paşa'dan bir zabtiye neferine kadar cümlesi Ducorcis Paşa'nın hatt-ı hareketinden

memnun kalmışlardır. Türkiye ve Bulgarya itilafı üzerine Bulgar teba'ya afv-ı umumi ilan olunarak yalnız Edirne mahbushanesinden dört bin beş yüz toksan kişi afv olunmuş ve ihtilal esnasında Bulgaristan'a hicret idübde bitekrar memleketlerine avdet edenlere de Hükümet-i Osmaniye teshilat-ı لازمada bulunarak onların iskânları için de hayli para sarf etmekde olduğunu Namis Gazetesi tahkikatı neticesi olarak yazıyor.

16 Haziran 1904 Numara 33 Sayfa 2

Ahiren Sason taraflarında vukuu rivayet edilen Ermeni katliamından! Tolayı Rusya ve İngiltere sefirleri Bâb-ı Âlî'ye birer nota virdikleri İstanbul'dan yazılıyor. Bâb-ı Âlî'ye nota viren İngiltere ve Rusya Sefirlerine Fransa sefiri de iltihak etmiş.

Sason'a iltihak iden kırk beş köy halkı Antranis'in kumandasıyla Talvari Tağları'na çekilmişlerdir. Tağa çekilemeyenler de katl olunmuşlardır.

Talvari topa tutulmuş ve Muş ovası da ateş içinde kalmış ve konsoloslar huzurunda asat-ı te'dib edilmiş.

Hudud boyundaki büyük Rus memurları Ermenilerin katli için Kürdleri teşvik esbabına teşebbüs etmekde imişler.

İngiltere avam kamarasında muhacerat iden Osmanlı Bulgarlarının memleketlerine iade meselesi hakkında sorılan suale karşı hariciye müsteşarı Kont Persesi cevaben “Türkiye ve Bulgarya hükümetleri tarafından teşkil iden komisyon hudud boyunda sekiz mahalde olub muhacirler oradan geçmeğe mecburdurlar. Bundan başka olarak Edirne'deki Fransız konsolosuyla İstanbul'daki İngiliz ateşemiliteri de muhacerata nezaret itmekdedirler.

Bulgar hükümeti muhacirlere otuz bin Frank tahsis itmiş iken ahiren ziraat bankasından bir milyon frank daha istikraz iderek beş sene zarfında bilafaiz iade itmek üzere muhacir Bulgarlara virilecektir. Osmanlı hazine-i maliyesi ziraat bankası yardımıyla üç bin liralık tohunluk zahire tevzi' idiliyor.” Dimişdir.

Rumili'nin birçok şehirlerinde ve bhusus Selanik'de birçok Bulgarlar memurin-i Osmaniye tarafından taht-ı tevkife alınmışlardır. Konvansiyon trenini berheva itmek üzere tertibatda bulunmuş olmaları tevkifata sebebiyet virmişdir.

Selanik vilayetinin (Norakob) cihetlerinde tekrar Bulgar usatı baş kaldırmış ise de asakir-i Osmaniye tarafından tarumar idilmiştir.

Bulgaristan'a firar itmiş olan otuz yeni mütecaviz Rumili köylülerinden şimdiye kadar yedi bin kadarı memleketlerine avdet eylediğini telgraf ajansları haber viriyor.

23 Haziran 1904 Numara 34 Sayfa 2

Selanik'de Bulgar tarafından dinamit ile hasarat ika' idileceği haber alınması izerine şehir-i mezkûr piyade süvari jandarma ve polis kulları gice gündüz sokaklarda tolaşmaktadır.

Rumili müfettiş-i umumisi Hüseyin Hilmi Paşa ahalinin umur-ı zabıtanı gayrı idari ve mülki işler için zabitan-ı ecnebiyeye kat'ıyyen müracaat eylememesini natık bir beyanname neşr ile diğer Avrupa gazetelerinde okundu.

Rumili'den Bulgaristan'a iltica iden Osmanlı Bulgarları memleketlerine avdet etmekde olduklarını ve bunların içinde iane-i nakdiye olub da avdet etmeyenleri avdete mecbur itmek üzere Bulgaristan hükümetince yerli ahali gibi muamele olunarak virgiye tabi' tutılacakları Sofya'dan yazılıyor.

Eğer toğrı ise Manastır vilayetine tabi' Kırçova'da garib bir vak'a olmuş:

Ahali-i Hristiyanıyesini yağma itmek üzere şehre girmek isteyen bir takım başıbozukların ahiren yazılan Hristiyan jandarmaları men'e teşebbüs etmelerinden tolayı bunlara güya başıbozukları himaye etmek isteyen İslam jandarmaları arasında münazaa ve mukatele vaki' olarak iki taraftan on beş kadar telefât vuku'a gelmiş imiş.

30 Haziran 1904 Numara 35 Sayfa 2

İngiltere'nin dersaadet Sefiri Sir Nikola okunur ve Fransa sefiri Mösyö Konstan ve Rusya hükümetinin maslahatgüzarı Ermeni meselesi üzerine ahiren ictima' itmişlerdir. Ba'de İngiltere sefiri Sadr-ı Azama mülakat itmiş ihtilal ve şurişin devam itdiği takdirde Bitlis valisini şahsen mesul tutacağını Sadr-ı Azam hazretleri İngiltere sefirine bildirmişlerdir.

Menabi' hususadan teşri iden katliam hakkındaki şayiât müteheyyice şimdiye kadar resmen tasdik olunmamıştır. İngiltere konsolosu Yüzbaşı Tirek Muş'a

gitmiştir. Sason taraflarından geçerek tahkikat icra idecektir. Raporuna intizar olunmaktadır.

İngiltere dersadet sefiri, Ermeni hadisesinde tedabir-i lazıma-i cedideye hükümet-i Osmaniye'ce tevessül olunarak şurişe nihayet virilmez ise bir nümayiş-i bahrı icra idileceğini Bâb-ı Âlî'ye bildirmiştir.

İran'ın dersaadet Sefiri, şah hazretlerinin memalik-i Osmaniye'ye firar ve iltica eylemiş olan bir biraderinin kendisine teslim idilmesini Bâb-ı Âlî'den talep eylemiştir.

7 Temmuz 1904 Numara 36 Sayfa 2

Sason taraflarında köyler harab olarak yersiz yurdsuz kalan Ermeniler'in masarifi hazine-i devletden sarf idilerek inşa olunacak mesakine yerleştirilmiş ve her ailenin ziyanına mukabil iane-i lazımda bulunulması meclis-i vükelaca taht-ı karara alınmış ve bu suretle Fransa İngiltere sefirlerinin tebligatına cevap verilmiş imiş.

Sason ve Bitlis taraflarında ilan-ı isyan ve ihtilal iden Ermenilerin ciblerinde zabt idilen evrakdan müsteban olduğuna göre mezkûr fitne Hınçak ve sair cem'iyat-ı fesadiye tahrikiyle vuku' bulmuştur. Hükümet-i Osmaniye ihtilalin şu suretle hazırlandığını haber alınca Ermeni patriki vasıtasıyla nesayih-i lazımanın i'tasını icra itmiş ve Ermeni a'yanından bazılarını da onları irşad zımnında göndermiş ise de Ermeniler hareket-i şakavetkaranede devam itmeleri üzerine bilceburiye Asakir-i Osmaniye sevk olunarak te'dib ve tenkil idildikleri ve firar idüb de izhar-ı nedamet idenlere ve asilere de afv-ı umumi ilan olunarak memleketlerine avdetlerinde zahire ve saire virilerek meskenleri de tanzim kılınacaktır ve bir taraftan yine tahkikata devam olunub daha vâzıh bir surette neşr ve ilan olunacaktır.

Sayfa 3

Basra vilayeti civarındaki araban-ı meşayihden ibnüsuud ve mübarek ibnüssabah şakk asa-i itaatle hükümet-i seniyyenin şan ve şevketinin inhitatı yolunda bazı hal ve hareketi his olunması üzerine (Eşşeyh İbnürreşid) e dört tabur asakir-i şahane ile altı kıt'a top terfik idilerek te'dibleri emr olunmuştur.

İbnüssabah mukavemet edemeyeceğini idrak itdiği gibi emrine tabi' olan Araban tarafından mabeyn-i hümayuna takdim olunan mazbatada asakir-i

Osmaniye'nin İbnüreşid ile müttefikler kendilerine doğru hareketten men' olunmadığı halde İngiltere hükümetine iltica edecekleri yolundaki tehditleri ve İngiltere konsolosunun dahi bu babdaki mesaisi semeredar olamamıştır.

Eşşeyh sultan ibn Humuda dahi ekserisi Necid emiri Arabanından olmak üzere kendi kabilesinden birkaç bin kişi ile Gaytara'yı muhasara etmek için (Elkasım) a doğru hareket etmiştir.

El emir Abdülaziz İbnürreşid dahi asakir-i şahaneye inzımam iden kendi kabilesi efradından azim bir kuvve-i imdadiye ile şeyh mumailayhe iltihak etmek üzere hareket etmiştir.

Asakir-i şahaneye inzımam iden İbnürreşid ve sultan Humuda kabailinden mürekkep olan kuvvetle (Elkasım) ın İbnüssuud yedinden tahlis olunabileceği me'mul olduğunu el müeyyed Basra muhaberinden aldığı mektub üzerine yazıyor.

Erravala Arabanını nihayet ve garât etmek için bir kısmı süvari olmak üzere Havran'da altı yüz kadar düzinin salah olarak hareket ettikleri ve buna karşı Araban-ı mezkurenin mukabeleye müstaidd bulundukları işaret-i hususiyeye binaen Elmaktam yazıyor.

14 Temmuz 1904 Numara 37 Sayfa 2

Gümilcine'de Bulgar eşkiyası bir hanede toplanmışlar ve üzerine sevk olunan asakir-i Osmaniye'ye isti'mal-ı silah ile patlangıc atarak bir hayli telafata sebebiyet vermişler isede içerüdeki patlangıclardan biri patlayarak bütün usatı berheva itdiği gibi hâsıl ettiği şiddetli yangından mücavir otuz tokuz hane muhterik olmuştur.

28 Temmuz 1904 Numara 39 Sayfa 2

Hududda bir taraftan Ermeni ihtilal komiteleri teşkil etmektedir. Bunlardan Yergat namında birisinin taht-ı idaresinde bir çete hududu tüccarla Erciş'de Kürdlerle mukatele etmişler Kürdlerden kırk beş ve Ermenilerden tokuz telefât varmış.

Bir süvari Ermeni çetesi İran hududunda Kürdlerle çarpışmışlar Ermenilerden iki vefiyat olup Kürdlerinki meçhul imiş.

14 Temmuz 1904 tarihiyle deyli telgraf Viyana muhabirinin işaret-i:

Bu gün Balkanlardan gelen telgraflar şark şimendüfer hattını dinamit ile Rumili Bulgarlarının atmak için uğraşdıklarından ve bir cinayet yerine birkaç danesinden bahs idiyor. Bereket virsün Türkiye hududu dâhilinde ditiş hattı üzerinde Selanik'e otuz mil mesafede Amantov kurbunda şimendüfer atmak üzere koyulan dinamit vaktinde keşf olunmuş ve bunun üzerine âsiler ile hattın muhafazasına memur asakir-i Osmaniye beyninde şiddetli bir çarpışmayı mucib olmuştur. Âsiler Viyana'dan İstanbul'a giden treni atmak istemişler ve bunun için de on beş kilo dinamit isti'mal itmişlerdir. Maalesef İstanbul-Selanik hattı üzerinde ve Dedeagaç kurbunda bir köpriyi tren geçer iken atmağa muvaffak olmuşlar ve lokomotif yoldan çıkub yedi vagon parça parça olmuştur. Türkiye hükümeti bu mes'eleye dair çekilen telgrafları alıkoyduğundan henüz ölenler ile yaralıların adedi malum değildir.

11 Ağustos 1904 Numara 41 Sayfa 2

Bu hafta zarfında hicaz'dan gelen haberlerde asakir-i Osmaniye'nin vehabi asilerini gereği gibi te'dib eylediği bildiriliyor.

Esas isyan, Kuveyt şeyhi Mübareküssabah, Necid emiri Abdülaziz Erreşid'e düşman olduğundan Necid merkezi "Elkasım" üzerine vehabileri sevk ve tahrik ve bu şehri zabt eylesinenden ibaretdir. İbnürreşid ötedenberi saltanat-ı seniyyeye sadakat ve itaatle meşhurdur. Bağdad fırkasından gönderilen dört tabur piyade ve lüzumı kadar süvari ve topcı ile Medine'den irsal olunan on bir tabur piyade bu kere Necid'i âsiler elinden istirdad ve İbnürreşid'e iade itmişlerdir. Vehabilerden dört bin telefât varmış. Buna dair alacağımız tafsilatı ileride yazarız.

Rumili vilayetinde Bulgar çeteleri yine çoğalmaya, her tarafa dinamit kumbaraları atmağa başladılar. Hatta ahiren mazhar-ı afv-ı şahane olub (yaşasın Rusya) nidasıyla mahbusdan çıkan Bulgar mahbusları tekrar çetelere iltihak itdiler. İki yıldan beri karokonş altında sefalet ve zaruret içinde beklemekte olan redif askerleri (ya muharebe; yahud tezkere) diye sızlanmağa hatta birçok yerlerde (Selanik), İştib, Üsküb, Zadovişti'de) isyana başladıkları mahalinden Avrupa gazetelerine bildiriliyor.

(Avrupain) mecmua-i siyasiyesinde okunduğuna göre (Lukaz) ın kumandasındaki çete (Rizvovon) da birçok Müslüman öldürerek bir beyin konağını

kumbara ile berheva itmiş ve (orman çiftliğini) yağma ile orada birkaç Rum ve Müslüman köylüyü öldürmüştür.

(Astrominçe) de Bulgar ihtilal komitesine mensub (Hırsto Karatza) Rum kilisesinin hademesini bir balta ile telef etmiş ve (Hristomite) nam şaki dahi bir Türk kız çocuğunu itlaf eylemiş. (Tikoş) kazasında (Buyanca) karyesinde Bulgar komitesi tarafından üç Rum köylü, muhterik huzurunda ve adetâ merasim-i resmiye ile i'dam idildiği gibi (Atosovince) de dahi tokuz Bulgar eşkiyası bir Rum kasabasını tutub çıkararak köyün haricinde öldürmüşlerdir. “Sugarovon” köyünde dahi Bulgarlar bir Rum kadını itlaf ile kocasını yaralamışlar ve “Perimadimikası” nam köylüyü dahi idam ve karısıyla üç küçük oğlu haneleriyle beraber ihrak edilmiştir.

(Fesine) de komiteciler ikisi büyük ve üçü çocuk beş Müslümanı ve (Golamaraka) da bir Müslüman arabacıyı telef eylemişlerdir.

(Gomaniçe) de onu Rumların, on tokuzu Müslümanların olmak üzere yirmi tokuz hane Bulgar eşkiyası tarafından kumbara ile berheva edilmiş ve kumbarayı atanlardan Bulgar Apostoli ile refikleri kaçmayub enkaz altında kalarak gebermişlerdir.

(Zovariçe) taraflarında dahi birkaç çete peyda olmuş.

Rusya ve Avusturya seferleri Rumili’de Bulgar çetelerinin tekrar zuhuru sebebiyle ecnebi jandarma zabitanının tezyidini şifahen hükümete teklif etmişlerse de müzayaka-i maliye ileri sürülerek Bâb-ı Âlî tarafından red olunmuştur.

18 Ağustos 1904 Numara 42 Sayfa 2

Bir vakitden beri mutalebatının zat-ı şahane tarafından ehemmiyetle telakki olunmadığını gören Vaşington hükümeti Fransa’nın (Vilfrans) limanında lenger endaz olan Avrupa donanmasından İzmir’e üç gemi irsal ile işi işi tehdid cihetine dökti. Gemilerin İzmir limanına kal’ayı selamlamaksızın vusulını müteakib sabahleyin Navm Paşa tarabyaya azimetle Amerika sefirine arzularının sereyan infaz olunacağını tebliğ itdiği gibi öğleden sonra da Şamlı İzzet Paşa ile orman ve ma’den nazırı Selim Paşa gidüb uzun müzakeratda bulunmuşlar ve virilecek cevabın

mevadd-ı esasiyesini taht-ı karara almışlardır. Amerika Cumhuriyeti'nin bu def'aki talebi üç madde üzerinedir.

Evvela-Ermeni karışıklıklarından dolayı mutazarrır olan Amerika teb'asına virilecek tazminatın şimdiye kadar tesviye olunmayan kısmının te'diyesi;

Saniyen-Küşad olunan Amerika mekteblerinin resmen tasdiki

Salisen-İstanbul'daki Amerika Vaşington'daki Türkiye sefaretlerinin sefir-i kebirliğe tahvili

Birinci ve üçüncü maddelere Bâb-ı Âlî hazinenin müsadessizliğini ileri sürerek işi sürüncemede bırakıyor idi. Bilahire şarkdaki menafi'nin tezâyüdi sebebiyle İstanbul sefirinin Avrupa hükümet-i muazzama seninkinden dön bir mevki'de bulunmasını arzu etmediğinden ve ale'l-husus Amerika reis-i cumhurunun yeniden intihab zamanı yaklaşması cihetiyle reis hazır (Mister Rosvalid) tevcih-i umumiye kendi lehine celb maksadıyla mes'eleyi bu süratle alevlendirdi. Hatta muvafık cevap alınamadığı takdirde İstanbul'da bulunan sefirin hemen İzmir'e hareket ideceği ve gemilere çekilüb şiddet isti'malinden evvel oradan bir müddet müzakerata devam ideceği havadisleri de devran itdi. Bu mes'eledede en ziyade telaş gösteren Avusturya hükümeti oldu. Rusya'nın ikza-i şarkda meşguliyet-i azimesi hengamında kendini Balkanların hâkim-i mutlakı tasavvur ider iken Amerika hükümeti gibi bir rakibin birden bire zuhuru Avusturyalıları hükümet-i seniyyeden ziyade mahzun itdi. Rusya hükümeti de ayn telaşı gösterdiğinden her iki hükümetin sefiri bir karışıklığa meydan virilmeksizin tesviyesi zat-ı şahaneden iltimas itdiler.

Alınan son haberlere nazaran Amerikalıların mutalebatını zat-ı şahane kabul itmiş ve Amerika sefiri kendi hükümetine çektiği telgrafda sefaret mes'elesi dâhil olmamak üzere her bir talebin Türkiye tarafından kabul olunduğunu ve bu babda Bâb-ı Âlî'nin kendisine gönderdiği notada en ziyade müsadata mazhar hükümetin nail olduğu hukuka Amerikanın iştirak itdiğine dair şerhin bulunduğunu bildirmişdir. İzmir'de bulunan Amerika donanmasına da kal'ayı selamlayarak limanı terk itmelerine dair telgrafla emr virmiştir.

8 Eylül 1904 Numara 45 Sayfa 2

Girid komiseri Prens Corc Avrupa'ya gitdi. Evvela Danimarka'ya gitdikden sonra Petersburg, Paris, Londra, Roma şehirlerini ziyaret iderek Girid'in Yunanistan'a iltihakı için uğraşacakmış.

“Avrupain gazetesinden” :

Rumili'ye tayin olunan Avrupa zabitanının hareketi şayan-ı teessüf bir hal almağa başlıyor. Bu zabitan daire-i nüfuzlarında bulunan ahalinin bila fark refahına nezaret idecekleri yerde her zabıt mensub olduğu hükümetin politikası tervic ile adaletin tatbikini anamahul bırakıyor. Bu gidişle cins ve mezheb itilafı bertaraf olmayacağı gibi gitdikce Devlet-i Aliyye'nin menfaatine daha mazarr bir şekil alıyor. Bu hükümet-i muazzama zabitanı meyanında en ziyade tarafgirlik iden Rus ve Avusturya zabitanıdır. Rus zabitanı aşikâr bir surette İslavları himaye idiyor. Ve İslavca bilmeyenlerin şikâyetini sem'-i itibara almıyorlar. Panislavizmin pişdarı olmak üzere tanıdıkları Bulgarları himaye ve tasahib ile ahaliyi Bulgarlığa teşvik idiyorlar. Bulgar canileri bile Rus murahhaslarının himayesine mazhar oluyor. Avusturyalıların ise icra-i nüfuz için ilka-i şikak destur hareketleri oluyor. Bu hükümet-i zabitanide Bulgar ve Rumların kesr-i nüfuzu için Romanyalıların efkârını neşr idenleri alenen himaye idiyor. Rum nüfuzunun tenkisi için müraccat idilen vasitanın keraheti mani sayılıyor. İşte bu hükümetlerin biri Ayastefanos muahedesini muavvec bir tarikle ele geçirmeğe diğeri Selanik yolunun te'minine hasr-ı gayret idiyor. İtalya ise Arnavudluk sevhilinden bir dürlü nazarını ayıramıyor. Hâlbuki ortada insaniyet namına bir velveledir gidiyor.

22 Eylül 1904 Numara 47 Sayfa 2

Ermenilerden bir çete Rusya hududunu tecavüzle Van Kasabası'nda bir haneye ihtifa ve herkese isti'mal-i silah eylemelerine mebni Van valisi Ermenilerin bulundukları evlerin etrafında bulunan evleri yakdırmış ve şu suretle haricden muvasalalarını kat' itdikden başka asakir-i şahane yetişinceye kadar andullüzüm isti'mal olunmak üzere efrad-ı ahaliye debodan silah tağıtmıştır.

Ermeniler Rusya hududunda silahlanarak bizim tarafa geçmekte ber devam imişler.

Girid komiseri Prens Corc'un Avrupa payitahtlarına giderek Girid'in Yunanistan'a rabtı mes'elesini arz itdiğini yazmışdık bu babda Bâb-ı Âlî ahiren İtalya hükümetine bir nota yollayarak Prens Corc'un mutalebetinin ne İtalya'lu ne de diğer hükümetler tarafından kabul olunmayacağından ümidvar olduğunu beyan itmiştir.

Avrupa ceraidinin yazdıklarına bakılır ise Prens Corc bu sene de boş boşuna Avrupa'da tolaşub duracaktır. Düvel-i erba bâd-ı heva yerleşmiş oldukları Girid gibi bir cezireden Prens Corc'un hatırı için çıkmayacakları bedihîdir.

Hâlbuki Girid ahalisi bir taraftan Prens Corc'un zülm ve taaddüsinden bizar olduklarından mumaleihin değışdirilmesi hakkında Avrupa'ya şikâyetler yağdırarak Girid bunca seneden beri kıtal altında mahv-u perişan oldu, düvel-i erba sayesinde biraz umran kesb iderek terakki itmesine muntazır olduklarını ve aç Yunanistan'a ilhak olundukları takdirde Girid'den Giridlilere hayır kalmayacağını yazub turmaktadırlar.

Prens Corc Girid'de, hürriyet-i matbuatı lağv itdiği gibi Giridlilerin menafi'ine mazarr birçok ahvale daha ictisar eylemekte imiş.

Girid komiseri Prens Corc'un Avrupa'ya seyahati İtalya ve Fransa hariciye nezaretlerinden umduğu yüzi bulamamış olduğundan Petersburgca işin çaresine bakılması tavsiyesiyle hareket eyledi.

Prens Corc Avrupa'da bulunduğu sırada Girid'in Yunanistan'a ilhakı zımnında tarafdaratı ma'rifetiyle ihtilal ve iğtişaş husule getirilerek şu suretle Avrupa'nın o cihete nazar-ı dikkatini celb ve binaenaleyh Yunanistan'a ilhak idilmek arzusunda bulunduğu darsâdetce de mesmu' olmasına mebni, iğtişâşı mezbûrenin vuku'ı akibetinde hakimet-i Osmaniye'yi muhafaza kaydıyla donanmayı hümayun asakir-i lazıma refakatiyle Girid ceziresine i'zam olunacağı Bâb-ı Âlî'den düvel-i erbaaya bildirilmiştir.

Elyevm Girid'de Rumlardan iki fırka mevcud olub birisi Girid idare-i mümtaza halinde bulunarak Yunanistan'a ilthak itdirilmemesi tarafdarı ve diğeri ise bilakis Yunanistan'a ilhakı tarfdarıdır. Bu kısım ahir adedce kısım-ı evvelden ziyadedir.

Hudud boyunca Arnavudlar ile Karatağlılar arasında bir münazaa vuku'â gelerek tarafından birkaç kişi mecruh olmuş ve Karatağ hükümeti Bâb-ı Âlî'den müttehimlerin te'dibini istemiş.

Sayfa 3

Bâb-ı Âlî Avusturya ve Rusya'nın Rumili'deki ecnebi candarma zabitlerinin tezyid mikdarı hakkındaki teklif-i müşterikini kabul itmiş.

6 Ekim 1904 Numara 49 Sayfa 2

Prizren ve İpek taraflarında kıyam iden Arnavudlar hâlâ teskin idilememiş. Bir tarfdan Kosova valisi Şakir Paşa nesayihle kıyamı sulhen basdırmağa çalışıyor, bir tarfdan da Süleyman Paşa kumandasında on iki tabur asakir-i nizamiye her bir ihtimalata karşı şevk idiliyor.

13 Ekim 1904 Numara 50 Sayfa 2

Mekke-i Mükerrreme'den yazılıyorki: geçen şehir-i şabanın yirmisinde “harb” kabilesinden birçok eşkiyâ Cidde ile Mekke-i Mükerrreme arasında yolu keserek Cidde'den gelen büyük bir kafiyei nahb ve yağma eylemişlerdir. İşbu eşkiyânın kafiye üzerine hücum idildiği mahalin ismi “bahra” dır. Orada mevcut asakir-i şahane eşkiyâ üzerine top atarak cemiyetlerini tağıtmış ve birçok Arab maktul olmuştur, asakir-i şahaneden dahi beş maktul vardır.

20 Ekim 1904 Numara 51 Sayfa 2

Nemse ve Avusturya'nın teklif ve ısrarıyla Rumili'deki ecnebi candarma zabitlerinin adedini çoğaltmağa Bâb-ı Âlî'nin muvafakat eylediğini mukaddem ihbar itmiştik. Son postanın getirdiği Avrupa gazeteleri yeniden on iki Avusturyalı ve Rusyalı, beş İtalyalı, beş Fransız ve bir İngiliz zabitin ilave idileceğini bildiriyorlar. İş bu kadar kalırsa çok iyi. Fakat maazallah bunlar ortalığı teskin idemeyüb son tedbir olmak üzere düvel-i mezkûre asker sevk ve idhaline kalkışılırsa işte o zaman Rumili de Girid'e düz gider.

Rumili'den varid olan haberlere göre bir Bulgar çetesi Manastır'a tabi' Soroviç taraflarındaki köyleri ihrak ve yağma eylemişlerdir. Manastır valisi eşkiyâyı ta'kib etmek üzere bir tabur asker istemiştir. Keza Bulgarlar hemen her gün muhtelif mahallerde Rumları katl etmekde ber devamdırlar. Fransa'nın darsaâdet

maslahatgüzarı Mösyö Babist Siruza muvasalat eylemiştir. Orada üç gün kalacakmış.

27 Ekim 1904 Numara 52 Sayfa 2

Hafta, gün geçmiyor ki Rumili’de Bulgar çeteleri yeni bir cinayet yeni bir suikasdda bulunmasınlar. Adeta insanın yüzünü kızartacak derecede vahşet gösteren bu ipe çekilmeye la hak ve müstahak haydudlar bu son zamanda en ziyade yerli Rumlar’a ve Sırlara musallat olmağa başladılar. “Matin” gazetesine iş’ar olunduğuna göre, evelki Pazar günü (Manastır) civarında kâin (Beru) karyesinde Rum Ortodoks kilisesinde icra-i ayin olunmakda iken bir Bulgar çetesi ma’bedi basarak papası ve mu’teberan-ı mahalliyeden biriyle katl itmişler ve familyasını hanesinde diri diri yakmışlardır.

3 Kasım 1904 Numara 53 Sayfa 3

Bâb-ı Âlî ecnebi jandarma zabitlerinin tezyid mikdarına razı olmadığından Avusturya Hükümeti altı zabitin izamını şimdilik te’hir itmiştir.

10 Kasım 1904 Numara 54 Sayfa 3

Malas isminde Yunanlı bir mülazım bir çete teşkil itmiş ve sakın olduğu karyenin Bulgar ahalisi de Hükümet-i Osmaniye’yi haberdar kılmış olduğundan jandarmamızla olan musadematda Malas’ın yedi neferi esir ve ikisi mecruh ve kendisi de maktul düşmüş olduğundan Atina gazeteleri merkumun hareket-i vatan pervanesini medh idüb turuyorlarmış jandarmamızdan bir kişi maktul düşmüştür.

17 Kasım 1904 Numara 55 Sayfa 2

Merhum Ali Ferih Bey’in yerine Ferik Sadık Paşa Bulgaristan komiserliğine ta’yin olunarak mahal-i me’muriyetine azimet eylemiştir.

Sayfa 3

Beşinci ordu mürettebatından dört tabur askerin vehabilerle muharebe iden (İbnürreşid) e yardım eylemek üzere Necid’e sevk olunduğu Avrupa gazetelerinde okundu.

Merhum sultan Murad-ı hamis hazretlerinin zevceleri kadın efendilerin onar lira maaşla Hicaz’da ikamet eylemek üzere İstanbul’dan çıkarıldığını kalfaların dahi

eski sarayda kapadıldığını (Avrupain) mecmua-i siyasiyesi İstanbul muhabininin iş'arına istinaden yazıyor.

24 Kasım 1904 Numara 56 Sayfa 3

Rumili Vilayet-i Osmaniye müfettişi devletlü Hüseyin Hilmi Paşa hazretleri maiyyetleri erkânıyla birlikde Selanik'e avdet eylemişlerdir.

Vali-i vilayet devletlü Rauf Paşa, müşir devletlü Hayri Paşa hazretiyle mülki ve askeri bilcümle ekâbir-i memurin ve müttehizan belde müşarünileyh hazretlerini istasyonda istikbal itmişlerdir.

Mişarünileyh hazretleri yaz mevsimine kadar Selanik'de kalacaklar ve ba'de yaz mevsimini Manastırda geçireceklerdir.

Manastır Vilayeti dâhilinde Kesriye kazasına mülhak Astatice karyesinde bir çete eşkıya bulunduğu hükümet-i mahalliye tarafından haber alınması üzerine bir yüzbaşı kumandasında bir nefer jandarma ve mikdar-ı kâfi asker gönderilerek eşkıyanın bir kısmı haricde ve kısm-ı diğeri ise köyün dâhilinde bir evde gizlenmiş oldukları tahkik itmekle bilmüsade altısı hayyen biri mecruhen tüfenkleriyle beraber derdest idilmiş ve köyün haricinde olanlar ise firar itmişlerse de kaçdıkları yollarda kan asarı müşahde olunmağla birkaçının mecruh ve icra kılınan tahkikatdan müsteban olduğına göre eşkıyanın cümlesi Rum çetesine mensub olduğu anlaşılmıştır.

1 Aralık 1904 Numara 57 Sayfa 3

Avusturya-Rusya Murahhaslarının virdikleri resmi raporları esas-ı ittihaz iderek Makedonya ıslahat projesinin derece-i tatbikine ve husule gelen terakkiye dair bu kere Avusturya ve Macaristan hükümeti resmi bir layiha neşr itmiştir.

Layihada Makedonya ahalsinin ıslahatın bahs itdiği menafi' derk etmekde ve şikâyetlerini murahhaslara arza başladıklarından bahsi diliyor. İlk altı ay tarafından 700 şikâyet vaki' olmuş ve Müfettiş-i Umumi Hilmi Paşa'ya arz olunarak cümlesi tesviye olunmuş.

İstanbul'dan Viyana'ya varid olan resmi haberlere göre Şeyh Musfi'nin taht-ı kumandasında bin kadar Müslüman ictima' idüb Köprili civarında nümayiş icra eylemişlerdir. Şehr-i mezkûra girerek telgrafhaneyi işgal idüb mabeyne ve Hüseyin

Hilmi Paşa'ya Bulgar komitecilerinin elinden tahlis idilmelerini rica eylemişlerdir. Bu nümayiş esnasında Müslüman sözde altı Bulgar'a sataşmışlar ve bunlardan birini telef eyleyüb diğer birini cerh eylemişler imiş.

Üsküb valisi hemen iade-i asayiş için mahal-i mezkûra kuvve-i askeriye göndermiş ve nümayişçiler bu suretle tağıdılmışdır. Bu hale Bulgarlar tarafından katl olunan bir Müslüman'ın ahısari sebebiyet vermiş imiş.

Selanik'den Matin gazetesine bervechi ati yazılıyor: Luğuça kasabasında Bulgarlar tarafından yeni ve vahşiyane bir suretde cinayet ika' idilmiştir. Geçenlerde saat altı radalarında bir Bulgar çetesi Rum papaslarından İstyanus'un evine kundak koyarak papasın karısını, gelini ve iki ufak çocuğunu mezkûr-ı harikden tahlis-i geriban eyleyemeyerek yanmışlardır. Papas veya oğlu da mezkûr çete tarafından esir edilmiş ve hala nerede oldukları bilinmemiştir.

Az bir zaman zarfında bu gibi vakayı beş defa tekrar eylemiş olduğundan Selanik ahali-i Hıristiyanıyesi bir endişe-i fevkalade içindedir. Herkes Avrupa devletlerinin i'zam eyledikleri me'murların nelerle iştigal eylediğini sormaktadır, zira bu me'murların vürudundan şimdiye kadar çetelerin ika' eyledikleri cinayet her gün ve her saat teksir eylemektedir.

Hükümet-i Seniyye'nin Edirne vilayetinden firar eyleyen Bulgarların avdetlerine mücade eylemesi Devlet-i Aliyye ile Bulgaristan arasında geçen nisandan beri görülmekte olan itilafın tehilkeye düşürmekte imiş. Bulgaristan İstanbul'un bu babda vuku'bulan müraca'tının semeresiz kaldığını görünce Bâb-ı Âliye şedid bir nota göndererek birer suretini de Düvel-i Muazzama'ya i'zam eylemiştir.

8 Aralık 1904 Numara 58 Sayfa 2

İşkodra'da Avusturya posta çantasının me'murin-i mahalliye tarafından zabt olunmasından tolayı Avusturya ve Macaristan hükümeti Bâb-ı Âlî'ye bir ültümatom virerek mes'elede müdehaledar olan memurların te'dib idilmesini, aksi takdirde filo göndereceğini bildirmiştir.

Ahiren Viyana'dan gelen bir telgrafa göre Bâb-ı Âlî Avusturya Hükümeti'nin bu babdaki mutalebetini kabul eylemiştir.

Rum çeteleri Manastır civarında kiliseye giden bir valmiye cemaati üzerine hücum eyleyerek on kişiyi katl ve beş tanesini de cerh eyledikten sonra tağlara firar eylemişlerdir.

Aden mes'elesinin İngiltere'nin arzusu vechle hal olunabilmesi yani İngiltere Hükümeti'nin arzusu vechle tehdid-i hudud idilebilmesi mes'elesi te'hir eylemiştir. İngiliz gazetelerinin beyanına göre eğer İngiliz mutalibi hakkında evvelce taalluk idüb sonra ıskat idilen irade-i seniyye bu günlerde yeniden sadır olmayacak olur ise İngiltere hükümeti Bâb-ı Âlî'yi icbar için isti'mal-i şiddet eyleyecekmiş.

Hükümet-i Seniyye harbiye nezareti Loyd kumpanyasının Kalipso namındaki vapurunu isticar ile Yemen ve Basra'ya mühimmat-ı harbiye sevk eylemiş ise de vapurun makinesinde İzmir önlerinde bir bozukluk görüldüğünden mezkûr vapur İzmir'e gidüb hamulesiz aynı kumpanyanın başka bir vapuruna tahmil eylemiştir. Bâb-ı Seraskeri Yemen'e bir ikinci sevkiyat için tedarikat-ı lazımda bulunmakda imiş.

Aden mes'elesinin böyle karışık bir zamanda Devlet-i Aliyye'nin silah göndermesi kıyl-ü kalı mucib olmaktadır.

İngiliz gazeteleri baladaki havadisi yazdıktan sonra Devlet-i Aliyyenin İngiltere mutalebetine böyle tedarikat-ı harbiye ile cevap vermesi gibi bir ihtiyatsızlıkda bulunacağını ümid eyleyemeyiz diyorlar.

22 Aralık 1904 Numara 60 Sayfa 3

Bâb-ı Âlî Rusya ve Avusturya'nın ilave olarak yeniden Rumili'ye yolladığı zabitleri kabul idemiyeceğini cevaben elçilere bildirmiş ve müfettiş-i umumi Hilmi Paşa'ya mumaileyhi resmen tanımaması için emir virmiş.

İngiltere Aden ile Yemen arasındaki hudud hakkındaki teklifini heyet-i vükela kabul ile kararını mabeyne takdim eylediği ihbarat-ı telgrafidendir.

Manastır'daki Yunan sefirinin Yunanlı ihtilal komitecilerini sahabet ettiğinden ötürü Bâb-ı Âlî azl ve tebdilini taleb itmiş ve Yunan hükümeti mumaileyhi telgrafla Atina'ya çağırılmışdır.

Girid komiseri Prens Corci Avrupa seferinden avdet ve Hanya'ya muvasalat etdi.

Hükümet-i Seniyye tarafından muharebe-i hazrayı ta'kib itmek üzere Japonya'ya gönderilen miralay Pertev Bey'in (Porartör) i muhasara iden orduya iltihak etdiği resmen İstanbul'a bildirilmiş.

Selanik'e tabi' (Uladuva) karyesinde Yunanlılar Bulgae eşrafından dört kişi öldürmüşler, (Gurfalı) Bulgar çetesi dahi iki Müslüman'ı katl eylemiş ve (Yinice'de) kezalik Yunan çetesi tarafından üç Bulgar telef etmiş olduğundan ta'kiblerine birer bölük süvari askeri çıkarıldığı ve Selanik'de (idare-i arifiye) ilanı muhtemel bulunduğu Avrupa gazetelerinde okundu.

Rumili candarmasına dâhil olmak üzere Rusya ve Avusturya Devletleri yeniden yedişer zabıt gönderdikleri gibi İtalya hükümeti dahi kariben beş zabıt i'zam ideceğini Bâb-ı Âlî'ye bildirmiştir.

29 Aralık 1904 Numara 61 Sayfa 3

Bu son haftalarda Rumili'de Bulgar çetelerinden başka Yunan çeteleri dahi peyda olarak biri biriyle çarpışmağa başladılar. Ve bunların adedi gitdikce de artıyor. Son vukuat (Vodina) da (Sarakinevo) karyesi civarında tamam beş saat devam itmiştir. Galiba (Kara Taşof) kumandasındaki Bulgarlar da kalmış ve yirmi sekiz kişiden mürekkeb Yunan çetesinin yirmi dördü telef olub baki dördü firar eylemiştir. İki gün evel bu Yunan çetesi civarda dört Bulgar öldürmüş idi. Üsküb civarında dahi Arnavudların Bulgarlara tearuzla itilaf itmekle oldukları ruviter acentesinin ihbaratındandır.

Edirne'ye avdet idecek olan Bulgar mültecileri mes'elesinden tolayı Bâb-ı Âlî ile emaret arasında devam iden itilafı hal eylemek için İstanbul'a geçmiş olan komiser Sadık Paşa muvaffakiyete nail olamayarak Sofya'ya avdet eylemiştir.

Fransa dahi Rumili candarmasına ilaveten beş zabıt yollayacağını Bâb-ı Âlî'ye bildirmiştir.

Selanik'de elli kişiden mürekkeb Rum heyeti merhusası Müfettiş-i Umumi Hilmi Paşa ve ecnebi kontrol memurlarıyla konsolosları ziyaret idüb Bulgar çetelerinin Rumlara karşı icra itmekde oldukları tearazat ve cinayeti protesto itdikleri Fransız gazetelerinde okundu.

6 Ocak 1905 Numara 62 Sayfa 2

Meclis-i Has Vükela suret-i fevkaladede sarayda ictima' iderek (Aden-Yemen) hududu hakkındaki İngiltere talebinin kabulüne ve kezalik düvel-i muazzamanın müşterek notası mucibince Rumili candarmasına yeniden yirmi üç zabitanın ilaveten kabulüne karar vermiş ve iradeleri sadır olmuştur.

Avusturya posta çantasının müruruna mümanaat itdiğinden tolayı hükümet-i mezkurenin taleb ve ısrarı üzerine memuriyetinden bila tahkikat azledilen İşkodra alay beyi Hüseyin Bey tahtelhıfz Manastır tarikiyle Selanik'e i'zam idildiği mahalinden bildiriliyor.

Rumili candarmasına ilaveten gönderilecek olan yirmi üç ecnebi zabitanın Osmanlı üniforması giymeyecekleri ve maaşlarının mensub oldukları hükümetler tarafından tesviye idileceği son haberlerdendir.

12 Ocak 1905 Numara 63 Sayfa 3

Selanik Vilayeti dâhilinde Avşan müdiri maiyetinde on beş asker bulunduğu halde (Lubiça) yolunda Bulgar çetesiyle çarpışarak müdirin mecruh ve bir zabıt ve tokuz neferin şehid olduğu "Matin" de okundu.

Selanik, Manastır, Kastaryarum piskoposlarının bazı mektupları hükümet-i mahalliye tarafından ele geçirilerek Yunan çetesiyle münasebet-i hafiyede bulundukları anlaşılmışla azl ve tebdilleri hususunu Bâb-ı Âlî patrikhaneden talep eylemiştir.

Manastır'ın (32) kilometre ba'dındaki (Zori) mevki'inde Bulgar çetesiyle asker karakolu arasında müsademe olarak bir Bulgar telef üç nefer şehid olduğu ihbarat-ı telgrafidendir. Kezalik Filorine civarında Bulgar ve Yunan komitecileri arasında kanlı bir muharebe vaki' olmuşsa da neticesi bildirilmiyor.

(Malas) isminde bir Yunan mülazımın Osmanlı candarması tarafından tepelendiği ve bu (vatan fedai) sinin namını tebcilen Yunanistan'ın her tarafından merasim ve maişet icra olunduğunu mukaddem bildirmişdik. Hâlbuki tahkikat-ı ahire vücudiye üzerine merkumun ihtilaf fikre binaen hempası olan çete efradı tarafından itilaf idilmiş olduğunu Avrupa gazeteleri haber veriyor.

Kudüs-ü Şerif’de milad ayini gecesi icra-i ayin sebebiyle Latin ve Yunan papasları arasında kanlı Arabda vuku’a gelerek kuvve-i askeriye’nin müdehalesiyle teskin edildiği işa’rat-ı mahalliyedendir. Bundan eğer arz-ı mikdas İslam elinde bulunmayubda hükümet-i nasraniyede birinin arasında bulunsa Katolik, Ortodoks, Protestan rahiblerinin biri birini boğazlayacakları anlaşılıyor.

19 Ocak 1905 Numara 64 Sayfa 2

Kudüs-ü Şerif’de yortu günü papaslar arasında bir ibadet gavgası vuku’a gelerek iki rahibin ağırla yaralandığı geçen nüshamızda haber vermiştik mezkûr arbedede bir de Alman rahibin cerh olunduğu ve İtalya ve Almanya konsolosları tarafından yunan papasları aleyhinde takibat-ı adliyyeye teşebbüs edildiği mahalinden yazılıyor.

İngiltere Devleti Aden hakkında sudur eyleyen bir takım şurutu havi irade-i seniyyeyi kabul eylememiştir.

Her ihtimale karşı icabında Rumili redif ve müstahfızları teslih idilmek üzere İstanbul’dan Selanik’e yirmi bin mavzer tûfengi ve iki buçuk milyon fişenk yollandığı müstahberdir.

Rumili’de Bulgar çeteleri Rum Patrikhanesi’nden kati’ irtibat ile Bulgar kilisesine tabi olmayan Rumlar’ı katl ve idam köyleri yakub perişan etmekte devam ediyor. Selanik’den yazılan bir mektuba göre ahiren katırcı ile beraber (Gümülcine) ye gitmekte olan (Jan Pisitola) ismindeki Rum mekteb hocasını yirmi yerinden bıçaklayıp öldürmüşler ve naşını bir ağaca asub başucuna da Bulgarlık aleyhinde bulunduğundan ötürü telef edildiğini meş’ar bir kağıd rabt eylemişler, Florine’de dahi candarma hizmetine kayd idilen bir Bulgar (Papalis zu Aşun) ı yalandan hükümet namına tevkif ile güya merkeze götürürken yolda itlaf eyleyerek bade ıslaha-i miriyesiyle beraber Bulgar çetesini iltihak itmiş, yine Bulgarlar (Rakotina) karyesi Rum eşrafından (Tapanos Nevado) ı köyün yarım saat badında ve Nesilic’de (Nestermi) nam Rum köyü muhtarını tarlasında çalışırken katl eylemişler, Serfiçe’de dahi (Sokrat) isminde bir Rum hizmetkarı ve (Sorovic) ve (Kozana) da cemen sekiz Rum katırcı Bulgarlar tarafından öldürülmüştür.

Kamzal Karyesi ahalisinden on Müslüman üzerine otuz kişiden mürekkebi bir Bulgar çetesi hücum ile abluka edilmiş ise de bir asker karakolu silah sesini duyub yetişerek kurtarmıştır son telgraf bu hale bir nihayet vermek üzere hükümet-i seniyyenin Rumili'deki idare-i arifiyeyi ilan ettiğini ve (Seyfullah) ve (Hidiv) ve (Ferid) Paşaların kumandası altında üç fırka ile çeteleri te'dib ve imhaya karar verdiğini haber viriyor.

26 Ocak 1905 Numara 65 Sayfa 3

Yemen'de mevcut olan isyanı basdırmak için Suriye'den gönderilen asker-i Osmaniye'den sekiz taburı "Akabe" ye gelmişlerdir. Posta-i hidivi vapurlarından "elfiyum" nam vapuru Bâb-ı Seraskeri isticar ile bunların iki bini birkaç güne kadar "hadide" ye nakl eyleyecektir. Sanayi muhasaradan tahlis için (Tevfik) ve (Osman) Paşaların kumandasında sevk edilmek istenilen iki fırka-i askeriyyenin neferanı mütedahil maaşları tesviye edilmedikce hareket etmeyeceklerini kati'yen bildirmişlerdir. Bundan İstanbul fevkalade telaşa düşmüş imiş. İşin bu kerteğe var vardiirilmamasını şimdiye kadar mükerreren söylemiş idik.

Bu seferki Yemen isyanına sebeb-i aslı Müşir Abdullah Paşa'dır. Kendisinin idare husussundaki cahilane munazzım olan siyaset ve inadı ve Bâb-ı Âlî'nin bunu vakit ve zamanıyla haber aldığı halde değerli bir akıl vali tayin etmemesi isyanı tezyid ederek şimdiki haline getirmiştir. Merkezden uzak bulunan vilayat-ı şahaneye akıl ve tecrübegar memurlar gönderilse elbette devlet ve millet için daha karlı olur.

İştib civarında Bulgarların dört Müslüman ve iki Rum katli etdikleri buni müteakib bir ahurda üç Bulgar cenazesi bulunduğunu kezaik Parlapa tarafında dahi İslam ve Bulgar çeteleri arasında musademe vuku'a gelerek tarafından mecruh ve vefiyat olduğu "Avrupain" mecmua-i siyasiyesinde okundu.

2 Şubat 1905 Numara 66 Sayfa 3

Telgraf ajanslarının işa'rina göre geçen hasta meclis-i has-ı vükela mabeynde ictimai'idek istikraz ve Yemen isyanına dair müzakerat mühimmede bulunmuştur.

Malum olduğu üzere hükümetimiz yüzde dört faizle Bank-ı Osmanî'den dört beş milyon lira bir yeni istikraz akdine çalışıyor. Serasker Yemen'e on tabur asker sevki için yüz yirmi bin liranın tesviyesini talep itmiştir. Muharebe istikrazına

mahsuben Rusya'ya verilecek üç yüz elli bin liralık senevî taksit henüz otuz bini eksik imiş ve bir haftaya kadar ikmalî ümid olunuyormuş.

Rusya ve Nemse Elçileri Bâb-ı Âlî'ye bir nota virerek cümle-i ıslahatdan olmak üzere üç Rum üç Rumili vilayet maliyesinin yani irad ve mesarifinin ecnebi kontrol memurları tarafından teftiş altına alınmasını talep itmişlerdir.

9 Şubat 1905 Numara 67 Sayfa 3

Yemen'in merkezi olan Sanaa şehri alan muhasaradan kurtarılamamıştır.

Fransa Hariciye Nezareti'nin nim resmi müruc efkârı ad idilen (Tan) gazetesi ahiren Rumili ahvaline dair neşr itdiği baş makalede diyorki Bâb-ı Âlî Rum vilayeti candarmasına ilaveten yeniden ecnebi zabıtları tayinine – ahval-i maliyenin tarlığını bahane iderek- mümanaatta bulunmuşdu. Bunun üzerine Rusya ve Avusturya sefirleri Selanik, Manastır, Kosova vilayetleri umur-ı maliyelerinin ecnebi kontrol memurları tarafından teftiş edilmesini hükümet Osmaniye'den masrane talep etdiler. Bu teklif Bâb-ı Âlî'nin asla hoşuna gitmeyeceği adem-i kabul göstereceği muhakkak ise de er geç behemehal kabulüne mecbur olacak ve bu hususda ıslahat mutasavvirenin sürat ve suhuletle tatbikine yardım idecektir. Sefara-i mumaileyhin talepleri vilayet-i selase irad ve masrafının ecnebi kontrol memurlarının nezaretine tevdi'leri mes'elesinden ibaret olub Türkiye'de cari olan işar etmek bittadil maktu' vergiler toplandıktan sonra Bank-ı Osmanî'ye tevdi' idilecek ve her vilayetin hasalatından en evvel kendi memurin-i mülkiyesinin asker ve candarmasının maşat ve mahsusatı tesviye edildikten ve divan-ı umumiye hassası verildikten sonra artanı hükümetin hazinesine yollanacaktır.)

Kosova Vilayeti'nin Sırbistan hududına yakın mahallerinde sakin Arnavudlar meyanında kıyam ve heyecan asarı müşehade olunmağa başladığı ve ecnebi eliyle her dürlü ıslahat yani müdehalatın vuku'na mümanaata karar verdikleri ihbarat-ı telgrafidendir.

16 Şubat 1905 Numara 68 Sayfa 3

Edirne Vilayeti'nden Bulgaristan'a iltica eylemiş olan Bulgar tebanın yerlerine avdetlerine meclis-i vükelaca karar verilmiş ve mucibince irade sadır

olmağla Bulgaristan kapu kâhyası Cuma selamlığından sonra huzura çıkarak arz-ı teşekkür eylemiştir.

Almanya ve İtalya devletlerinin tavassutuyla Bâb-ı Âlî Rumili’de sakin (Ulah)ların milliyet-i hususiyelerini resmen tanımış ve kiliselerinde kendi lisanlarıyla icra-i ayin etmelerine müsaade virmiştir.

İlkbaharda Bulgar komitelerinin Rumili’de bir kıyam-ı umumi tertib ideceklerine dair bir takım rivayetler devran idiyor.

23 Şubat 1905 Numara 69 Sayfa 3

İstanbul’dan 8 Şubat 1905 tarihi ile yazılıyorki:

Yemen’de karışıklık gitdikce kesb ve saat ediyor. Ora vali ve kumandanı asakir-i cedide irsalini taleb etmiş olmağla hükümet Suriye ve Filistin asakir-i redifesinden otuz bin kişiyi Yemen’e göndermiştir.

Gelecek baharda Makedonya komitelerinin bir hareket-i cedideleri ihtimaline binaen Bâb-ı Seraskeri umum Rumili vilayetleri asakir-i redifesini silâhı altına almak tasavvur ve icab eden teshilat-ı mükemmeleyi icra etmek teşebbüsündedir.

Avusturya Sefiri Baron (Dukalis Rusya sefiri ile hâsıl olan ittihad efkârı üzerine İstanbul’daki Yunan sefiri Mösyö (Gariparis) ile tekrar mülakat iderek, Makedonya’ya Yunanistan’dan çetelerin geçmesine müsaade olunmaması için Atina hey’et hükümetine ihtarat-ı muktezaya ifasını rica etmiştir.

Fransızca neşr edilen Mısır gazeteleri Hükümet-i Seniyye ile Japonya Devleti beyninde bir zamandanberü cereyan etmekde olan teşebbüsâtın neticelenmiş olduğu ve devletinin yekdiğeri nezdinde birer sefir bulundurması taht-ı karara alınmış bulunduğunu ve hatta Japonya’nın bir me’mur-ı mahsus Beyoğlunda bir sefarethane ittihaz edilmek üzere bir bina satın almakla meşgul idiğini yazdıkları sırada Japonya sefirinin aynı zamanda mısırdaki icra-i sefaret ideceğini rivayet ediyorlar.

Japonya ile Devlet-i Aliyye’nin en büyük hasmı Rusya olmak hasebiyle ve her ikisine karşı da Avrupa devletleri fırsat buldukca icra-i husumet etmekden hali kalmadıkları cihetle müdafa-i ütakabile hususunda bu iki devlet yekdiğerine suret-i mahsusada muavenet idebilmeleri melhuz memuldur, binaberin beynlerinde

mukarenet tabiidir. Ve baladaki haberin sahih olmasını ve bir an evvel vuku'unu arzu ve ümidi deriz.

Japonya İstanbul sefirinin aynı zamanda Mısır'daki sefaretine gelince bunun sahih olamayacağı dırgardır. Zira umum-ı vilayet-i şahanede olduğu gibi sair devletler misüllü Japonya dahi Bâb-ı 'Alî'den mezunuyet istihsali ile Mısır'da ancak bir ceneral konsolos bulundurabileceği varest-i izahdır.

2 Mart 1905 Numara 70 Sayfa 3

(Girid mes'elesi)

(Berlin) den 18 Şubat tarihiyle bildiriliyorki:

Berlin'deki Fransa, İngiltere, Rusya ve İtalya sefirleri tarafından Almanya hariciye nezaretine verilecek olan bir nota, geçenlerde Avrupa saraylarını tolaşarak, Girid'in Yunan'a ilhakı talebini ima ve iltimas iden prens (Corc)un beyanatına nev'umma cevap olacaktır.

Bu nota Berlin Muahedesini imza eden devletlerin cümlesine tebliğ olunacaktır.

Hülasa-i mealine nazaran (düvel-i hamiye) yani Fransa, İtalya, İngiltere ve Rusya devletleri Girid ahalisinin muvaffakiyeti inzimam itmedikce bu cezireyi diğer bir devletin memalikine ilhak itmesine müsaade etmeyeceklerdir. Fakat Prens (Corc)un mutalib-i sairesinden bazılarını kabul idiyorlar. Ez cümle Girid'de bulunan Avrupa asakirini çekmeğe ve Girid'in rüsumatını tezyide muvafakat etmeğe hazır olduklarını söylüyorlar.

Mahaza notanın mündericatından istintac idilen maksad, Girid üzerindeki inzar-u makasid Yunanyayı katiyen ber taraf etmekden ibaret olduğu suret-i umumiyede tahmin edilmektedir.

Bu yakında Avusturya'da buna müşabih bir nota verilmiş ise de, hükümet-i mişarünileyha bu notayı nazar-ı itibara almakdan istinkâf etdikden başka, Avusturya başvekili Kont (Golohoski) mezkûr notada "düvel-i hamiye" tabirinin manayı medluli ile istimaline karşı protesto etmiş ve şayed Girid ahalisi iltihakı arzu ettikleri halde cezireye menfaatdar olan düvel-i erbanın ne yapmak fikrinde bulunduklarını sual eylemiştir.

Berlin mahafil-i siyasiyesinde zan olunduğuna göre Almanya devleti de buna mümasil bir hatt-ı hareket ittihaz edecek ve bu mes'elenin kendisine asla telakki olmamasından tolayı beyanat-ı vaka'yı kabulden imtina' eyleyecektir.

Manastır Vilayeti'nde Kırçova Kazası'nın Potviz Karyesi ahalisinden ve Bulgar eşkiyası rüesasından en meşhurlarından Arso ile sekiz nefer hempasının karye-i mezkureye geleceği bilistihbar geceleyin derhal merkez kazadan sevk edilen nizamiye ve jandarma ifrad-ı şahanesinde mürrekkebi bir müfreze tarafından merkum ile üç refiki bilmüsademe meyten derdest idilmiştir.

9 Mart 1905 Numara 71 Sayfa 2

İstanbul'dan yazılıyorki: Geçenlerde Hükümet-i Osmaniye Düvel-i Muazzama'ya umumi bir nota irsal iderek, Makedonya ıslahatının hazine-i devlete tahmil ettiği masarifi azimeden muhtell olan devletin muvazene-i maliyesini tanzim için yüzde sekizden ibaret bulunan gümrük resmine yüzde üç zam etmek lüzumunu beyan ve teklif etmiş idi,

Bu kere sefera-i Osmaniye tarafından Bâb-ı Âlî'ye varid olan telgrafnamelere nazaran düvel-i muazzamanın cümlesi teklifi mezkûr-ı esasen kabul etmişlerse de içlerinde

Sayfa 3

Bazıları bu zamandan tahakkuk idecek fazla-i varidatın ıslahata tahsis ve sarf olunacağına Bâb-ı Âlî'nin te'minat vermesi lüzumunu dermeyan ediyorlar. Bundan başka İngiltere hükümeti o fazla-i varidatın bir kontrol altına vaz'ını, bazı mesail-i ticariyenin tesviyesini ve ezcümle bir kaç seneden beri ihtilafda bulunan rüsumat-ı idare-i umumiyenin ıslah ve ma'den nizamatinin tadili mesailinin hallini talep etmiş imiş.

Zan olunduğuna göre Almanya'dan gayri hükümetlerin herbiri de bazı şerait ileriye sürüyorlar imiş.

Almanya Hükümeti teklifi vaki'i aynen kabul etmiş olmak ile, hükumat-ı saire nezdinde bu teklifi tervic etmek tahaddi altına girmiş oldu.

Düvel-i Muazzama gümrük resminin zammını kabul ettikleri halde, Devlet-i Osmaniye'de Avusturya ile Rusya'nın Makedonya ıslahat maliyesi hakkındaki

tekliflerini kabul ideceğini salifü'z-zikr notada beyan etmiş olduğu buraca zan olunuyor.

Selanik'den varid olan telgrafnamelere nazaran Makedonya ve bilhassa (Manastır) vilayetinde iğtişaş yine artmağa başlamıştır. Bir bulgar çetesi (Hirisofor) karyesini basarak, ihtilal komitesi tarafından idama mahkûm olan iki Rum Bulgar haydudları tarafından katl edilmiş ve vücudları parçalanmıştır.

Kosova Vilayeti'ne mülhak (Komanov) da dahi diğer bir Bulgar çetesi bir müfreze-i askeriye üzerine ansızın hücum itmiş ve askerlerin haylisi şehid ve mecruh olmuştur. Mahaza bu çete muahharen tağlara kadar takib idilüb haydudların cümlesi itlaf edilmiştir.

Yine diğer bir Bulgar çetesi (Podoz) da köylerine avdet iden bir Rum rahibi ile birkaç köylüyü itlaf eylemiştir.

Gürice'de eşkiya-ı meşhureden (İsmail Dirdüşe) namında biri derdest edilerek hemen kurşuna dizilmiştir.

16 Mart 1905 Numara 72 Sayfa 2

(Makedonya meselesi) İstanbul'dan alınan haberlere göre Rusya ve Avusturya Sefirleri Bâb-ı Âlî'ye yeni bir nota vererek, Makedonya'nın umur-ı maliyesini tanzim hususunda evvelce verdikleri teklifnameye bri cevap verilmesini talep idiyorlar. Bu talebin sebebi, maliye nezareti ile Bank-ı Osmanî beyinde Makedonya umur-ı maliyesi hakkında başkaca bir usul-ı tesviyenin tekrar etmiş ve bu usul meclis-i vükelaca tedkik olunduktan sonra zat-ı şahaneye arz edilmiş olması ve iradesinin zuhuruna intizar idilmekte bulunmasıdır. Bundaki hükümet ise Rusya ve Avusturya teklifnamesine mukabil Bâb-ı Âlî tarafından düvel-i muazzamaya diğer bir teklif hazırlamakdan ibaretdir.

Yemen'deki iğtişâşat kesb-i şiddet eyleyerek Sana şehir-i muhasara altında olduğu malumdur. Son alınan haberlere göre geçen mah-ı efrencinin son günlerinde şehir-i mezkûr civarında usat ile asakir-i Osmaniye beyinde büyük bir muharebe vuku' bulmuş ve beş gün devam eylemiştir. Şimdilik netice malum değildir. Yemen'in sair mahallerinde vuku'bulan muharebatda usat Asakir-i Osmaniye'ye

galebe eylemiş olduğunu ve Asakir-i Osmaniye'nin birçoğunu da vadi-i firara sapdığı telgraf haberlerinde gördük.

23 Mart 1905 Numara 73 Sayfa 2

(Makedonya mes'elesi) İstanbul'dan yazılıyorki: Geçende İngiltere'nin avam meclisinde hariciye nezareti müsteşarı lord (Persi) tarafından irad olunan nutkun haiz olduğu ehemmiyet buraca gereği gibi takdir olunmaktadır. Makedonya ıslahatının tatbikindeki batâetden bahs itdiği sırada, mişarünileyh bu hal kısmen idare-i Osmaniye'nin mu'tad olan kuşkulduğundan ileri geldiğini itiraf ile beraber, en ziyade (Bulgar ihtilalci komitelerinin devam-ı faaliyetine) haml etmiş ve bu komitelerin makasıdı Makedonya ahali-i asliye-i Hıristiyanıyesi âmâlına tamamıyla muhalif bulunduğunu ilave eylemiştir.

Lord (Persi)nin bu yolda idare-i kelam etmesinin ehemmiyetini daha ziyade kabartmak için, mişarünileyhin İngiltere hariciye nezaretindeki mevki' hazırını işgalden evel Makedonya'yı bizzat gezüb ahval-i husussiyesini tedkik itmiş olduğu hatıra getiriliyor.

Binaenaleyh mişarünileyhin bu maddedeki kanaat-ı şahsiyesi, bir takım Bulgar memurlarının mahirane iknaa muvaffak oldukları bazı İngiliz ekâbir-i insaniyetperveranenin te'sirâtı altına girmekden İngiltere hükümetini vakayaya hidmet itmiştir.

En ziyade tahılata kapılan o insaniyetperveran Makedonya iğtişasını, bedbaht bir halkın kendi kendine kıyamı gibi görmüşlerde, Bulgaristan'da müeses olub (büyük panslavist) cemiyetinin teşvikat ve muavenatı sayesinde iş gören komitelerin tahrikât-ı mahirane ve muntazamalarının farkına varamamışlardır. Bundan başka Makedonya'da Rumların nüfusundaki ehemmiyet

Sayfa 3

azimeyi ve bu yerli ahalinin Makedonya'yı ilhat etmek maksadına müstenid olan bir fesada gösterdikleri nefreti dahi nazar-ı dikkate almamışlardır. Makedonya Rumları şu muhalefetlerinden tolayı Türklerle müttefik diye mahkûm edilmişlerse de bu babdaki haksızlık, Bulgarların mezalimine karşı müdafaa için ahiren teşkil iden Rum çetelerine Türkler tarafından son derecede şiddet gösterilmesiyle de müsbettir.

Her halde Lord (Persi) nin beyanat-ı vazihası tam sırasında vuku' bulmuştur; zira ilkbaharda (Sofya) komitelerinin üfsetkarilerini teşdid etmeleri muntazardır.

7 Nisan 1905 Numara 75 Sayfa 2

Bir hayli zamandan beri taht-ı muhasarada bulunan Yemen vilayeti merkezi olan Sana şehrine geçen cuma günü Asakir-i Osmaniye'nin muzafferan dâhil olduğu haberi bais mesruriyetimiz oldu. İngiliz gazetelerinin Sana erbab-ı usata teslim olunmak üzeredir diye işa etdikleri haberin şu suretle bilfiil tekzib olunmasına çok memmun olduk Sana'nın muhasaradan kurtarılmasıyla Yemen isyanının önü alınmamış olacağı cihetle inşallah an karib isyanın bûs bütün izale edildiğini işidiriz. Malumdurki bu seferki ihtilal İngilizlerin tahrikiyle vaki'

Sayfa 3

olmuş ise de buna kumandan sabık müşir Abdullah Paşa'nın su-i idaresi de sebep-i müstakil olmuştur. Erbab-ı usat afv ile muamele olunmayub haricden tahrikâta kapılanların şimdiden esamisi elde edilerek düvel-i garbiyenin yaptığı vechle ilk fırsatta idam idilmek ve mümkün mertebe rüesa-i saireyi bir daha ayaklanmayacak hale getirmek için söz ile değil bilfiil adalet icra ederek ve memleketin ihtiyacatını gözeterek makul bir idare tesis etmekle husulpezir olacağı gibi mahza zulm ve istibdadı yüzünden bunca Müslüman'ın kanının dökülmesine bais olan müşir Abdullah Paşa'yı da idam olunacak rüesanın önü sıra ibreten lelsairenin kafasını sallandırmakla icra-i adalet etmeğe başladığımızı Hükümet-i Osmaniye'nin göstermesi lazımdır.

(Girid meselesi) Sekiz on günden beri Girid atasında yeni bir (mazhaka) uyanmaya başlamıştır. Şöyleki: 27 Mart 1905 tarihiyle (Hanya) den alınan bir telgrafnameyenazaran, Prens (Corci)un idare-i müstebidesine muhalif olan fırka tarafdarlarından altıyüz kadar Girid Hristiyanı maslah olarak (Hanya) şehri haricinde ictima ve (Papa Yanaki) namında birinin riyaseti altında bir meclis-i umumi muvakkat teşkil idüb Girid'in Yunanistan'a ilhakını ilan etmişler. Bundan başka meclis-i mezkûr düvel-i muazzamaya da müracaat iderek Girid idare-i hazrasının muhafazası için devletlerin istimal-i şiddet etmemelerini istirham eylemişlerdir. Öbür taraftan da Prens (Corci) Girid ahalisine bir beyanname-i

umumi neşr ve ilan iderek ahali-i merkumeyi daire-i itaate celb ve davet ve şu hareket-i muhalefetkaraneyi şiddetle takbih itmiş. Girid'de bulunan bir Rus harb gemisi Hanya'deki jandarma askerini takviye için cezirenin mahal-i müteferrikasından birer mikdar jandarma efradı getirmiştir.

Muahharan varid olan ihbar-ı mühimmeye göre, mezkûr (meclis-i umumi-i muvakkat) (Tariso) nam karyede toplanmış ve bu palikaryaların mecmu-ı bin beş yüz kadar imiş. Bu meclisde cezirenin hemen kâffe-i nevahisinin bir heyet-i mebuse bulunuyor imiş. Şu son haberlere bakılırsa bu meclis-i umumi-i muvakkat en ziyade Prens (Corci)nin idaresi aleyhinde ictima ederek hukuk-ı ahaliyi temin ve idare-i hükümetin suistimalatını men' ider yeni bir kanun-i esasinin te'sisini talep ediyor imiş. (Resmu) da (Polomis), (Hacakis) ve (Kalviris) namında üç sergerdenin taht-ı tevkife alınması ezhanı ulüvlendirmeğe hadim olmuştur. Şimdi bu hareketin basdırılması için kuvve-i cebriye istimal olunur ise, iğtişaat-ı vahime zuhurundan korkuluyor imiş.

Fakat en sonra varid olan bir telgrafnameden anlaşıldığı üzere şu (mazhaka) ya çarçabuk nihayet vermeyi tensib etmiş olan düvel-i erba-i malume, Girid'deki askerlerine, o tantanalı (meclis-i umumi-i muvakkatı) hemen tağıdıvermelerini katiyen emr etmişlerdir. Bunun üzerine Prens (Corci) araya girerek muhalefeyn-i merkumenin daire-i itaate dahalet ve terk-i salah ile hanelerine avdet için kendilerine (36) saatlik bir mehel verilmesini devletlerden rica etmiş imiş.

13 Nisan 1905 Numara 76 Sayfa 3

Girid meselesi İstanbul'dan gelen malumata göre mahafil-i resmiye-i hükümet çokdan beri (Girid) meselesi ile mütamadiyen uğraşmıyor ise de, Girid ahali-i Hıristiyanıyesinin bu kere resmen baş kaldırub cezirenin Yunanistan'a iltihakını talebe tasdi etmeleri oldukça heyecanı mucib olmuştur.

Hala Makedonya ahvalinin fena bir renk almakda olduğu bir sırada Girid meselesinin tecdidı İstanbul devair-i siyasiyesini dahi endişeye uğratmaktadır. Rivayete göre Yunanistan Girid meselesini mahsusan uyandırmışki bu mesele bir an evel hal olunsunda Makedonya meselesinin hin tesviyesinden efkâr ve harekâtında tamamen serbest kalsın!

Yunaniler idda ve rivayetine gelince Girid Rumlarını ayaklandıran İngilizlerdirki bunlar Girid'e çokdan beri gözdikmiş oldukları için, şu sırada güya temin-i asayiş etmiş ve hakikatde bir daha çıkarmamak üzere Girid'e asker dökmeyi niyet ediyorlar imiş.

Fakat inzar-ı Osmaniye'de bu Girid hadisesinde İngilizler de Yunanlılar da sebep ad edilmekte olup, geçen hafta Bâb-ı Âlî tarafından düvel-i muazzamaya umumi bir protestoname irsal olunarak Girid'in hal-i hazırına ve saltanat-ı seniyyenin hukuk-ı hükümransine halel iras idilmesi suret-i katiye ve şedidede talep edilmiştir.

Revs ahvale nazaran düvel-i mişarünileyhin Girid Rumlarının arzularını tervic idemeyüb bilakis palikaryaları te'dib ve daire-i itaate idhal eyleyecekleri kaviyen memuldur.

20 Nisan 1905 Numara 77 Sayfa 3

Girid'in Yunanistan'a ilhakı iki üç haftadan beri Yunanistan matbuat-ı yevmiyesine atılan bir nazırın tehdış-i efkâra bais olacak kadar münakaşat ve tafsilata tesadüf etmesine sebep-i cezirenin komiser-i âlisini mevki' iktidardan düşürerek zaman-ı idareyi yed igtisabına almak isteyen bir fırka-i muhalefenin riyaasetine geçen efkâr Yunanya bilhassa yerlilerinkine emraz-ı müstevile gibi sirayet etmiş olan iltihak fikrinin ahali üzerindeki tehyickarisini cer menfaat idiyinin (Venizelos) ve avnasının hakikat halde kime karşı istimal olunacağı bilinemeyen silahlarıyla-Seriv-mevkiinde ictimaları ve Prens Jorji, nabemahal olarak, düvel-i hamiyeden Girid'in Yunanistan'a ilhakını talebe cebr etmelerini cevaben alakadar devletler tarafından verilen müşterek notanın Yunan bedmeste-i hayelperverane ve huzur-ı şükkanenesine bais olduğu humar ve meraretdir.

Bu cevap Giridlilere eskiden fazla bir vaadde bulunmadığı gibi prence geçen seneki seyahetinde ayrı ayrı tavsiye olunan ıslahat-ı maliye icrasıçün devletler tarafından muvazzaf iki memurun gönderileceği ve cezirede bulunan ecnebi askerin nısfının geri alınması iade-i asayişe tevkif olduğunu bildiriyor. Girid sancağının Bâb-ı Âlî canibinde tanınmasına ve Girid mevkufının Hükümet-i Osmaniye yedinden tahlis hususunda vasatat olunacağı da ayrıca vaad olunuyor.

Mamafih bu cevabın en ziyade şayan-ı dikkat olan ciheti her şeyden mukaddem, düvel-i hamiyenin prens hakkında itimadlarının ber kemal olduğuna dair istimal olunan te'minkarane beyanatıdırki bu nev'umma -Seriv-kahramanlarına Girid'in şu aralık hal-i hazırının tagyiri asla caiz olmadığını ima idiyor. Nihayet düvel-i hamiye Giridlilere tavsiye-i sükûn-u rahatla işi geçiştiriyorki bu hal Prens'in cezirede teyid-i nüfuzuna yardım etmekden hali kalmaz.

Girid'in (Akropolis) gazetesine yazılan bir mektubun Prens Jorj'un (Venizelos) a karşı birçok mücadelatını havidirki bu beyanatıyla cezirenin komiseri âlisi Girid'in Yunanistan'a ilhakını ezdil-u can arzu etdiğini alenen ifade etmekle beraber fırka-i muhalefenin politikasını muaheze etmiştir. Bizce Prens'in bu ifadâtı hoş anidesi daire-i salahiyet nüfuzunu kat kat tecavüz etse gerekdir. Cezirede sakin ahal-i İslamiyenin iltihak fikrine iştirak etmeyeceğini bir defada kral Yorgi'nin mahdumu olmak sıfatiyle değil komiser-i âli vazifesiyle nazar-ı itibara almak icab etmezmiydi? Yüz binlerce İslam'ın kendi hakkında perverde etdiği temenniyete Prens cenablarının böyle hafif meşrebane beyanatı kendisinin cezirede icra-i adalet me'mur olduğu fikrinde bulunanları tekzib ederek müteezzi kılmaz mı?

Hanya'dan işar olunduğuna göre Jono nam İngiliz kuruvazörü selinosa izam idilen askerler avdet eylemiştir. On iki kadar eşkıya taht-ı tevkife alınmış olduğundan bir cem-i gafir mezkûr eşkıyaları vapurdan karagolhaneye kadar alkışlarla takib eylemişlerdir. Eşkîyaların etvar-ı hareketi o derece harb-ı cuyane imişki İtalya askerleri silahları toldurmağa mecbur olmuşdur.

Pirizren'de Türklerle Arnavudlar arasında vuku'a gelen müsademedede otuz Arnavud'un öldürüldüğü işarat-ı telgrafidendir.

Bir Rum çetesi Zagoriçani nam Bulgarlarla meskûn karyeye hücum ederek harab etmişlerdir. Bulgarlar da ahz-ı intikam maksadıyla (Kilisora) daki Rum manastırına hücum etmişler ve Rumlar da silaha sarılarak bir gavga zuhura gelmiş ve on beş Bulgar telef olmuşdur.

Elahram Gazetesi'nin İstanbul'dan aldığı haberlere nazaran Sana yolunun yine kapandığı ve Müşir Rıza Paşa ile muhabere idilemediğini yazmıştır.

Altmış milyon Liralık istikraz mertebe-i ifrata varan müzayaka-i maliyeden dolayı mühür-i idaresini şaşırmış olan hükümet-i hazranın her ne şeraitle olursa olsun akd-i istikraz idebilmek üzere aguş rekabetlerine atılmış olduğu Alman ve Fransız sermayedarının İstanbul'daki umumi simsarları Konstan ile Marşal cenablarının bir müddetdenberi devam idegelen mücadeleleri netayicini mişar olarak dün akşam aldığımız havadise nazaran Mösyö Konstan'ın ahraz-ı galebe ile şerait istikrazı mabeyn iradenin tebliğ olunduğu bildiriliyor. Şimdiye kadar şeklen hiç bir misaline tesadüf olunamadığı gibi devletin elyevm itibar-ı maliyesine bir mikyas-ı sahih olan bu istikraz hemen bir muhterek bir safiye ile olan muamelesini andıracak derecede garib bir takım şeraiti muhtevi olarak temin tediyesine gümrük muamelatı karşuluk tutulmuştur şerait-i mezkurenin en calib-i dikkat olanı alınacak paranın selsi lüzum veya âdem-i lüzumu takrir ideceğimiz imalat bahriyeye sarf olunmak üzere behemehâl Fransız destgahlarına siparişte bulunmasındaki mecburiyettir. Bu cihete sarf olunacak meblağ on altı buçuk milyona baliğ olacağı da ayrıca zikr olunuyor.

İradenin mündericatı yalnız bu cihete münhasır olmayub şimdiye kadar Fransa sefaretiyle münazifeye olan bazı mesailin hal ve tesviyesi şeraiti de ayrıca dermeyan olunuyor. Ezcümle Rayak- Hama şimendüfer hattının on üç bin altı Frank te'minat ile Haleb'e kadar temdidi, arazi tesliminde vaki' olan te'hirden dolayı İstanbul rıhtım kumpanyasına on altı bin Frank itası Bank-ı Osmanî'den alınan tokuz milyon Frankın bankaya iadesi karargir olmuştur hükümetin kendi bankasından evelce istikrazına muvaffak olduğu meblağın iadesine şart koşarak istikraz-ı cedide delalet eden Mösyö Konstan'nın istimal ettiği vesait-i habriye ve siyasiyeye mahkûm olabilmek için idare-i hazranın ne derecelere kadar mazhar bulunduğunu tayinde güçlük çekilmez

Geçenlerde yeni menabi-i varidat tahrisi zımnında teşkil iderek muvaffakiyeti hiçe münker olarak dağıdılan mahv döküstasyonlarla iş gören hükümet elbette ne şeraitle olursa olsun akd-i istikraz etmekde başka çare bulamaz. Devlet-i aliyye'nin istiklalini tehlikeli mevkilerde bulunduran bu gibi istikrazatın nihayeti gelmeyeceğine katiyen emin ise de son defa olmak üzere karşuluk olarak gösterilen

gümrüklerden başka istikrazına te'minat olabilecek ne gibi şeyler daha bulunabileceğini bulmakda mütehayyir kalırız.

27 Nisan 1905 Numara 78 Sayfa 3

Manastır dâhilinde Zavariçe civarında Rumlar- Bulgar eşkıyası beyinde vaki' olub netayicini tahkik zımnında merkez vilayetde bulunan konsolosların mahall-ı vakaya azimetlerini muceb olan şiddetli bir müsademenin tafsilatına aid olarak Viyana gazetelerinden naklen Yunan matbuatında işaret-ı atiyeye tesadüf olunuyor.

Bu vaka bir kaç hafta mukaddem Bulgar eşkıyasının Zağoriçe'ye uzakca bir mesafede bulunan Manastır'ın Papası hakkında yapılan cinayetin intikamı gibi sayılamaz-mamafih bu cinayet kastorya ve civarı Rumlarının fevkalade heyecanlarını muceb olduğu da inkâr olunamaz.

Komiteciler geceleyin Manastır'a hücum ile yağma etdikden sonra keşişlerden birini idam ve binaya ateş koyarak Manastır'ın rahibi toksan yaşındaki ihtiyar (Panaroti) yi esir alarak çekilmişlerdir. Rahib yolda bed muameleden vefat etmiş olmağla muahharan bulunan cenazesi merasimle defn olunmuştur.

Bunun netayici olarak Makedonya'lı Rum eşkıyası rüesasından (Vardas) civar Rumlar'ının teşci'inden cesaretlenerek 250 azadan mürekkeb bir çete teşkiline muvaffak olduktan sonra Zağoriçe'de Bulgarlardan intikam almaya kalkışmıştır. Mah-ı carinin yedisinde Zağoriçe'ye vasıl olarak altlarında bulunanları silah tehdidleri altına bulunduracak yüksek mevkileri zabt etdiler.

Her dürlü teşebbüsle Rumlar kadın ve çocukların köyden çıkarılmalarını Bulgarlara ihtar etmişlerse de köye hücum işareti verilmiştir. Bu hücum pek şiddetli devam iderek Bulgarların evleri ihrak olunmuş bir hayli telafat vaki olmuştur. Bulgarların ıslaha ve mühimmat sakladıkları bina havaya uçurulmuş ve yangından pek az ev kurtulmuştur. Birçok köyli, kadın ve çocuk telef olmuştur.

Bir tahmini hesaba göre Bulgarlar 150 kişi telefata vermiştir. Ve 60 kişi de Rumlar tarafından esir edilmiştir. Rumlar Zağoriçe'yi terk ederken Bulgarlara yardım etmek üzere on tokuz kişilik bir çetenin reisi (Kovla) ya rast geldiklerinden bunları muhasara etmişler ve neticede çare-i halas kalmadığını gören (Kovla) intihar etmiştir. Ve avnası da itlaf edilmiştir. Kastorya Rumları'nın bu mesruriyetleri

Bulgaristan'da bulunanların zararına olarak Sofya'da su-i tesir hâsıl etmiş ve hemen ötede beride akd olunan ictimalarda Rumlar aleyhine tahkirat yağdırılmışdır Viyana'dan muahharan alınan tafsilata nazaran Bulgar matbuatı bu son vaka üzerine Rumlar aleyhinde teşniata devam ediyorlar. Ve bütün matbuat Bulgar hükümetine Rum ticaretinin orada bakalarından emin olamayacak suretde vesait cebriye istimalini tavsiye idiyorlar.

Bulgarlar Rum ticaretinin Makedonya'daki Rum eşkıyasına iane-i nakdiyede bulunduklarını ileri sürerek Bulgarların kendi yaralarıyla Makedonya'da idare edilen Rum eşkıyasıyla uğraşdıklarını iddia ediyorlar.

Yunanlılara bir ceza olmak üzere Bulgaristan'ın Rumlardan tahliyesi ve Yunan gemilerinin Bulgaristan limanlarına yanaştırılmaması ve Bulgaristan aleyhinde imzaları tahtında evrak vermiş olan beş metropolidin kulaklarından tutularak mehakim-i mahalliye huzuruna celbleri hükümetin selahiyeti dâhilindedir. Altmış kişiden mürekkeb bir Rum çetesi iki yüz kişilik Bulgar eşkıyasının Valadovan Rum karyesini basmak üzere bulunduklarını haber aldıklarından hemen önlerini kesmeğe şıtab etmişlerdir. Müsademe pek şiddetli ve masrane devam etmişse de Rum zabitanının idaresinde olarak yetişen kuvve-i zabite Rumlar üzerine hücum ettiklerinden Bulgarlar bu fırsattan istifade ile on telefat vererek kaçmışlardır.

Bir yüzbaşı ve iki çavuşun riyaseti altında olarak büyük bir sarp eşkıya çetesi hududı tecavüzle Makedonya'ya dâhil olmuştur.

Bu çetenin de maksadı Bulgarlar tarafından öldürülen ruhban ile köylülerin intikamını almak imiş zabıta bu haberi alınca eşkıyanın ta'kibine şıtab etmiştir.

Hudayda'dan gelen hususi bir mektubdan muktesebdir.

Yemen'in hali gitdikce facialı bir şekil alıyor. Müşir Rıza Paşa yedi bin asker ile Sana'nın imdadına giderken imam fırkasıyla çarpışarak bozulmuş ve üç bin beşyüz kişi şehid veya esir olmuştur. Sana'ya götürmekde olduğu zahayir ve mühimmatı dahi Arablar zabt eylemişler. Rıza Paşa Yemen'in isyanının teskini için altmış tabur asker gönderilmesini hem de Suriye taburları asilere iltica ve iltihak etmekde olduğundan Arnavud ve Türk efradı izamını İstanbul'a bildirdi. Virud eden askerin halini hiç sormayınız hepsi yalın ayak başı çıplak. Ellerinden tüfenk ile

bellerine bir iple bağladıkları süngüden gayrı askerliğe dalalet edecek bir alamet-i resmîyeleri yok, biçarelerin ikamet için çadırları dahi olduğundan açıkda hummadan kırılıb turuyorlar, bunlara bir avuç pirinc bile verilmeyerek gemi anbarlarında küflennüb kurdlanmış olan kurı peksimed ile harbe sevk idiliyor. Hem çıplak hem aç askerden tabi bir hizmet beklenemez. İstanbuldan varid olan top ve mühimmat-ı saire ise hadide sahilinde kumlar üzerinde yanub turuyor. Çünkü nakl için hayvanat bulunamıyor. Zabitlerin sefalet ve parasızlık canlarına değmiş. Bekâr olanları fırsat düşünce derhal imam tarafına kaçarak kemal-i memmuniyetle arz-ı hizmet eyliyorlar. İmam kendilerine yevmiye yarım riyal tesviye ve i'ta idiyor. Hala imamın hizmetinden yirmiden ziyade topcı, piyade ve süvari Osmanlı zabitleri bulunduğu muhakkaktır. Ve bu hal böyle giderse mikdarı git gide artacak bütün yedinci ordu imam tarafına geçüb devlete karşı gelecektir.

5 Mayıs 1905 Numara 79 Sayfa 2

Biri Alman diğeri Fransızlarla olan iki istikraz mukavelenamesinin imzalanmasına dair Bâb-ı Âlî'ye tebliğ olunan iki iradenin şimdiye kadar vaki olan müzakeratı hitama erdirerek her iki tarafı da memnun etmiştir. Almanlar, istikrazı taahhüd etdikleri 60 milyon Frankın istifaya teminat-ı kaviye olmakdan maada bu (itibarı) meblağ-ı müstakriz Almanyaya siparişi meşrut olan mühimmat-ı harbiye (90 batarya top) ile Alman sanayii tarafından bali olunacaktır.

11 Mayıs 1905 Numara 80 Sayfa 2

(Tiribona) Gazetesi diyorki İtalya Hariciye Nazırı Mösyö Titoni Girid'in şu aralık Yunanistan'a ilhakı adimülümkan olduğuna ve bu kararın ceziredeki heyecanın teskini meselesine ilaveten Prens Jorj'u tebliği hakkında İngiltere, Fransa Rusya sefirleriyle hem efkârdır. Bu karar bir beyanname suretinde gerek düvel-i muazzama ve gerek Girid'e (Siriso) daki hükümet-i muvakkataya verilmek üzere Prens Jorj'u tebliğ olunacaktır.

Girid'de bulunan düvel-i hamiye askeri kumandanı cezirenin ötesinde rezk edilen Yunan bayraklarını ref ile yerlerine Girid sancaklarını ikame etmiştir.

Atina'dan Avrupa gazetelerine yazıldığına göre Filibe'de birkaç Rum tüccarının mağazaları yağma edildiği ve bu hale sebep de Zagoriçe vakası üzerine

neşriyat-ı kazibede bulunan Bulgar gazetelerinin mihrakına bendleri olduğu söyleniyor.

Bu kadar acayib bir havadise tesadüf etmemişdik Girid'in Yunanistan'a ilhakı Sırbeye menafini ihlal edermiş bunun izahı da şöyledir: Girid'in Yunanistan'a ilhakı Bulgarların Makedonya'daki mütalebetini tezyid edeceğinden bu hal Sırp menafine tokunurmuş. Hâlbuki diğer cihetden Sırp, Bulgar, Karadağ arasına bir ittifak- hafi akdine dair şayia devran ediyor. İcabı takdirinde, Sırp'ın Bulgarlarla menafilere dokunmaksızın nasıl ittifaka meyyal bulunuyor Sırpca bir istikraz akdi zımında maliye nazırı Paris'e azimet etmiştir.

Son aldığımız haberlere göre İngiltere devleti Kuveyt'i işgal-i askeri altına almıştır.

18 Mayıs 1905 Numara 81 Sayfa 2

Bulgaristan'dan Boğdansa cihetlerine dâhil olan yeni bir çete memleketi tanımayan Bulgarlardan mürekkebe olduğundan "Dayavayov" köyüne geldikleri vakit gayet mutaassıb olan köylülerden dalalet istediler, Berikiler kendilerini tanımadıklarından icra-i muavenetden imtina' ve hatta çeteyi rum zannıyla bulundukları "forka" ormanını zabıtaya ihbar etdiler. Çete üzerine gönderilen bir bölük mağara dâhilinde emaretin elbise-i askeriyesini libas ve elinden yaralanmış bir askere tesadüf etdi. Sabıkası üzerine harit veya ölüm gelmeleri yazılmış olduğu gibi yanında 235 fişenkle bir manlihir tüfengi ve bir de bomba mevcud idi. mecruh askeri görünce her şeyi itiraf deçeğini vaad ile yarasının tedavi olunmasını söyledi ve şu nakliyatda bulundu. Komite ve Bulgarlar Rum eşkiyasının zuhurundan ve husussıyla çetesi emaretin zengin familyaları evladından mürekkebe olan Apostoli'nin katlinden sonra pek korkdular Bulgarlar alan yeni çeteler teşkilinden farig olamıyorlar. Mecruh "Riyo" da teşkil iden bir çetenin efradından idi kendilerinin Bulgaristan'dan beriye geçmelerini Bulgar memurini teshil etmiştir. Lakin bu cemaat memleketi tanımadıklarından birçok zaman köylülere emniyet gösteremeksizin ötede beride dolaşdı. Nisanın yirmi ikinci gecesı biri " Sandanski" diğeri "Sutuyanof" riyasetlerinde olan iki çete "Çarniçiçe" karyesine yanaşmış ve askerle olan müsademelerinde 7 kişi telefât vermişlerdir.

İtalya Hariciye Nazırı Mösyö "Titoni" ile Avusturya hariciye nazırı Kont "Golohovski" nin geçen hafta yazmış olduğumuz (Venedik) mülakatları neticesi olarak malumat-ı atiyeye destres oluyoruz. İcabı halinde Rumili'de Rus ve Avusturya me'mur-ı mahsuslarının müddet-i mebusiyetleri temdid ve teftiş-i maliye programı dahi İngiltere tarafından tesvi^olunacağı gibi oralarda bu husus için Fransa ve İtalya'nın da komiserleri bulunacaktı.

Girid vukuatı bir İngiliz asker bölüğü Hanya hükümet-i dairesi üzerine rezk edilen Yunan bayrağını ikame ile yerine Girid sancağını ikame etmiştir. Ahali sukunettedir. Resmuda'da bir Yunan bayrağı yerine Girid'inki ikame olunmuştur.

Üç mayıs sabahında Hanya mebani-i umumiye üzerine rezk edilmiş olan Yunan bandıraları kaldırılarak yerlerine Girid'inki ikame olunmuştur. Aynı icraat Kandiye'de de vaki olmuştur. Öyleden sonra Kandiye'de büyük bir ictima vaki olmuştur. Mebus Papayanakis tarafından bir nutuk irad olunarak Girid Hristiyanlarının mutalibini tervic zımında düvel-i hamiye konsolosları nezdinde bir nümayiş icrası teşvik olunmuş ve müteakiben nümayişciler önlerinden Yunan sancağı olduğu halde konsoloshanelere kadar gidüb gelmişler ve ictima etdikleri meydanda ikinci bir karar ile mebusan azasının (Sirisov) heyet-i ihtilaliyesiyle müttehiden çalışmasını taht-ı karara almışlardır. Mamafih ahali düvel-i hamiye asakirine hürmetle sakine yaşamaktadırlar.

Düvel-i Hamiye Girid'de mevcut olan asakir-i muaveneyi temin-i asayişe kâfi görmeyerek tezyid mikdarına gidileceği bildiriliyor.

25 Mayıs 1905 Numara 82 Sayfa 2

1901 senesine aid olarak Bank-ı Osmanî ile hükümet beyinde karargir olub tahvilatı meydan-ı tedavüle çıkmamış olan 120 milyon franklık bir istikrazın be defa tecdiden akdiyle bir kısmının Yemen ihtilalini teskine sarf idileceği söyleniyor.

Sana muhasarası resmen te'yid etdi, asakir-i muhafaza ile memurinin çekilmesine müsaid olunmuştur. Araban 30 top ile 20. 000 tüfenk ve mühimmat müsadere etmişler. Prevezeden sekiz tabur hadide'ye vasıl olmuştur. Rıza Paşa'nın yerine Müşir Feyzi Paşa tayin olunmuştur.

Siroza tabi Urfanu kasabasına bahren yanaşan 150 kişilik bir Rum çetesiyle asker beyninde vaki olan müsademe neticesinde çete efradı firar etmişlerdir.

Sayfa 3

Vergilerin cibayeti ayrıca tayin olunacak üç müfettişin taht-ı nezaretinde cereyan edecek olan Rumili vilayetleri bûdcesinin derece-i ahirede tasdik ve tasvii İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya devletlerinin Rusya-Avusturya memur-ı mahsusları maiyetine verilecek azalarından mürekkeb bir meclis beynelmilele havalesini taleb zımnında düvel-i muazzama tarafından Bâb-ı Âlî'ye bir nota tebliğ olunmuştur.

Girid'de bulunan Düvel-i Hamiye Konsolosları bir beyanname neşr ile cezire ahalisini terk-i silaha davet etmiş ve her ne kadar devletler Girid'in Yunanistan'a ilhakına katiyen tarafdâr değillerse de Girid'liler lehine ıslahat-ı maliye ve idareye müteallik bazı icraatda bulunacağı bildirilmiştir.

1 Haziran 1905 Numara 83 Sayfa 2

Avrupa gazeteleri Girid'de komiser-i âli Prens Jorju'n bir ifadesini yazıyorlar. Güya prensin efkârınca Girid meselesinin halline Avrupa devletlerinin cezire-i ahali-i Hristiyanıyesinin reyine müracaatla bunun Yunanistan'a ilhakından başka çare yokmuş.

Sayfa 3

(Stefanya) da askerin takibinden kaçarak kurtulan bir makedonya Rum çetesi Selanik'e yirmi kilometre mesafede kâin (Livaric) kurbunda görüldüğü haber alınmağla gönderilen kuvve-i zabıta ile kırk sekiz saat devam eden mücadelede yirmi beş eşkıya telef ve dört danesi esir edilmiştir. Eşkîyanın mütebakisi yakında bulunan bir manastıra iltica etmekle asker tarafından muhasara edilmiştir.

Manastırda bir Bulgar'ın hanesinde ihbar edilen dinamitin patlamasıyla iki kişinin ölmesine sebep olmuştur. Zabıta tarafından daha başka dört bomba keşf olunmuştur. Demekki daha hareket-i şakavetkarane (Sabah)ın iddia ettiği vechle sönmemiştir.

8 Haziran 1905 Numara 84 Sayfa 2

Acınmaz mı? Bu kere Yemen'e asker sevkine destres olduğumuz bir habere nazaran mesela dördüncü orduya merbut bir tabur askerin sevk şü vechle oluyor: sevk olunacak asker dördüncü ordunun her neresinde bulunursa bulunsun evela bittabi karadan Trabzon'a gönderilerek oradan Samsun'a kadar vapurla sevk olunuyor bundan sonra Samsun'dan Ankara'ya kadar (ki ne kadar mesafe olduğu erbabına malumdur.) Yürüyerek gelindikden sonra Eskişehir'e kadar şimendüfere veriliyor. Sonra oradan bir müddet yürüyerek kasaba hattıyla İzmir'e geliyorlarmış ve fakat sevkıyat bununla kalmaz İzmir'den askeri hamil olan vapur anları Yafa önünde bir kere daha karaya çıkarak Şam'da Hicaz şimendüferine irkab ve oradan Maan'a sevk olunuyor. Tabi Maan hattı bir kaç kilometroda hitam bulduğundan oradan asker Akabe'ye kadar yine karadan sevk olundukdan sonra Yemen'de Hadide sahiline çıkarılıyor!...

Bu halin vuku'ı ise hükümetin kanal kanal parasını vermekden kurtulması mülahazasına binaen olduğunu düşünmekle beraber acaba asker doğrudan doğru Trabzon'dan idare-i mahsusa vapurlarıyla alınarak hiç hiç olmazsa Yafa'ya kadar denizden sevk olunamaz mı? Elhasıl bu garib sevkıyatdaki hikmet hükümet bir dürlü izah olunamaz lakin o biçare askerlerimize acınmaz mı?

22 Haziran 1905 Numara 86 Sayfa 3

Siroz Sancağı civarında asayiş pek muhtelldir. Yetmiş azadan mürekkeb olarak Sendanigi civarında dolaşan Bulgar eşkıyasını takib eden üç Rum Makedonya çetesi görülmüşdür. Kuvve-i zabıta bu çeteleri süratle takib ediyor. Haber alındığına göre daha diğer Rum-Makedonya komiteleri (Urfanov) körfezine yanaşmak üzeredirler.

Rusya Sefiri Bâb-ı Âlî'nin nazar-ı dikkatini Üsküb'de hükümferma olan hilaf marz ahval üzerine celb ederek Arnavudların itaatsizliğini dermeyan etmiştir.

Vilayet-i Selase jandarma reisi Jorji Paşa İstanbul'da bulunarak vaki' olan bazı teklifatının kabul olunamamasından dolayı istifasını vermek istemiştir. Hünkâr Jorji Paşanın istifasını geri alması arzusunu beyan ile mişarünileyha marsa iftihar madalyası tevcih olunmuşdur.

29 Haziran 1905 Numara 87 Sayfa 3

Yemen ihtilalcileriyle vaki' olan müzakerat henüz hitama ermemiştir.

Müşir Rıza Paşa Medine taburlarının kumandasını Bekir Sıdkı Paşa havale ederek Hadideye muvasalat etmiştir.

Dördüncü ordu redif taburlarıyla Arnavud askeri Yemen'e sevk olunmakdan imtina etmişler imiş.

Avusturya Devleti'nin dersaadet Sefiri Baron Dukalis Bâb-ı Âliden Arnavudluk'da bulunan yerli Katoliklerin Avusturya hükümeti tarafından resmen himaye olunduğunun tanınmasını talep etmiştir.

Haziran Rumi tarihiyle Hanya'de yazılıyor: Hala cemiyet isyanının takibine gidilmemiş olduğundan fevkalade şımarıkca şımarıyor! Düvel-i hamîye askerlerine bile meydan okumağa başladı. Şehr-i cari-i Ruminin dördünde cemiyet isyanının bir müfrezesi İsfakiye sancağında merkezi bulunan Vamos karyesine giderek jandarmaları tard etmeğe ve kurşun endahaniyle korkutmağa başlamış olduğundan jandarmalar dahi mukabeleyi mecbur olub erbab-ı isyandan ve Apokron kazasına muzaf İstilyo karyesi ahalisinden Venetaki ile yine kaza-ı mezkûre merbut Alikambos karyesinden Emanuil Yalivos namındaki eşkıyayı katl etmişlerdi. Bunun üzerine karagolhane erbab-ı kıyam tarafından taht-ı muhasaraya alındı. Güya mezkûr karagolhaneyi kurtarmak ve kuvvetlendirmek üzere Apokron kazasının sahilinde kâin Kalyovas karyesine bir İngiliz müfrezesi çıkmış bulunduğu haber almış bulunan cemiyet-i isyaniye eğer İngiliz müfrezesi Vamosdaki mahsur jandarmaları almak üzere giderse müsade ve eğer jandarmalarla kuvvetülzuhur olmak maksadıyla muvasalat ederse men' edeceğini İngilizmüfrezesine ihbar etmiş olduğundan müfreze kalyovas'da kaldı.

Sayfa 4

Şehr-i cari-i Ruminin altısında dahi Hanya şehrinden Girid jandarmalarıyla muhtelit olarak bir Fransız müfrezesi çıkub Aplatanya karyesine azimet etmiş ve içeriye toğrı ilerülemekte işitmiş ise de erbab-ı isyan tarafından havaya toğrı makam-ı tahdidde birkaç al tüfenk endah edilmiş olduğundan müfreze turmağa mecbur oldu. Bade müfreze zabiti beyaz şapkasını sulh bayrağı yerine çekerek ve bir

bastona takarak usatın yanına sokulub ne sebebe mebni havaya toğrı askerin ayakları önüne kurşun atarak icra-i tehdidat etmiş olduklarını usata sorduğunda Fransız müfrezesi nezdinde Girid jandarması bulunmadığı halde cezirenin istediğı cihetine toğrı devr ve seyahat idebileceğini ve fakat Girid jandarmaları ile beraber keşt-ü gūzar etmeğe cesaret iderse kurşun ile men' ideceklerini erbab-ı kıyam bilaperva ve cevaben zabıt mumaileyha ifade etmişlerdir. Bunun üzerine müfreze-i mezkure Apatanya'da kalmağa mecbur oldu. Geçenlerde resmu sancağına tabi Milidon karyesinde Rus askeri müfrezesi usata silah ile mukabele ederek üç kiři cerh ve bu üç mecruhdan birini elde etmiş ise de düvel-i sitte vekilleri ve cemiyet-i isyaniye meyanında dedikoduyu muceb olmuş bulunduğundan tahkik-i madde zımnında Avusturya ile Rus konsolosları Resmu'ya azimet etmişler idi. Netice-i tahkikatda erbab-ı isyan tarafından beray ihafe Rus müfrezesine bir kurşun endaht edilmiş ve tasdiken Rus zabitinin kılıcına isabet etmiş olmağla zabıt mumaileyha erbab-ı isyana kurşun endaht etdirmeğe mecbur olmuş bulunduğu tahkik etmiştir.

Bundan üç dört gün akdem dahi Hanya kazasına tabi' Girtomaza karyesindeki biçilmiş ekinleri görmek üzere bir kaç İslam oraya gitmiş idi akşamüstü Hanya şehrine avdet ederken Hristiyanlar tarafından beray ihafe üzerlerine birkaç tüfenk endaht olundu. Hristiyanların maksadı aşıkâr olub i'tayı izahata hacet yokdur zan ederim. Bundan dört gün akdem dahi Hanya kazasına tabi Çıkalaria- Çömlekci-karyesinde kâin Durud oğlu Ahmed Ağa'nın hanesine leylen bazı eşhas mechule-i Hristiyanıye tarafından ateş virilüb ihrak edilmiştir. Mirur eden şehir-i Mayıs-ı Ruminin otuz birinde de İtalya devletinin Girid konsolosu Mösyö Nekri yazıhanesinde iştigal ederken bagteten sekte-i kalbiyeye uğrayub terk-i hayat etmiştir. Memleketimizin ticaretine büyük bir turgunluk geldi fıkra-i tüccarlar beş para toplayamaz oldular amale ve fıkra takımı müdhiş bir açlık ve zaruret altında eziliyor.

9 Haziran Bu günlerde cezire ahvali kesb-i dehşet ve vehamet etdikce ediyor. Usat günden güne kemal-i keremi ile tekessür etmektedir. Cezire abluka altına alınmamış bulunduğundan her gün kaiklarla Yunanistan'dan hesabsız ıslaha celb ediliyor. Usatın merkez isyanı olan "Seriso"da "martini" tüfenkle danesi yirmi

frankadır. Cezirenin merakez-i dâhiliyesinin kâffesinden yerli jandarması usat tarafından cebren tard edilmiştir. Apkoron Kazası'nın merkezi olan Vamos Karyesi'ndeki altmış jandarma neferi dört gün evel usat tarafından muhasara edilmekde idi. İki günden ziyade devam etmiş olan müsademe-i şedidede usatdan iki kişikatlı olunduktan sonra dün akşam jandarma efradından kırk kişi ricata mecbur ve mütebaki yirmi kişi usata iltihak etdikden sonra bütün Apokoron Kazası'yla merkez kaza olan Vamos Karyesi asiler tarafından işgal edilmiştir.

6 Temmuz 1905 Numara 88 Sayfa 2

Girid'den yazılıyor: Girid'de düvel-i hamiye konsoloslarından mürekkebe bir meclis huzurunda Girid hal-i hazırının bir suret-i tesviyeye iktiran etdirilmesini tezekkür ve istişare zımnında meclis-i mezkûra davet olunan müsteşarlardan dâhiliye müsteşarı ile reis-i meclis Havrat efendi arasında cereyan eden muhaverede müsteşar hiç olmazsa Girid'in Rumili-i şarki veya Bosna Hersek gibi bir idareye nail edilmesi lüzumı beyan etmesi ve böyle olmadığı takdirde Girid idare-i hazırı heyetinin dahi ihtilalcilere iltihak edeceği ima olunması üzerine: Konsolos: Bu dahi hiç bir vakit tecviz olunamayacaktır. Bunların kâffesini fahametlü Prens Corci dahi düvel-i muazzamaya vaktiyle takdim etmiş bulunduğu muhtıralar ve istirhamnameler ile aramış ise de kabul edilmemişlerdir, red olunmuşlardır. Çünkü Prens'in bu mutalibi Avrupa idame etmek istediği hal-i hazırın tebdilini istilzam ve davet etmektedir. Şimdi ne yapılmak lazım geldiğini ifade ediniz.

Müsteşar: Şimdi biz dahi ne yapmağımız lazım geleceğini siz de bize arz ediniz. Velhasıl düvel-i muazzamanın son beyannamesiyle Girid Hristiyanlarına karşı bir nişane-i hüsn-ü teveccüh olacağı beyan kalınmış olan maliye ve idare hakkındaki ıslahat ve müsadaatının neden ibaret bulunacaklarını bize beyan ediniz.

Konsolos: Sarf-ı ıslahat-ı dâhiliye demek isteriz. Düvel-i muazzama hal-i hazırın hiç bir tebdilini arzu etmiyorlar. Vaad olunmuş ıslahat dahi dâhili olub hiçbir vakit siyasi olamayacaktır. Müsteşar: Öyle ise düvel-i muazzama bize yeni bir nişane-i hüsn-ü teveccüh olmak üzere ihsan edeceklerine söz verdikleri ıslahat-ı maliye ve mülkiye bize ifade buyurduğunuz gibi eğer mücerred ıslahat-ı dâhiliyeyi murad etmişler ise bize cedid bir numune-i hüsn-ü teveccüh ve müsaade ibraz

etmemiş olduklarından azim bir hatada bulunduklarına adab ve ihtiram dairesinde itiraz edebilmek üzere bize müsaade buyurmanızı temenni ederiz. Çünkü bu ıslahat-ı dâhiliye kendi kendimize ya meclis-i umumiye de taknin veyahud millet meclisi vasıtasıyla

Sayfa 3

cezirenin nizam-ı esasiyesinden bazı kısımlarının tebdil ve tadili suretiyle dahi icra edebilmeğe hakkımız vardır nizam-ı salahiyetdarımız. Fakat Avrupa şu son tebşiriyle şayed beynelmilel muahedeleri ve ahval-i saire Girid Hıristiyanlarının arzu-i millilerini ilhak ile tervice mani' ise hiç olmaz ise Girid sukkanasına bir nişane-i hüsn-ü teveccüh olmak üzere düvel-i muazzama tarafından bahs edileceği vaad buyurulmuş olan ıslahat-ı ilhaka bir dereceye kadar yanaşdırıcı bulunacağına Girid ahali intizar etmekte ve ümidleri kanadlanmakda idi ol takdirde ahali asude olub artık katiyen Yunanistan ile nail-i iltihak olabilmek üzere daha münasib bir fırsata düpedüz intizar olacak idi. Fakat şimdi Avrupa'nın Giridlilere bir alamet-i müddet ve tarziye olmak üzere ihsan buyurulmuş olan müsadaatının hal-i hazır idaresi dairesinde sarf ıslahat-ı dâhiliyeye münhasır bulunduklarını ahali birinci defa olmak üzere haber alacağında cezireyi muhakkak olarak sur-ı muhtelif ile tahrib edecek olan hal-i hazır ihtira' iden Avrupa'nın şu son notasıyla Avrupa bu nota ile etmiş bulunduğu hatayı azimi tashih etmedikce ahali rahat olamaz.

Konsolos: Karar-u meramımızı icraya kıyam edeceğimizde ne yapabiliyorsunuz? Müsteşar: Evel zaman Avrupa'nın karşusuna turmamızla iade-i asayiş ve teskin-i tugyan ve ıslahamızı zabt idilebilmek üzere asakir ve fire getürmeğe ve birçok masarif-i ihtiyar etmeğe Avrupa'yı icbar ideceğiz fakat evel vakit dahi şimdiki halde müşahade olunmakda bulunduğu gibi iade-i asayiş ve teslim-i silah idilmek meselesi dahi bulunacaktır. Bu gün ahalide onda iki silah bulunduğunu Avrupa görüyorsa da kendisince malum esbabdan tolayı iade-i emniyet ile müsadere-i ıslahiyeye cesaret edemiyor. Ya ahali onda sekiz silâh altında bulunacakları vakit Avrupa iade-i emniyet ile müsadere-i ıslahiyeye cesaret edeceğine inanılmaz.

Konsolos: Fakat teşkil edeceğiniz devair hükümeti idare edebilmek üzere lazım gelen varidatı nerede bulacaksınız? Müsteşar: Büyük şeylere ihtiyac yoktur. Çünkü orada en az para ile iâşe-i nefis olunabiliyor. Devair hükümet dahi yalnız mesarif-i mübremesini istihsal ve tedarik idetmek üzere ifa-i vazife edecektir. Çünkü herbir Girid'li vatanperver olub en az paraya kani olmakda ve iş görmekde bulunduğu gibi varını yoğunı dahi vatan uğrunda feda ider. Seriso'da geliri misal ve isabet makamında gösterebilirim. Konsolos: Fakat en çoğı bunlar yalnız mevsim-i şitaya kadar tab avar mukavemet labilürler.

Müsteşar. Büyük bir hatada bulunuyorsunuz. Konsolos efendiler hem mevsim-i şitaya ve hem de gelecek sayfe kadar dahi mukavemet idebileceklerdir. Bunlardan herbiri kendisine bir pare kalıncaya kadar sarf etmekden geri turmayacağı gibi evelde her ne sarf iderler idise şimdi yine anı sarf edeceklerdir. Bundan başka şehirle kasabat ve kara sukkanesi bunlara civanmerdane ve gayrı mesakine muavenet etmişler ve ideceklerdir.

Konsolos: En sonunda düvel-i muazzama her ne suretle olur ise olsun ihtilalinizin basdırılmasına koyulacaklarını piş-i nazar-ı mütalaaya alub ana göre tavanmanız lazımgelür. Müsteşar: Rica ederim konsolos efendi ne yapalım. Konsolos: Islahat-ı dâhiliyeyi icra etmek üzere Tirisova'da gelirle müşavere ve hal-i hazırı tokunmaz ve tebdil etmeniz ıslahat-ı dâhiliye dermeyan ediniz. Müsteşar: Fakat bununla memleketin rahat oturması kabil değildir. Buna isga olunamaz Serisova'da gelir dahi son muhtıralarıyla en son nokta-i kararları Girid idare-i hazırasının Rumili-i şarki idaresine tebdil edilmesini arayub beyan etmekden ibaret idi. Konsolos: Bunlardan hiçbirisi olamayacaktır yalnız kâffeniz birlikde müşavere tefekkür, yalnız ıslahat-ı dâhiliye icra edesiz de asûde nişin olunuz. Müsteşar: Kabul değildir hem de artık bu dürlü tensikat ve ıslahata sarf-ı kelim idilmek sarf olunan emeğe değmez. Ol esnada müşavere ve muhavere hitampezir olmuş olmağla diğer üç konsoloslardan biri irad-ı nokta başlayarak bir suret-i latifekarane ile teskin-i ihtilal ve iade-i asayiş için diğer bir vasıta-i kahra teklif etmiş ise de vasıta-i mezkure latifekarane ve muharrirlik vezaiifi haricinden bulunmuş olduğu güzelce anlaşıldığından dercinden sarf-ı nazar oldu.

Vasıta-i mezkure şaka tarifiyle teklif olunmayub bu terhatı bu küstahlığı istima etmekde bulunan konsolos efendilerden Rus konsolosu tehevür ederek suret-i cediye ve makam-ı tahdidde teklif etmiş idi didiki zalim olan Türkleri tard idüb sizi kurtardık. Şayed velinimetleriniz olan düvel-i muazzamanın sözlerine kulak asmadığınız halde iade-i emniyet ve inzibat ve sizi katliam etmek üzere hala Girid'de hâkimiyeti baki bulunan Hükümet-i Osmaniye'yi cezireye tekrar davet edeceğiz. Girid islamları seyirci gibi turub çalışmakta ve defî istibdada çalışanlara muavenet etmekde bulunduklarından ihtilal-i hazırdan elde edilecek olan hürriyet ve imtiyazatdan mahrum edileceklerini Hristiyan ve tindaşlarımız söyleyüb turuyorlar.

17 Haziran Rumî tarihiyle Girid'den yazılıyor: Bu akşam kal'a kapudaki karagolhane altında ikamet eden nalband Hasan Kaçgaraki Hristiyan bulunan şerikleri tarafından kuzu gibi zibh idilmiştir. Mütecasirler derhal firar etmişlerdir Girid hükümeti katilleri derdest etmek üzere çalışacağına kabahat-ı maktule isnad idiyor güya merhum Hasan ahlaksız imiş! Artık vay halimize.

29 Haziran tarihiyle yine Girid'den yazılıyor: Bu sabah şehrimiz dâhilinde biçare bir İslam dükkânında uykuda iken dükkâna zorla girmiş olan birkaç Hristiyan kendisini şehid etmişlerdir.

Osmanlı istikraz tahvilatı her biri 500 frank kıymet itibariyeye malik olarak 241.210 hassadan mürekkeb olan istikraz-ı cedid senedatı 385 frank fiyatla mevki tedavüle konmak takarrür etmiştir. Bidayeten 50 frank ve mütebakisi vadeli olmak üzere 385 frank 28-30 Haziran tarafında tesviye olunabilecektir. Esham sahibleri inkıza-i vadede bu küsur 385 frankın te'diyesine aid olmak üzere 185 frankı 28 den 30 Hazirana kadar ve 200 frankı en nihayet önümüzdeki Ağustos'un onuna kadar te'hir idebiliyorlar. Esham faizleri 20 frankdan ibaret olarak nısf olmak üzere her kanun-ı sani ve Haziran efrenci on beşinde te'diye olunacaktır. Bu tahvilat gerek rayicinin aşağı bulunarak satın alınmak ve gerek fiyatın fazla olmasıyla beraber senevî keşide ile en nihayet 56 senede imha idilecektir.

13 Temmuz 1905 Numara 89 Sayfa 2

Girid'in İzzeddin Habishanesi'nden müteaddid imzalı aldığımız bu varakada bir takım Girid'li Müslüman'ların vukuat-ı maziyyeden beri mevkuf bulunarak aynı

falde müşterek olan Hristiyanlar hakkında afv-ı umumi ısdar olunduğu halde öteki biçarelerin alan mevkufen alıkonmakda bulunduğibildirilmiş ve hakikat halin neden ibaret olduğu Girid muhabir-i mahsusumuzdan sorulmuşdu cevaben aldığımız varaka-i hususiyede deniyorki: Hakikaten mahkûmun mezkure müstehak afv ise de İslam bulundukları için sebilleri ihla olunmuyor. Bu biçareler prence, Yunan kralı ile zevcesi Olga'ya Girid'deki düvel-i sitte konsoloslarına ve geçenlerde Girid'e gelmiş olan İngiltere Kralı Edvard'ın biraderine istirhamnameler takdim etmişlerse de bir faide görülememiştir. Bundan dokuz ay mukaddemde Dersâadete müracaat etdiler hariicye nazırır işi karışdırdı ve sefaretlere beyan-ı keyfiyet edilmişse de arkası ciddiyet ve hulûs niyet ile takib edilmeyerek meskutane bırakıldı. Yunan cerideleri bu mesele hakkında bir şey neşr etmezler çünkü asıl canı bunlardır. Perns (Jorj) Girid'den kaçub yerine Avrupa'lı başka bir prens gelirse mevkufunun sebilleri tahliye olunmak muhtemeldir. Prens Girid'e geldiğinde İslamları Hristiyan edebileceğini kaviyen me'mul etmişti. Hatta despot Diyonisyo marifetiyle Hamid Bey zade Mehmed Bey'e büyük bir davetname göndermişti. Bu davetnamenin Türkcesi Girid hailelerinde mündericidir. Prens efkârınca Girid'de Hristiyanlarla İslamlar hem cins oldukları halde berikilerin Hristiyanlığı kabul etmemeleri kendilerinin cezireden tardını icab edermiş! Zaten İstanbul prensin perverde ettiği bu efkâr-ı hainaneye yardım ider yolları devam ederek İslamlar'ın dâhiliye mücerretlerini teşvik etmekden hali kalmıyor. Bu müsadeli ahval karşısında prens cezirede Türkce gazetelerin neşrini hilaf-ı nizam men' etdikden maada İstanbul'dan Girid'e matbaa hurufunun celbini men' ediyor. Girid İslamları Türkce bilmedikleri için bir kaç sene tarafında Girid'de Osmanlılıktan eser kalmayacağını Kemal-i esefle arz iderim. Hristiyan muallimlerle muallimelerin yedd-i terbiyelerine teslim olunan etfal-i Müslimin dahi tenassur idecekleri şübhesizdir. Hicret bu günlerde bir dereceye kadar münkatı olmuşdur. İzmir'e gidenlere muavenet edilmemiş oldukdan maada rüşvet alabilmek üzere tevkif olunmak işkence altına alınmak ve "bak şu sünnetli gâvurlara; Girid'de asakir-i Osmaniye varken İzmir'e gelürler ve Yunan pasaportları taşıyorlar!" Hata bile kabul olunmak gibi muameleye duçar olduklarından azar azar avdet ediyorlar.

Fakat içlerinden pekçoğı hicret ederken mallarını yok bahasına satmış olduklarından dilenmeye başlamışlardır. Gel şimdi bunları görünüzde kahr olmayınız?

Hükümet İngiltere'ye isnad ettiği Yemen iğtişasından dolayı dersaadet İngiltere sefir Sir Avkonur tarafından Bâb-ı Âlî'ye şiddetli bir nümayiş icra edilmiştir.

Avusturya Sefiri altı sefaret namına Bâb-ı Âlî'ye bir nota vererek vilayet-i selasede tatbiki talep olunan usul-ı teftiş-i maliyenin kabulüne ısrar etmiştir.

Rusya ve Avusturya sefirleri (Pizren) de Sırlar hakkında icra olunan katliamdan dolayı şikâyet etmişlerdir.

Asir sancağında Arablar isyan iderek (Konağda) ile münasebet münkati olmuştur. Hadide ve İstanbul'dan imdad için müsaraat olunuyor.

Makedonya Havadisleri Menelekden birbuçuk saat mesafede kuvve-i zabıta ile (Zantaski) çetesi meyanında vaki' olan müsademede çete tarafından henüz teslih edildiğı anlaşılan dört köylü katl olunmuştur. (Zantaski) Yalnız icra-i şahkavetle kalmayub Makedonya ihtilal komitesi namına bu gibi safdil köylüleri de teşvik etmeye uğraşiyor. Bu vechle komite namına bin lira vermesi için menalın muteberanından (Vançi) namında bir Rum'a gönderdiği mektub ile geçmeğe gerek mersavaliye ve gerek anın korkudan hafiyen gelüb danışdığı menalın komitesi müdirlerinden kocabaşılar tevkif olunmuşlardır.

(Petrici) kazasında 26 bulgar eşkıyası bir İslam'ın hidmetinde bulunan iki çobanı mahsa bu işde bulundukları için katl etmişlerdir.

Selanik'den yazıldığına göre Yenice Vardar nahiyesinden İkizler karyesini muhtarı nezdinde dört şakinin saklandığını haber aldığından hanesini muhasara iderek üçünü katl ve birini ağırca yaralamaya muvaffak olmuşlardır. Silahları alındıktan maada altı bomba ile iki yüz mektubu muhtevi bir torba bulunmuştur. Civar köylerine dağıdılması mukarrer olan bu mektublar komiteciler tarafından köylülere, hükümet tarafından icra idilecek tahrir-i nüfus Bulgar unsurunun lehinde olmadıkca icrasına mümanaat etmeleri ihzar olunuyor. Aynı zamanda köylülerin zabıta ile Rum eşkıyası tarafından duçar-ı zarar edildiklerini arzu etmedikleri

takdirde çeteler teşkil etmeleri tavsiye olunarak bunların ittifak ve idaresi de ol havali komitecileri reislerine havale ediliyor.

Selanik'in Nenfuvanis köyünden üç Rum'un yolu üzerine çıkan Bulgar evvela anların ellerini kesdikden sonra gözlerini oyarak itlaf etmişlerdir.

20 Temmuz 1905 Numara 90 Sayfa 2

İstanbul'dan yazılıyor: Birkaç zamandan beri Rumili Vilayeti'nde şakavetin nüks-ü maraz kabilinden arttığı görülüyor. Geçen hafta zarfında gerek Bulgar gerek Rum eşkıyası tarafından birçok cinayat ika' olunmuştur. Teftiş-i mali meselesi en had devresinde bulunuyor gibidir. Malumdurki Bâb-ı Âlî şimdiye kadar devletlerin Makedonya'da teftiş-i mali notasına henüz cevap vermemiştir. Rusya ve Avusturya sefirleri Mösyö (Zinovuyef) ile Baron (Dukalis) şedidülmeal ikinci bir nota tertib etmişlerdir. Mezkûr nota Bâb-ı Âlî'ye tebliğ olunuyor. Bu iki sefir diğer devletler seferasıyla müttehiden Bâb-ı Âlî'den alanen Rusya ve Avusturya tarafından tayin olunacak iki memur ile Makedonya teftiş-i mali usulünün kabulünü taleb ediyorlar.

Bu mesele Makedonya'da bir usul idare-i muhtıra teşkiline doğru müteveccih bulunan usul-i teftiş-i maliyeye fena nazarla bakan hükümeti meşgul bir mevkie koyuyor. Resmi mahafilde Makedonya bütcesinin açığı on beş milyon guruşa iblağ olunuyor bunu hükümet ne ile kapadabilecektir?

Muhakkakdırki akdi tasavvur olunan istikraz-ı dâhiliyeye istinad olunuyor. Evelce yüz elli milyon iken yetmiş beş milyon franga tenzil edilen bu istikraz tahvilatı beşer liraya çıkarılacaktır. Fakat bidayeten gerek payitaht gerek vilayet-i selasede me'mur maaşlarına sarf olunduktan sonra baki kalacak mikdar birkaç senelik bütcede müterakim açığı kapatmaya kifayet idebilecektir?

Hususiyle meblağ-ı mezkûrun bir takım mesarif-i mahalliyede sarf olunacağı nazar-ı itibara alınırsa buna ihtimal verilmez. Bâb-ı Âlî her daimki meşgul bir güzergahda bulunuyor. Şübhesiz Mösyö (Zinovuyef'in notasına doğrudan doğruya cevap verilmeyecekse de Makedonya'da usul-ü teftiş-i maliye müteallik ikinci bir notayı kendisi tertib iderek seferaya tebliğ idecektir.

Hudayda'yı muhasaradan kurtarmak üzere iki kuravözörlerden on üç adedinin bahr-ı ahmere gönderilmesi düşünülmüş idiyse de (Ginaz Potmekin) zırhlısının hali nazar-ı itibara alınarak sarf-ı nazar olunmuştur.

Selanik'den yazıldığına göre (Edrenin) köyünde mahfi oldukları haber verilen beş neferden ibaret bir Bulgar çetesi üzerine gönderilen zabıta eşkiya-i merkumeyi müdafaa etmiş olduklarından bir asker neferin ziya'ına sebep olmuşlardır. Komanu civarında bir Sırp çetesi üzerine zabıta tarafından hücum olunmuştur. Yirmi kadar Sırp mahal-i vakada dört maktul bıraktıktan sonra firar etmişlerdir. Askerden iki kişi maktul olmuş ve bir kaç yaralanmıştır.

(Prasba) kolı civarında altmış şakinin gizlendiği haber alan zabıta o cihete şıtab ettiği sırada Bulgarlar firar etmişlerdir.

Civar köylerini gezerek ahaliyi tebdil-i mezheb için tazyik iden bir Bulgar çetesiyle (Bunarca) kurbunda bir müsademe vaki' olmuşsa da eşkıya firar etmiştir.

Makedonya Rus heyet-i askeriyesi reisi ceneral (Çostak) ın emri üzerine muhtelif mevaki'de bulunan piyade jandarma neferatı kışlarına davet olunarak yerlerine nizamiye askeri ikame olunmuştur. Bu tagyirin sebebi mechuldür.

Hala devam eden bir şaiyaya göre iki büyük Bulgar çetesi hududu tecavüz ederek Selanik ile Üsküb beynindeki hat üzerindeki köprüleri tahrib edeceklerdir.

Girid'de bulunan Düvel-i Hamiye vekilleri eşkıyayı son defa terk-i silaha davet etmek üzere yeni bir beyanname neşr edeceklerdir.

Geçen hafta Bulgar komitecileri Selanik'den dört saat mesafede kain Rum (Sen Jan Paptisit) Manastırına girerek ihrak etmişlerdir. Mezkûr Manastır kurun vasıtan kalma bir bina olarak hasarat iki bin lira tahmin olunuyor.

Hanya fi 22 Haziran seneti 321 Salna kazasına tabi' Milvanas karyesinde sakin iksarbort oğlu Ali'yi Damvalı namındaki Hristiyan Katl etmiştir. Şehr-i hal-i Ruminin on yedisinde nezdinde bir cebel topı bulunduğu halde bir bölük Rus askeri Berren Palatanya karyesine sevk edilmiş bulunduğu gibi şayet usat karşı tururlar ise müdafaa etmek üzere Rus harb gemilerinden harabar ve bir Fransız torpidosu dahi bahren karye-i mezkure sevhilinde gönderilmiş idi. Müfreze-i mezkure Paşamu mevki'ne muvasalat eyledikde geri dönmesini ve köy içinden geçmemesini usat

mısren beyan ile icra-i tehdidat etmek istemişler ise de müfreze-i mezkure zabiti asilere bir tezkere irsal bir saat tarafında köyden kaçmazlar ve askere kurşun atarlar ise köyü topa tutarak tahrib edeceğini beyan eder. Bir saat sonra müfreze köye girmeye giderken erbab-ı kıyam tarafından kurşuna diziliyor. Derhal asker ile vapurlar mukabele etmeğe başlamış ve Rus harb gemisi köy içine iki üç gülle endah etmiş bulunduğundan bir kadın ve bir yolcu ile bir çocuk cerh olunmuşlardır. Kadın eser-i cerhden müteessiren vefat etmiştir. Bade usat köyden kaçmağa ve zirve-i cibale sığınmağa mecbur olmuşlardır. Akşama kkadar usata top ve ince ateş ile mukabele olundu tarafından telefata yokdur. Akşamdan sonra Rus askeri bahren Hanya'ya avdet etmiştir. Yevm-i mezkurede dahi Apokron kazasının Kalyovas karyesi sevahilinde birkaç usat görülmüş olmağla oradaki Fransız ve İngiliz gemileri tarafından anlara birkaç gülle endah edilmiştir. Hacı derviş Oğlu Şerif onbaşıyı cerh etmiş olan Nikiforaki katl-i mutemed iken sebili tahliye olundu. Artık Girid Hristiyanlarının İslam vatandaşlarına olan adavetlerini bu tahliye-i sebil maddesi isbat ider. Bir de mesleh asiler görülüyorsa takib olunmak üzere asakir-i işgaliyeye emr verilmiş ve suret-i emr resmen ilan olunmuştur.

Meclis-i umumi azaları komiserlik merkezi olan Hanya'ya gelmeğe başlamışlardır. Meclis-i umumi Girid meselesinin halli için bir suret-i tesviye bulmak ve telif-i beyn için akd ictima edecekmiş.

Cezireyi müdhiş bir zaruret istila etmiş bulunduğundan sırkat-i fazihaları had marufi tecavüz eyledi. Hristiyanlar bile tedarik-i maişet için diyar-ı ahre gitmeğe başlamışlardır. köylerde üç gün ağzına bir lokma ekmek almamış biçare Hristiyanlara tesadüf olunuyor.! Bu fitneyi uyandırmış olan İngiltere uzakdan seyirci gibi bakarak gülüyor.! Rus İngiliz'e rağmen isyanı basdırmak arzu etmiş ve iki üç defa faliyete başlamış ise de İngiliz tarafından men' olunuyor. Ve kâffemiz birlikde asilerin üstüne varub te'dib etmek lazım gelür deniliyor. Girid İslamlarının mahvı için hem hilafgiran hem tarafgiran müttefikdirler. Hala İngiltere Girid'de bir İslam görünceye kadar rahat oturmayaacağı vukuatı cariye ile sabit olmuştur. Elbette İngiliz'in hakkından gelmek üzere bir kuvvet bulunacaktır cenab-ı hak adildir. Girid'in İslamları ayak batırdısıyla varlarını yoklarını bırakır takımından değildirler.

Kâffesi Girid'de feda-ı can etmek fikir kavisindedirler gidenler avdete başlamışlardır.

Resmu'daki Rus askeri kumandanı Miralay Urbanoviç bir müfreze ile beraber Margaritas karyesine giderek asilerle tutuşduğu bittelgraf işar olunuyor. Bu müsademenin tafsilatıyla neticesi bade arz olunacaktır.

Hanya 27 Haziran seneti 321 İş fenalaşdı ilhakdan katı' ümid etmiş olan tarafgiran ile hilafgiran kazalarda müteferrik bir halde kalan hamisiz İslamları katl etmeğe başlamışlardır! Bizi himaye edecek olan Avrupa seyirci turuyor, men'-i cinayet etmiyor, yalnız sabrı İslamlara tavsiye buyuruyor.!

Resmu'da kâin Margaritas karyesinde Hüseyin Ağa koskine katl olduğu gibi Hanya sancağına tabi' Salna kazasının Esbananyaku karyesinde Kokino Hasan Ağa tarlasında kendi işiyle meşgul iken Hristiyanlar tarafından şehid edilmiştir. Kazalara çıkmaya başlamış olanlar evelce arz olduğu üzere şehirlerin civarlarına avdet etmişlerdir. Zaman idareyi düvel-i hamiye alacaklarını ve Mirko'yu Girid'e prens tayin edeceklerini Hristiyanlar hüsn etmiş olmakla ilavelerle Avrupa'lıları ihafe etmektedirler. Sonra teşfi-i giz için İslamları öldürmektedirler! Bu günlerde büyük cinayat vukubulacağı anlaşıyor. Dün meclis-i umumi azaları ve ileri gelen takımı protestonameler yapıp konsoloslara vermişlerdir. Şayed olmaz ise Prens Corci'nin Girid'den kaldırılmamasını ve kaldırılıyorsa son katre-i demlerini irakaya amade bulunduklarını o protestonamede şedid bir lisan ile zikr etmişlerdir.

27 Temmuz 1905 Numara 91 sayfa 2

"Novayavaramaya" Gazetesi'nin Yemen iğtişası münasebetiyle yazdığı bir bendde İngilter'nin Yemen ihtilalini olanca kuvvetiyle teşçi' ettiği düşünüldüğü nokta-i nazarından mühim bir işaretde bulunmuştur. Rus gazetesinin fikrince Yemen ihtilali Alman ve İngiliz rekabetinin neticesidir. Varamiya Rusya'nın tehdidinden kurtulan Devlet-i Osmaniye'nin talimi Alman ve İngiliz politikaları meyanında mütedairdir. Hâlbuki bunlardan birincisi Hükümet-i Osmaniye'nin mevkinin tahkime diğeri zayıflatmaya meyaldir. Rus gazetesi ilave ediyorki Fransa menafii Arabistan ve Suriye cihetlerinde İngiltere'ninkilerle kabil-i telif olmamakla beraber Fransa ne

kendi ve ne de Rusya nokta-i nazarından Almanya cihetinde ahz-ı mevki idemezmiş. Novaya Varamaya'nın ifadatı Avrupa gazetelerince ehemmiyetle nakl edilmiştir.

Bâb-ı Âlî devletlerin Makedonya'da usul-i teftiş-i maliyeye müteallik müşterek notalarına cevap olmak üzere Avusturya sefirine bir nota tebliğ etmiştir. Bâb-ı Âlî bu cevabla sefaranın tensiblerini kabul edemeyeceğini beyan ederek umumun tasdiki altında olmak üzere vilayet-i selasede ıslahatın ilerilemekte olduğunu bildiriyor diğer cihetden usul-i teftiş-i maliyenin (muerçetek) programından hatta 1903 layihısından daha ileriye vardığı zikr olunuyor.

Masum olduğu iddia olunan bir Bulgar'ın edildiğinden dolayı Manastır merkez komitesi tarafından Hüseyin Hilmi Paşa'ya tehdidimiz bir mektub gönderilmiştir.

Yemen'e izam olunmak üzere Mersin'e indirilen asker meyanında gürültü zuhur etmiştir.

Hanya'da: Fi 30 Haziran Rumi sene 321 Şu dört beş gün ortalık hamisiz Girid İslamlarının kanıyla malmı oldu? Fakat Girid'e bir İslam kalıncaya kadar sebat edeceğiz. Zaten er gec ölüm mukadderat alhayadan bulunduğu cihetle insan için vatanında ölmek büyük bir şeref büyük bir iftihardır. tadad cinayata bida idelim. Resmu sancağına tabi Varsomanro karyesinde Ali Hasnaki, Paço karyesinde Dervişaki, vatandaşlarımız tarafından namerdecesine katl edilmiş oldukları gibi Salna kazasına tabi Kalamu

Sayfa 3

Karyesinde Hüseyin Borlu dahi geçisine bakmağa giderken Hıristiyanlar tarafından kurşuna dizilmiş ise de itlafına muvaffak olamamışlardır. Yalnız inciğinden cerh olundu.

Avrupalılar inanub da karyelerine avdet etmiş olan biçare İslamlar şimdi birer birer katl olunmağa başlamışlardır. Çünkü defatle arz olunduğu üzere kazalara çıkmağa başlamış olan düvel-i hamiye müfrezelerine usat birkaç kurşun atarak korkularak geriye çekilmişlerdir. İslamlar ise karada müteferrik bir halde ve hamisiz ve esbab-ı müdafadan mahrum kalmışlardır. Gerek cemiyet-i isyanienin ve gerek asker-i işgalienin zir hükümleriyle nüfuzlarında kâin mevakin kâffesinde İslamların

arz-u can ve malları masun değildir. Geçenlerde Hanya şehri içinde bile kal'a kapusundaki karagolhane altında nalband Hasan Kaçıgaraki katl olunurken jandarmalar feryad-u figanı istima etmişler ise de sada çıkarmamışlardır! Bir de Girid hükümeti tarafgirane suret-i alanide silahlandırmış bulunduğu halde İslamlara birkaçı bile vermemiştir. Hemen her saat İslamları jandarmalara araştırdıyor. Cemaat-ı fesadiyenin daire-i nüfuzları altında bulunan mevkilerde İslamlara müdafa-i nefis için silah taşıtırılmaz. Bu ise medeniyet-i hazıraya, adaleten yakışur mı? Yunan tarih-i kadim ve cedidlerinde bütün âleme barbar çağırub ittiham ide geldikleri halde niçün masum ve hamisüz kalmış olan İslam vatandaşlarına bu kadar zulm idiyorlar. Tarafgiran ile hilafgiran her gün cerideler ve fevkalade ilaveler neşriyle İslamlara etmekde bulundukları mezalim naşindeyi yekdiğerlerine isnad etmektedirler. Bu neşriyat İslamlara rağmen tertib olunuyor. Zaten gerek tarafgiran ve gerek hilafgiran İslamlara olan derece-i muhabbetlerini her gün İslamlara etmekde bulundukları mezalim-i vahşiyaneleriyle isbat etmişlerdir.

Kandiye Sancağı'nda kâin İskilos Karyesi'ndeki jandarma karagolhanesi usata tard etmişler idi. Dün bir İngiliz müfrezesi mezkûr karagolhaneye jandarmaları iade ve ikame etmeğe gider. Usata İngiliz müfrezesini kurşuna dizerek iki İngiliz'i fena halde cerh ederler bade tağa kaçarlar. Derhal Hanya limanında lenger endaz bulunmuş olan Conya harb gemisi Kandiye'ye gitmiştir. Hükümet nim resmi ceridesinin ilavesinde vukuat böyle arz edilmiş ise de konsoloslardan alınan malumata nazaran iki İngiliz katl edilmiştir. Cinayat yekdiğerini takib edeceği revs ahvalden istinbat ve istidal olunuyor. Her saat Girid'de bir yalan dahi neşr olunuyor ahali hakikati öğreninceye kadar beczurolunuyor. Geçenlerde Pergopilonro karyesinde bir kıza cebren fiili senia tasdi olunmuş ise de biçare kız razı olmadığından kuzu gib zebh olundu. Kisamo'da iki ve Apokron'da bir Hristiyan Hristiyanlar tarafından adavet-i kadimeye mebni katl olunmuşlardır. Sırkat-i fazihaları fevkalade çoğaldı idam ve müebbed ve muvakkat ceneralarına mahkûm edilmiş ve Yunanistan'a ferceyab fırar olmuş olan yüz otuzu mütecaviz erbab-ı cinayet Girid'e avdet etmiş ve icra-i şakavete başlamış olduklarından ve cemiyet-i isyaniyeye iltihak etmiş bulunduklarından ortalığı al kanlara boyatmışlar ve

boyatmaktadırlar. Zaten caniler afv-ı umumi olmayacaklarından cemiyet-i isyaniye istediğini bunlara katl etdiriyor. Çünkü bu caniler vaktiyle Hıristiyan katl etmiş olduklarından mahkûm edilmişlerdir. Yoksa Girid'de İslam katl eden mahkûm olmaz beraat-ı zemtına karar veriliyor.

Hanya fi 7 Temmuz Rumi sene 321 yine Salnalılardan Ahmed Ağa Balorzu Hıristiyanlar tarafından tağa kaldırılıb katl edilmiş ve hala nerede defn ve ihfa edilmiş olduğu haber alınamamıştır. Yine Hasan Ağa Borlı Salna'nın Lakov cihetindeki karyesinde bulunmuş olmağla şehre gelmesine Hıristiyanlar mümanaat etmektedirler. " iki kızlarını Rum gençlerine vermeğe razı olmaz isen buradan kımıldanamazsın katl olunacaksın" diye korkutmaktadırlar.

Hanya Sancağına merbut Kisamo Kazası'na tabi' Kefala Karyesi'ne beş altı İslam aile çıkmış idi zahirelerini derc etmekte idiler. Havah Nahoah bunları oradan kaçırmak ve zahirelerini yağma ve mesken ve işcarlarını hadm ve kal etmek maksad-ı medeniyet sükkanasıyla mezkûr aileler azasından olub seksen beş yaşında bulunmuş olan Hüseyin Ağa Lahaki Posoda oturmuş olan Hıristiyanlar tarafından katl edilmiştir. Bu cinayet üzerine mezkûr karyedeki İslamlar Hanya şehrine göç etmiş oldukları gibi mal-u menalleri nahb ve tahrib edilmişlerdir. Girid Hıristiyanlarının ellerinde olsa velinimetleri olan Avrupalıları bile katliama cesaret ideceklerini disem mübalağa etmemiş olurum. Hatta ceride-i aliyelerine geçenki mektubumla arz etmiş bulunduğum üzere Kandiye'de Hıristiyanlar tarafından iki İngiliz katl edilmiştir.

Şehr-i hal-i Ruminin ikisinde Hanya Şehri haricinde kâin kırmızı çiftlik haricinde jandarmalar Yorgi İhnara namında bir asiye katl etmiş olduklarından usat ile jandarmalar arasında bir müsademe vukubulmuş ve İslamlar kurşunlar ortasında hamisiz kalmış olmakla basan basana şehre girmeğe başlamışlardır. Cinayet bagteten zuhur etmiş olmakla İslam ve Hıristiyanı bir dehşet-i azime bürümüşdür. Apokron kazasının İstilo karyesinde dahi cemiyet-i isyanienin muhafaza memurlarından ve jandarma firari çavuşlarından Pandalı Madonanaki tarafından meyanelerinde vukubulan bir adi münazaa üzerine karye-i mezkureli Nikoli Teraci katl olunmuştur.

3 Ağustos 1905 Numara 92 Sayfa 2

Girid ihtilali Bu zamanda düvel-i hamiye beyninde teati-i efkâr-ı kerimi ile devam ediyor. Rusya hükümeti ihtilalin biran evel teskin edilmesini İtalya ise vaktiyle icra olunduğu giib cezireyi abluka altına almak daha faal olacağını beyan ediyor. Hükümet-i Yunaniye²de cezire idaresinin kendisine havalesini, hiç olmazsa düvel-i hamiye asakiri maiyetinde bir müfreze-i Yunaniye'nin ilavesini talep ediyor(!)

Selanik ve Manastır Vilayetlerinin nikat-ı muhtelifesinde şakavetin yeniden baş gösterdiği anlaşıyor. Deviran yakınında otuz Müslüman bıçkıcı Bulgar eşkıyası tarafından hücumu uğrayarak tarafından otuz telefata ve sekiz mecruh düşmüştür.

Manastır'dan yazılıyor: Köylülerden mürekkebi iki büyük çetenin Morikvov kitlesi cibali arasında (Gardiçinça) köyünü basdıkları Hüseyin Hilmi Paşa'ya haber verildi. Eşkıya 64 hane ihrak iderek diğerlerini yağma etmişler ve biri Papas olmak üzere beş kişi öldürmüşlerdir. Palatya köyü de eşkıya tarafından tahrib olunmuştur.

Makedonya Bulgar eşkıyası rüesasından bazıları Rum eşkıyasının irtikab ettiği fahş tecavüzlere karşı hazırlanmakta imişler. Rumlar Manastır'da Ulah Doktor ((Posra) yı katle tasdi etmişlerdir. Bütün köyler tehdid altında bulunuyor. Müfettiş-i umumi ve zabıta bu tehdidin önünü almakla meşgul bulunuyorlarmış.

Birbirini nakız olarak gelen haberlerimiz ihtilalin ceryanı hakkında bir fikir-i kati veremiyor bu kere Hadide'den 20 Temmuz efrenci tarihiyle çekilen bir telgraf mealine nazaran asakirin 17 Temmuzdan itibaren Sanaa'ya doğru ilerlediklerini hakidir. Feyzi Paşa üç tabur Arnavud askeriyle Bagat'a azim zarar verdirerek anları Münaha kurbunda mühim bir mevkiden püskürtmüştür.

Hanya'dan fi 12 Temmuz sene 321 Dün Kandiye'den bir Hıristiyan bir altı patlar karışdırırken kazayen ateş olub kendisini katli etmiştir. Hıristiyanlar İslamların katli için bahana aramakda olduklarından derhal İslamları cerh etmeğe başladılar sekiz kişi fena halde mecruh oldu bade iş anlaşıldı esna-i müsademede İngiliz seyirci gibi turdı!

10 Ağustos 1905 Numara 93 Sayfa 2

(Kastorya) dan dan işar olunduğuna göre (Stefon Malyon) reisinin idaresinde olan büyük bir Rum çetesiyle Bulgar meyanında (Lahovon) karyesi kurbunda şiddetli bir müsademe vukua gelmiş ve dört saat devam etmiştir.

Nihayetde Rum çetesi Bulgarlar üzerine şiddetli bir hücum göstererek berikileri firara mecbur etmişlerdir. Bu meyanda Bulgar'lardan beş kişi telef yirmi kadar mecruh olduğu gibi Bulgar askeri yüzbaşlarından (Tarçof) da yaralanmıştır. Rum'lardan beş kişi hafif suretde yaralanmıştır.

(Garasdaniçin) vakası üzerine verilen malumatda deniyorki Bulgarlar galebe ve muvaffakiyetleri çok devam etdi zira yol üzerinde tesadüf etdikleri Rumlar tarafından kırk veya elli kişisi itlaf olunmuştur.

Üç gün sonra (Karanaçon) kumandasında olan bu çete kuvve-i zabıtaya mülaki olarak sekiz kişiyle reislerini gaib etmişlerdir.

(Vodine) civarında askerle müsademe bulunan bir Bulgar çetesinden sekiz kişi telef olmuştur. Islaha ile evrak-ı mühimme derdest olunmuştur.

Siroz'dan yazıldığına göre Bulgar eşkıyası o civarda şakavatde devam iderek iki İslam ile köylülerden birkaç kişiyi katl etmişlerdir.

(Çilikin) nam Bulgar reisi idaresinde olan çete (Rodvon) karyesinde duhul ile köyü ateşe vermişler ve o civar köylülerine on gün zarfında komite teşebbüsatına iştirak etmedikleri halde taht-ı tehlikede olduklarını bildirmişlerdir.

Yine Siroz'dan yazıldığına göre oralarda icra olunmakda bulunan tahrir-i nüfus keyfiyeti Bulgarları tahrik ederek ufak ufak çeteler tarzında köylere nüfuz ve ahali kendilerini Bulgar olmak üzere yazdırmalarını tehdidkarane ihzar ediyorlarmış.

(Vodinçin) idaresinden ayrılan bir eşkıya çetesi Sitromince civarında gözükerek köylülere ika' hasarat etmişlerdir.

Parlapa'ya yakın (Nebrik) Köyü civarında adedleri dört yüzü mütecaviz Bulgar ve Sırp eşkıyası meyanında bir müsademe vaki olmuştur. Bu müsademe altı yedi saat devam ederek bir Sırp komitecisi meyt düşmüştür. Sırplar avcı elbisesi taşıdıkları halde Bulgarlar asker üniformasını hamil idiler. Zabıta mahal-ı vakaya

komitecilerin kararından sonra yetişebilmiştir. Orada kalmış yalnız birkaç avcı elbisesiyle yakılmış birçok manlihar fişenkleri bulmuştur.

Garadciņa ile Patalic (Parlapa) civarında pek çok Bulgar eşkiyası zuhur etmiştir. Batalic köyünün bir büyük kısmıyla Garadciņa karyesinde Rum evlerini ihrak etmişlerdir. Bu son köy ehemmiyetli olduğundan kaymakam kaza asker ve bir topla oraya azimet etmiştir. Şimdilik telef olanların mikdarı mechuldur.

17 Temmuz seneti 1905 tarihiyle Kisamo kalesi haricinde tarafeyn arasında vukubulmuş olan müsademedede İstilyano ve Baladinaki namında iki Hıristiyan katl ve üç kişi cerh ve bir dükkân yağma edilmiştir. Gaibde bulunmuş olan Salna'lı Ahmed Balordi Hanya'ya selman muvasalat etmiştir. Salna'da kalmış olan Hüseyin Ağa Borlu hala Hanya'da bulunduğu dün Salna'dan kendi imzası altında gelen varakadan anlaşılmıştır.

Girid zabıtasına müstahdem İtalyan zabitlerinin tardı verilerine artık talimat-ı lazıma-i askeriyei öğrenmiş olan Girid'li ufak zabitlein tayini hakkındaki meclis-i umuminin kararnamesini fehameitlü prens hazretleri derhal mevki icraya koymaz ise zabıtar isyan ile İatly zabitlerini tard edeceklerini suret-i katiyede fehameitlü prens hazretlerine beyan etmişlerdir. İtalya ile Girid emareti arasında büyük bir ihtilaf ve adavet girmiştir. Çünkü Müteveffa İtalya konsolosu Nekri suret-i hafiyede Prens Jorji Girid'den kaldırmağa ve Girid'de İtalyan nüfuzunu tesis ve takrir edebilmek üzere bir İtalyan prensi getürmeğe çalışdığı vefatından evel, vefatından sonra suret-i resmiyede sabit olmuştur. Cemiyet-i isyaniyenin planlarını bu Nekri kurmuş idi. Hatta vefatı günü fehameitlü prens hazretleri Nekri'nin cenaze alayına alelade gitmemiş bulunduğu gibi yaverlerinden dahi hiçbirisini göndermemiş alamet-i matem olmak üzere emaret sarayındaki muhtariyet bayrağını macestıra çekdirmemiştir. Hatta Nekri'nin vefatından evel bir ay ihafe İtalyan konsoloshanesi haricinde bir bomba endaht edilmiş idi. esbab-ı mesrudeye mebni fehameitlü prens hazretleri Girid'den İtalyan nüfuzuyla amal-ı istila cuyanesini kaldırmak üzere Girid'den İtalyanları kaldırmağa çalışıyor. İtalyan zabitlerinin tardına şimdilik düvel-i hamiyeye muvaffakat etmemişlerdir. Bizim İtalyan murahhasiyet-i âliye ile Girid jandarmaları tard ve ref' olunmadıkca Hanya'da idare-i arifiyenin tatbik ve icrasına muvaffakat

etmeyeceğine dair bir şayia devran ediyor. Murahhasiyet-i aliyeye bir halel gelmemek üzere Hristiyanlar meyanında tahdis edecek mevad-ı hukukiye muhakim-i hukukiye mahalliyede ruiyet olunacaktır. Herkes memalik-i Osmaniye'den hisse kapmış ve İtalya'ya kapdırılmamış olduğundan İtalyanlar fevkalade tehevür etmişlerdir. İtalya kralı bir ay ziyareti Trablusgarb'a gidecektir.

17 Ağustos 1905 Numara 94 Sayfa 2

Girid jandarmasında müstahdem İtalya'lı zabitler kaldırılırsa Hristiyan vatandaşlarımız yerli zabitan ile birlik olup bizi çi çi yiyeyecekler.

Şehr-i cari-i Ruminin yirmi beşinde Rus devleti harb gemilerinden harabar Resmu'dan iki yüz Rus efradı ve on jandarma alarak Milvopotmo kazasındaki "Panormo" kasaba-i sahiliyesini işgal ve oradaki usatı def' ve rüsumat ile kara posta dairelerini zabt etmeğe gitmiş idi. Karaya sandal ile asker ihrac ederken bagaten bagtaten sandala bir yaylım ateş ederek fena halde üç Rus efradını cerh etmiş olduklarından sefine-i mezkurenin emriyle kasabadaki nisvan ve etfal bir tarafa çekildikten sonra kasabayı topa tuttu. Bade karaya asker ihrac etmeksizin resmu'ya avdet ve ondan kömür almak üzere Suda limanına azimet etmiştir. Bombardıman neticesinde birçok dükkân hasar görmüş ve mezarlıkdaki kiliseye de bir gülle isabet etmiştir.

Şehr-i hal-i Ruminin yirmi birinde Resmu sancağına tabi' Rostika karyesinde Rozakino karyeli Anastas Hubit ve yine liva-i mezkure merbut Saitoris karyesindeki değirmen derununda İspili karyeli Andon Lukali namındaki hristiyanlar yine Hristiyanlar tarafından katl olmuşlardır.

Kasabalardan Hanya şehrine çıplak ve kemal-ı zaruret ve sefaletle iltica etmiş ve Hristiyanlar tarafından soyulmuş olan biçare İslamlara tevzi' ve zaruretleri tehvin olunmak üzere fehametlü prens hazretleri tarafından bin frank ve düvel-i sitte vekilleri tarafından yüz fransız altını iane olunmuştur. İş bu muamele ve muavenat-ı insaniyet perveranelerine dilimiz döndüğü kadar arz-u caib şükranıyet ad ideriz. İzmir valisi muhacirlere su bile vermemiştir.

31 Temmuz efrenci tarihiyle İstanbul'dan çekilen bir telgrafda Bâb-ı Âlî'nin Makedonya'da usul-i teftiş-i maliyi red ettiğine dair devletlere verdiği notaya altı

devlet seferası tarafından verilen cevap bu gün Bâb-ı Âliye verilmiştir. Sefera usul-i teftiş-i malinin lüzumunda ısrar ile beraber esasen devlet-i aliye'nin menafine muvaffak olan! Böyle bir teklifin nasıl red olunabildiğine izhar-ı taaccüb ederler.

Bulgar çete rüesasından (Taraykof) Manastır civarında kâin (Dumbıromber) köyüne hücum ederek teşkil ettiği bir heyet önünde mezkûr köy halkının Rum eşkıyasıyla temasda bulunduklarından tolayı idamlarına karar vererek on beş kişiyi süngü ile öldürmüşlerdir. Manastır'da bulunan konsoloslar derhal maha-i vakaya azimet etmişlerdir.

İstanbul'dan çekilen bir telgrafa nazaran Feyzi Paşa (Sevkülhamis) civarında ictimâ eden Arabana galebe ederek tağitmış olduğu işar etmiş imiş.

24 Ağustos 1905 Numara 95 Sayı 3

Resmo'daki Rus askeri kumandanı ve divan-ı harb arfi resi Miralay Konstantin Urbanoviç tarafından Resmu şehri sükkanından terhinat memuru Emanuil Çirimonaki, Yani Demircaki, Kitabcı Avankelü İspandağaki, Muallim Avankelü Papavesiliyu, Tabib Yani Dandolu ve Emanuil Manusakaki namındaki eşhas-ı mutebere-i Hıristiyanıye usat ile muhaberat ve münasebet-i hafiye ve aleniyyede bulundukları töhmetiyle bilittihâm zindana ilka edilmişlerdir.

28 Eylül 1905 Numara 99 Sayfa 2

Japon ve Rus muharebesini fenenn-i harb nokta-i nazarından görmek üzere muharebe ibtidalarından İstanbul'dan Japonya'ya azimet iden Mirlavi Pertev Paşa hazretleri harbin hitamına binaen suveyş kanalı tarikiyle dersaadete avdet etmiştir.

6 Ekim 1905 Numara 100 Sayfa 2

Mekke emirinin bir aydan ziyadedir vefat etmiş olduğu halde yerine bir başkasının tayin olunmaması Mısır gazetelerince şu günlerde kıyl-u kali netice verdi. Bir rivayete nazaran dersaadetde bulunan Şerif Abdullah Paşa tayin olunmuş imiş. Hâlbuki mişarünileyh hazretleri Hicaz valisi bulunan Ratıb Paşa'nın azlini kabul-ı memuriyetine şart kılmış olduğundan şimdiye kadar emaret-i Mekke muallakda kalmış ve Mekke emareti vekâleten şerif Ali Bey tarafından idare olunmakda bulunmuşdur.

Zan olunduguna göre evel ve ahir şerif Abdullah Paşa hazretleri emaret-i Mekke'ye tayin kılınacaktır. Vali ratıb Paşa'nın ise Hacac-ı kiram vasıtasıyla fena ismi umum-i kürre-i arz Müslümanları arasında malum olmuştur. Arz-ı mübarek Hicaz'ı idare bilmeyen ve yansafı olmayan memurinden tathir etmek dini himaye ve ism-i hilafet-i Osmaniye beynelislam hüsne idame demek olduğundan vali Ratıb Paşa'nın Hicaz'dan kaldırılması pek hayırlıdır.

13 Ekim 1905 Numara 101 Sayfa 2

Yemen'de umum-ı kumandan bulunan Müşir Feyzi Paşa'nın sadaret ve dâhiliye nezaretine verdiği telgrafnamede asakir-i muzaffere-i Osmaniye'nin geçen teşrin-i evvel efrecinin yirmi ikisinde Pirim kasabasında girdiği ve umumen ahali, memurin devlete itaat eylediği bildirmiştir.

Dersaadetde Pera'da bulunan misafirhanelerin birinde polis memurları on iki adet dinamit güllesi bulmuştur. Yine Pera'da bulunan Nemse hastahanesinde polis memurları bir hayli kabl-ı iltihab-ı mevad ile bombalar imaline mahsus alet ve edavat bulmuştur. Bunların cümlesi Ermeni ihtilalcilerine aid olduğu malumdur.

19 Ekim 1905 Numara 102 Sayfa 3

İzmir'de münteşir Ahanin Gazetesi'nde okuduk: Niyet ve harekât-ı müfseditkaraneleri istila edilen Ermeni cemaatine mensub bazı hezalenin hükümet-i seniyyece ahz-u tenkillerine teşebbüs olduğu sırada bunlardan Kigorak Abtaliyan ve Erzurumlu Sitrak Papasyan denilen müfsidlerin yine kendüleriyle hem hal olan marangoz Antraya'nın hanesinde ihtifa ederek orada her nasılsa patlatmış oldukları tüfenk saçmasıyla Kigorak'ın göğsünden cerrahiyadar ve mütakiben her ikisinin mezkûr haneden çıkub rahr-u semt firar olduğu istihbar olunmağla nazar-ı dikkati celb eden bu keyfiyet üzerine hemen mezkûr hanede icra kılınan tahriyat neticesinde mustahzarat ahantıkarane cümlesinden olmak üzere bir takım humbara ve dinamit vesair ecza-i muharebe ele geçirildiği gibi bunların asar-ı metruka-i şakavetkaraneleri delaletiyle keşf olunduğu vech ile Aydın şimendüfer hattı üzerindeki köprülerden ikisinin ayakları altına vaz' etmiş oldukları dinamit memlu gaz tenekeleri dahi zahire çıkarılmıştır.

2 Kasım 1905 Numara 104 Sayfa 1

Bu hafta dersaadetden buraya gelen havadisler içinde sefera-i ecnebiyenin müctemien huzur-ı şahaneye girmek ve Avrupa-i Osmanî vilayetlerinde maliyeyi kontrol eylemek için gönderilen Avrupa memurlarını tasdik ettirmek hususunda istizan etmişler ise de sefaranın müctemien girmesi adet-i kadimeden bulunmadığı beyan ve red eylemiştir.

Sayfa 2

Mabeyn-i Hümayun baş kitabetine Yemen vali vekili ve kuvve-i umumiyesi kumandanı Müşir Feyzi Paşa bervechi ati telgrafnameyi irsal eylemiştir. Yemen'in menba' ve minareler boyunda etrafı tamamen kesme ve dairen medar mürtefi' kayalarla muhat olub bu kayalıkların arasında tabiyeten müteşekkil yarıklardan husule gelmiş iki kapulı ve kapuya kadar yanaşmak vasıl kal'aya varılmak için birer keçi yolunu muhtevi meşhur (Zafer) nam kal'a derununda yedi yüzü mütecaviz asi mütehasın bulunduğu halde dört gün evelisinden berü taht-ı muhasaraya alınmışdı. Gündüz avcılarının bile takrib ve taarruzu katiyen kabil olamamasından yalnız dökmesi dört yüz küsür kilo sikletinde olan havan topuyla ağır mantıl topları ve mühimmatı asakir-i şahane tarafından omuzda taşınarak kale pişgahına getirilüb üç gün üç gice mütemadiyen toplarla tahribat ve abluka ile tazyikat ve mahtabdan bile bilistifade üç gice yekdiğeri müteakib müteaddid hücumlar icra edilmiş ise de kal'aya çıkmak mümkün olamamışdı. Dün gündüz asakir-i şahaneye bizzat gayret avr teşvikat icra ve kalanın kesme kayalıklarına saudi teshil için mutaaddid merdivenler a'mal ile dün gece üç koldan umumi ve kati tertibat ahz idilerek ol vechle muhacemata mübaşeret ve buna taali gice saat ikide cünud-ı şahane kesme kayalıklardan bir kısmına çıkmış ve işbu müsademede Yemence şehr-i şiar rüesası usatdan Nasr Mimunulhamr ile mukdemilerden Hüseyin Essami ve Abdülkerim namlarındaki üç habis ağır suretde mecruh ve usatdan salisi telef ve mecruh olmasından hazelenin pay-ı sebat ve mukavemeti ra'şedar ve münhezim kendülerini kayadan kayaya atarak mecbur-ı firar olmalarıyla asakir-i mülükane bemnelkerim ve kemal-ı metanet ve şecaatle hücumu müdavemet ve gice yarısı asıl kalanın zabtı müyesser kerde-i cenab-ı rab izzet olmuşdur. Mezkûr kala metanet-i fevkaladesiyle

meşhur olub 307 hadisesinde tokuz mah-ı muhasara ile ancak elde edildiği halde bu kere müddet kaliyle zarfındı, askerin gayret ve metanetiyle zabt olunmuştur. Binaenaleyh Haca kazası dahi bervechi maruz levs eşkıyadan kemalen tathir edilmiş ve taz koluyla Sanaa kolı dahi birleşerek şu halde mevaki ve mahalatın umumi zabt ve vilayetin her tarafı elde edilmiş olduğundan cebl şahara ve sadaya icra hareket için lazım gelen kuvvetin tertibiyle hemen şahara'ya hareket eylemek üzere Sanaa'ya avdet etmekde bulunduğum maruzdur fi 24 teşrin-i evvel sene 321.

9 Kasım 1905 Numara 105 Sayfa 2

Rumili Vilayetleri müfettiş Hüseyin Hilmi Paşa istifa etmiş olduğunu teessüf ederek "Matin" Gazetesi yazıyor. İstihbarat-ı ahireye göre bu havadis yanlıştır.

23 Kasım 1905 Numara 107 Sayfa 2

Hükümet-i Osmaniye tarafından Japon harekât-ı askeriyesini müşahdeye memur erkân-ı harbiye mirlivalarından Pertev Paşa İstanbul'a avdet etmek üzere yola çıkmıştır.

İstanbul'da dinamit Fehim Paşa arabasıyla Beyoğlundan geçtiği esnada üzerine bir bomba atılmıştır. Merhum paşaya hiçbir şey olmamış ve hatta cüzi olsun yaralatmamıştır. Vaki olan hasar hafiftir; şübheli üç Ermeni tevkif olunmuştur.

Vakit geç ve sokakda kimse bulunmadığından insanca zayıat olmamıştır. Yalnız etrafda bulunan bazı camlar kırılmıştır. Dinamitin müdhîş sada-i iştiiali bütün Beyoğlu halkını uyandırmıştır.

Rumili'de murakaba-i maliyenin kabulü için Avrupa hükümetleri Bâb-ı Âlî'ye ultimatom yollamışlardır. Bunda eğer Bâb-ı Âlî Avrupa'nın teklifini mah-ı carinin yirmi üçüne müsadif pencişenbe gününe kadar kabul etmeyecek olursa müstereken nümayiş-i carinin icrası karargir olduğu tebliğ olunmuştur.

7 Aralık 1905 Numara 108 Sayfa 3

İstanbul'dan varid olan haberlere göre Ulah köylerinden (Nagoçani) köyüne kuvvetli bir Rum çetesi ayın onikisinde hücum etmiştir. Bunlar bir düğünde ictima eden otuz kişiyi katl etmişler ve sonra da köyü ateşe vermişler, ahali dahi dağlara firar etmişlerdir. Sırlı bir muhabirin ihbarı üzerine eğri palangada bir hayli Bulgar tevkif olunmuştur. Mevkufların çoğu fena muamele görmüşlerdir. Kapdan Zaharya

ismindeki Avusturya zabiti tahkikat yapmak istemişse de hükümetin tehdidinden tolayı mümkün olamamıştır.

Temmuzun evasıtında, Manastır'da bir çete tarafından tağa kaldırılıb fidye-i necat istenilen İngiltere tebasından voroji memurlarından Mistır Vils salman (Rasina) ya vasıl olmuştur. Merkum eşkıyanın elinden firar etmiştir.

21 Aralık 1905 Numara 110 Sayfa 3

İstanbul'dan gelen son telgraflar 22 Temmuz'da zat-ı şahaneye dinamit ile suikasd etmek cinayetiyle müttehem Belçikalı Joris ve üç Ermeni'nin muhakeme-i alaniyeleri hitamında adamlarında hükm edildiğini bildiriyor.

İstanbul'dan son alınan haberler Kafkasya'daTiflis havalisinde hükümet tarafından Ermeniler'e silah tevzi' olunmuş ve ahali-i İslamiyenin katl ve zebhine İslam köylerinin yağma edilmesine göz yumuluyor olduğunu bildiriyor.

Hayatı bu derecelerde tehlikeye bırakılanlar içinde epeyce Osmanlı tebası da olduğu ve bunlar canlarını kurtarmak için şehbenderhaneyesiğindiği cihetle Tiflis Osmanlı şehbenderi Petersburg sefaretine bittelgraf işar-ı keyfiyet etmiş sefaret-i mişarünileyh de Çar hükümeti nezdinde bu hareketi şediden protesto etmiştir. Zarardıdalar meyanında İran tebası da bulunduğundan Acem sefirinin de bu protestoya iştirak ettiği memuldur. Ermeniler katl ediliyor diyen Avrupa insaniyeti gelsin, mahmillerinin canavarlığını seyr eylesin ne çareki dökülen kan İslam kanı, Avrupa bunu görse de anlamamak istiyor.

Acemistan ile Devlet-i Aliyye'nin Kürdistan hududunda tolaşmakda bulunan Kürd aşairinden bazı türediler zuhur ile ilan-ı şakavet etdiklerinden iki İslam devleti bunun kökünden ifnası için itilaf ederek Devlet-i Aliyye hudud üzerine dördüncü ordudan bazı taburlar sevkine başlamışlar.

28 Aralık 1905 Numara 111 Sayfa 3

İstanbul'da hükümet namına eşkıyalıkeden meşhur ser hafiye Fehim Paşa selamlık meselesinden evelce haberdar olduğu halde tedabir-i lazımayı ittihaz etmemesine ve sonra Beyoğlunda kendisine sahte bir bomba atdırmış olması sebeb tutularak Erzurum'a def edilmiştir. Bu suretle birçok zavallının şerrinden halas bulduğunu ceraid-i Mısriye yazdılar. Tarası emsalinin başına.

4 Ocak 1906 Numara 112 Sayfa 2

Zat-ı şahane hakkında suikasd ile müttehem iken ahiren idam ile mahkûm olanlardan Belçikalı (joris) in muhakemesinde mevcut sefaret tercümanı hükme itiraz etmiş idi. Şimdi ise Belçika hükümeti Hükümet-i Osmaniye ile 1839 senesinde münakıd mukavelenin sekizinci maddesi mucibince cinayet ile müttehem Belçikalıların kendi konsoloshanelerinde muhakemeleri icra edileceğini beyan ederek hükümetin Belçika kanun-ı adaletine teslimini ve İstanbul hâkiminin feshini talep ediyor. Bâb-ı Âlî mukavele-i malumenin sekizinci maddesi zat-ı şahane hakkında suikaslara şamil olmayacağını cevaben serd etdiğinden iki hükümet arsında bir müşkile-i siyasi zuhuru memuldur.

Son haberler Bâb-ı Âlî tarafından muahharan iki hükümet arasında tahdis eden ittifakiyet ve ahval-ı 1839 muahedesini fesh etdiği beyanıyla caninin düvel-i saire tebası gibi muhakim-i Osmaniye'de muhakemesi levazımdan olduğu isbat olunarak Belçika hükümetinin talebi red edildiğini bildiriyor.

Meclis-i maliye azasından Ziya Bey'in ilave-i memuriyet olarak Makedonya'da beynelmilel teşkil eden komisyona devlet-i Aliye namına maliye müşaviri tayin edilmesi hüsn-i tesiri mucib olmuşdur.

Polis, Demir Hisar'da (makedonya'da kasaba) Bulgar mahallesinde bir bomba fabrikası keşf etdi. Üç yüz elli bomba tekml-i levazımıyla ikmal edilmiş, bin iki yüz danesi de ihzar edilmek üzere idi. Bulgar mahallesi kuvve-i askeriye ile işgal edilerek birçok tevfiyat icra edildi.

18 Ocak 1906 Numara 114 Sayfa 2

Rumili Vilayet-i selasesi maliye komisyonu azalığından maliye nezaret-i aliyesine tayin buyurulan Ziya Bey geçen salı günü akşamı dersaadete muvasatla memuriyet-i cedidesine mübaderet eylemiştir.

Devleti Aliyye ile İran ihtilafı İslamiyet'in iki rekn mühimi olan devlet-i Aliye ve İran hükümetleri arasındaki ihtilafın şu son günlerde mebdal-ı ilaf olmak üzere bulunduğu istihbar ile dilşad oluyorken dünki ajanslar iki devlet-i İslamiye beynindeki münasebetin gerginleştiğini ihbar ile bizi telhkam eylemişlerdir. Güya

Devlet-i Aliyye kemal-i kerimi ile mıntıka-i münazi fihede asakir-i külliye tahşid etmekde imiş.

25 Ocak 1906 Numara 115 Sayfa 3

Yemen'den asakir-i müstebdele-i Osmaniye hala Suveyş'e gelen iki vapur kanal müruriyesini tediye edemediğinden iki aydan beri Suveyş'de bekleyormuş. Yemen muhasarasında müddet-i medide asib cu' ile mütalim kalan biçare askerlerimiz bu seferde hata-i Mısriyede bolluk içinde bala-i kaht cuvaic ile muztar kalarak vatanlarına salman gönderilmeleri için Mısır fevkalade komiserimiz Ahmet Muhtar Paşa'ya müracaat ve dehalet etmişler.

Hudayda'dan yerli refikamıza varid olan haberler Yemen Vilayeti'nin ahvalini gayet mazlem bir perde altında gösteriyor. Müşir Feyzi Paşa Sanaa'yı zabt eyleyüb eşkıyayı münhezim eyledikten sonra kendisiyle beraber herkes Yemen iğtişasının zail olduğuna zahib olmuşlardı. Hâlbuki usat asakir-i şahanenin bulunmadığı bir mahalde ve Arabistan ceziyesinin cenubunda yeniden birleşdikden sonra kuvve-i mühimme ile Sanaa'ya toğrı yürümüş ve hususi telgraflara nazaran şehir-i mezkûru Şeyh Yahya yeniden zabt eylemiştir. Sanaa şehrinin muhasarası esnasında Şeyh Yahya muhasara topları istimal eylemiş ve bu topların nereden bu şakinin eline geçtiği malum değildir. Tabi dostlarımız İngilizlerin bunda yeniden parmakları olduğu aşikârdır. Sanaa dâhilinde bulunan askerlerin yarısı teslim-i silah, nısf-ı diğeri emra-i askeriye ile birlikde sahil boyu yolını tutarak şehirden firar eylemişler imiş.

Her ne kadar Sanaa şehrinin yedd-i usata düşüb düşmediğine dair bir haber-i resmi mevcud değil ise de devran eden şayianın aslı olduğu zan ediliyor. Yemen'demevcud olan kuvve-i askeriye çokdanberü Yemen'in muharib havasıyla zedelenmiş olduğu gibi askerinin mekulat ve mühimmat cihetiyle fevkalade sıkıntısı mevcud olduğu bilinmekdedir. Yemen'de sene-i haliye Mart ayındanberü 14 askeri tabibin vefat eylediği de cümle-i ihbaratdandır. Müşir Feyzi Paşa hemen bir kuvve-i imdadiye izamı için İstanbul'a telgraflar yağdırmaktadır.

Yemen'de bulunan askerinin ahvalini kolaylıkla anlayabilmek için geçenlerde istibdal edilen 800 neferden 400 ünün Portsaid'le Suriye arasında vefat eylediklerini

yazmak kifayet eyler zan eyleriz. Asakir-i Osmaniye'nin bu haline acımak ve bu babda serşek teessür dokumanın elimizden gelmez. Tabi alınacak malumat gelecek haftaki nüshalarımızda yazılacaktır. Yine Yemen'den beş yüz istibdal askeri getüren bir vapur dâhilinde Hadide'den Portsaid'e kadar yüz elli asker açlıktan vefat eylemiştir.

Yıldızda atılan bombadan dolayı idama mahkûm olan Joris'in 1838 muahedenamesinin sekizinci bendine tatbiken Belçika muhakimine teslimi için Belçika hükümeti Bâb-ı Âlî'ye yeni bir nota daha vermiştir. Tahmin olunduğuna göre hükümet-i seniyye merkumun idam iadesinde ısrar edecektir.

İngiliz gazetelerinden birinin muhabiri olub balada İstanbulca keyfi olarak taht-ı tevkife alındığını yazdığımız zat İran pasaportunu hamil olduğu gibi üzerinden İngiltere ve Almanya sefaretlerine birer tavsiye varmış.

Hükümet nazarında Ermeni ihtilal komitesi azasından olmakla maznun imiş. İngiltere ve Belçika sefaretleri mugayir uhud icra edilen bu tevkifden dolayı itiraz etmişlerdir.

Joris davasına mütaallik evrak şehr-i cari-i efrencinin on beşinde mahkeme-i temize tevdi edildi. Zahir hala nazaran Belçika sefaretinin itirazatı hükümet-i seniyyece kâin lem iken hükmünde tutulacaktır.

1 Şubat 1906 Numara 116 Sayfa 3

Bu hafta varid olan reviter telgrafına göre kanun-ı sani efrencinin sekizinde bozulan asakirimiz ile gaib edilen zahire ve mühimmatın bu kere tekrar usata elinden zabt olunmuş. Tahkikat-ı hususiyemize nazaran vukua gelen bozukluk cüzi bir müsademededen ibaret olub Avrupa gazetelerinin ve ceraid-i mahalliye'nin yazdıkları vechle Sanaa'nın bitekrar usata alana düşmediği anlaşıyor. Yine gazetelerin rivayetine nazaran gelecek ay on bin kadar asakir-i Osmaniye Yemen'e sevk idilecekmiş. Bu havadisde namechul buluyoruz. Çünkü Yemen'in her tarafında asayiş hemen iade olunmuş gider.

8 Şubat 1906 Numara 117 Sayfa 2

Bomba meselesi geçen Temmuz efrencinin 21. cuma günü selamlık resminde yıldızda atılan bombadan tolayı dersaadet cinayet mahkemesi tarafından vakada

zimdhal olan eşhas aleyhinde sadır olan hüküm bu defa mahkeme-i temyiz tarafından tasdik edilmiş olmağla Bâb-ı Âlî Bulgaristan prensliğinden Belçikalı Joris'in zevcesiyle diğer bir müttehem Ermeni'nin iade ve teslimini talep ediyor. Bâb-ı Âlî bilad-ı ecnebiyedeki mahkum mültecilerin kendisine teslimlerini talep zımnında hükümetlere göndermek üzere tahrirat-ı umumiye ihzar eylemekte imiş.

Manastır vilayetinin cihat-ı muhtelifesinde ecnas-ı muhtelifeye mensub çeteler arasında muharebe vukui işar olunuyor.

15 Şubat 1906 Numara 118 Sayfa 2

Selanik'den işar olunduğuna göre bir Rum çetesi komiteci Bulgarlar ile müsademe ederek komitecilerden on üç vefayat üç mecruh verdirmişlerdir.

İzmir'den iki bin nefer iki batarya tağ topu ile Yemen'e müteheyyi hareketdir.

Cidde'den gelen ajans reviter telgrafına nazaran (Sahra) nam mevkiye asakir-i Osmaniye ile usat arasında vukubulan müsademede mevkiin menaatı hasebiyle asakirimizden zaiyat-ı azime hâsıl olmuş ve bir paşa maktul düşdüğü gibi bir diğeri yaralı imiş?

Müşir Feyzi Paşa iki aydan berü İstanbul'dan on bin asker istemiş ise de şimdiye kadar sevk olunamadığı ceraid-i mahalliyede görülmüştür. Velhasıl şu Sahra adım muvaffakiyeti usata bais cesaret olacağından hücumatını teşdid eylemeleri maznundur.

22 Şubat 1906 Numara 119 Sayfa 2

Bazı umur-ı mühimme-i hafiye zımnında Seyid Salih Efendi namında bir zat İstanbul'dan Afganistan'ın payitahtı olan Kabil'e gönderilmiştir, efendi-i mumaileyha müddet-i medide Kabil'de ikamet etmiş ve hin-i avdetine emir Habibullah Han hazretleri kendisine on bin rubiye ihsan vermiştir. Mumaileyhin memuriyeti iki devlet beyninde mevcut olan hibb-i muhadenetin teyidi imiş.

8 Mart 1906 Numara 121 Sayfa 2

Makedonya maliye murahhasları üç vilayetin bütcesinin tanzimini ikmal etdiler. Bu senenin açığı 800.000 Osmanlı lirasıdır; geçen seneninki 600.000 lira idi.

Asakir-i Osmaniye'nin hudud-ı İraniyede işgal ettiği mevakiin tahliye edileceğine dair teminat-ı katiye verilmesi ve kariben bir cihet tesviye olunacağı vaad edilmesi üzerine bu meselenin sulhen tesviye idileceği rivayet ve ümid edilmektedir.

Tafsilatı mefkud olmakla beraber Yemen'deki Asakir-i Osmaniye'nin mevki gitdikve vehamet kesb etmekde imiş. Buna çaresaz olmak üzere meclis-i vükelaca bir tedbir-i acil tahri edilmekde olduğunu işidiyoruz.

Bir ay mukaddem Selanik havalisinde ava çıkmış olan genc bir Türk'ün eşkıya tarafından dağa kaldırıldığı rivayet olunuyor. Ozamandan beri kendisinden bir haber alınamamıştır.

Onung post Gazetesi muhabiri Mösyö Albersoniğin Selanik'den Manastır'a gitmek üzere yola çıkmışdı; mumaileyhin ve dünuadan sukrane olduğu haber alınamadı. Karain ahvale nazaran bunun dahi Bulgar eşkıyası tarafından dağa kaldırıldığına hüküm olunmaktadır.

Amerika'nın Selanik konsolosu mumaileyhin ne olduğunu memurin-i mahalliyeden istilam etmiş ise de hükümet memurları haberdar olmadıkları cihetle malumatları bulunmadığını bildirmişlerdir.

Üç bin Arnavud Mitroviçe, İpek havalisine ictima ile hükümeti bu şehirleri basmakla tehdid ediyorlarmış; İpek çarşısı kapanmıştır.

Rusya Hükümeti Bâb-ı Âlî'ye verdiği bir notada 1904-1905 senelerinde tazminat-ı harbiyenin verilmediğini ihzar ile mebalîğ-i mezkurenin hemen tediyesini talep ediyor.

Bâb-ı Âlî İngiltere sefaretine tebliğ ettiği katiülmaksad bir nata ile Akabe civarında birleşen asakiri geri çekmeyeceğini ve o havalide inşa edilmekde olan kışlalardan sarf-ı nazar etmeyeceğini bildirmiştir.

15 Mart 1906 Numara 122 Sayfa 2

Bulgaristan emareti Rumili Vilayeti'nde sakin işiyle gücüyle meşgul asuda hal Bulgarlara Türk, Arnavud, Sırb, Yunan çeteleri tarafından tecavüz olunduğunu iddia ile Bâb-ı Âlî'nin nazar-ı dikkatini celb ediyor.

Arnavudların kıyam heyecanı teskin edildi. Şedid bir muharebeden sonra sekiz tabur İpek'e girdi, dört tabur da Mitroviçe'nin cenubunda toplanan Arnavudları

dağıtdı; telefât ve mecruhının mikdarı kesirdir. Yakova Arnavudları Menfa'da bulunan eşrafın ıtlak ve iadesini talep ediyorlar.

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile İngiltere hükümeti arasında silahla tesviyesi icab eden ihtilafat vukûi takdirinde Habeşistan Necaşisi hazretleri İngiltere aleyhine hareket ederek Devlet-i Aliyye'ye muavenat edeceğini vaad eylemiş imiş.

Basra vilayetine tabi olmak üzere Ceziretülarab'ın tam ortasında bir kısım mutasarrıflığı teşkil etmiş. Mutasarrıflığına da Berlin sefareti ateşemiliteri Sami Paşa tayin olunmuştur.

Akabe meselesinin meydan aldığı günden beri haiz-i ehemmiyet bir mevki aldığı aşikâr olan mezkûr havalinin Hicaz vilayetine tabi bir mutasarrıflığa tahvili hususuna irade-i seniyye sadır olmuştur.

Daily telegraf İstanbul'dan aldığı bir telgrafda: İstanbul İngiltere sefarethanesi Akabe'nin Hicaz'a tabi bir liva şekline konmasından fena halde ürkmüş. Hususiyle Hicaz demriyolu şubesinin nokta-i müntehası olacağından duçar endişe olmuştur, diyor.

12 Nisan 1906 Numara 126 Sayfa 2

İstanbul'un feci komedyası Şehr emini Rıdvan Paşa evelki cuma günü trenden inerken dört şahıs tarafından atılan kurşunların altında vefat eylediğini ve katillerin taharrisine bahusus Üsküdar kumandanı ferik saadetlü Ali Şamil Paşa hazretleri memur buyurulduğunu İstanbul gazeteleri yazmışlardı.

Bu hafta gelen ceraidde Rıdvan Paşa'nın katli Bedirhanoğulları'ndan teşrifatçı Abdurrezak Bey'e Üsküdar kumandanı Ali Şamil Paşa'nın teşvikiyle vukubulduğunu edilen tahkikata ve müttehemlerin itiraflarına binae yazdıkları sırada bir gün evel elkab-ı resmiyesine ilaveten yazılan bendegân sadakat nişan hazret-i padişahîden Abdurrezak Bey ve Ali Şamil Paşa hazretleri gibi ibare yerine Abdurrezak bedahlak Ali Şamil malavini gibi ibaratın kullanılması İstanbul'a mahsus tabiratudandır. Çünkü insan bir günde en büyük rütbeyi ihraz edebildiği gibi bir gün sonra da böyle Ali Şamil malavini hitab-ı hakikatine maruz olacağı daimen ihtimal dailindedir. Buna benzer birçok misaller cümlelerin gözü önünde olduğu halde hiç bir

kimseninmütenebih olmaması da besbelli istibdadın vermiş olduğu sarhoşlukdan ilerü gelse gerekdir.

Hıyanetiyle meşhur Elmakam Gazetesi'nin neşr-i aracif eylediğine rağmen Akabe meselesi menfaat-ı devlet-i Aliyye üzre hal olunmak yolunu tutmuşdur.

Akabe Meselesi başka bir renk aldı. Taba mevki karşısında bulunan (Fraun) atası namıyla küçük bir cezireyi İngiliz Devletin (Viyana) sefinesi işgal eylemiş olduğundan Bâb-ı Âlî İngiltere devletini protesto ederek mezkûr atadan çıkması ve viyana sefine-i harbiyesinin de fek lenger ederek gitmesi hakkında ısrar etmekde ve mezkûr ata tahliye edilmedikce hiçbir müzakerata girişmeyeceğini beyan eylemekde imiş.

Akabe civarında şimdiye kadar 12 bin askerimiz cem edilmiş ve altı tabya yapılmış ve diğerleri de yapılmakta velhasıl tedarikat-ı lazımda bulunmakta olduğu da masır haber alındı.

İngilizler asakir-i Osmaniye'nin şu suretle tahşid edişinden fevkalade kuşkulandı ve hidiv hazretleri de gerçi tavassut eylemek istemiş ise de her iki tarafı de iknaa muvaffak olamamışdır.

Hükümet-i Seniyye tarafından asker ikame edilen Akabe civarındaki taba nam mevkiin asakir-i Osmaniye tarafından tahliyesi için İngiltere hükümetinin Mısır maskesi altında uğraşdığı malumdur.

Bâb-ı Âlî ile İngiltere Hükümeti meyanında muhaberat cereyan etmekde olduğunu ve mahal-ı mezkûre izam olunan komiserlerimizin verdikleri rapora nazaran Taba mevkiin Torsina şabe ceziresine aid olduğu ve toğrudan toğrıya taraf-ı devlet-i Aliyye'den idare olunan kıta mütemmatından bulunduğu bildirilmiştir.

İngiltere parlementsunda bu babda mübaheşat ceryan etmiş ve müşkil bazı ibareler sarf olunmuşdur. Asıl garibi şu oluyorki Müslümangazetesi namı altında neşr

Sayfa 3

olunub bir müddetdenberi ceradi-i mahalliye tarafından kırmızı maktam tesmiye olunan Elmuid gazetesi bu meseleye aid yazdığı makalatda Taba mevkiin Osmanlı idaresi altında olan mahallerden olmadığı Bâb-ı Âlî'nin de taht-ı tasdikinde olub mevki kumandanının gayretifratkaranesi icabı taht-ı işgale alındığını ve ankarib

yine Mısır'a iade edeceğine Bâb-ı Âlî'nin sözverdiğini ve daha buna mümasil bir takım terhat ile sahifelerini toldurmaktadır.

26 Nisan 1906 Numara 128 Sayfa 2

Rıdvan Paşa cinayeti İstanbul'da alelacele istintakları icra edilüb nefi ve tagrib olunan Ali Şamil ile Abdurrezak Rıdvan Paşa'dan başka sadr-ı azam Ferid ve serasker Rıza Paşa hazretleriyle zabıtiye nazırının da katli musammem edildiği sonradan edilen tahriyat ve tahkikat ile anlaşılmış olduğundan istinaf mudi'umumiyesi Necmeddin Bey ile ifabi saire ve dört katil girdü icab eden şuhud ve bir vapur-ı mahsusa rakiben mahal-i menfalarında bitekrar isticvab etmek üzere hareket etmişlerdir. Rivayete nazaran faal katl-i tasmin olunan diğer nizarın katli meselesinde mabeyn-i hümayunbüyük ricalinden birisinin dezeymd hal olduğu ve daha birçok müdahaledaranın bulunması ağılab ihtimal olduğu için meselenin İstanbulca fevkalade telakki idileceği dergardır.

Girid Düvel-i Erbaa komiserlerinin netice-i tahkikat ve tedkikatlarını müteakib verdikleri raporda Girid'de bulunan Avrupalı asakir-i işgaliyenin yavaş yavaş çekilmesi ve jandarma zabitanı, Yunanlı zabitanı istihlaf etmesi hakkında Avrupa ceraidinden naklen yazılan havadis külliyyen bi esastır.

Prens Jorj'un Girid'in Yunanistan'a ilhakı için sarf-ı mukadderat etmesine rağmen hal-i hazırın tebdili hakkında hiçbir teşebbüs vukui bulmayacaktır.

Akabe Meselesi Tursina şube ceziresinde bulunan Asakir-i Mısriyeden bir kısım halk bu kanun-ı sani efrenci ibtidalarında "Taba" nam mevki gelerek orada hakriyat ile meşgul oldukları Asakir-i Osmaniye tarafından görülüyor. Mevkie gidilerek bakıldığından bir İngiliz zabiti kumandası altında olarak orada kuyu kazmakda oldukları anlaşıyor. O kuyunun ne için kazıldığı sual olundukda mübhem cevaplar alınır. Ertesi günü Hidiviyet-i Mısriyenin "Nurulhaber" namındaki vapuru inşaata lazım olan alat ve saireyi mikdar-ı kafi amale ile getirir. Bizim Akabe mevki kumandanı orada tabya ve sair bir bina-i askeri inşa edileceğini teykin ederek derhal tağılmalarını ve ısrar etdikleri takdirde istimal-i silah eyleyeceğini kati bir surette bildirir. Asakir-i Mısriye ve amalede çekilir. İşte bu zamandan beri Akabe meselesi namıyla Taba meselesi meydan almış oldu.

Bir müddet Bâb-ı Âlî İngiltere Hükümetiyle bu babda müzakeratda bulunmuş ise de ceraid-i mahalliye'nin rivayetine nazaran üç haftadan beri o müzakerat munkati olmuş ve geçen nüshamızda da söylediğimiz vechle Mısır fevkalade komiseri devletlü Gazi Ahmed Muhtar Paşa hazretleri taraf-ı padişahîden memur ediliüb Hidiv-i Mısır fehmetlü devletlü Abbas Paşa hazretleriyle müzakerata başlanır.

Hükümet-i Seniyyenin (Taba) mevkiin Akabe'ye merbut oluşu hasebiyle Hidiviyet-i Mısıriyeye emaneten bırakılan Tursina şube ceziresine aid olmadığını ve Tursina şube ceziresi ise Suveyş'den Akabe'ye kadar olan hatt-ı mevhumun kısm-i cenubisi olduğunu ve binaenaleyh zaviyelerinden beri Elariş diğeri Akabe ve üçüncüsü Suveyş olan müsellel dâhilindeki arazinin toğrıdan toğrıya Devlet-i Aliye'ye aid olması hasebiyle Asakir-i Mısıriyeden tahliyesi lazım geldiğini Tursina şube ceziresi emaneten Hidiviyet-i Mısıriyeye mahsa hic yolu olmak için bırakılmış olduğundan devlet-i aliyece lüzum görüldüğü takdirde evelce ve elmuylah ve sair kasabatda yaptığı gibi yine hükümet-i seniyye tarafından idare olunabileceğini ve Mısır arazisi ve bahusus Tursina şube ceziresi devlet-i Aliyyenin malikânesi olub taraf-ı saltanat-ı seniyyeden Muhammed Ali ailesine idaresi ihale olunmuş. Devlet-i Aliyeye karşı amakin-i askeriye, istihkamat ve saire paydirmasına kata müsamaha olunmayacağını ve Mısır kıtası ba ferman-ı âli Suveyş'den Elariş2e mümted bir hatt-ı mevhumı hatt-ı imtiyaz kabul ettiği cihetle ikinci bir hat tesisine mahal olmadığını dermeyeran etmektedir.

Hidiv hazretleri ise dermeyeran olunan bervechi bala mevadı kabul etmeyerek Taba'nın Tursina şube ceziresinden olduğunu ve binaenaleyh Akabe'ye merbut olmadığını ısrar ediyor.

Cereyan etmekte olan müzakerat henüz neticeye ıktıran idememiştir böyle gider ise edeceği de yokdur. Bize kalır ise Bâb-ı Âlî koldan ziyade faal ile hareket etse mesele daha çabuk hal olur.

3 Mayıs 1906 Numara 129 Sayfa 2

Berlin nasyonel Zaytuniğ gazetesinin verdiği havadise nazaran İngiltere Hükümeti (Taba) meselesinde ve mesail-i sairede entirikaları sayesinde zat-ı şahanenin nüfuzunu Arabistan'da ve Rumili'de düşürmek istiyor.

Kral yedinci Edvard harici politikayı kendi kendine idare etdiğinden mesail-i müşkilede işi nazar üzerine tahmil eyliyor. Şu nokta-i nazardan bahr-ı Sefid'in muhtelif yerlerindeki krallık turaklarının tagyir edilmesi kolaylaşıyor. Atina'da bulunduğundan bilaistifade İstanbul'u da ziyaret eyleyerek devlet-i Aliye ile muallâk kalan Taba ve emsal-i mesaili de hal-u fasl idecekdir. (Türk) istihbaratı hususiyemize nazaran kral Edvard hazretleri İstanbul'u ziyaret arzusunu izhar etmiş ise de İstanbul'da anarşistlerin bahusus Ermeniler kral hazretlerine bir bomba atarak şu suretle Devlet-i Aliyye'yi mesul etdirmesi ihtimalden baid olmadığı ve böyle bir mesuliyeti Devlet-i Aliyye'nin kabul edemeyeceği cevabıyla nazikâne red edilmiş imiş.

(Mençıstır Guardian) nam İngiliz gazetesinin 24 Mart sene 906 tarihli nüshasında İstanbul muhabirinden aldığı havadise nazaran Hükümet-i Osmaniye gayet gizli olarak Trablusgarb'da elli kişiden ibaret bir heyet-i sefer be Çad kolı şimalinde vaki kaim dâhilinde Maiv nam mahali işgal etmek üzere istihzarat ile meşgul olduğunu yazmışdı. Geçen nüshamızda da bir nebze bahs eyledik. Heyeti sefiriye reisi Devlet-i Osmaniye'yi taleb olan Maiv beldesine Osmanlı bayrağı rezk edecek ve idare-i Osmaniye'ye ilhak ettirmekle muvazzaf idi. Kanim kıtası fransız müstemlekatından imiş! Hakkındaki bu telgraf Fransız matbuatı ve Fransa tarafından ehemmiyetle telakki edilmemişti.

7 Nisan tarihli Tiribün nam İngiliz gazetesinde Mençıstır Guardian'ın havadisini tasdik edince Fransa hükümeti bu havadisden nahoşnud olarak dersaadetdeki sefiri Mösyö Konstan'a çekdiği telgrafda: Mençıstır Guardian gazetesi Trablusgarb'dan Kanim kıtasına bir heyet-i sefiriye-i askeriyenin izamına irade-i seniyyenin sudur ettiğini malumat-ı mevsukasına binaen yazdığı cihetle lutfen bu telgrafı sadr-ı azam hazretlerine ibrazıyla kendisinden izahat-ı lazımanın taleb buyurulmasını ve neticeyi ba telgraf bildirmenizi rica ederim diyerek Fransa hariciye nazırı Mösyö Burjuva yazar. Ve ilaveten: Kanim kıtasının Asakir-i Osmaniye tarafından işgal olunduğunu Fransa hükümeti nazar-ı lakaydı ile göremeyeceğini dermeyan etmesini tenbih eder.

Sadr-ı azam hazretleri Fransız sefirinden aldığı bu telgrafi Mabeyn-i hümayuna arz ederse de henüz bir cevap verilmediğini Fransız gazeteleri yazıyor.

İngiltere ile Fransa arasında akd edilen muahede ile Trablusgarb'ın cenubunu paylaşmak arzusunda bulunmuşlar ise de hükümet-i seniyye Trablusgarb'ın cenubu nahat istivaya kadar kendisine aid olduğunu dermeyer eyleyerek birkaç sene evel protestonamesini yollamış idi.

17 Mayıs 1906 Numara 130 Sayfa 2

Devlet-i Aliyye ve Almanya İstanbul'dan varid olan bir mektub-ı mahsus malumat-ı mevsukadan olmak üzere beyanatına nazaran geçen teşrin-i sani ayında Akabe meselesinin hemen başlanmış olduğu bir zamanda, Almanya'nın darsaadet sefiri Baron Marşal zat-ı şahane ile bir mülakatında, Mısır ve İngiltere beyanatına asla havale-i semi ve itibar etmemesini şediden tavsiye ile kendi hükümetinin diğer hükümetlerle beraber Devlet-i Aliyye'ye bu hususda tutacağını beyan eylemiş. Ahiren ise Almanya lisanını büsbütün tebdil ile Baron Marşal'ın zat-ı şahane ile son mülakatında ahval-i umumiyece pek büyük bir tebdil olmasına binaen Devlet-i Aliyye'nin İngiltere mutalibine revî rıza göstermesi lazım geldiğini ve Almanya'nın Devlet-i Aliyye'nin muavenet edemeyeceğini beyan etmesi üzerine zat-ı şahane Almanya'nın şu hareketinden fevkalade nahoşnud ve bittabi pek müteessir olmuş olduğundan sefire bir kelime bile söylemeksizin ayağa kalkmış ve sefire de huzur-ı şahaneden çekilmeğe mecbur olmuş imiş.

Der akib Berlin ile İstanbul arasında bu hususa dair bu çok muhaberat-ı telgrafiye cereyan eylemiş ve bu hadiseden beri Almanya ile Devlet-i Aliye ile arasında fevkalade bir soğukluk hâsıl olmuş olduğunu Elahram gazetesi sene fi 3 Mayıs tarihiyle İstanbul'dan bildirilmiştir.

İbnürreşid zat-ı şahanenin kendisine olan tevcihinden bilaistifade pek büyük zülümler icra etmekde olduğu ve hatta bundan iki sene evel Müşir Ahmed Feyzi Paşa bu emirin zulmünden herkesin bizar olduğunu ve izale-i vücudı asayiş-i umumi için lazım olduğunu ve harekât nabecasından tolayı İbnissuud ve Mübareküssabah'ın müttahiden hareket etmeğe mecbur olduklarını ve İbnissuud'a taraf-ı saltanat-ı seniyyeden kaimakamlık verildiği halde bile yine İbnürreşid'in tadisinden masun

olduğı bildefaat dersaadete yazılmış ise de sem-i itibara alan olmamış idi. şu suretle vücutunun kaldırılmış olması emniyet-i umumiye itibariyle muvaffakiyet sayılıyor.

Necid Ceziretü'l-Arabda icra-i hüküm eden Emir Abdulaziz İbnürreşid ahiren Emir Abdülaziz İbnissuud ile muharebesinde maktulen düşmüş ve tevabi kâffen tağılmış olduğu Basra'dan ba telgraf Mısır'da mukim bazı zevata bildirilmişdir.

Rıdvan Paşa'nın keyfiyet-i katlinden tolayı Trablusgarb'a nefi ederek orada istintakı icra edilmekde olan Ali şamil bedir Han bir istintakında müstentiki dersaadet istinaf mudi-i umumiyesi Necmeddin Bey üzerine hücum ederek gayrı dalağından ısırımış ve Necmeddin Bey de hemen terk-i dağıdağı-i hayat etdiğini Trablusgarb'dan ajanslar telgrafla bildirdiler.

24 Mayıs 1906 Numara 131 Sayfa 2

Elmuid Gazetesi'nden İbnürreşid'in suret-i katli Basrada fi 12 Rebiülevel sene 1324 tarihlü varid olan mektubdan anlaşıldığına göre Necid emiri Emir Abdülaziz İbnürreşid şu son günlerde askerini (Kasım) a doğru sevk edüb (Errabia) veya (Ravzatu mahna) tesmiye edilen mahale vasıl oldu. Burası biladülkasım'dan birkaç saat uzaktır. O anda İbnussuud Kasım'da bulunuyordu. Düşman ile karşılaşmağı çıktı. İki taraf gavgaya tutuşdular. Gavga şehr-i saferin on yedisinde, giceleyin saat altı sularında beda' idüb tulug fecr zamanına değin yani saat tokuza kadar imtidad etdi. İbnussuud askeri kırılıb hezimete giriftar oldu. Ve fakat İbnürreşid'in asakiri anların kemalen firarına meydan vermeyerek askerlerini katl ve mallarını yağma etdiler.

Tesadüfe İbnürreşid'de geceleyin karanlıkda atına rekb olduğu halde blend avaz ile kumunı teşcive tebrik etmekde olduğunu ahal-i Kasım'dan olub ağacların arkasında gizlenmiş bulunan birkaç kişi tüydüler. Ve anın bulunduğu cihete toğrı hemen kurşun sıkdılar. O dahi hükm-i kadr ile nuş-ı şerbet-i şehadet eyledi. (bu zat mezyat-ı İslamiye ve insaniyesini hakkıyla tarif gayr-ı kabilkdir. Ezcümle ecnebi iğfalatına kapılmaması şayeste-i takdirdir. (Rahmetullahi aleyh rahmet-i vasah)

İbnussuud'da evela (Kasım)a geldi sonra ""Elaraz"a toğru firar eyledi. Ahal hail ise meydan gavgadan üç gün uzaklığında bulunan çadırlarına indiler.

Erreşid'in ailesi derhal merhumun ferzend ve halef-i meşrui olan "Mitab"ı pederinin makamına istihlaf etdiler ve resm-i bayat icra kılındı. Zat-ı şahane tarafından varid olan bir telgraf ile de bunu muid irade-i seniyye sudur etmişdi.

Mitab askeriyle İbnussuud'a hücum idüb "Elayn" kırında "150" kişiden mürekkeb bir fırkasını kemalen katl eyledi. Ve "Kasr-ı ibn akil" civarında da "200"kişiden mürekkeb ikinci ve üçüncü fırkalarını da birer birer katl eyledi. Ve bu macerayı olduğu gibi nakl için de kâtibini Basra ve Hicaz taraflarına gönderdi. İşte hakikat hal bundan ibaretdir.

Ahiren İstanbul'a gaz yüklü ve Alman bandıralı bir yelken gemisi Bulgaristan'a uğrayarak geldiği için komiteler tarafından derununa mevadd-ı müşteale konulması aaleb-i ihtimal olması düşünülerek gemi tevkif edilmiş ve derunı muayene edilmek üzere çibuklu önüne getirilmişdir. Almanya sefiri 700 lira zarar ve ziyan talep etdiğinden başka memurların talep etmiş ise de Bâb-ı Âlî'nin parayı çokca bulmuş olduğundan biraz indirilmesini talep eylemiş ise de Almanya'nın dersaadet sefiri Baron Marşal kabul etmeyerek sefaret maiyetine memur vapurun istimbotuna on nefer alarak çibukluya gitmiş ve yelken gemisine çıkarak gemiye Alman bayrağı çekmiş istimbota rabt ederek sefarethane önüne kadar getirerek demirletmiş olduğunu Avrupa gazeteleri yazıyor.

Hükümetimiz bu gibi tadilere alışık olduğundan bittabi sesini çıkarmamıştır. Almanya sefirinin esasen hiçbir şeye değeri olmayan bu meseledeki ceraiti sahih ise hükümet-i seniyyenin Almanlara etdiği müsadaata yekün çekmesi çokdan farz olmuştur.

31 Mayıs 1906 Numara 132 Sayfa 3

Karadağ hududunda Müslümanlar ile Hristiyanlar mukatelete devam etdiğinden Karatağ hükümeti bir alay asker sevk etdiği gibi saltanat-ı seniyye tarafından dahi o civar redif taburları taht-ı silaha alınmasına emr verilmiştir.

Rumili'de bir rum çetesi asakir-i Osmaniye refakatinde olarak giden bir Ulah kakalasına tesadüfle istimal-i silah eyleyerek birkaç asker ile birkaç da Ulah katl etdikleri Romanice istihbar olunması üzerine Romanya'da baki kalan yirmi üç nefer Rum tacirini de Romanya hükümeti hududundan tışarı çıkarmış ve bu suretle

Romanya'da bir Rum kalmamıştır. Yunan ile Romanya arasındaki ihtilaf hal ve tesviye olunmak üzere iken bu vaka ihtilafı büsbütün tezyid eylemiş olduğundan iki hükümet arasında muharebe-i iktisadiye başladı demektir.

7 Haziran 1906 Numara 133 Sayfa 3

Sofya tarikiyle dersaadetden Tan Gazetesine çekilen bir telgrafa nazaran Karatağ emaretinin dersaadet maslahatgüzarı hududa sevk olunan Karatağ askerinin geriye çekdirilmesi hakkında teşebbüsât-ı lazımda bulunmuş olduğundan bahisle hükümet-i seniyyenin de askerini hududdan geri çekerek hükümferma olan kargaşalığın teskini hakkında Bâb-ı Âlî'ye tebligat-ı lazımda bulunmuştur.

21 Haziran 1906 Numara 134 Sayfa 3

Devlet-i Aliyye- İran hududu üzerinde ahiren vukua gelen ihtilaf için orada memuren bulundurulan Vacid Paşa intihar etmiştir. Bu intihara sebep ise dördüncü ordu müşiri ile aralarında vukua gelen münaferet imiş.

Yaveran-ı padişahîden ferik Zeki Paşa namında biri Vacid Paşa'nın yerine tayin olunarak tahdid-i hudud meselesi ile meşgul olacakmış.

Perliye civarında Gelpan nam mevkide Asakir-i Osmaniye ile bir Bulgar çetesi arasında müsademe vaki olarak tokuz Bulgar telef ve askerden ikisi mecruh olmuştur.

Dicle sevhilindeki bazı kabailin Hükümet-i seniyye aleyhine kıyam ettiği, hatta Dicle'de seyr-u sefer eden bir İngiliz vapuruna silah atarak mezkûr vapuru birkaç yerinden deldikleri bir telgrafla bildiriliyor.

Almanya Hükümeti'nin gaz ile memlu bir yelken gemisine memurin-i Osmaniye tarafından edilen tecavüzden tolayı protesto ettiğini sefirin bizzat gemiyi sefarethane önüne getirdiğini ve yedi yüz lira tazminatın talep edildiğini evelki nüshamızda yazmışdık. Avrupa ceraidinde okunduğuna göre Bâb-ı Âlî ile Almanya sefareti üç yüz elli liraya sulh olmuştur.

5 Temmuz 1906 Numara 136 Sayfa 2

Bâb-ı Âlî son zamanlarda düvel-i muazzamaya bir nota göndererek Yunan hududlarından ale't-tevali memlekete giren hudud çetelerinin bu yakında pek

tekessür ettiğini, bu çeteler arasında Yunan zabıt ve memurlarının da bulunduğunu, Yunan hükümetinin buna mani olacak hiçbir tedbirde bulunmadığını bildirmiştir.

Ermenilerden bir cem-i gafir hududu geçerek kimisi cihetinde Kürdlere hücum ettiğini, müsademenin pek hunrizade olduğu Avrupa gazeteleri yazıyor.

Amerika Hükümeti çokdan beri İstanbul'daki sefirinin büyük elçilik sınıfına geçmesini hükümet-i seniyyeden talep ediyordu. Ajans telgrafı Amerika'nın bu arzusunun is'af edildiğini, Mösyö Layışma'nın sefir-i kebir olduğunu yazıyor.

Kurya Danbalkan Gazetesi Romanya matbuatına garib bir işaada bulunuyor. Kurya'nın iddiasına göre Avusturya imparatoru Fransuva Jozej ile Yunan Kralı Jorj 1893'de Balkan şube ceziresi hakkında bir ittifak hafı akd ederek Avusturya Yanya vilayetiyle Manastır vilayetinin Rum meskûn kısmında Yunanistan'ın hükm-ü nüfuzunu, Yunanistan da mukabeleten İşkodra'da ve Selanik'de dâhil olduğu halde bütün Makedonya'da Avusturya'ninkini kabul ve tasdik etmiştir. Balkan'da bazı tahvilat olduğu, hükümet Osmaniye bu cihetde bazı zayiata uğradığı halde bile bu ittifak hafı baki kalacak ve baki kaldığı müddetce iki hükümet bu hususda yekdiğerine muavenet-i lazımda bulunacakmış.

Son günlere kadar Rumili'de Sırb çeteleri az mikdarda arz-ı vücud ediyorlardı. Bunı tertib ve memlekete irsal eden komiteler, bu sefer yine külliyyetle irsaline lüzum görmüş olmalılarki Niş civarında birçok hayduclara, eşkıyaya rast geliniyor.

Avusturya Hariciye Nazırı Kont Golohofski geçen hafta bahs ettiğimiz nutkunda Makedonya'da asayişin iade olunduğunu, kendi ve Rusya hükümeti ıslahatın revs hazırlarından memnun olduklarını söylemesini müteakib Sırbıların Rumili'ye dağılıvermeleri, memleketde görülen sükûn pek Avrupa jandarma taburlarının eser-i lütfu olmadığını gösteriyor.

Bağdad ve Basra taraflarından vuku bulan isyandan bazı tebasının mutazarrır olduğunu İngiltere Hükümeti Devlet-i Aliyye'ye bildirmiş idi. Bu babda tahkikatda bulunmak üzere, harb esnasında Japonya'da bulunan pertev Paşa'nın riyaseti altında bir heyet irsaline Hükümet-i Seniyye lüzum görmüştür.

Girid'de yine sukunet lahalel olundu. Meclis-i millideki fırka-i muhalife, meclisi Hanya'dan Kandiye'ye kaldırmak isteyen hükümetle yine karşı karşıya kaldı. Bizce en mühim cihet, cezire Müslümanlarının Rumlar tarafından hala düşman olunmalarıdır. Hafta geçmiyorki biçarelerden birkaçı hücum ve hakarete uğramış bulunmasun.

12 Temmuz 1906 Numara 137 Sayfa 2

Gazeteler Yemen'de ahvalin fenalaşığından, mevcut asakirin bir kısmının isyan ettiğinden yine bahse başladılar.

Şimdiye kadar Yemen'e dair verilen havadisın onda tokuzunun doğru çıkmadığına nazaran bu ne derce itimad lazım geldiğini tayin edemeyiz.

Port Said'den alınan telgraflarda Yemen'e müttehi-i azimet iki üç bin Osmanlı askerinin liman müdahilinde bekledikleri yazıyor.

19 Temmuz 1906 Numara 138 Sayfa 2

Bulgar çeteleri Voluna cihetinde yine icra-i vahşete koyuldılar.

Yunan Hükümeti gerek Düvel-i Muazzama'nın nasihat ve tazyiki, gerekse Devlet-i Aliyye'nin tedabir-i şedidesi yüzünden Balkan'da artık bir siyaset-i itilafcuyane ittihazına karar vermiştir. Son icraatı bunu ima etmektedir.

Selanik'deki Rum Konsolosu, Rum çetelerine teveccüh ve muavenatıyla meşhur Mösyö Kurumilas Selanik'den alındığı gibi, zabat-ı askeriye ve memurin-i zabıta arasından komitecilerle hem fikir, hem hareket ad edilen bazıları hudud üzerindeki memuriyetlerinden tebaüd edilmişlerdir.

Yunan matbuatının kısm-ı azamı hükümeti bu hareketinden dolayı medh ediyorlar.

İstanbul'dan 15 Temmuz'da çekilen bir telgrafda hükümeti yeniden Yemen için 17.000 asker taht-ı silaha almak üzere bulunduğı yazılıyor.

Bir kısım mühim vatanın iade-i asayışı ve temin-i bekası için bunun üç misli asker toplasa hükümete kimse bir şey demez. Yalnız vatanın bu dinc gayyur evladının Yemen'de açlık, susuzluk, doktorsuzluk yüzünden helak edilmesine hiçbir vicdan tahammül edemez. Yemen isyanı zuhur edeli o kıtaya, en aşağı bir tahmin olmak üzere, otuz kırk bin neferin sevk ve dediğimiz esbab yüzünden defn edildiğı

düşünülürse, o felaketlerin tekrar etmemesi, Yemen'e vaktiyle hatta askerden evel erzak, mühimmat, hakim-i sevk edilmesi için ne kadar bağırsak çağırsak, ne kadar rica ve niyaz etsek azdır.. Hükümetin ebna-i vatanı sürü sürü şuraya buraya sevk ederken hareketine biraz vicdan koymalı, o biçarelerin gönderilen yerlerde temin-i maişet ve sıhatleri için ne lazımsa önceden onu yapmalıdır.

İstanbul'dan 12 Temmuz'da çekilen bir telgrafda Devlet-i Osmaniye ve İran hududunun Bağdad cihetinde Osmanlı asakir-i muntazamasıyla Acem başıbozukları arasında bir müsademe ve tarafeynden birçok telefât vuku bulduğu, neticede Acemlerin münhezim olduğu yazılıyor. Eğer bu sahîh ise, o havalide işlerin fenalaşdığı anlaşılyorki cidden şayan-ı teessüfdür.

Sisamlılar tamamıyla müstakîl bir idareye mazhar edilmeleri için Fransa, İngiltere ve Rusya hükümetlerine müracaat etmişlerse de onlardan Bâb-ı Âlî'nin muvaffakatiyle cezireye 10 Kanun-ı evvel 1832 de bahş edilen usul-ı idarenin değiştirilemeyeceği cevabını almışlardır. Beylerini değiştirmek isterlerken Sisam ahalisi işi idareyi değiştirmeğe kadar vardırıdılar.

26 Temmuz 1906 Numara 139 Sayfa 2

Evelki hafta Yemen'e dair ihtiyat ile neşr etdiğimiz havadis teyid etmeye başladı. Hadide'de müterakim redif askerinin ilan-ı isyan ettiği bu sefer katiyen bildiriliyor. Beş taburdan ibaret olan bu askerler şehri zabt etmek istemişlerse de asakir-i matia ile etdikleri bir kanlı muharebeden sonra bu arzularından vaz geçmişlerdir. Tarafeynden üç yüz kadar telefât vuku bulmuş bundan başka bir liva isyanı teşvik ettiği cihetle divan-ı harb tarafından itham edilmiş ve kurşuna dizilmiş imiş.

2 Ağustos 1906 Numara 140 Sayfa 2

Düvel-i Muazzama Girid için yeniden hususat-ı atiyeyi taht-ı karara aldı. Temmuzun 23. günü Prens Corc'a 24. gününde Yunan kralına tebliğ eyledi.

Girid'e Yunan askeri idhal etmek memnudur, Girid jandarma fırkasında İtalyanlara Yunan zabitanı istihdam eylemek keyfiyeti de şayan-ı kabul olamaz, Çünkü bunlar tavır ve hareketleriyle münâferet-i mahalliyenin bir derece daha teşdidine sebebiyet verirler, bedihidir. 9milyon franklık yeni bir istikraz akd etmek

hususuna gelince: Murakabe-i maliye ve mülkiye Hanya'da bulunan şehbenderlere nufuyuz edilirse bu istikraza müsaade olunabilir.

Makedonya gibi Girid'de dahi düvel-i muazzama yarım yanlış icraat ile memleketi nail-i refahiye edecekleri yerde daha ziyade ıhtışa düşürüyorlar.. Çünkü maksad işi görmek değil, vakit kazanmak, gün geçirmektir.. Her devlet bir emel peşinde koşuyor, teferruat ile uğraşmağa kimin vakti var.. Ne zaman o amale temas ederse Girid, Makedonya o vakit ancak düşünülür.. Yoksa böyle bata çıka yaşar, turur.

Sisam Beyi vitinos'un yerine hükümet-i seniyye Kara Teodori Beyi tayin etmiştir.

Sayfa 3

Filibe'de Rumlar aleyhinde bir nümâyış vukua gelmiştir. Mutaassıb Bulgarlar üç Rum kilisesine hücum ederek içindekileri katl etmişlerdir.

4 Eylül 1906 Numara 141 Sayfa 3

Yüz kişilik bir Rum çetesi Manastır vilayeti dâhilinde kâin İsmailova namındaki Bulgar köyüne dâhil olub on haneyi ihrak, dokuz kişiyi katl beş erkek ve üç kadını ağır surette mecruh etmişler ve kendilerine hiçbir zarar isabet etmeksizin geldikleri yere çekilmişlerdir.

İstanbul'dan (Kurşundas Politik)a işar olunduğuna nazaran Bâb-ı Âlî, dersaadet Rum Patrikliği tarafından, Bulgaristan'da Rum anasırı aleyhinde irtikab edilen hareket-i vahşianeyi protesto etmek üzere kaleme alınarak kendisine takdim olunan ikinci bir takriri bu defa düvel-i muazzama seferasına tebliğ ettirmiştir.. Bu takrirden Bulgarları ve Bulgar hükümetini şiddetle itham ederek anasır-ı mazlume hakkında isticlab rıfk ve merhamet eyliyor.

Rumili Vilayet-i malumesi müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa ile mezkûr vilayetin jandarması ıslahatına memur ceneral Dicorcis arasında, Türkiye polis hidmetinde müstahdem Belçika ve İsveç Norveç zabıtlarının yerlerine tayin olunacak zabitan hakkında bir karar ittihaz olunmuştur. Bu karar muktezasınca Selanik'e bir Rus, Manastır'a İtalyan, Üsküb'e Avusturya zabiti tayin edilecektir.

Selanik'de polis hidmetinde bulunan bir tek Belçikalı zabitin yerine bir Türk zabiti tayin olunmuştur.

Ecnebi maliye müfettişleri Üsküb'e azimet etdiler. Mahal-ı mezkurede 20 gün kadar kalacaklardır.

Ayın dördü tarihiyle Bağdad'dan yazılıyorki Dicle şehri sahilinde ikamet eden bütün Arab silah-ı isyana sarılmışdır. Her tarafda fesad alaimi görülüyor. Bunların ihtilaline sebep Bağdad'a tahdid edilecek demir yolunda çalışmak üzere amale istenildiği ilanı olmuşdur. Bedevi Arablar, kendilerini esarete ilka idecek olan böyle bir alatin vücudunu görmek istemiyorlar. Onlar pekâlâ anlıyorlarki eğer oraya demir yolu yapılacak olursa hükümet-i Osmaniye istediği kadar ve suhuletle sevkiyat-ı askeriyede bulunabilecek. Bundan dolayı mezkûr hattın inşa olunmaması için ellerinden gelen mukavemetden geri durmayacaklar imiş.

11 Eylül 1906 Numara 142 Sayfa 2

Meclis-i Milli Hanya'da ictima ve nezaret fırkasından Mösyö Mihalidakis'i meclis-i mezkure reis intihab etdi. Mihalidakis, irad eylediği nutkunda Girid adasının Yananistan'a ilhakı arzu-i millisinin maglub edildiğine ve Prens Corc'un fevkalade komiserlikden infisal etdiğine beyan-ı teessüf eyledi.

Girid'deki Hükümet-i Hamiye konsolosları Giridlilere hitaben atı'z-zıkr beyannameyi ısdar etdiler: Yunan kralıyla verilen karar üzerine Girid halkının arzusunu mümkün olduğu kadar dâhil-i hesab etdiklerini ve kabul-i icra olacak menfaatlerini nazar-ı dikkate aldıklarını isbat etmek üzere hükümet-i hamiyeye Ağustos'un on dördü tarihli karnamede dermeyan ederlerki istikbalde fevkalade komiserlik mevki açık kaldığı zaman Yunan kralı, Atina'daki hükümet-i hamiyeye konsoloslarıyla badelmüşavere mezkûr hükümetlerin emirlerini hüsn-ü ifa edecek kabiliyetde birini mahl-ı mezkure namzed olmak üzere intihab ve bu intihabı da resmen bildirecekdir. Hükümetler bu namzedin tayinine muvaffakat etdikden sonra beş sene müddet için kendilerine vekil tayin etmek üzere tedabir-i mukteziyeye tevessül ve bu tayinden padişaha ita-i malumat edeceklerdir.

Tiribuna Gazetesi Hanya'dan aldığı bir telgrafi neşr ediyor. Prens Corc ata ahalisine hükümet-i hamiyeye tarafından tayin edilen halefinin ahalinin arzusunu

husule getirebileceğini ve kendisinin yeni komiserin ataya vusulünde derhal azimet edeceğini haber veriyor.

Bâb-ı Âlî Yunan vekili Mösyö Zaimis'in Girid ceziresine fevkalade komiser tayin edilmesini protesto eylemek üzere memalik-i hariciyedeki Osmanlı sefarasına bir tamim yolladiki bunda bu gibi tayin-i memuriyetde evelce hünkârın muvaffakat etmesi muktezi idikü beyan olunuyor.

Prens Corc'un işden çekilmesine karşı gösterilen mukavemet cihetiyle Girid'de ihdas edilen bir vaziyet-i heyecan amizin sevk ve mutalaasıyla Yunan hükümeti fırka reislerine yeni ve müstacil bir not yollayarak bunda fırka reislerini tekdir-u usul-ı siyasilere şiddetle takbih, hükümetler ile Yunan kralının kararlarına ru-i teslimiyet göstermeleri için bir defa daha rica eylemiştir.

Yemen'den Türkiye'ye avdet etmek üzere Mısır'a uğrayan iki Türk zabiti Yemen hakkında malumat- atıyeyi veriyor: Sanaa, rivayet olunduğu gibi ikinci defa olarak asilerin ellerine geçmedi, Türk askerinin lâyenkati virud etmesi asilerin kuvve-i maneviyelerini kırdı. Feyzi Paşa, Şeyh Yahya'ya hücum etmek için son mühimmat-ı harbiye kafilesini bekliyor ve ümid olunuyorki artık Yemen seferi hitam bulsun.

Takriben bir ay varki Şeyh Yahya Medine üzerine bir hareket yapmak istedi, fakat şehir-i mezkûr, oraya memur ceneral tarafından güzelce müdafaa edildiğinden bu maksadından vazgeçti. Asilerin reisleri, kendilerinin buraya gelmekden maksadları eğer İbnürreşid'in hünkâr tarafından son zamanlarda verilen iktidar hükümet ref edilirse Şeyh Yahya'nın teslim olacağını bildirdiler. Şeyh Yahya'nın bu teklifi İstanbul'a arz edildi.

Manastır ve Selanik Vilayetlerinden 26 ilave taburı taht-ı silaha alındı. Ve bütün ihtiyatlara bulundukları kazalar dâhilinde hazır bulunmaları emr olundu.

Sayfa 3

Asakir-i Osmaniye Demir Hisar civarında Deli Hasan'da Bulgar çetesini tahrib etdi. Dört Bulgar katl ve iki Bulgar da esir alındı.

Geçenlerde Yemen'e gitmek üzere Port Said'e gelen esir vapurunda vukua gelen ihtilalin tafsilatı bervechi atidir: Vapurda ihtilal eden asker geçen sene Yemen'e

sevk olunan taburdan firar eden ve tekrar Yemen'e sevk edilen 180 Şamlı askerdir. Bunlarla beraber Bedirhan familyasına mensub üç zabıt var idiki bunlardan Suriyeli polislerin muhafazası altında Yemen'e nefi olunuyorlar idi. Firarilik ile mahkûm olan Şamlı asker, 50 mesleh Türk askerinin muhafazası altında idi. Bu asker ve zabıtlar Beyrut'dan gemiye irkab olundular. Mütebaki asakir de Kudüs'den Bakraa toplanmış asker idiki daha çoğunun asker elbisesi yok idi. Gemide bulunan Türklerin hepsi asker idi.

Ellerinde bilekce olduğu halde anbara istif edilen Şamlı mahbuslar, muhafızları tarafından son derece dikkat ediliyor idi. Fakat muhafızları esna-i seyirde deniz tutduğundan mahbuseyn hemen bu fırsatı ganimet bilerek ellerindeki bilekceleri kırub atdı ve güverteye çıkdı. Bunlar Port Said'e gelinceye kadar hiçbir uygunsuzluk yapmadılar vaktaki vapur Port Said'e vasıl oldu; mahbuseyn biz bundan öteye gitmeyiz diyerek isyan bayrağını açdı. Su almak üzere Türk askeri arasında vukua gelen gavgayı bahane ederek açıktan açığa ihtilal etdiler; hücum ederek bir hayli kimseyi yaraladılar. Yaralıların içinde seyr-i sefain memuru da var idi, ki mezkur zabıt diğer üç zabitle beraber sahile iltica etdi.

Muhafız Türk askeri, diğer Suriye askerinin ihafesiyle ihtilali teskin için hiçbir müdahalede bulunmadı. Esir vapurunun Port Said'e vusulünde Mısır polislerinin vücudı ihtilalcileri kara çıkmadan men etdi. Gemide ihtilal olduğu haberi hükümete vasıl olunca muhafız polislerin adedi tezyid olundu. Hükümet-i mahalliye isyanı teskin iylemek üzere gemiye gitdi. Gemideki tahkikatlarına göre mahbuseyn kendilerinin nasıl mücazat göreceklerini bildikleri için ne Hadide'ye ne de Suriye'ye gitmek istiyorlar idi.

Takriben 40 kişi yaralandı. İngiltere'nin Prosar Pain namındaki harb sefinesinin kapdanı muavenat-ı tabiyede bulundu. Bu muavenat nakliye vapurunun zabitanı tarafından fevkalgaye bir memnuniyetle takdir olundu.

Muaharan vasıl olan Kosova vapuruna hükümet-i mahalliye'nin inzam-ı muavenetiyle 400 Suriyeli irkab olundu ve muhafazalarına memur olan Türk askeri bunlarla beraberdir. Suriyeli mahbuseyni ihtilale teşvik eden Bedirhanilerden nefi olunan 3 zabıt olduğu ihtimali devran ediyor.

Kuriya Avrupain Gazetesi'nin bir menba-ı mevsukdan aldığı malumata göre saray muhafızlığında bulunan Kürdlerden bir zabıt veya asker-i âli şamilin intikamını almak üzere güya Padişah Abdülmecid'i omuzundan yaralamış imiş.

Girid Prens Corc'un adadan müfarakati 5002ü mesleh ve 200'i silahsız 700 kişi nümayişçi Botzuvanarya'da ictima etdikden sonra Prens Corc'un ertesi günü hareket edeceğini işitdiklerinden prens teşyi' için müfakat edeceği gece Suda limanına toplandılar. Dükkâncılar karışıklık vukundan korkarak bütün dükkânlarını kapadılar. Konsoloslar, ikametgâhı olan Halpa'dan müfakat etmesini prene ihzar etdiler. Ve Halpa'nın civarına Fransız, İtalyan ve Rus askeri koydular. Ve bu cemaatden 2 kişi yaralandığından umumi bir tüfenk atışı başladı. Bu atışda silahsız nümayişçilerden 2 yaralı ve 1 vefat vaki oldu. Askerden ise 2 Rus askeri yaralandı ve bir Rus kuvas öldü. İngiltere askeri Suda limanında yokdı.

Parham namındaki İngiliz kuruvazörü Halpa önünda demir atarak Halpa'yı muhafaza için karaya tüfenk endaz askeri çıkardı.

Prens bu gavga esnasında beynelmilel asker tarafından muhafaza olundu. Ve kimseye haber verilmeksizin Yunan harb gemisi Pasari'ye rakıb oldu. Prens Corc müfakat akşamı bir beyanname neşr etdi. Mezkûr beyanname Giridlileri, düvel-i hamiyenin teveccühünü kazanmaya teşvik, arzu-i millilerinin en emin ve en süratli istihsali için halkına itimad tam göstermelerini tavsiye etdikden sonra şu vechle nihayet bulunur idi: Sevgili Giridlilerim! Cenab-ı Hak sizin ve son devre-i mücadelenizi mümkün olduğu kadar kısaltarak çok geçmeden sevgili adamı Yunanistan'a iltihakını göstermek meserretiyle becam buyurması daisiyle sizi terk ediyorum.

Girid'deki Düvel-i Hamiye konsolosları Mösyö Jeymis'i resmen mahal-i memuriyete ik'ad etdiler.

Sanaa'dan Mısır'a gelen bir muhabirin ifadesine göre İngilizler Aden'de kâin Lahac mevkiinden Hacarya mahaline kadar ilerleyerek taht-ı himayesindeki memaliki tevsi' etmişlerdir, bu Hacara mevki Yemen vilayetinin bir kaimakamlığı idi.

İngilizler Lahaca ile Hacarya arasındaki mevakie beş mevkuf tesis ederek buralara İngiltere'nin hesabına olarak 7 muhafız koymuşlardır.

Hacarya son kaimakamının ki bu Sanaa'da ölmüştür yakın takatından olan Salih bin Ahmed mahal-ı mezkûra hâkim nasb olunmuştur

İngiltere buradaki hakk-ı himayesini temin için mahal-ı mezkûra demiryolu döşedi. Bir telgraf hattı da tesis ve memurlarını tayin idüb bu memurlar ile yeni kaymakamın maaşları Aden hükümeti tarafından ita olunacaktır.

18 Eylül 1906 Numara 143 Sayfa 2

Şark meselesine dâhil olan hükümetler iki sınıfa ayrılmıştır. Avusturya Rusya İngiltere hükümetleri padişah, Abdülmecid'in halefinden istifade etmek istiyorlar, Fransa şarkda arazi hırsı olmadığından hünkârla hoş geçinmek istiyor. Bu hoş geçinmek politikası imparator Kiyom tarafından şiddet ve muvaffakiyetle takib olundu.

Hünkâr Alman taraftarı oldu, İtalya'ya gelince: bundan bahs etmeye bile değmez. O milli bayrağı katolik kilisesi üzerine dikmeyi muvaffakiyet ad etmeğe memnun oluyo.

Selanik'den varid olan haberlere göre Bulgar eşkiyası reislerinden Lokas'ın Yenice'de bulunan eşkiyası tarafından perişan olduğu esnada yakasını kurtarmaya muvaffak olan çete reisi Stoykof bu defa arkadaşlarıyla Yunan tarafına geçüb 45 manlihır tüfengi almıştır.

Prens Corc Eylülün 27'sinde Pasara harb sefinesiyle Atina'ya vasıl olmuştur. Prens heyet-i vükela, papaslar, rical-i millet ve heyet-i siyasiye tarafından istikbal olunmuştur. İngiltere sefiri Sir Albayan nutkı irad olundu.

Zat-ı fehmiyelerinizin kudüm-i âlilerini tebrik etdikden sonra düvel-i hamiyenin vekili olmak şerefiyle

Sayfa 3

mübahi olduğum halde zat-ı devletmaibinize, dest-i fehmiyelerine tevdi edilen memuriyet-i aliyyeyitab na pezir bir faaliyet-i mütemadi ile ifa buyurduğunuzdan dolayı düvel-i hamiyenin teşekkürat-ı samiyanesini takdim eylerim.

Eylülün 29'unda Fransa, İngiltere, İtalya ve Rus hükümetlerinin İstanbul sefirleri Bâb-ı Âlîye bir takrir verdiler; Girid fevkalade komiseri Prens Corc'un infisalini ve yerine Mösyö Zaimiydis'in Yunan kralı tarafından nasb ve tayin olduğunu tebliğ etdiler. Bu takrirden hükümet-ı mezkure Bâb-ı Âlî'nin, Girid'e tayin olunan yeni komiser Mösyö Zaimiydis'in memuriyeti Girid bayrağını ve Girid'de tesis eden yeni usul-ı idarenin icab ettirdiği birçok tedabirin tasdik etmesini talep ediyor. Ve bunların tasdik ve kabulü Bâb-ı Âlî'nin menafî hakikiyesine temas! ettiğini beyan ediyor.

Hükümetlerin bu talebi Türk muhafil-i siyasiyesinde şiddetli bir âdem-i memnuniyet husule getirdi.

Bâb-ı Âlî bu takrire cevap vermeyi beklemeyerek memalik-i ecnebiyedeki vekillerine birer tamim yollayarak Mösyö Zaimiydis'in fevkalade komiser tayin olunmasını protesto ve bu tayinin kendi hakkı olduğunu beyan etdi. Mösyö Zaimiydis'in yerine Avrupalılardan birinin tayinini talep etdi. Girid'in jandarma zabıtlığına Yunan zabitanı tayin olunması hakkında düvel-i hamiyenin verdiği kararın Bâb-ı Âlî'nin ada üzerindeki hukuk-ı daimesine tecavüz olduğunu beyan-ı şiddetle protesto etdi.

25 Eylül 1906 Numara 144 Sayfa 3

Hükümet-i Osmaniye jandarma ıslahatını İzmir, Beyrut ve Edirne vilayetlerine kadar tevsi etmek arzusundadır. İşte bun un içindirki Belçikalı zabıtların kontratları tecdid olundu.

Rumili Vilayeti jandarmasının ıslahına memur Belçikalı zabıtlar söylenildiği gibi memuriyetlerinden çıkarılmadı; bilakis mezkûr memuriyetlerinde ibka olundu. Yalnız İsveç ve Norveç zabıtlarına ruhsat verildi. Belçikalı zabıtların kontratları ba irade tecdid edildi.

İngiliz jandarma zabıtlarının daire-i nezaretleri dâhilinde bulunan Drama ve Kavala kazalarında Bulgarların Rumlar tarafından sık sık katlinden dolayı sadr-ı Azam Yunan sefirlerinin nazar-ı dikkatini celb ve şiddetli surette şikâyet etmiştir. Mezkûr kazalardaki Yunan eşkıyasını Yunan konsolosu memurları ile metropolidler sevk ve idare etdiklerinden bunların çağırılmasını talep eylemiştir.

İran ile beynimizde tahdis ve devam eden hudud ihtilafını tesviyeye memur komisyonun Osmanlı azası menazi fiye mıntıkanın tamamen devlet-i Aliyyenin malı olduğunu bu hususda hiçbir mübaheseye girişilemeyeceğini, kati müzakerat tehdidiyle, Acem murahhaslarına bildirmişlerdir.

1 Ekim 1906 Numara 145 Sayfa 3

Türkiye-Acem hududu münazaası hakkında son gelen haberlere göre Türk komisyonu münazafiye olan bütün araziyi almak istiyor ve acemleri, şayed buna muvaffakat etmezler ise münasebet-i siyasiyenin kati olunacağı beyanıyla tehdid ediyor. Acem komisyonu Tahran'a beyan-ı keyfiyet eyledikten sonra bir akla mugayir talebe red fakat Türk komisyonuna başka teklifleri olduğundan mahal-ı meuriyetleri terk etmelerini rica etdi. Her neden ise Türk komisyonu tekrar bir ictimai kabul etmedi. İran'ın İstanbul sefirinin takrir-i şedidi neticesi olarak hudud meselesini daha ziyade itilafimiz suretde hal ederek insaf-u adalet dairesinde hudud tahdid etmesi hakkında komisyon reisi Zeki Paşa'ya talimat vermiştir.

Usir noktasında Asakir-i Osmaniye ile bir kabile arasında harb vukua gelmiştir. Askerden 100 vefat ile 60 yaralı ve Arablardan 200 vefat olduğu rivayet olunuyor. Nihayet Arablar, askeri püskürtmüşlerdir.

İkmal-ı müddet eden asakir ile redifler memleketlerine avdet için vukubulan şikâyetleri devam ediyor. Yemen'e sevk olunan taburların adedi hastalık ve yokluktan dehşetli suretde tenakus ediyor. İskenderun limanına çıkarılan 12 taburun behri 40 dan 200 nefere kadar tenakus etmiştir. İskenderun'a çıkarılan askerlere bazısı yaya olarak memleketine gidecek kadar kavi olmadığından İzmir'e getirilmiştir. Zavallılar İzmir'den memleketlerine gidebileceklerini ümid ediyorlar.

Şam'dan varid olan haberler; Şam'ın 50 kilometre şarkında Dürzîler ile Bedeviler harbe tutuşmuşlardır. Muharebe şiddetli olmuş ve yüzlerce ölü arazi üzerinde yatdığını bildiriyor. Asakir-i Osmaniye, ahalinin muhafazasını temin idüb ve muharebenin tevsiini men' etmiştir.

8 Ekim 1906 Numara 146 Sayfa 2

Yemen birkaç ay varki Yemen reis-i usatı Muhammed Hamideddin'e Mekke şerifinin vekâletini haiz şerif hamizenin riyaseti altında ve bu ihtilale bir nihayet virüb sulhu takrir etmek üzere bir heyet-i mahsusa izam eylemiştir.

Mezkûr heyet Yemen imamının merkezi olan şehir mevkine vasıl olub imama vazaiif memuresiyle Bâb-ı Âlî'nin teklifini havi bir mektub yolladı. Bu teklifte imamın sultan, şeyhülislam ve rical-i Omaniye ile şerait-i sulhiye hakkında müzakere etmek üzere İstanbul'a gelmesinden ibaretti. Ve bu seyahat esnasında misyon imame refaket ederek hakkında lazım gelen merasim-i ihtiramiye ifa edileceği gibi sağ-u salim olarak tekrar Yemen'e isal edecek ve bilhassa Şerif Hamza imamın hidmet-i hususiyende bulunacaktı.

İmam bu teklifi kabul etmedi. Ve makam-ı itizarda ise ahali daima ihtilafa hazr-u müheyya bulunduğundan kendisinin Yemen'i terk etmesi gayr-ı mümkün olduğunu beyan etdi. Mamafih eğer teklifatının hepsi kabul edildiği takdirde oğullarından birini İstanbul'a yollamaya muvaffakat etdi.

Komisyon tarafından, imamın teklifatı ne gibi şeyler olduğunun istifhamı üzerine Bâb-ı Âlî'nin himayesi altında bulunmak ve her sene bir mikdar muayyen vergi verilmek üzere Yemen kıtasının istiklali Bâb-ı Âlî tarafından kabul ve tasdik edilmesi olduğu cevabı verildi. İmamın teklifi İstanbul'a yazıldı. İddia olunduğuna göre Heyet-i Osmaniye memleketin kala divarlarının haricinde ikamet eylediği gibi imam ile hiç kimse mülakat etmemiştir. Yalnız imamın çocuklarından biri kuvveli bir muhafız altında bulunduğu halde memleketin haricine çıkub komisyonu istikbal ve kurulan çadırlarda ziyafet virüb pederinin ruhsatsız olduğunu ve bundan dolayı heyeti kabul edeceğini beyan etmiştir. Heyet-i mahsusa yakın zamanlara gelinceye kadar bekledikten sonra Mekke'ye avdet etmiştir.

Mahafil-i âlide tamin olunuyorki Yemen kumandanı Feyzi Paşa kendinden habersizce yapılan şu muameleden fevkalhad canı sıkıldığından istifasını vermeye karar vermiştir.

Girid Atina haberlerine göre geçenlerde meclis-i milliyi kapatmak üzere İtalya askerinin gösterdiği şiddet dolayısıyla Giridlileri memnun etmek üzere İtalya

hükümeti ceneral konsolosunu Hanya'dan almaya ve meclis-i milli reisi Mösyö Mihalidakis'e beyan-ı itizara karar vermiştir. İtalya askerinin kumandanı ise hükümeti tarafından tekbih olunmuştur. Fevkalade komiser Mösyö Jeimis meclis-i milliyi teşrin-i evvelin 18'inde tekrar ictima ettirmiştir.

Geçen Eylülün 29'unda Girid fevkalade komiseri Mösyö Jeimis'e memuriyet-i cedidesi resmen tebliğ olundu. Bu memuriyetin tebliğ-i merasimi, veliahdın Atina'daki sarayında icra edildi. Ve bu sebeble veliahd Konstantin'e 4 takrir verildiki bunların nıkat-ı mühimmesi telhis olundu.

Yunan kralı seyahatde bulunduğundan makam-ı vekaletde veliahd Prens Konstantin bulunuyor idi. Düvel-i hamiye vekilleri naib prens takdim eyledikleri takrirda (bundan böyle her ne vakit Girid fevkalade komiserlik mevki boş kalırsa) Yunan kralına, Arada düvel-i hamiyenin emirlerini hüsn-ü suretle ifa edecek bir namzed tayini için teklif etmeye karar verdiğini ve kralın da mezkûr teklifi kabul ettiği beyan olunuyor idi. İlca-i vukuatla Yunan kralı Prens Corc'un yerine Mösyö Jeimis'i tayin eylemişdirki bu da:

1-Beş sene müddetle adanın umur-ı idaresini tanzime memur edilmiştir. 2-Sultanın ada üzerindeki hakk-ı hâkimiyetini tanıyacak ve Türk sancağını adadaki kalanın mevki münasibine çekilmek için icab eden tedabir tevsil edecektir. 3-Düvel-i hamiyenin Temmuz 23'ünde Prens Corc'a ve Ağustos 14'te Yunan kralına takdim olunan takrirda beyan edilen icraatın tatbikine nezaret eyleyecektir.

Naib Kral Prens Konstantin düvel-i hamiye vekillerine ita eylediği cevabda bundan böyle Girid'e fevkalade komiser tayini düvel-i hamiyenin Yunan kralına teklife karar vermesi (düvel-i hamiyenin, ada halkının matlubatını nazar-ı dikkatden devr tutmamasını arzu etdiklerine yeni bir delil teşkil eder.)

Sayfa 3

Mösyö Jeimis Girid'e vasıl olunca ahaliye hitaben bir beyanname neşr ederek serbesti-i matbuat, müsavat-ı mezhebiye ve mahakimin istiklal-i katiyesine riayet edeceğini beyan eyledi. Düvel-i hamiyenin Yunanlılara tahsis ettiği vazaifin ifasında Giridlilerin müşkilat çıkarmayub bilakis arzu-i milliyi istihsal etmeye muvaffak bir vaziyet almalarını tavsiye eyledi. bir iki hafta zarfında Yunan zabitleri Girid'in

jandarma ve milis, askerine takdim idileceklerdirki bu, mezkur adanın Yunan'a ilhakına doğru ve hakiki bir adım atmadır. Adanın jandarmasını tanzime memur Yunan zabitleri tayin olunmuştur. Kumandan Valvis bunların reisleri olacaktır.

15 Ekim 1906 Numara 147 Sayfa 2

İngiliz kaymakamlarından Parker Bey Tursina kumandanı tayin olunmuştur.

Türkiye ile Acemler arasında karışıklık Lahor'dan gelen haberler, Türkiye'nin zulmünden dolayı Kerbelâ'da sakin Acemlerin rahatsızlıklarını işar ediyor. Bir acem dükkâncısı, tahsildar tarafından istenilen fazla vergiyi kabul etmediğinden tevkif olunmuştur. Mezkur Acem kadının huzuruna çıkarılmış ve kadı da bunun yüzüne tükürmüştür.. Bunun üzerine Acem konsolosuna müracaat eylediğinden konsolosundan da fena muamele görmüştür. Bu suretle adaletsiz ve kimsesiz kalan Acem de 2000 rencide Acem'i teşvik ile İngiltere Vis konsolosuna müracaat ederek Türkiye'nin su-i idaresine karşı muhafaza olunmalarını istirham eylemiştir. Bunun üzerine Bağdad'dan mesele İstanbul'ayazılır. İstanbul'dan gelen cevabda ise mesail-i umumiye hal oluncaya kadar Kerbelâ'daki hükümet-i mahalliye vergi tahsilâtı için halkı tazyik etmeleri emr olunur. Bağdad'dan vürud eden haberlere göre Kerbelâ vakasından dolayı 15.000 Acem heyecana gelmişlerdir. Vukubulacak en ufak kargaşalık bunları İngiltere konsoloshanesine ilticaya ve İngiltere hükümetinin müdehalesini istirhama mecbur edecektir. İngiltere'nin İstanbul sefiri Kerbelâ vakasından dolayı Bâb-ı Âlî'ye ifade-i şedide bulunmuştur.

Sayfa 3

Türkiye Acem hududu Türkiye, Acem hududu komisyonundaki Türk memurlarının söz anlar takımından olmadıkları mülâhazasıyla Acem sefiri İngiltere ve Rusya sefirlerine müracaat eylemiştir. Müşkilatın hakkaniyet dairesinde bertaraf edilmesi ve hududun 1869 Türkiye-Acem itilafnamesi mucibince hal olunması için müdehale etmelerini rica etmiştir. Ve buna karşı Acem sefiri, İngiliz ve Rus sefirlerinden cevab-ı muvaffakat almıştır. Bu mesele bir heyet-i hüküm vasıtasıyla halli Bâb-ı Âlî'ye ihtar edildiğinden Bâb-ı Âlî de, İran'ın İstanbul sefiri Prens Mirza han'a Acem komisyonunun Pesve'de bulunmasını rica ve teklifat müteakabile tertibini ihtar ve terk komisyonunun da tavr-ı hazırlarını tadil etmeleri talimatını vereceğini de

vaad etdi. Anlaşılyorki İngiliz ve Rus sefirleri Acem sefirinin hareketine muavenet ediyorlar.

Varid olan son haberler, Kerbela'da İngiliz konsoloshanesi önüne biriken halkı dağıtmak üzere askere ateş emri edildiğini ve bu suretle bir harb vukua geldiğini söylüyor. Bu harbde askerden 20 kişi yaralanmıştır. Acemlerden kaç vukuat olduğu malum değil. Fakat üç kişi ağır suretde yaralanmış ve bunlardan müteesra vefat eylemiştir. Acem sefiri Bâb-ı Âlî'ye şiddetli ifade de bulunmuş. Bu vakaya sebep olan memurların ve bilhassa Bağdad valisinin mesuliyetini talep etmiştir.

Köylü Bulgarların katli Vujuk nam ile haber veriliyorki menlik civarında Varaniye'de vukubulan katlin tahkiki zımnında Rumili vilayeti ecnebi sivil memurları mahal-ı vakaya gitmişlerdir, Fakat mahal-ı mezkûrda bu cinayetin askeri tarafından ika' olunduğuna dair bir emare olmadığı gibi Müslüman ahaliyi ithama kâfi bir delil de bulamamışlardır.

Jeimis'in fikri Girid yeni komiseri, sabık Yunan başvekili Jeimis cenabları Girid'e memuriyeti esnasında bir gazete muharririne, şark meselesinin artık son perdesine gelindiğini, yakında Arnavudlar isyan edince memleketlerinin Avusturya ve İtalya nezareti altında müstakil ilan olunacağını ve tabii bu esnada Epir kıtasıyla Cezair Bahr-ı Sefid'inde Yunanistan'a terk edileceğini söylemiştir. Fakat bu boşuna söylenmeyüb, Yunanlıların o vaktine kadar iyice düvel-i muazzamanın gözüne girmeleri tavsiye olunmuş ve son muharebenin teşkil ettiği itiraz-ı katiye, devletlerin gemileriyle Türklerin gemi ve askerlerine karşı koymayacakları cevabı verilmiştir. Güzel fikir iyi nasihat!...

Necibiş Gazat'ın Aden muhabirinin rivayetine göre İmam Muhammed Yahya, başka bir imam tarafından tazyik olunuyormuş. Mezkûr imamın birçok meyti olduğu gibi Türkiye de muavenet ediyormuş.

6 Kasım 1906 Numara 149 Sayfa 2

Teşrin-i saninin 22. pencişenbe günü akşam saat beş buçuk raddelerinde Pangaltıda dehşetli bir dinamit patlamıştır. Mekteb-i harbiyenin biraz yukarısında ve karcıyan eczahanesinin bulunduğu mahalde meşhur cani ve hafiye Fehmi Paşa'nın

arabasına bir bomba atılmışdır. Fehim ile arayacısı hafif suretde yaralanmışlardır. O esnada mahal-i mezkureden geçmek üzere bulunan Müşir Ali Nizami Paşa'nın oğlu Mirliya Osman Paşa da hafif suretde mecruh olmuştur. Fehim'in araba bargirlerinden biri ölmüştür. Pangaltıda kırılmadık hiçbir pencere kalmıştır.

Dinamit atıldığı rivayet olunan bir topçı askeri firar ederek yakayı kurtarmıştır. Fakat bunu vukuatda töhmet isnad edilecek kimseler lazım olduğundan ve Karcıyan eczahanesinin ise mahal-ı vakaya yakın bulunmasından istidlalen mezkur eczahane memurlarının hepsi tevkif olundu.

Yekdiğerine yakın mevkilerde ikinci defadırki Yıldızın rüesa-i hafiyesinden Fehim'e bomba atılıyor. Kafalukese meburg civarında atılan ilk bomba Fehim'in kendi tarafından tertib olunduğuna efkâr-ı umumiyyede bir kanaat hâsıl olmuşdı. Bu gibi vukuat-ı saniye ile hünkârın teveccühü satun alındıkca bunların ardı kesilmez.

Türkiye, Acem ile olan hudud münazaatına bir nihayet vermeye pek ziyade meyyaldir. Bâb-ı Âlî, Kerbela vakası üzerine Acem sefaretinin mütalebetini memnuniyet bahs bir suretde kabul etmiştir. Bağdad valisi Kerbela'ya izam olunmuş ve Kerbela'daki Acemlerin kabul etmedikleri vergi lağv edilmiştir.

Ahiren varid olan haberlere nazaran vali azl olarak yerine Manastır valisi Hazım Bey tayin edilmiştir.

Selanik'den varid olan telgrafların verdiği haberlere göre Bulgar eşkıyası Yenice sancağında Rumları kesmekde devam ediyor. Teşrin-i evvelin 17'sinde ikisi kadın olmak üzere Kisinvod köyünde 7 Rum öldüren Bulgar çetesi şimdi haber veriliyorki Ramlı köyünde malum bir Rum'ı ve ihtiyar valdesini, karısı ile 4 kızını da öldürmüştür. Çocuklardan biri üç yaşında ve bir diğeri de altı aylıktır.

13 Kasım 1906 Numara 150 Sayfa 2

Rumili'de dinamit ile katl Teşrin-i saninin yedinci günü takriben alafranga saat dokuz sularında 50-60 kişiden mürekkeb olmak üzere Yunanistan'da, tertib olunmuş bir Rum çetesi hududu geçerek mahali Rum papaslarının sevk dalaletiyle Karaca köyüne takrib etmiştir. Mahal-i mezkûr Serez'in cenub-ı garbisinde ve biraz uzağında kâindir. Köyün biraz ötesinde çete beş çobana rast gelüb cümlesini öldürmüştür. Eşkîya köye girer iken diğeri bir çobana daha tesadüf etmişler ise de

oban Rum lisanıyla kendinin de Rum olduğunu haber vererek lmekden kurtulmuğdur.

Bu haydudlar köye girüb evlerin içine dinamit atmaya bağlamığlardır. Evlerin hepsi kapalı ve sakinlerinin çoğu da gice avdet etmek üzere evlerini terk etmiğler idi. Evler, biri birini müteakib ateğ almığlar ve bu suretle on ev tamamen harab olmuğdur. Bu yanan evlerin sakinlerinden bazıları kurtulmuğ ve bazıları ise firar ederken ldrlmĞ ve bir kısmı da yaralı olduğu halde evlerle beraber yanmığdır. Bu suretle katl edilen beğ çobandan maada köyde 12 kiğildrlmĞ ve 7 kiği de ağır suretde cerihadar olmuğdur.

Türk tahsildarı ile ve bir diğer memurun taht-ı tasarrufunda olan haneye birçok dinamit atılmığ olması Rum etesi ile beraber ilave askeri bulunduğu Đayiasının asılsız olduğunu isbat ediyor. EĞkıyanın oğu Yunan Đaykasını labs ederler. Mahal-ı vakada dĞrlen bıçaklar ile dinamit tağıdıkları bezler Yunan maml ve üzerlerinde de Yunan yazısı mevcuddur. Takriben 2 saat kadar bu ete Karaca'da istediklerini yaptıktan sonra hiçbir hasara uğramaksızın mahallerine ricat etdiler Karaca Köyü, Türk ordusunun dokuzuncu fırkasının merkezi olan Serz'den takriben 12 kilometre mesafededir. Fakat Serez memurin-i hükümeti bu vakadan ertesı sabaha kadar haberdar olamadılar. Mezkûr köyün sakinlerinden bir hayat kalanları, eğkıya içinde Paskal isminde bir Rum papası bulunduğunu ve bunu da sakalından tanıdıklarını haber verdiler. Mezkûr papas Karaca köyüne yakın Sakebe köyünde sakin idi. 10 gün evel Paskal'ın ana ve babası bir Bulgar etesi tarafından katl olunmuğ idi. Bu zaman papas hükümete acı acı Đikyet ve intikam alacağını yemin ile ilan etmiğdi. O zaman Serez hükümeti yalnız bunu teskin etmeye alığub tehdidine kulak bile vermemiğdi. Papasın hanesi taharri olunmuğ ise de papasdan eser bulunmamığdı; Karaca cinayeti güni papas da gözden gaib olmuğdur. Sonra mezkûr papasın biraderinin evi taharri olunmuğ ve kanlı bir gömlek bulunmuğdur. Merkurum da tevkif edilmiğdir.

Yemen gösterilen büyük sukunete rağmen Yemen'den Bab-ı Seraskeri'ye pek fena havadisler geliyor. Feyzi Pağa'nın ordusundan bir kısmını Mahmud Yahya askeri muhasara etmiğ ve hayli telefata verdirdikten sonra mezkûr asker vehabi

bedevilerine teslim olmuştur. Feyzi Paşa Sanaa'da muhasara altında bulunub Hadide ile muharebesi kati olunmuş ve açlık tehlikesi altında bulunuyor. Feyzi Paşa en az 20.000 kuvve-i muavenenin acilen irsalini talep etmiştir. Ve Bab-ı Seraskeri imdad yollamak teşebbüsünde bulunmuştur.

20 Kasım 1906 Numara 151 Sayfa 2

Rumili Vilayet malumesi ahvali her ne kadar Avrupa hükümetlerinin müdehalesinden evelki hali kadar pek fena değilse de her halde bu memleketlerin ahvali gitdikce fenalaşmakda olduğu zahir ve bu hususda İngiltere hükümetinin Rumili'nin vesait-i maesre ile techiz olunub ıslah ahvali hakkında bir ümid beslediğini ve İngiltere hükümetinin konsolosları tarafından bildirilen eşkıyanın tecavüzleriyle vukubulan vefatın adedi, ıslahatın tatbikini temin ederek mezkûr kıtalin önünü almak üzere Rumili kıtasındaki maliye komisyonunun iktidarını tevsi ve ya diğer bir çareye İngiltere hükümetinin tesvil edüb etmediği sorulmuş ve hariciye nazırı da bervech-i ati cevabı ita eylemiştir:

Islahatın fena tatbik edildiğini kabul edemem. Mamafih Rumili ahvali İngiltere'yi endişeli bir surette düşündürüyor. Ve ıslahatı daha müesser kılmak için İngiltere hükümeti diğer hükümetlerle istişare ederek çalışıyor.

Şakavet tarikiyle katl olunanların adedi 1905 senesinde ayda yüz iken 1906 senesinde yüz elliye çıkması İngiltere hükümetinin nazar-ı dikkatini celb ve bu katlin bir kısmı ise maaşları İngiliz ticaretine zam olunan gümrük hâsılatında tediyesi İngiltere'nin rızası ile teklif edilen asker tarafından ika edildiği de nazar-ı dikkate celb idüb ya etmediği sualinde hariciye nazırı bu meseleye bir nutuk ile cevap vereceğini söylemiştir.

Bulgar köylülerinin katli Bulgar hükümeti geçenlerde Karacova'da Rum ve Türklerden mürekkeb eşkıyanın irtikab eylediği Bulgar köylülerinin kıtalinin haki düvel-i muazzamaya birer nota takdim etmiştir. Mezkûr nota Teşrin-i saninin yedisinde mesleh altmış kişiden mürekkeb bir çetenin köye takrib etdiğinde haricde tesadüf eyledikleri çobanları Türk askeri olduklarını söyleyerek teslime teşvik etmişler; sonra bunları iplerle bağlayarak bıçak ve kılıç ile olduklarını ve çetenin köye girerek birçok kümelere taksim ve köylüleri dışarıya çağırılmışlar; köylüler ise

bu emr-i askerin kumandanı tarafından verildiğinden korkulacak bir sebep görmemişler; dışarı çıkanlar karı ve çocuklarıyla beraber katl olunmuştur. ve diğerleri ise evlere kapanmışlar ise de bu evler dinamit ile ihrak edilmişler; bu vakada dört çocuk ile iki kadın dahil olduğu halde 16 kişi vefat ve iki kadın bir çocuk ile beraber 10 kişi de yaralanmış; bu tahribat ile dehşet bir buçuk saat devam ettiği ve Türk askerinin ikame olduğu Hamudos ve Falandira köylerinden tüfenk ve bomba sesleri işidilmiş ve yangın alevi de görülmüş olduğu halde asker mahal-ı vakaya ancak ertesi günü sabahleyin vasıl olmuş; ve muhacimlerden çoğu Türk askeri kıyafetinde ve Türkçe konuştuğunu ve diğer kısmının da Rumca söylediğini, mahal-i vakada birçok gara tufengi bulunduğu ve Karacova köyü tamamen Bulgar'dan abat olub komşuları bulunan Türk ve Rumların daima tehdidine maruz kaldıklarını ve Runların yanlış ihbaratıyla askeri memurlar köyde tahriyat icra edüb hiçbir tüfenk bulamadıklarını hikaye ediyor.

Nota tahkik edilmiş vukuatı basit olarak nakl ve hikâye ediyor. Serez'de memurin-i hükümete Yunan konsolosu ile kati münasebet etmek üzere İstanbul'dan emr gelmesi vukuat-ı mesruda dolayısıyla olduğu zan olunuyor. Yunan konsolosuna 24 saat zarfında memleketi terk etmesi rica olunmuştur.

3 Ocak 1907 Numara 152 Sayfa 2

İstanbul'da silah endaz ve gemicilerden mürekkeb olmak üzere 200 bahriye neferi isyan etmiştir. Bunların sebep-i isyanı her vakit olduğu gibi müddet-i askeriyeleri hitam bulduğu halde terhis edilmemesi ve tedahülde kalan maaşlarının verilmemesidir. İsyanı teskin etmek işgüzarlığı ile müdehale eden harbiye zabitanı da asker taşla tutarak yaralamıştır. Bir mutad hünkâr yaverlerinden birini yollayarak selam-ı şahanesini matlubatlarının bilcümle tesviye edileceği ve adını tebli ettirmiş askerde bu suretle dağılmıştır.

Bâb-ı Âlîye vürud eden haberlerde Trabzon vilayetinde ihtilal zuhur ettiği bildiriliyor. Ahali vaz' olunan şahsi vergiden dolayı isyan etmiştir. İsyanı teskine kıyam eden vali ağır suretde yaralanmıştır.

17 Ocak 1907 Numara 154 Sayfa 3

İzmir valisi sadr esbak Kemal Paşa azl olunarak Rodos'a gidüb oturması kendine emr edilmiş idi. Kemal Paşa Rodos'a gideceğine, İzmir'deki İngiliz konsoloshanesine gitti ve hayatım emniyet altına alınmadıkca buradan çıkamam dedi. Mabeyn bunun üzerine paşayı Rodos'a göndermekden vaz geçdi ve teminat-ı lazıma itasıyla İstanbul'a celb etdi. Son telgrafda Kemal Paşa'nın İstanbul'a vasıl ve doğruca mabeyne gitdiğini okuduk. Mabeyn ile ihtiyar Kemal arasında oynanan şu komedyaya dair henüz tafsilat-ı mükemmele elde edemediğimizden mütalaatımızı sonraya bırakıyoruz.

İstanbul'dan varid olan haberlere göre Erzurum'da ahali ile hükümet arasında yeni bir itilaf ve gavgı husule gelmiştir. Sebebi hükümetin zulmü, günden güne ağırlaştırılan rüsumun taktıfarsa bir hale gelmesidir. Geçenlerde maessar derc ettiğimiz ilk mühim kıyamda halkın gösterdiği vukuf ve katiyet bu sefer de zahir olarak bunun siyasi bir ihtilal olduğunda kimsede şübhe bırakmamıştır.

Hükümetin bunlara karşı yapacağı şey, bu vaka-i hayriyeyi diğer vilayetlere de cebren hâsıl etmek değil, Erzurumlulara ve bütün vilayetlere makul, serbest bir idare tatbik etmektir. Hükümet ne yaparsayapsın, biz gayyur Erzurumlu vatandaşlarımızı alkışlamakdan kendimizi alamayız.

Bulgar reis-i eşkıyasının vefatı Rumili vilayetinde ihtilalcilikle meşhur Damyan Guruef vefat etmiştir. Merhumun vefatı geçen hafta sofya'da şayi olmuş ve şimdi ise resmen tayid etmiştir. Bu meşhur reis bir müfreze asakir-i Osmaniye tarafından muhasara edildiği zaman Miliş kazası dâhilinde ve Rusnoyud civarında bir köyde ufak bir çete ile bulunuyor idi. Asker pusuya yatırılmışdı. Çete ber mutad-ı istisal edildi ve asker kurşunundan kurtulanlar intihar edenler idi. 1904 senesinde Türkler tarafından aynı suretle itilaf edilen Dalçaf'dan başka Rumili Bulgarlarına Guruef kadar hâkim ve nafiz hiçbir reis yok idi. Dalçaf Bulgarları manen ihtilale hazırlar, Guruef ise meydan şakavende Bulgarlar kumanda eder idi. Guruef, Rumili'de ahalisinde yakışıklılığı ve güzelliği ile meşhur ve Manastır vilayetine yakın Similiyevo köyü sakinlerinden idi. Mezkûr köy ihtilal esnasında iki defa ihrak ve yağma edildi. Guruef Belgrad'da tahsil etmiştir, tahsilini ikmal idüb memleketine

avdet ettikten sonra hükümet tarafından tevkif edilmiş Anadolu'daki meclislerin yerine izam ve orada iki sene müddet habs olunmuştur. Merhum müddet mevkufiyetini itmam edüb memleketine vusulünde derhal dağa çıkarak çete reisi olmuş ve mürur zamanla bütün Rumili Bulgarlarına hâkim olmuştur. Merkumda ziyai Bulgar komitelerine dehşetli bir darbe imiş.

7 Şubat 1907 Numara 155 Sayfa 3

Kemal Paşa İstanbul'dan yazıldığına göre, Kemal Paşa'nın büyük bir debdebe ile payitahta kabul olunmuş. Nefsini, emvalini bir ecnebi himayesine vaz' ettikten kendi, bir ecnebiye karşı biz paşayı öldürmeyiz, emvalini de gasb etmeyeceğiz vaadiyle ölsün ihtiyar kemal'i haric vatana kaçırmadan İstanbul'a getirebildiklerinden dolayı mabeyn-i hümayun gayretperverleri permesret ve ibtisamdırlar. Artık şimdi Kemal Paşa, ikametine tahsis edilen, sadr sabık Halil Rıfat Paşa'nın Nişantaşı'ndaki konağında, saray eliyle milletin nice milyonları mukabilinde Avrupa'dan celb edilen mefrusat-ı metanetine içinde eyyam-ı ahiresini kemal-i istirahatla emrar edebilir. Yalnız şurası şayan-ı teessüfdürki kendileri için ihtiyarlıklarında bile kapı kapı dolaşarak müdehale-i ecnebiye dileyen bu paşalar, millet için kıllarını oynatmamışlar, milletin avuç dolusu ihsanlarına göz yummuşlardır. Bütün bunlar şübhesiz bir ati-i karibinde onlardan sorulacaktır.

14 Şubat 1907 Numara 156 Sayfa 3

Beyrut'da geçen ayın 28. günü Beyrut'da ahali arasında mahalin birkaç vukuat zuhura gelmiştir. Dabaya'dan gelen Lübnan tramvayı rovlör atışlarıyla karşılanark içindekiler ağır suretde yaralandıkları gibi, üç Hristiyan Beyrutlunun rakib bir arabada aynı hücumu, aynı şiddete duçar olmuşlardır. Bu günde Necib Andarı namındaki bir dükkâncı da dükkânının önünde katl edilmiştir. Bu vakaların tahkikatına bizzat vali nezaret ediyormuş. Esbabına asla destres olamadığımız bu şeyler eğer doğru ise Beyrut'da asayişin katiyen mevcut olmadığını gösterir ve bazı ecnebi gazetelerin yaptıkları gibi bunlar ulema Müslüman taassubunun fevranı suretinde işaa edilirki cidden şayan-ı teessüfdür.

28 Şubat 1907 Numara 157 Sayfa 2

Bir garib vefat İstanbul'dan Tayms Gazetesi'ne yazılıyor: Almanya'nın Kil tersanesinde senelerden beri birçok para sarfıyla tamir edilüb bu defa İstanbul'a vasıl olan Anar Tevfik zırhlısının muayenesi için bir komisyon teşkili hakkında irade çıkmışdı. Mezkûr komisyona bahriye feriklerinden Hayri Paşa reis tayin olunmuşdu. Hayri Paşa'nın tayininden üç gün sonra saray memurlarından biri bahriye dairesine gelerek Anar Tevfik zırhlısının muayenesi hakkında iradeyi geriye almak istedi. Hayri Paşa iradenin geriye verilmesine muvaffakat etmediğinden merhum memur muvaffak olamaksızın avdet etdi. Bu vaka efrenci Şubat'ın dördünde ve badüzzeval saat dörtde vukubuldu. Ve vakadan dört saat sonra da Hayri Paşa ansızın vefat etdi. Hayri Paşa altmış yaşında ve sıhhati yerinde idi. Son gelen telgraflar mezkûr komisyon azasından Sami Paşa'nın dahi ansızın vefat ettiğini bildiriyor.

Girid hal-i iğtişâş kemal-ı şiddet ile hüküm sürmekte imiş. Müslümanlar şehirlerde hala duçar-ı tasallut ve helak oluyorlarmış. Tasdik edilmek üzere Roma'ya irsal edilmiş olan Kanun-i Esasi-i cedid babaratha tasdik edilmiş. Yalnız İslamların hukuk-ı medeniyesi nazar-ı mutalaaya alınmasını rica tarikiyle düvel-i hamiye sefirleri zaima tavsiye ediyorlarmış. Millet meclisi zaima yemin verdirmek ve Kanun-ı Esasi'yi tasdik etmek üzere şehir-i hal Şubat'ın 21'inde akd-i ictima edecektir.

14 Mart 1907 Numara 158 Sayfa 3

Girid ahvali geçen teşrin-i evvelin birinde Prens Corc'ın yerine Girid fevkalade komiseri tayin olunan Mösyö Jeimis tedbir-i umurda mahir bir memur ve hin fikirli bir siyasi olarak tanılmış ve bu şöhretinden dolayı başvekâlet makamını ihraz etmiş idi. Mösyö Jeimis Giri'de geldikten bir hafta sonra tebrik kudümü için kilisede okunan duada hazır bulunmuş ve o zamandanberi yalnız bir defa halk içine çıkmışdır. Mösyö Jeimis de tebasını görmek veya ahali-i memleketi, meclis-i milli azasını ve hatta rical-i hükümeti kabul etmek meyilsizliği aşikâr olduğundan icrası zaruri olan umur-ı hükümet Ranfovais isminde hususi katibi vasıtasıyla icra olunuyor imiş. Girid meclis-i millisi tarafından tanzim ve düvel-i hamiyenin mazhar-ı kabülü

olan kanun-ı esasiye karşı yemin etmek üzere Mösyö Jeimis geçenlerde bir defa daha halk arasında görünmüş imiş.

18 Nisan 1907 Numara 159 Sayfa 2

İstanbul'da dinamit geçengünü Beyoğlu'nda bir bomba atılıb 2 kişi ölmüş ve 7 kişi de yaralanmıştır. Bunun sebab-i endahı Ermeni hafiyelerinden birini katl etmek imiş. Mamafih vefatı maksud olan şahıs ölmemiş yaralanmıştır.

Yemen ahvali Yemen ahvalinin devam-ı iğtişâşatından dolayı Bâb-ı Âlî bir heyet-i mahsusa izamına karar verdiği anlaşılıyor. Mezkûr heyet kabileleri itilafa davet etmek ve nukteziyatına tevessül eylemek üzere kabileler ile müzakerede bulunacaktır. Son telgraflar mezkûr heyetin hareket ettiğini haber veriyor.

Selanik'de bir İngiliz tebasının dağa kaldırılması Mart'ın 21. pencişenbe günü akşamı 19 yaşında Robaratabot isminde bir genç Selanik şehrinin haricindeki ikametgâhına avdet ediyor idi. Hanenin 50 veya 60 yarda uzağında bulunan bağçe kapısının önüne tramvaydan indi. Bağçenin içinden hanesine gider iken bağçe içinde saklı birkaç kişi tarafından hücum olunmuş ve gencin gösterdiği mukavemetine rağmen el ve ayaklarını bağlayarak yakında bekleyen arabaya getürmüşlerdir. Bu cinayet bazı ihtimale göre Selanik civarında türeyen Arnavud eşkıyasına atıf olunuyor. Bu vaka İngiliz konsoloshanesiyle diğer konsoloshaneler civarında ve Hilmi Paş'nın ikametgâhı ile maliye komisyonu dairesine birkaç dakikalık bir mahalde vukubulmuştur. Şübhe yok eşkıya genci fıdye-i necat almak üzere dağa kaldırdılar. Ne kadar para isteyeceklerini de bu ilk gürültü geçdikden sonra bildireceklerdir. Eşkıyayı keşf etmek üzere hiçbir emare yoktur. Bazı Türk muhafilinde bu vakanın İngiltere hükümeti tarafından kasda tertib olunduğu beyan eyliyor. Bu suretle İngiltere Rumili ahvalinin fena olduğuna delil gösterüb ıslahat için bağırmaya hak kazanmış olacaktır.

25 Nisan 1907 Numara 160 Sayfa 3

Yemen seferi şübhesiz Bab-ı Seraskerinin Yemen seferinde gösterdiği ihmal ve su-i idare-i askerinin kuvve-i maneviyesini dehşetli suretde bozmuştur. Kanaldan asker ile mürur eden gemilerde müteaddid isyanlar vukua geldiği gibi geçende İskenderun ile Beyrut'da hadis olan vaka askerin arasındaki hoşnudsuzluğa bir

alamet-i mühimme olabilir bundan iki ay evel Marmara vapuru 2400 efrad müstebdeleyi hamil olduğu halde İskenderun limanına vasil olmuşdu. Asakir-i müstebdele Yemen'de Feyzi Paşa'nın maiyetinde hizmet ettiği iki sene zarfında maaş olarak yalnız 2 mecdiye almışdı. Türk askeri denildiği vakit en evel hatıra geleceği üzere askerin ayağı çıplak elbisesi yırtık pırtık idi, işte bu halde olan asker İskenderun limanına vasil olunca gemi zabitanı bağlayarak sandallara binüb karaya çıktılar. Ve doğruca hükümet konağını muhasara ederek mütedahil olan maaşlarını istediler, vali ile askeri kumandanı Sabit Paşa telgrafhaneye giderek batelgraf Bâb-ı Âlî'ye beyan-ı keyfiyet ve talimat taleb etdi. İsyân veya daha doğrusu hakkını isteyen asker valiye haber verdilerki eğer İstanbul'dan maaşımızın tesviyesi için emr gelmez ise memleketi yağma edeceğiz. Akibet Osmanlı bankası tarafından askere 10000 lira tevzi' ve askerde bu suretle iskat eyledi.

Mart'ın 15 Hudayda vapuru içinde 1200 redif ve 250 istibdal ve bunlara memur olmak üzere de 50 nefer asakir-i muntazama olduğu halde Beyrut'a vasil olmuşdu. Hükümet-i mahalliye 50 neferden başkasının karaya çıkmasını men etdi. Marmara vapurundaki efrad-ı müstebdele isyanı hükümet unutmamışdı; binaenaleyh 6 sene rediflik edib de bir senelik maaş alamayan 1200 kişinin kim bilir yine neler yapacağı düşünülür idi. Bunun üzerine asker ihtilal ederek geminin kapudanı gemiyi limana sokmasına icbar etdi. Ve sonra asker kapudan ile halleri neferatın halinden aşağı kalmayan zabitlerini mahalli kumandanı İsmet Paşa'ya şikâyetlerini söylemek üzere yolladılar. Zabitan İsmet Paşa'ya giderek asker, dâhilde kalan maaşlarını almadıkca ve gemiye de erzak virilmedikce gemiyi limandan hareket ettirmeyeceğini haber verdiler. Mahalli zabitanından mürekkeb bir meclis teşkil ederek ahvali müzakere etdi. Sonra meclis-i mezkûr askerin zabitlerine haber verdiki uğrayacakları İskenderun limanında maaşları verilmek üzere İstanbul'a telgraf çekeceklerdir. Fakat aç ve meyus olan asker bu şeraitle limanı terk etmediler. Ahval son derecede muhallak bir devreye geldiğinden akibet kumandan gemiye erzak vermeye ve İstanbul'a da beyan-ı hal etmeye mecbur oldu. Nihayet İstanbul'dan, İskenderun'da verilmek üzere 18000 liranın sarfına dair emr geldi ve Hadide vapuru da hareket etdi, şübhesizki bu vukuat köylüler arasında şayi olarak askeri yemen'e

gitmekden değil hatta askerlikden bile sutyuyor. Firari ve hasta olarak Suveys'e gelen asker İmam Yahya'nın kutlu bir fırka-i isyanın riyasetinde bulunduğunu ve Türk askerinin ise hastalık ve açlıktan son derecede sıkıntı içinde bulunduğunu söylüyorlar.

9 Mayıs 1907 Numara 161 Sayfa 2

Gümrüğün %3 tezyidine dair tanzim edilen protokol Nisan'ın 25. günü sabahleyin imza edilmiştir.

Geçen Nisan'ın onunda sefirlerin Bâb-ı Âlî'ye takdim eylediği notaya Bâb-ı Âlî cevap vermiştir. Mezkûr nota ceneral Dicorcis'in Rum candarmasını daha ziyade müesser kılmak için ecnebi candarma zabitanının adliyyede bulunması talebi Bâb-ı Âlî'nin kabul eylesmesini tavsiye ediyordu. Bâb-ı Âlî tarafından verilen cevapda ise mezkûr talebin kabul olunduğu ve icabının icrası için Hilmi Paşa'ya emr verildiği beyan olunmuştur.

Sayfa 3

Hicaz valisi olan Ratıb Paşa bu sene hacıları için daha ziyade virgüler koydu. Deveciler ile ittifak idüb onların vasıtasıyla hesabsız altınlar topladı. Medine'ye giden hacılar Yenbiğ şehrinden toğrı Medine'yi gitmeyi men idüb devecileri göndermedi, Cidde'ye gelen hacıları zor ile Medine'ye gönderdi ve adam başına altmış riyal tayin etdi. Mekke'den Medine'ye giden kervan üzerine Muzmarülgazal denilen mevkide bedeviler hücum idüb birkaç hacıları öldürdüler. Ve paralarını aldılar. İşbu kervanda birciharalı zengini ve hatunu ve güçük çocuğunu öldürdüler. Ve bir şeyayı öldürüb çocuğunu esir alub gittiler. Türkiye gazeteleri Cidde ile Yenbiğ şehrine tatlı su çıkarmak için yeni makinalar ve buz makinaları gönderildi diye defalar yazdılar. Hâlbuki oralarda öyle makinelerden eser bile yoktur. Eğer yağmur yağmamış olsaydı hacılar susuzlukdan öleceklerdi. Bu sene Hicaz'a gelüb giden gemiler Türkiye devletinin idaresizliğinden, zulmünden, cebr-ü cefasından pek bizar kaldılar. Bu kadar zalim ile bu devlet yaşamaz diye söyler oldular tabi değil mi ya halk bu yere sefahat veyaki istirahat için gelmiyor. Belki ibadet için geliyor. (vatan hadimi)

16 Mayıs 1907 Numara 162 Sayfa 2

Mistır Abut İngiliz tebasından dağa kaldırılan Mistır Rubarat Abut eşkıya tarafından fidye-i necat olarak talep edilen 15000 liranın İngiltere'nin Selanik konsolosu tarafından tediye edilmesi üzerine merhum Abut serbest bırakılmışdır. Sıhhati de iyi imiş. Şimdi bu parayı İngiltere sefiri Bâb-ı Âlî'den talep ediyor. Bâb-ı Âlî her ne kadar tediye nazlı davranıyor ise de ufak bir tehdit Yıldız'ın da Bâb-ı Âlî'nin de sınırlarını kuşatacağına şübhe yokdur.

Yemen Elahram Gazetesi'nin İstanbul muhabirinden aldığı havadise nazaran Yemen'de asakirimiz ile mürebbliler arasında Umran cihetlerinde ve binaenaleyh Ceziretülarab'ın şimal-i şarkisinde ve Sanaa'dan haylice uzak mahalde mukatele vukubulmuş ve iki gün devam eylemiştir. Mukatele askerimizin hezimetini ile neticelenmiş. Askerimiz toplarını bırakarak terk vaki eylemiş ve bir hayli top usat eline düşmüş imiş. Bu haber İstanbulca fena telakki edilmiş ve usatın kesb-i kuvvet ederek Sanaa'yı bitekrar muhasara ve zabt etmesinden korkuyorlarmış. Yine mezkûr gazeteye Aden'den gelen bir mektubda Yemen hükümeti hazrasının faidesi olmadığı ve cümlesinin tebdiliyle elyevm Rumili müfettişi bulunan Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinin tekrar Yemen'e iadesini şuyuhada bazı mertebe imtiyazat ve mühim memuriyetler tefvizi gibi vesail sayesinde yemen'in düzelebileceği işar olunuyor.

Sayfa 3

Hükümet-i Osmaniye ahiren Bank-ı Osmanî'den 200000 lira borc almışdır. Evelce aldığı 600000 lira ile 800000'e iblağ edilmiş oldu. Bu 200000 lira Rumili ve Yemen vilayetleri iğtişaatının teskini zımnında harc olunacakmış, Yemen'den Tan Gazetesi'ne çekilen telgraf ordumjuzun bozulduğunu yazıyor ise de sahih olup olmadığı malum değildir.

23 Mayıs 1907 Numara 163 Sayfa 2

Yemen ahvali Yemen'den gelen haberler, Türk ordusu için fena olmakda devam ediyor. İskenderiye'de münteşir Necişin Gazat'ın Aden muhabirinin ihbarına göre Feyzi Paşa ile İmam Hasan Yahya Eldehyani arasındaki ittihad nihayete vasil olmuşdur. Bu İmam Hasan Yahya Yemen'in şimalinde kâin Sada'da geçen Eylül'de görünmüş ve biraz zaman Türklere yardım eylemiştir. Hasan Yahya bir vakitler

Yahya Hamideddin'in mevaki-i müstahkemesinden olan Şahira'yı tehdid edecek kadar kuvvetli idi. Fakat şimdi 12000 kadar tahmin olunan Hasan Yahya'nın tevabi asiler, yani Yahya Hamideddin tarafına geçmiştir. İhtimalki bunların asiler tarafına geçmesi, Hamideddin ve başlıca tevabi Şeyh Kasım ve Şeyh Makdad ile ilah cuyane bir itilaf hâsıl etmek üzere Bâb-ı Âlî tarafından bir heyet gönderilmesi olmuştur. Sanaa'nın cenubunda sık sık müsademe vukui haber veriliyor. Feyzi Paşa tarafından Şahra üzerine hücum olunmak fikri terk olunmuştur.

Yemen'den Suveyş'e vasıl olan mülteci ve firariler asilerin iyi silah ile mesleh olduklarını ve erzak sevki muhafazasına memur müfrezelere, karagollara ve erzak tedarikine memur olan asakire hücum etmekde hayli cesaret ve teşebbüs gösterdikleri nakl ve hikaye ediyorlar. Geçenlerde büyük bir kıta-i askeriye harekati asileri dağlardaki mevaki-i müstahkemelerine ricata mecbur eylemiş ve asiler asakirin erzakı tükeninceye kadar orada kalmışlardır. Erzakı kalmayan asker bilmeceburiye ricat etmiş ve asiler de bulundukları mahal-i mızıkdan kurtulmuştur. Türkiye askerinin hidmat-ı nakliyesi taht-ı intizam ve temine alamadıkca isyanın teskini gayr-ı kabildir.

30 Mayıs 1907 Numara 164 Sayfa 3

Türkiye İran müddet-i medidedenberi her iki hükümet beyrinde devam eden hudud için tayin olunan komisyon münasebetiyle Türk işgal etmiş idi. Bundan evelki münaza febaid olunan münazaa dâhilindeki Vozsana kazasıyla İran'ın Laheycan eyaletindeki Peşve kazasını işgal etmiş ve Türkiye usul-i daire-i layane nora tanzim etmeye başlamış olduğundan komisyon ikmal-i vazife etmesine o kadar hovaşık görünüyor. Hâlbuki Acem menfaati iktizası bir an evel ihtilafın halline talebkar olduğundan İran sefiri bu defa Bâb-ı Âlî nezdinde teşebbüsatda bulunmuş ve komisyon derhal ikmal-i vazife ederek mezkûr kazaların Türkiye tarafından tahliyesini talep etmiştir.

6 Haziran 1907 Numara 165 Sayfa 2

Rumili'de çeteler Manastır'dan varid olan haberlere göre dört Rum Manastır'dan memleketlerine avdet eder iken pusuya yatan bir Bulgar çetesi

tarafından katl olunmuştur. Bunlardan ikisinin cesedi asılmış olduğu ve diğer ikisinin de bıçak yarası ile delik deşik edilmiş olduğu halde bulunmuştur.

Bir Türk askeri müfrezesi Yenice Gölü üzerinde vaki Çeker'de müstahkem bir kulubeye tahsin etmiş 12 kişiden ibaret bir Bulgar çetesinin hepsini öldürmüştür. Asakir-i mezkûr kulubeyi gölden muhasara etmiş, 2 vefat ile 7 mecruh vermiştir.

Dicle ve Fırat nehirlerindeki Arab kabileleri isyan etmişlerdir. Hükümet ise isyanı teskin etmekden aciz imiş.

13 Haziran 1907 Numara 166 Sayfa 2

Yemen'in bitmek tükenmek bilmeyen isyanını sulhen teskin etmek üzere Türkiye hükümeti tarafından izam olunan heyet-i mahsusa, asiler üzerinde sahib-i nüfuz olduğu yine heyet-i mahsusa tarafından rivayet edilen bazı Yemenlileri İstanbul'a getirmiştir. Hâlbuki Yemenlilerin asiler üzerinde hiç nüfuzu yok imiş.

Sanaa civarında askerimizin İmam Yahya kuvveti tarafından hezimet-i külliyeye duçar olduğunu telgraflar haber veriyor.

Arabistan'da harb Suriye'ye vasıl olan haberlere nazaran Necid kıtasında Riyaz emiri Abdulaziz İbnussuud ile Hamaz İbnürreşid arasındaki harb tekrar başlamıştır. Rivayete göre Hamaz Türkiye hükümetinden muavenat görüyor ve Suud'un ordusunu fena halde perişan etmişler.

Reisleri askeri cenerallerinden birisi olmak üzere Lahey sulh konferansına Bulgaristan'dan 3 kişi intihab olunmuştur. Rivayete nazaran Makedonya meselesi için sulh konferansında İngiltere'nin iltiması ile bunlara bir hak almağa çalışacaklar imiş. Muazzam bir devlet gibi 3 murahhas ile 1 katib ayırub göndermelerinden istidlal olunuyorki konferansdan bir şey bekledikleri vardır.

27 Haziran 1907 Numara 167 Sayfa 2

Yemen ahvali Hudayda'dan varid olan son haberlere göre Sanaa civarında 6 tabur asker Arablar tarafından fena halde mağlub edilmiştir. Asker, Sanaa'ya ricat etdikden sonra isyan etmiştir. Askerin isyanıyla husulü tabi olan karışıklıktan Arablar istifade ederek tekrar Sanaa'yı zabt etdikleri şayiisi devran ediyor. Birkaç vakittir. Yemen havadisi umumiyetle fena olduğundan ihtimalki mezkûr şayia doğru çıkar. Sanaa ile Hadide arasındaki tarik muvassala-i taht-ı emniyetde değil idi hatta

geçenlerde İstanbul'dan Yemen'e izam olunan heyet-i mahsusa Sanaa'ya gitmeye muvaffak olamamıştır. Asker beyninde itaatsizlik hadd-ı kemale vasil olmuştur. Hudayda'da bile asakir-i muhafaza isyan ederek takriben 2 gün şehrin suyunu kesmiş ve istedikleri verilmez ise şehri topa tutacaklarını makam-ı tahdidde bildirmişlerdir.

Ashab-ı vukufun fikrine göre hükümetin ittihaz eylediği tedabir-i itilafiye Yemen'in ahvalinde hiçbir tebdil husule getirmeyecektir. Komisyon ne İmam Yahya'nın ne de diğer nüfuzlu Arabların yanına çıkmaya muvaffak olmamıştır. Sanaa'da neşr olunan beyannamede munderic ve adları pek mübhem olduğundan mühim bir tesir icra edemeyecektir! Vaka bundan evel Şeyhin İstanbul'a gidüb hükümetle meseleyi müzakere edeceği beyan olunuyorsa da şeyhler hiçbir sıfat vekâleti haiz değildir. Yemen ihtilali hükümetin para ve asker menbaini kurutduğu ve asker arasında azim-i hoşnudsuzluğa sebep olduğu için Yemen ihtilalini sulhen tesviye etmek gayet ve lazımdır. Türkiye'nin en rahatsız zamanlarını teşkil eden asker ihtilalinin kesretle vukui askerinin Yemen'e gitmek istememesinden ileri geliyor. Şübhesiz esbab-ı saire de mevcuttur. Geçenlerde İzmir ile Üsküb'de vukubulan ihtilal, askerinin müddet-i askeriyesi hitam bulduğu halde memleketlerine gönderilmemelerinden ileri gelmiştir.

Efrençi Haziran 5 tarihiyle Yemen vali ve kumandanı Feyzi Paşa tarafından Bâb-ı Âlî'ye bervech-i ati telgraf keşide olunmuştur: Birkaç gündür Sanaa ile Hadide'nin muvasalasını hemen kemalen kati olunmuştur. Asker Arablar tarafından şiddetle tazyik olunuyor. Eğer sekiz gün zarfında imdad ve mühimmat irsal olunduğuna dair suret-i katiyede bir malumat almaz isem istifa etmeye mecbur olacağım asker, mühimmat ve para aynı şiddetde lazımdır. Her halde imdad vasil oluncaya kadar Sanaa'yı muhafaza etmek müşkil olacaktır.

Geçenlerde eşkıya tarafından dağa kaldırılan Flemenkli Baron Von Hepmisteran'ın tahlis için verilen fidye-i necatı talep etmek üzere Flemenk sefiri Bâb-ı Âlî'ye bir nota takdim etmiştir.

İzmir'den varid olan haberlere göre, Baron Von Hepmistera'yı dağa kaldıran çetenin reisi yakalanmıştır. Merhum Andre İsminde bir Rum'dur. Şaki Akhisar

civarında yakalanmış ve üzerinde de fidye-i necat olarak alınan paranın kısm-ı azimi bulunmuştur.

4 Temmuz 1907 Numara 168 Sayfa 2

Hudayda'da bulunan asakir-i muhafaza Sanaa'ya muavenat etmekden imtina etmiştir. Akabe'de mevcut asakir Yemen'e sevk olunuyor imiş.

Arabistan'da vehabiler Medine'den varid olan haberlere göre İbnussuud'un taraftarları Medine'ye girmiştir. Hükümetin askerin azlığı ile Medine ahalisinin İbnissuud'da müteveccih bulunmasından bu taraftar güruhunun şehre duhulünü men etmeye kadr tayab olamamıştır. İbnussuud'un bizzat Medine'ye hücum edeceğinden korkuluyor.

Manastır'dan gelen bir telgraf, Voyloviskine civarında bir çete ile Osmanlı askeri beyninde bir müsademe vukua geldiğini nakl ediyor Aleksis Kosko isminde çete reisi ile 3 kişi ölmüş ve askerden 1 vefat ile birkaç yaralı vardır.

11 Temmuz 1907 Numara 169 Sayfa 2

Bâb-ı Âlî Yemen Bâb-ı Âlî Yemen'de İmam Mahmud Yahya vesair eşrafın dersaadete gelmesi için haberler ısdar eylemişti. Bittabi İmam Mahmud Yahya bu davete icabet etmekden başka ayan ve ekâbirden de hiçbirini gitmemişti. Gidenler, yemenlilerin rivayetine göre-Yemenli olup da memurin-i Osmaniye'den olanlar ve birtakım bu makule kesan imiş. İmam Mahmud Yahya kendisi İstanbul'a gitmez ise de hiçbir kimsenin gitmesine mani olmayacağını bildirmiş imiş. İmam Mahmud Yahya Bâb-ı Âlî'ye şerait-i atiyeyi vaz ediyor.

- 1- Arabca lisanı Yemen dâhilinde lağt-ı resmiye olması ve Bâb-ı Âlî ile vilayet arasında cereyan edecek muhaberatın Türkce olması.
- 2- Virgü vesair teklifatda ve ahkâm-ı idariyede ahkâm-ı şeriyenin icra ve tenfizi.
- 3- Kzat-ı bilad Yemen Yemenlilerden intihab ve tabini ve Bâb-ı Âlî'nin imam ve ihlafının azl ve nasb ve intihab ve ahkâm-ı şeriyenin tenfizine müracaat etmeğe salahiyatdar olmaları.
- 4- İmam Mahmud Yahya ve ihlafına emir-i Mekke-i Mükerrerme'ye verilen imtiyazatın itası.

- 5- Bâb-ı Âlî yemen'e vali tayin etmek ba hakkını haiz olacak ve şu kadarki vali afif ve adil olacak eğer vali cabbar ve zalim olursa imam toğrudan toğruya zat-ı şahaneye şikâyet edecek ve teşkil edecek komisyon marifetiyle valinin kabahati zahir olursa azl edilecektir.
- 6- İmam toğrudan toğruya zat-ı şahane ile muhabere idebilecek ne vali ve ne de mabeyn memurinden birisi merci olmayacak.
- 7- Bâb-ı Âlî fıkka ve şer-i şerifin okutdurulması vesair ulum-ı nafianın tahsili için müdaris ve mekatib açacak ve ziraat ve zanaatı ilerüledecek.
- 8- İmam da altun, gümüş, bakır, demir, kömür madenlerini gösterecek ve Bâb-ı Âlî ister ise işledecek ve yüzde on hâsılat- safiyeden imama verecek.
- 9- Devleti Aliyye'nin maruzzıkr şartları kabul ve bir ecnebi devleti de kefil olursa imam terk-i silah eyleyecek.

İmamın bizzat hatt-ı destiyle mısır'da ulemadan bir zata yolladığı mektubun mündericatı bervechi baladır. Elmuid Gazetesi neşr eyledi. Elmuid Gazetesi beyan-ı mütalaa babında diyorki zıkr olunan şartların ekserisi kabul olunabilecek derecededir. Lakin şart-ı ahir bir ecnebi devletin müdehalesi haiz olamayacağından ümid ederizki bizzat imam bu haberi tekzib eyler.

Bitlis Valisi Ferid Paşa aleyhine ahali kıyam ederek mumaileyhi yaralamışlar ve polis komiserini öldürmüşlerdi, meselenin tahkiki zımnında Trabzon valisi Tahir Paşa Bitlis'e izam olunmuş ve netice-i tahkikatında Bitlis valisi Ferid Paşa'nın irtikâbına munazzam olan su, hal idaresi ve zülmi ve askeri kumandanının da bitaini tayin etmiş olduğundan Ferid Paşa'nın ve askeri kumandanının azillerine irade sadır olmuşdur.

Kıyam eden ahali âli rivayete Ermenilere de tasallut ile onlardan birkaçını öldürmüşlerdir. İngiltere parlamentosunda Sir Edvard Gara'ya bu babda vukubulan istizaha cevaben Van konsolosunu meselenin tahkikine memur etdiğini ve alacağı rapor üzerine mesleyi anladabileceğini bildirmişdir. Ermeni ihtilalciler neden olub Antıranın namıyla meşhur olan şakinin de mecruhen derdest olunduğı rivayet olunuyor.

Hükümet-i hazranın zulmü yetmiyormuş gibi bir de Hamidiye namı altında teşekkül eden Kürd alaylarının etdikleri zulüm ve gartın tahammül olunamayacak dereceyi bulduğu her yerden şikâyet olunuyor.

Anadolu'nun her tarafında asar-ı ihtilal ve kıyam baş göstermiş olması hasebiyle hükümet-i hazra müstakim vali mutasarrıflar tayin etmedikce adilane icra-i hüküm etmedikce kıyamların önü alınamayacaktır.

Müteveffa cebel-i Lübnan mutasarrıfı Muzaffer Paşa'nın yerine hariciye tahrirat-i mühimme kalemi müdiri ve esbak cebel-i Lübnan mutasarrıfı Franko Paşazade atufetlü Yusuf Bey tayin olunmuştur.

Manastır Vilayeti'ne tabi Viranefece Karyesi'ne tahsan etmiş bulunan bir Rum çetesinin üzerine erkân-ı harbiye yüzbaşlarından Kazım Efendi kumandasında sevk edilen avcı ve süvari asakiri tarafından mezkûr çete köyden çıkarken takibata girişilmiş ve eşkıya sarp olan kayalar arasında gizlenerek asakir üzerine ateş etmeğe başlamış olduğundan 4 saat imtidat eden müsademe neticesinde reis Giridli Panayoti ve 8 kişiden ibaret olan avnası meyten derdest edilmiş ve asakirden 2 vefat ve 4 mecruh olmuştur.

Bulgar eşkiyası meşhuresinden İstavragogor çetesi ile birlikte Ohri kazasına tabi ve Hecan karyesine geldiği istihbar olunması üzerine velişte müfreze-i askeriyesi kumandanı Mümtaz yüzbaşlarından Aziz bey bir mikdar asker ile mahal-i mezkure azimetle mezkur çetenin gizlendiği hane abluka olunmuş ve içindekiler de abluka olunduklarını anlamaları üzerine askere kurşun yağdırmaya başlamışlar ve asakirden bir neferi vefat ve bir çavuş, bir onbaşı ve 3 nefer de mecruh olmuştur. Ve ahaliden de 1 kişi katl olunmuş ise de asker müsademeyi daha ziyade teşdid ederek merkum istavra ve Kozman ile eşkıya kemalen meyten istisal edilmiş ve ıslaha dahi zabt olunmuştur.

Kapudan Ağa namıyla makedonya'ya dâhil olan Telis namındaki Yunan zabiti Bulgar komitecileri tarafından bir hile ile ele geçirilerek diri diri yakılmış ve Yunan kapudanlarından Fofad dahi yine Bulgarlar tarafından bir suret ve haşyanede katl olunmuştur.

25 Temmuz 1907 Numara 170 Sayfa 2

Cebel-i Lübnan mutasarrıfı mutasarrıf sabık Muzaffer Paşa'nın irtihaline mebni Cebel-i Lübnan mutasarrıflığına ısadka-i saltanat-ı Osmaniye'den merhum Franko Paşa'nın oğlu Yusuf Bey tayin edilmiştir. Mir mumailayh 1877'de tevellüd etmiş olup tahsilini müteakib muhaberat-ı hariciye kalemine kabul edilmiş idi. Sai ve gayretini ve istidad-ı mahsusunu amirlerine tasdik etdirerek az zaman zarfında terakki vetemayiz etdi kalem-i mezkûr müdirliğine tayini pek eski değildir.

Yusuf Bey vaktiyle Cebel-i Lübnan mutasarrıflığında bulunub şimdi hariciye nezareti müsteşarı olan Navm Paşa'nın kayınbiraderidir. İmtiyaz ve liyakat madalyalarıyla Osmaniye ve Mecidiye nişanlarının birinci rütbelerini haizdir. Cebel-i Lübnan'a hareket etmezden evel vezareti de ilan olunmuştur.

Cebel-i Lübnan mutasarrıflığı zorca, nazik bir memuriyettir. Siyasi entrikalar ve dini gürültülerden başka, ahalisinin rivayet olunan tabi irtişaperveri yeni mutasarrıfların mesai ve ikdamatını ekseriya savbata düşürmekdedir. Yusuf Paşa'nın söylenen liyakat ve iktidarının bunları izale ve memleketde sükûn ve refah ita edeceği ümid olunur.

Yemen ihtilali firar eden asakir Aden'e vasıl olmaktadır. Bunlar mağlubiyetlerinin acılıklarını kemal-i süzüşle beyan ediyorlar. Malala nahiyesi asiler tarafından zabt olunmuştur. Mahal-i mezkûr zabtından birkaç gün sonra fais radadan 4 tabur asker malala'ya vasıl olmuş ise de orasını hal-ü harab bir halde bulmuşlar

Şayiata göre asiler Kataba'dan bir günlük uzakda bulunan And Hayra'yı bilhücum zabt etmişlerdir. Burası zayıf bir surette muhafaza olunuvermiş. Fakat vukubulan bir müsademededen sonra asiler ile mahal-i saireye Kataba'dan asakir-i muavene vasıl olmuştur. Rivayete göre asilerin adedi dört bin kişi imiş.

Zahire ve mühimmat getirmek üzere Kataba'dan 150 asker hareket etmiş ve yolda asilere tesadüf etmiştir. Vukubulan müsademedede askerden 80'i ölnüş ve 40'ı da mecruh olmuştur. Mütebaki ise Kataba'ya firar etmiştir.

Temmuz efrenci 16 tarihiyle İstanbul'dan gelen telgraflara nazaran beyoğlunda Amerika sefarethanesi önünde bir dinamit bombası patlamış ve dört genc kız mecruh olmuştur. Bu dinamitin patladılması hükümet-i seniyye tarafından edilen tedabir-i

şedideye rağmen yine bomba atılabileceğinin ilanı ve tedabir-i mezkurenin iflası topu demek olsa gerekdir.

1 Ağustos 1907 Numara 171 Sayfa 2

Bitlis vakası Bitlis Valisi, kendine verilen dayak ziyafeti dersinden vücudı yaralı olduğu halde kışlaya iltica etdi ise de fakat hâsıl eylediği tesir çabuk zail olmayacaktır. Müslüman halkın adem-i memnuniyetini göstermek üzere kıyam eylediği silsile-i vukuatı, yani Kastamonu ve Erzurum vukuatını takib eden Bitlis vakası, sarayda gayet ağır ve mühim bir vaka olarak telakki olunuyor. Saray şimdi ne sefirleri işgal eden yüzde üç gümrük zammı meselesini düşünüyor. Ve ne de mesagil-i mühimmesinden olan İtalya amiralinin ziyaretini nazar-ı ehemmiyete alıyor. Yalnız düşündüğü alamet-i mühimme olarak ad eylediği vaka-i mezkure ile meşguldür.

Ahalinin arzusuna muvaffakat ederek valinin azli uzun bir tereddüden sonra kararlaşmkışdır. Birinci karar, valiyi kuvve-i cebriye istimal ederek mevki-i memuriyetine ikad etmek idi. Fakat bu suret-i hareket-i müşkilat-ı siyasiye ve milliyeyi mucib olacak idi. Bu yoldaki hareketde muvaffak olamamak ihtimali de mevcud iid. Erzurum vakasında olduğu gibi askerin memleket ve dindaşlarına ateş etmesi şübheli idi. Vaka Bitlis ahalisinin saraya çektiği telgraf gayet sadakat ve ihtiramkar bir lisanla yazılmış ise de valinin su-i hareket ve istimaline artık tahammül edemeyeceklerini göstermişler idi. bu sebebden ahalinin arzusuna teslim olmak diğer vilayet ahalisine su-i emsal olur teşvikine rfağmen, haber ve şiddet istimali fikrinden akilâne olarak vaz geçildi.

Türkler-Ermeniler Ermeniler Kürd kabilelerden muhafaza etmek üzere asker izamı emri verilmiştir. Ve Ermeniler lehinde ve vukubulan şikâyet neticesi olarak bazı tedabir-i saireye tesvil olunmuştur.

Sayfa 3

Bâb-ı Âlî'nin ittihaz eylediği tedabir musabih sayesinde Ermeni meselesinin tekrar uyanmasının ihtimali yokdur. Ve bahusus Avrupa sefirlerinin bundan 11 sene evvel yaptıkları hatayı tekrar etmeye niyetleri yokdur. O zaman Avrupalıların Ermeniler lehine müdehalesi Ermeniler'i ihtilale sevk ve teşcii etmiş ve bu suretle hükümeti tehdid ederek büyük bir kıtalın vukuuna sebebiyet vermişti.

İstanbul'da bomba Yeniköy'de Amerika sefaretinin haricinde patlayan dinamit necib-i mülhimeye karşı tevcih olunduğuna dair kanaat mevcuttur. Saat dokuz ile on arasında Yeniköy'den Tarabya'ya doğru piyase eden iki rum kızı necib mülhimenin evinin önünde bir paket görmüştür. Necib mülhimenin hanesi ise Avusturya sefareatine muttasal ve Amerika sefaretinin biraz ötededir. Bu kızlar mezkûr paket içinde kıymetli bir şey olduğunu zan ederek yerden alub muayene etmek üzere Amerika sefaretinin karşısında fenere getirmişlerdir. Paketin bağlarını çözer iken paket patlamış biri ağır olmak üzere kızların ikisi de cerihedar olmuştur. Bu hikâyenin doğru olmak ihtimali vardır. Amerika sefirinin bir düşmanı olamazki mezkûr dinamit sefaretin kapısına konulmuş olsun. Bilakis Necib mülhimenin düşmanları olabilir. Bu fiilin Ermeni maharkeri tarafından tertib olunduğuna hüküm olunuyor. Necib ile Fehim yekdiğerinin kanına susamış düşmanı idi. Hatta Fehim'i sefirler nefi etdirmezden çok evel Necib, fehim hakkındaki teveccühü şahaneyi gidermeye çalışıyor idi. Necib mülhimenin vazife-i resmiyesi nafia nezareti müsteşarı ise de buna verilen ehemmiyet hünkârın itimat ve teveccühünü kazanmış olmasındandır. Ve bu itimad neticesi olarak nefis-i şahaneyi muhafazaya memur olmuş ve bundan iki sene evel de atılan dinamitin faillerinin keşf ve tahkikine merhum necib mülhime tayin olunmuş idi.

Eşkıya geçenlerde Rumili'de sakin Rumlar ile Yunanlılardan mürekkeb ve on kişiden ibaret bir çete ile asker arasında kanlı bir müsademe vukubulmuştur. Mezkûr çetenin vücudı Bulgarlar tarafından askere haber verilmiştir. Akşama kadar mandane bir mukavemetden sonra asker eşkıyanın etrafını çevirmiş yedisini telef ve üçünü de yaralamıştır. Çetenin reisi Nike forusi, bir dinamitin istimaliyle şiddetli bir halde cerhiyadar olmuş ve askerin eline geçmemek için intihar etmiştir. Yaralı hallerine rağmen çetenin üç şahsı firar etmeye muvaffak olmuştur. Askerden zayıyat yoktur; veyahud malum değil.

Girid meclis-i millisi Temmuz'un 14. günü fevkalade komiseri Mösyö Jeimis, Yunan ecnebi memurlarının huzurlarından hiç bir nutuk irad etmeksizin meclis-i milliyi küşad etmiştir. 51 Hıristiyan azasının resmi tahlifi icra olunduktan sonra Girid'in Yunan'a ilhakına muvaffakat etmeleri hususunda düvel-i hamiyeden istirham

etmeye Hristiyan ara-i umumiyesiyle karar verilmiştir. Bunun üzerine sekiz Müslüman aza fikr-i iltihaka işddetle itiraz etmiştir.

8 Ağustos 1907 Numara 172 Sayfa 2

Rumili'de Rum manastırının ihtirakı Serez'den varid olan haberlere göre Kavala Manastırı Bulgar eşkıyası tarafından ihrak olunmuştur. Manastırın kilisesi tahlis edilmiş ise de müştemilat-ı saire tahrib kılınmıştır.

15 Ağustos 1907 Numara 173 Sayfa 2

Yemen esasen Osmanlı oldukları halde İngilizlerin parasıyla İngilizlerden ziyade icra-i hasar ile efkâr salmayı tesmime çalışan Mısır'da münteşir Elmaktam Gazetesi sahibleri, sırası düşdükce kalub Müslümini diğdar eyleyen sahte ve yalan haberler ile sahayıfı tolduruyorlar ve yemen'e aid birçok yanlış toğrı hangisinin yanlış olduğunu idrak edemiyor. Çok şükürki Elmaktamcıların yalancılıkda ve bahusus saika-i diyanetle efkâr-ı İslamiyeyi zehirlemek için elden geleni ifa etmekde olduklarına mısır halkınca kanaat hâsıl olduğundan şayed toğrı söz yazsalar bile kimsenin inanmadığını görüyoruz. Bu cümleden olarak Elmaktam Gazetesi'nin 5574 numaralı nüshasında Yemen'e aid yazdığı havadisi tekziben Elahram Gazetesi Aden'den bir mektub alıyor ve onı neşr ediyor. Biz de ondan iktisaben yazıyoruz mektubda deniyorki:

Yemen ahalisinin Hükümet-i Osmaniye aleyhinde kıyam eyledikleri ve 30 seneden beri bu uğurda az ve çok kan dökmekte oldukları malumdur. Yemenliler'in nail-i istiklal olmaları hakkındaki fikirlerini, valiler uygunsuz muamelatı ve memurin-i Osmaniye'nin adaletden ihraf ile memleketi gasb ve garat etmekdeki hata-i fahişleri, teşdid eylemiş olduğundan kıtal zaman geçdikce daha şiddetli icra olunmağa başladı. Yemenlilerin yegâne arzuları şeriat-ı Muhammediye vechle icra-i ahkâm olunmalarıdır ve yalnız bu kıtada olsun şeriat-ı garanın muhafaza edilmesine taleb olmalarıdır. Maetteessüf, komisyonlar fevkalade irsaliyat ve dürlü dürlü namelerle Yemen'e gönderilen memurin-i Osmaniye hakikat hal yerine başdan aşağı yalan olarak zat-ı şahaneye maruzatda bulunuyorlar ve hakayık vakayi üzerine şek sefa eyliyorlar. Hâlbuki Yemenliler İstanbulda ve memleketlerinde cereyan eden her dürlü ahvalden haberdardırlar. Gerek imam la hak Yahya İbn-i Hamideddin ve

gerekse müteveffa bedri Muhammed ibn-i Yahya Hamideddin gerek İstanbul'da ve gerekse devlet-i aliyyenin mühim limanlarında memurları bulunduğunu ve cereyan eden ahvalden daima haberdar olduklarını asla saklamıyorlar ve alenen söylüyorlardı. İmam Yahya'nın yemen hakkındaki zat-ı şahaneyeye bir takım şerait dermeyan etmiş olduğu hakkındaki gazetelerin yazdığı sözler hepsi hilaf-ı hakikatdir. Çünkü bu babda cereyan eden ahval zat-ı şahane ve imam ve imamın kâtibinden maada hiçbir kimseye malum değildir. Elahrama mektubu yazan imamın akrabasından ve ahvaline muttali olanlardan imiş. Şerait-i mezkure beyanında eğer zat-ı şahane İngiltere hükümeti marifetiyle kefalet verir ise Yemen imamı ve ahalisi terk-i silah edecekleri muharrerdirki bu sarf-ı bir kezibdir.

Ahmed Mesud Sanaa'yı iki saat mesafede kâin Sahan namındaki mahale vasıl olarak Makule nam karyeyi tahkim ederek Sanaa'nın Taz ve Aden ile olan tarik-i muvasalasını kesdi. Müşir Feyzi Paşa Umran kumandanı Yusuf Paşa'yı Sanaa'ya çağırarak Sanaa'nın muhafazasını ona tevdi ile bizzat kendisi Ahmed Mesuda mülaki olmak üzere hareket eytledi muharebe başladı 48 saat imtidat eyledi. En nihayet Feyzi Paşa üçüncü günü bombardıman eyledi ve hücum eyledi ise de kaya arkasında eyüce muthasan olan Arablar baranbala gibi yağdırdılar kurşun danelerine tab avar mukavemet olamayarak ricat-ı kahrariye ile ricat eyledilerki roytır telgrafiyle ilan olunmuşdu.

Bir taraftan Nasır Bin Mebhut ise Cebelüzzafer üzerinde bulunan Osmanlı bir kuvve-i askeriyesi yerinden oynatarak bulunduğu mahale geldi. Askerler oraya lağım koyarak Arabların eyüce birleşdikleri esnada ateş verecekleri Arablar tarafından anlaşıldı.

Feyzi Paşa Sanaa'ya vasıl olunca Yusuf Paşa'yı kuvve-i kafiye ile Nasr Bin Mebhut üzerine Cebelüzzaferi yolladı. Yusuf Paşa ile Nasr arasında muharebeye başlayarak Nasır çekildi asker tamamen lağım mahaline geldikleri zaman Nasır lağımı ateşleyerek bir miralay ve on neferden başka kuvve-i askeriye-i Osmaniye'den kimse bir hayat kalmadı. Nasır'ın bu muamele-i muasafası İmam Yahya'nın malumu olunca merkumu taht-ı muhakemeye aldı. Elyevm Yemen'de cereyan eden ahvalın bir

hülasasını yazdım ilerüde vukubulacak muharebe ve mukateleden farilerenizi haberdar eylerim.

Elahram Gazetesi'nin İstanbul mektubundan Muş Mutasarrıflığına tabi üç Ermeni karyesinin Kürdler tarafından gart ve ihrak edilmesi ve buna memurin-i hükümetin aciz olarak seyirci sıfatıyla baka kalması ve gerçi Kürdleri men etmek üzere asker gönderilmiş ise de onların da Kürdlere karşı istimal-ı silahda ağır tavrannmaları da Ermenileri mağdur eylemiştir.

Ermeni ağniyasından olub geçenlerde Novirokda Ermeni ihtilal komitesine istedikleri parayı vermediğinden tolayı katl olunan Siyvisciyan'ın keyfiyet-i katlinden İstanbul'daki Ermeni ağniyası duçar-ı havf olmaktadırlar. Bundan iki sene evelisi Önciyen İpek efendiyi de Ermeniler İstanbul'da güpe gündüz katl eylemişlerdi alan katiller idam olunmadılar.

Türkiye'nin Yunan hükümetine notası Türkiye, Rumili'deki çetelerin faaliyetine bir nihayet vermek lüzumunu derk ve bir zamandan beri Rumların başlıca mütecaviz olduklarını görerek Yunan hükümetine şiddetli bir nota yolladı. Mezkûr notada muahharan hududu geçen Yunan eşkıyası hakkında hükümetin nazar-ı dikkatini celb ederek Rumili'de sakin Rumlardan eşkıyanın hareketine muavenet eden eşhasa mücazat-ı şedide olunacağı beyan olunmuştur.

Türkiye ile Karadağ hududunda kâin Mokrova kazasında yayalak araziden dolayı Arnavudlar ile Karadağlılar arasında muharebe vukua gelmiştir. Bu muharebe her sene vaki olursa da fakat bu seneki daha mühim ve ciddidir. Beş tabur asker talep olunduğı beyan ediliyor.

Türkiye'nin turhala konsolosu, 30 kişiden ibaret ve mülazım Çolakos'un taht-ı kumandasında olduğu halde hududı tecavüz ettiğini yazıyor. Bâb-ı Âlî'nin talebi üzerine Kavala Yunan konsolosu Mavrodis'i hükümeti tarafından geriye çağırılmışdır. Kezalik Bâb-ı Âlî Yunan'ın Selanik ceneral konsolosu Koromiyalas'ın - bu konsolos Rum çetelerinin hareketini tanzim etmeğe maznundur-geriye çağırılmasını talep etmiştir. Ve ilaveten eğer mezkûr konsolos 24 saat zarfında aldırılmaz ise suret-i cebriyede Selanik'den çıkarılacağı Yunan hükümetine tebliğ olunmuştur. Mezkûr konsolos da hemen Selanik'i terk ederek Atina'ya vasıl

olmuştur. Bâb-ı Âlî'de telmih olunduğuna göre Türkiye tarafından ittihaz edilen bu tedabir-i şedide, Rumili'yi teskin hususunda Türkiye'ye muavenet edeceklerini beyan eden büyük devletlerin tavsiyesinden ileri geliyor imiş. Eğer bu sahih ise düvel-i muazzama akibet doğru bir meslek-i siyasiyi kabul etmişler demektir. Fakat yalnız Türkiye'nin tavsiyesine muavenet etmek kâfi gelmez. Yunaniler kanidirlerki büyük bir kumar oynuyorlar. Bunların ibtila-i mecnunaneleri 10 sene evel Türkiye ile kendilerini muharebeye sevk eden cenk aynıdır. Eğer icab eder ise hükümetler kendi hesaplarına Yunan'a karşı tazyikat-ı şedide icra etmelidirler. Böyle olmadığı takdirde Yunan'ı Rumili'de neşriyat Katalana'da bulunmaktan hiçbir şey men edemez.

22 Ağustos 1907 Numara 174 Sayfa 2

Bitlis Valisi Ferid Paşa Trabzon Valisi ve Tahir Paşa da Bitlis Valisi tayin olunmuştur. Ferid Paşa geçen ay zülm idaresinden dolayı sabır ve takati kalmayan Müslüman halk tarafından hudud vilayetin haricine tard olunmuş idi. Bitlis ahali-i İslamiyesi hükümet konağına hücum etmiş ve polis müdürünü katl ve vali de yaralı olduğu halde firara muvaffak olmuş idi. Merkumun şu hali ile Trabzon'a vali oluşu Yıldız köşkünün Ferid Paşa'ya karşı bir teveccühü mahsus beslediği numeyan oluyor.

Bâb-ı Âlî Düvel-i Muazzama nezdine memur sefarasına Rumili ıslahat-ı adliyesine zeyl olarak bir ıslahat planı tebliğ etdi. Ve mezkûr planın hemen tatbikine başlanıldığını ihbar etdi. Binaenaleyh Türkiye'nin tahriratı söyleyor: Düvel-i muazzamanın kariben tertib edecekleri plan lüzumsuz ve kabul olunması da kabil değildir.

Yunan'ın Türkiye notasına cevabı Atina'dan varid olan bir tahrirat-ı resmiyeye göre Yunan başvekili Mösyö Söküzsi Türkiye'nin takririni Türkiye'nin Atina sefirinden alarak demişdirki Yunan hükümeti çetelerin veya şübheli eşhasın Osmanlı hududını tecavüzden men etmek için elinden geleni yapıyor idi. Ve Yunan çetelerine iltihak etmek üzere aldığı müsaadeyi suistimal eden zabitan şiddetle muamele görüyor idi.

Türkiye ile aramızda cari olan münasebet-i hüsnenin hüsn-ü devamı için ahval-i hazranın inkıtânı arzu etmeğe beraber Bulgarların Yunanlar çetelerini geriye çağdırmaya Yunan hükümeti kasd rityab olamaz. Ve bulgar ordusundan inakan ederek

Rum ili'deki Bulgar çetesine iltihak eden zabitanı araie etmiştir. Mösyö Sökizsi beyanatının hitamında konsolosların resmi raportlarına nakl-i kelim ile Mayıs ayı zarfında Selanik ve Manastır vilayetlerinde Bulgarlar tarafından 60 Yunan'ın katl olduğunu gösterdikden sonra demişdirki Türkiye tahrir yollamayı yalnız Atina hükümetine hasr etmeyerek aynı tevbihnameyeyi Sofya hükümetine hitab edeceğini ümid ederim.

Rumili'de çeteler Atina gazeteleri benim resmi olarak atizzikr beyanâtı neşr ediyorlar: Serez'de vukuagelen mühim bir iğtişâş hakkında mahalinden nakliyat alınmıştır. Reis Mitrasîs'in kumandası altında Rumili Rumlarından mürekkeb bir çete kasabanın varoşunda saklı bulundukları hane asker tarafından kuşadılmışdır. Eşkîya teslim olmaya davet edilmiş ise de merkumlar bu davete tüfenk kurşunu ile cevap vermişlerdir. Bunun üzerine şiddetli bir harb başlamıştır. Mezkûr harbde kasabanın tekmil muhafızı ile beşyüz başıbozuk bulunmuştur! Başıbozukların zuhuru halkın havf-u halcanını mucib olmuştur. Polis müdürü ile 30 nefer ölmüş ve asker üç hane ile bir Rum mektebi petrol gazı ile ihrak etmiştir.

Sayfa 3

Sonra asker başıbozukların yardımı ile yağmaya başlamış ve yüz hane gart olunmuştur! İki dağ topı getirilmiş ve bu suretle eşkıyanın küçük kalesi akibet-i zabt olunmuştur! Eşkîyadan üçü katl biri mecruh olarak iki kişî de esir edilmiştir. Birçok tevkifat yapılmış ve mahbuslara habshanede işkence olunmuştur! Halk korku ve dehşetden ecnebi zabitanına şikâyet edemiyorlar. Benim resmi suretde haber verildiğine göre Rumlar hakkında Rumili'de cinayet irtikab olunuyor. Rivayet olunuyorki Nevuliyatî'de Bulgarlar tarafından iki Rum katl olunmuş ve biri maslub olarak bulunmuştur. Novak civarında bir Bulgar çetesi üç Rum katl etmiştir. Kurbanların hepsi de eser-i harh bulunmuştur. Bütün İstomiçe diyarında sakin Rum ahalisi Bulgar çetesi tarafından tedhiş edilmekte imiş.

Drama civarında Gürcek nam mahalde Asakir-i Osmaniye 30 kişiden ibaret kuvvetli bir Bulgar çetesiyle müsademe etmiştir. Mezkûr müsademede iki Bulgar ölmüş ve İngiltere'nin Rumili candarmasına memur Miralay nelivat ayağından yaralanmıştır. Miralay Nelivat'ın yarası hafif olduğu tezahür etmiştir. Bu vaka

İngiltere ile Türkiye arasında bir rahatsızlığa sebep olması ihtimal tahtında değildir. Bilakis Miralay Nelivat'ın şekaveti basdırmak üzere gösterdiği gayret ve Türk asker ve candarmasının sebat ve cesaretle Miralay Nelivat'a etdikleri muavenat İstanbul'un mahafil-i resmiye ve siyasiyesinde tesirat-ı azime tevliid etmiştir.

Filorina civarında Hasanoba'da 4 haneyi işgal eden azim bir Bulgar çetesi Asakir-i Osmaniye tarafından tahrib olunmuştur.

Kastorya sancağı dâhilinde Asakir-i Osmaniye bir Yunan çetesi istisal etmiş ve kırkını öldürmüş ve dokuzunu da esir etmiştir. Selanik'den Rubarat Abut isminde bir İngiliz tebasını dağa kaldıran çetenin reisleri tutulmuş ve cinayetlerini itiraf etmişlerdir. Fidyeye-i necat olarak verilen paranın çoğu istirtdad olunmuştur.

26 Ağustos 1907 Numara 175 Sayfa 3

Taymsdan Rumili Miralay Elivata hücum Rumili candarmasına memur İngiliz zabitanından Miralay Elivat Karcak civarında üzerine hücum eden bir Bulgar çetesi tarafından esir edilmiş ve çetenin maksadı ise Türkiye hükümetinden fidye-i necat almak idi. Teşekkür olunurki civarda bulunan Kavala muhafızı askerin hareketdeliranesi sayesinde Mir mumaileyh kurtulmuştur. Karcak köylülerinden bazıları çete ile münasebatdar olmak mazvuniyetiyle tevkif olunmuştur. Bunun Selanik'de fevkalade bir mahkeme huzurunda isticvab olunacaklardır. Topuğundan cerihadar olan Miralay Elivat Drama sancağına avdet eylemiş ve cerihası da iyi bir haldedir. Miralay Elivat umur-ı memuresini terk ederek yerine Selanik candarma mektebinin sabık muallimi olan kaimakam Potmam çok geçmeksizin umur-ı memuresine mübaşeret edecektir.

Sırb çetesinin istisali bir menba-ı mevsukdan alınan haberlere göre 40 kişiden ibaret ve kapdan Darağvilivib Nikoliç- Sırb ordusunda müstahdemin kumandası altında ve kısm-ı küllisi askerden mürekkeb bir kuvvetli Sırp çetesi Osmanlı askeri tarafından eski Sırbiyede Tettüvüv civarında istisal olunmuştur. Sırbie hükümeti mezkûr çetenin mevcudunu inkâr ediyor; fakat ölenlerin akrabası hiç saklamıyor. Kapdan Nikoliç Sırbienin küçük zabitanına mahsus mektebin küçük zabitanından birkaçı da telef edilmiştir.

Atina gazeteleri bervechi ati nim resmi beyannameyi neşr etmişlerdir: Selanik'den gelen haberler, Manastır vilayeti dâhilinde kâin Novaska'dan Filorina'ya giden 6 Rum, Tesal namındaki meşhur reisin kumandası altında bulunan bir Bulgar çetesi tarafından katl edildiği Selanik hükümetine ihbar olunduğunu malundur. Muktevillerin cesedleri asılı olarak bulunmuşdur. Bu taze Bulgar fezayihi Rumili'nin Rum ahali arasında heyecan-ı azimi mucib olmuşdur.

Yunan Hükümeti-Rumili çeteleri Atina'da nim resmi suretde haber veriliyorki Yunan hükümeti, Rumili'de bulunan eşkıyaya iltihak etmek üzere Türkiye hududunu geçmek isteyen veya meseh eşhasın tevkif olunması için hududda bulunan yunan vilayeti hükümet-i mahalliyesine evamir-i şedide vermişdir. Harbiye nazırı muhtelif askeri kumandanlarına bir tahrirat-ı umumiye yollayarak mücade istihsal ederek taburunda bulunmayan zabitanın fihristini talep etmiş ve bu suretle istihsal eylediği müsadeden istifade ederek Rumili'ye geçmiş zabitan tahkik edilecektir. Yunan hükümeti katiyen karar vermişdirki hududun lüzumu derecesinde muhafaza olunmadığı şikâyetinin tekrar etmemesi ve Rumili'deki Yunan eşkıyasına eşhas-ı hususiye tarafından edilen muaveneti men eylemek için icab eden tedabir-i tahfiziyye tevessül edecektir.

Osmanlı İran ihtilafı İran'ın Londra sefareti kâtibi bervechi ati tebligat-ı resmiyede bulunmuşdur: Bir Amerika misyonerin keyfiyet-i katlinden ve birçok cinayat ve eşkıyalıktan tolayı müttehem olan bazı İran aşiretleri ile daştaki beyzadeleri tedib için İran hükümeti bir müddetdenberi Tavlı şehri civarında küçük bir ordugâh ittihaz eylemişdi. ittihamat-ı mesrurde ile müttehem olan eşhas Türkiye tarafına firar eylemişlerdi. Bu esnada beyzadelerden ikisi de hidmet-i askeriye-i Osmaniye'ye girüb zabıt olmuşdur İran'dakilere yazub elyevm memurin-i İraniye yedinde bulunan mektublarda İran'a teslim olmaları ve yakında asakir-i Osmaniye'nin gelüb kendülerini tahlis edeceklerini beyan edilmiştir. Ağustosun birinci günü asakir-i muntazama-i Osmaniye'ye trafik eden beş bin kadar ehl-i aşiret birdenbire İran ordugâhını muhasara ederek ateş etmeğe başlamışlardır. İran mevki kumandanı askeri tabibi Baba hanı Osmanlı kumandanı cevaben İran kuvve-i askeriyesini tahribe veyahud tarda memur olduğunu cevaben bildirmesi üzerine bir

mühlet itasını talep etmiş ve Asakir-i Osmaniye 3 saat kadar mühlet virüb bade yine ateşe başlamaları üzerine İran kumandanı bilmeceburiye terk-i mevki ederek geriye çekilmiştir. Osmanlı askeri ilerüleyerek Hristiyanlar tarafından meskûn Maruna kasabasını topa tutmuşlar ve kasabayı tahrib ederk hepsi Hristiyan olmak üzere 18 erkek ve 67 kadın ve çocuk katl etmişlerdir. Kokıya Baran Onur Şeyh Ormuzari nam kasabayı yağma etmişler ve ahalisini de esir etmişlerdir. Saaatli kasabasını bir gice muhasara ederek tek mil hayvanatını iğtinam etmişlerdir. İran askerinden birinin malı olan Tazarlı çiftliğini de yağma etmişlerdir. İran canilere mücazat eylemek üzere hududda ordugâh ittihazından mukaddem hükümet-i Osmaniye'ye merkum canilerin Osmanlı toprağında bir mülce arayamamaları ihbar etmiştir.

Deyli telgraf Gazetesi'nin darsaadet muhabiri de mezkûr gazeteye şu yolda yazmışlardır. Revs hale nazaran Osmanlı ordusu menazi fiye olan hududdan daha ilerü taraflarını işgal etmişlerdir. İranlılar Osmanlıların mevaki-i mezkurenin terk-i tahliyesini istiyorlar bu gün Bâb-ı Âlî Osmanlı askerinin ilerülememesi için emr verdiğini beyan ediyor da işgal etdikleri mevakiin terk edildiğine dair bir kelime yok. Osmanlı-İran ihtilafı İngiliz-Rus muahedenamesinin imzalanmasından evvel tesviye edilemeyecektir. Ol vakit bu iki devlet Osmanlı-İran tehdid-i hudud meselesini hal etmeğe başlayacaklardır.

Zuhurundan keşide edilen resmi telgraflara nazaran Türk askerinin İran hududunu Romiye civarında tecavüz ederek Muvana köyünü tahrib ve 18 erkek ile 60 kadın ve çocuğu katl etmiştir! Bu ölenlerin çoğu Hristiyan imiş. Asakir; bir Acem merkez askerisini zabt etmiş ve İran asakir-i muhafazası ise kuvvetsiz bulunduğu mahal-ı mezkûru tahliye etmeye mecbur olmuşdur. İrtan meclis-i mebusanında heyecan azim hükümferma olmuş ve hararetli nutuklar irad olunmuşdur. Birkaç aza bu vakaya sadr-ı Azamın sebep olduğunu ityan ederek Sadr-ı Azamı itham etmiştir. Diğer bir rapor 6000 İran süvarisinin Türklere iltihak ettiğini ve Rusya'nın taht-ı tehlikede bulunduğunu ifade ediyor. Şayi olan rivayete göre Zulistan harbiye nazırı tayin olunacaktır. Tahran'dan alınan bir telgrafta göre 6000 Türk askeri topcı askeri ile beraber Bulav nahiyesi dâhilinde bir mahalden hududu tecavüz ederek cüz-i mukavemet gösterilen İran askerine hücum ve onları

püskürtmüştür. İran hükümeti, Türk askerinin defatle vukubulan istilasından heyecana düşerek ve askerin ilerilemesini tevkif etmeye de gayr-ı muktedir bulunduğundan Rusya ile İngiltere'nin muavenetine müracaat edecektir.

Hududu tecavüz eden Türk askeri ateş ve kılıc ile Romiye cihetinden ileriliyor imiş. Ve güya yol üzerine tesadüf eden Mavan namındaki bir köyü topa tutarak bir kiliseyi tahrib kadın ve çocuk dâhil olmak üzere 90 kişiyi telef ve 10 kızı beraber almış imiş. Romiye'de korku ve heyecan hükümferma olub birçok Rumlar Rus konsoloshanesine iltica etmişlerdir. Meselenin gitdikce aldığı ehemmiyetden naşı Prens Fermanferma Tebriz valisi tayin olunmuş ve acilen mahal-i memuriyetine hareket etmiştir. İran hükümeti, Türk askerinin İran arazisini istilas hususunda sefaret-i ecnebiye ile istişare ediyor.

5 Eylül 1907 Numara 176 Sayfa 2

Rumili ahvali İstanbul'dan Viyana'ya varid olan resmi bir telgraf, Pantokratör Manastırı civarında ve denizde ahz ve girift edilen bir Yunan çetesinden Türk memurlarının Yunan'ın Rumili'de neşriyat-ı siyasisi munkati olmayacağını istidlal ettiğini beyan ediyor. Çetede hayli mikdar dinamit, ıslaha ve mühimmat mevcut olub Serez sancağında icra-i şekavet eden eşkıyaya muavenet etmek üzere hareket etmiştir.

Biyofraya Prasa Gazetesi'nin ihbarına göre Bâb-ı Âlî patrikhan esinud meclisine bir nota yollayub Rumili'de ifa-i hidmet eden 7 metropolidin azlini katiyen talep etmiştir. Mezkûr metropolidlerin eşkıyaya iğmaz-ı ayin ve muavenat ettiklerine dair Bâb-ı Âlî'nin elinde hacetlet mevcuddur. Rum patriki, Sinud meclisinin Drama sancağındaki etropolid korisos Tomos'ı istifaya ve İstanbul'a avdete davet edeceğini ve yerine bir diğerinin tayinini beklediğini Bâb-ı Âlî'ye arz etmiştir. Eğer bu söz sırf vakit kazanmakdan ibaret olmasa idi Bâb-ı Âlî'nin biraz hoşnudisini muceb olabilir idi. Sinud meclisi Bâb-ı Âlî'ye hiçbir mucib-i memnuniyet hareketde bulunmamaya, karar vererek Bâb-ı Âlî'nin notasına cevap vermeye dair muvaffakat hâsıl etmeksizin dağılmıştır. Drama metropolidi, derhatır edilmelidirki Drama'nın meşhur metropolidi olub İngiltere hükümeti merkumun azli lazım olduğunu itiraf ve beyan etmişti.

Atina gazeteleri bervecchi ati nim resmi suretde neşriyatda bulunmuşdur: Serez'den vardi olan tahrirat Türkiye'nin Rumili'deki ahaliye zülm etdiğini müşardır. Tevkifat devam ediyor. Müteaddid mevküflara işkence edilmiştir. Serez civarında vukua gelen son müsademede başıbozukların müdehalesiyle Yunan hanelerinin yağma olunması hakkında Fransız zabitleri bizzat tahkikat icra etmişlerdir. İngiliz ve Avusturya Vis konsolosları tahkikat icra ederek mutasarrıfa protesto takdim etmiştir. Mutasarrıfın yağma esnasında ahaliyi teskin etmeye çalışdığı hakikatdir. Avrupa vekilleri de mahbusda bulunan Rumlara işkence ve fena muamele edildiğini tasdik etdiler. Avusturya'nın Selanik ceneral konsolosu Serez'de Rumlara edilen zülm hakkında valiye bir tahrir verdi.

Rumili candarması ıslahatına memur İngiliz zabitanından Miralay Elivat'ı Bulgar eşkıyasının dağa kaldırmak meselesinde maznun olarak tevkif edilenler Selanik'de teşkil eden fevkalade bir heyet-i hâkime huzurunda muhakemeleri icra edilmiş, üçü on iki sene, üçü yedi sene ve yedisi de bir sene hapse mahkûm ve dokuzu da beraat kazanmıştır.

Türkiye-İran hudud vakası İran hududundan varid olan haberler yekdiğini nakızdır. Şurası şübhesizdirki Sucbulak nahiyesi vakası gayet mühim idi. Türkiye'nin rivayat-ı resmiyesine göre menazi fih ve hududda bulunan merguvar kasabasında yüz nefer ile dört aydan beri ikamet eden zabıt İran kumandanı Mecid Sultan'a İran askeri ile bin nefer asakir muavene ve dört yüz ihtilalcı Ermenilerden mürekkeb bir kuvvet ile hücum tedarikatında bulunduğunu haber almışdı bunun üzerine mumaileyh Türk kumandanı olan zabıt imdad taleb eder ve andan iki tabur piyade ile bir batarya top irsal olunmuşdur. Acemler hücum etmişler ise de zayıat-ı azime ile ricat etdirilmiştir. Bahusus Ermeniler arasında telefa çok olub haylisi de esir edilmiştir.

Diğer taraftan Acemlerin rivayeti mesuliyeti kemalen Türklere haml ediyor. Mecid Sultan'a taht-ı kumandasında 1200 kişi bulunduğu halde Merguvar civarında kâin Tuvalı'ya izam olunmuşdur. Mumaileyh Amerika misyonerini katl edenleri ahz ve o civ arda teşkil eden Acem ve Kürd eşkıyasını takib eyleyecek idi. İran kumandanı Tuvalı'da aram edince mutaaddid top ve dört tabur asakir-i muntazama ve dört bin gayr-ı muntazam Kürd süvarisi ile İran hududunu tecavüz eden Türk

kumandanından mevki-i askerisini üç saat zarfında terk etmesi için bir ultiatom aldı. İran kumandanı hükümetiyle istişare etmek üzere bir mühlet talep etmiş ise de üç saatin mürurundan sonra Türk askeri ateş etmiş ve İranlılar telefât vermekle beraber mukabele etmeksizin ricat etmiştir.

Mezheb-i Hanefi ile Şia arasında mevcut olan münasebet bardadan dolayı bu münakaşanın ciddi ve mühim bir renk alması ihtimali Bâb-ı Âlî ile muhafil-i siyasiyeyi pek çok işgal ediyor. İran sefiri hariicye nezareti ile mükerreren mülakat etmiştir. İngiltere ve Rusya sefirleri, İran hududundan hamidiye alaylarının aldırılması lüzumuna dair Bâb-ı Âlî'ye beyanat-ı şifahide bulunmuşlardır.

Sayfa 3

Türk ve İran hududu münazaatı meselesi İngiltere ve Rusya sefirlerinin nazar-ı dikkatlerini celb ediyor. Çokdanberidir sürüncemede kalan tehdid-i hudud meselesinin hallini teshil için Türkiye, askerini İran hududundan çekmesini teşvik yolunda İngiliz ve Rus sefirleri Bâb-ı Âlî'ye müştereken bir takrir yollamışlardır.

İngiltere sefiri hünkâr ile mülakat etmiş ve mülakat birbuçuk saat imtidad etmiştir. İngiltere ve Rusya sefirlerinin sai ve gayretleriyle Türkiye-İran hududu münazaası hal-i hazırdaki istidad-ı mütecevizkaranesi diplomasi zeminine nakl olunuyor Yıldızda meclis-i vükela akd olunarak hudud haritaları ile hududa ait mazbatalar ianesiyle müzakeratda bulunuyor. Ümid ediliyorki gayret diplomatikaya akibet-i muvaffak olacaktır.

12 Eylül 1907 Numara 177 Sayfa 3

Türkiye İran hududu İran'ın Osmanlı askerinin hududu tecavüz idüb ilerülediği iddiasını Bâb-ı Âlî kabul etmeyüb askerin taht-ı işgalinde bulunduğu arazinin Türk toprağı olduğunu beyan ediyor. Binaenaleyh mesele fena bir renk almak istidadı tehlikesi altında bulunuyor. Bahusus varid olan haberlere göre menazi fihe olan arazide sakin olanlar Türkiye'nin Kürd muavenesi tarafından zülm goyurlar.

Türkiye-İran hududu Tahran'a varid olan curnaller, Türkiye'nin İran hududunu tecavüz eylediği Ağustos dört tarihinden 15 tarihine kadar ceneral Samsamuddula ile sair İran zabitanı Türkler tarafından esir alındıktan sonra katl

edildiğini beyan ediyor. Birçok gayr-ı mütecaviz köylüler kadın ve çocuk dâhil olduğu halde katl edilmiş ve hayli kadın esir alınmış ve bir kilise de tahnis olunmuştur. 20000 İngiliz lirası kıymetinde hububat ve arazi zabt veya tahrib olunmuştur. Fermanferma 6 tabur asker ile Sucbulak ve Romiye üzerine hareket ediyor. Birkaç Türk asakir-i muntazaması Ağustosun 15'inde Romiye'nin dört mil dâhilinde asker ile hayvanata erzak topluyor. Diğer bir curnal bir Türk kuva-i askeriyesinin Kürdistanda ve Süleymaniye'nin şarkında kâin Merivan'ı işgal eylediğini beyan ediyor ise de bu muhtac-ı tekiddir. Romiye'de sakin ahali ile hocalar meclis-i milliye bir telgraf keşide idüb hükümetden muavenat istirham edelim.

Romiye'nin hududa asker sevk ettiği şayiası devran ediyor ise de hudud muhafızlarını takviye etmekden başka tedarikat-ı askeriyeyle dair bir haber yoktur. Üç bin ihtilalci Ermeni'nin Türk askerine hücum ettiğine dair olan curnaller esassızdır.

Mergur'da bulunan Türk askeri İran arazisi dâhilinde hayli ilerilemiş olduğu görünüyor ise de Bâb-ı Âlî resmen bunun aksini temin ediyor. İstanbul'daki İran sefiri Bâb-ı Âlî'ye kuvvetli takrirler vermiş ve tahkikat komisyonunu hareket etmezden evel Türk askerinin İran arazisinden çekilmesini talep etmiştir. İngiltere'nin Tebriz konsolosu Romiye'ye giderek ahvali curnal etmesi hususunda hükümetinden emr almıştır.

26 Eylül 1907 Numara 179 Sayfa 2

Rumili müfettiş-i umumisi Selanik'den Viyana'ya irsal olunan bir tahrirata göre Hilmi Paşa Manastır vilayetine giderek üç hafta civar vilayetde seyahat edecektir. Hilmi Paşa'nın bu seyahatde ecnebi mülki memurlar veya onların vekilleri de mevcut olacaktır. Bu havadis müfettiş ile sivil vekillerin hareketlerinde bir yenilik gösteriyor. Bunları akibet-i Rumili'nin ahvalini Selanik, Manastır veya Üsküb'den görülebilenlerden daha yakın görmek lüzumı teslim etdiler.

Rumili Yunan Atina'da Niyos Viyanartağbulat Gazetesi'ne çekilen bir telgrafa göre Yunan sabık başvekili ve Yunan meclis-i mebusanında muhalif fırkasının reisi Mösyö Ralli, Hünkârın rızasıyla Rumili'de sakin Rumlar'ın akvam-ı

saire ile hoş geçinüb ıslahatın sūrat-ı mūmkūne ile tatbik olunması için Rumlar'ı teşvik etmek maksadıyla Rumili'de bir seyahat icra edecek imiş!

Rumili'de Yuna eşkıyası Viyana'da mūnteşir Politis Koraspondaz Gazetesine Atina'dan gönderilen bir tahriratda Yunan milli cemiyetlerinin ictimai azimi ve bu ictimaide Rumili Yunan eşkıyasına muavenet olunması kararı hâkim tarafından teklif olunmuş ve teklif de kemal-ı hararetle kabul olunmuştur. Karar vaki yunan hükümetiyle İstanbul'da patrikhane cemaat-ı diniyesi üzerine icra olunan tazyik rumili Rumlarını kendini müdafaa etmek hakkını terk etmeye icbar etmek için icra olunuyor imiş. Rumili'de Rumlar hareket-i tedafiyelerini terk etmezden evel düvel-i muazzama onların üzerine hücum eden eşkıyayı men etmelidir.

Yunan hükümeti mevcudiyet-i milliye için vukū melhuz mücaadeleye hazırlanmak üzere kuvve-i milliyeyi tanzim etmelidir.

Nibus Viyanar Tağbalat Gazetesi'ne Atina'dan hareket-i milliye hakkında gönderilmiş curnal diyor: Bu neşriyat-ı milliye o kadar iktisab-ı kuvvet etdiki hemen hükümetin kuvvetine müsavidir. Mezkûr kuvvetle harb etmek pek müşkildir. Çünkü bunun içinde Yunanistan ve Rumili'de milli cemiyetler azasının menfaat-ı şahsiyeleri de dahidir. Zengin Yunanların yaşadığı bütün memalikden bilafasla iane geliyor. Bu cihetle Yunan eşkıyası bütün rakiblerine galebe idüb asayiş içinde bulunan köyleri ihrak ve diğer kavminin masum halkını katl ediyor. Mamafih mezkûr curnal hitamında Türk askeri tarafından dağıtılan çete azasının mecruh olarak Yunanistan'a dökilmesini ve Yunan eşkıyasının Rumili'de icra eylediği fazahat-ı harirde Yunan davasını tahrib ettiğini görerek ihtimaldirki Yunan efkâr-ı umumiyesinde bir tebdil husule geleceğini ümid ediyor.

Sayfa 3

Türkiye-İran Bâb-ı Âlî Tahran menabiinden terşih eden ve güya Türk askeri tarafından İran asrasının katl olunduğunu hikâye eden rivayeti red etmek üzere haricdeki seferaya telgraf keşide etmiştir.

Romiye meclisi, meclis-i mebusana bir telgraf keşide idüb her gün Türk askeri Romiye'ye vasıl olub ve ilerü gidiyor. Daha hududa tek bir asker vasıl olmadığından Prens Fermanferma 10000 askeri nerde olduğunu sual etmiştir.

Son haberler Türk askeri, işgal eylediği mahalde ikamet idüb mahal-i mezkureden mürur eden eşyadan gümrük resmi ahz olunduğunu gösteriyor.

Kabail taht-ı muhafazaya alındığından Rusya civarında iğtişâş bertaraf edildi. Türkiye kumandanı Rusya'nın Romiye'deki Vis Konsolosuna haber verdiki Rusya konsoloshanesine iltica edenler Türkiye'nin hâkimiyetini kabul etdikleri takdirde Müslüman memleketlerine avdet edebilirler Mumaileyh kumandan İran hükûmetine, işgal ettiği mahali tahliye etmek üzere hiçbir emr olmadığını beyan etmiştir. Zeki Paşa'nın Romiye ahvalini tahkik eylemek üzere Romiye'ye geleceği bekleniliyor.

Yemen ihtilali malumat-ı mevsuka sahibi Türkiye mahafilinde cereyan eden şayiaya göre İstanbul'a gelen Yemen şeyhlerini memleketlerine izam etmek üzere şeyhlere terfîk edilen askeri ve mülki memurlar Feyzi Paşa'nın idaresi hakkında vukubulan şikâyeti tahkik etmeye de memur edilmişlerdir.

3 Ekim 1907 Numara 180 Sayfa 3

Hamdi Paşa'nın katli Trabzon askeri kumandanı Hamdi Paşa'yı birkaç ay evel katl eden Yüzbaşı Hüseyin Efendi salb olunmuştur! Bu salb keyfiyeti genc zabitan arasında şedid bir his infial uyandırdığından mahafil-i askeriyede bu mesele hakkında devran eden rivayet Hüseyin Efendi ile ailesine karşı hâsıl olan teveccüh ve terhimi izah edeceği cihetle nakli münasib görüldü. Hüseyin Efendi mekteb-i harbiyede ikmal-i tahsil etmiş ve Yunan muharebesinde vefat eden bir binbaşının oğlu idi. Pederinin terk eylediği valdesiyle iki üç çocuk Hüseyin Efendinin maaşıyla hükûmetin tahsis eylediği üç dört mecidiye maaşa bakıyor idi. Türkiye'nin her cihetinde olduğu gibi bu iki maaş gayet intizamsız bir suretle ita olunuyor idi. Esna-i katilde eytam maaşı 27 ve Hüseyin Efendi'nin maaşı yedi ay tedahülde kalmış idi. Bu ailenin ahvali o kadar fena idiki Hüseyin Efendi ordusu dâhilinde başka bir memuriyete tayin olunduğu zaman seferin icab ettirdiği bazı ufak masrafları tediyyeden aciz idi. Bu müşkilat içinde kalan Hüseyin Efendi valiye istida ve yeni memuriyetine gidebilmesi için birkaç tedahül maaşının itasını istirham etdi. Bu istida semredar olmadığı giib bizzat kendinin valiye müracaatı da şayan-ı memnuniyet bir neticeye iktiran etmedi. Sonra Hüseyin Efendi askeri kumandanı Hamdi Paşa'ya müracaat etdi. Hamdi Paşa'nın haşin ve kaba olmak giib fena bir şöhreti var idi.

Hamdi Paşa vazifesi olan Hüseyin Efendi'nin maaşını kurtarmaya muavenet etmedikden başka zavallıyı tahkir etdi. tefve eylediği kelimat-ı tahkiriye arasında buradan defol edebsiz! Paraya ihtiyacın varsa git dilen...

Ertesi günü Cuma idi: Kumandanının tavsiyesini icraya karar verdi. Tebdil-i kıyafet idüb dilenci kıyafetinde cami kapısına gidüb camiden çıkanlardan para dilenmeye başladı. Camiden ilk çıkan vali oldu. Merhum Hüseyin Efendiyi hakiki dilenci zan ederek sadaka vermek üzere Hamdi Paşa geldi. Merhum paşa derhal dilenci kisvesi elinde bulunan Hüseyin Efendi'yi tanıdı ve bazı hakaretden sonra zavallı Hüseyin Efendiyi darb etdi. Bunun üzerine Hüseyin Efendi muvazene vadarasını gaib ederek haml olduğu rovvalovarı merhum paşaya tevcih ederek dört el sıkdı ve paşa da derhal kabirgaha vasıl oldu.

İlave olunmalıdırki bu vakanın vukui değil gayr-ı kabil hatta gayr-ı muhtemel bile değildir. Bu hikâye belki Türk ordusunun, mutafan ve ahlaksız ve nahlı memurların idaresiyle ne hale girmiş olduğuna bir numune olabilir.

Türkiye'de idam cezasının icrası pek nadir olduğundan bunu okuyan kariler belki istigrab ederler. Hüseyin Efendi'nin asıldığı haberi memleketde şayi olunca bu hikâyeyi bilenler de şedid bir his nefret ve ailesine derin bir merhamet hâsıl oldu. Zavallının valde ve ailesi şimdi tamamen fakr-u zaruret içinde kaldı!....

Bâb-ı Âlî Rumili İstanbul'dan Viyana'ya vasıl olan haberlere göre Bba-ı Ali Drama, Garavana ve Manastır Rum metropolidlerinin muhaberat-ı fesad cuyanelerini yakaladığından merhum metropolidleri devlet hainliği ile ittiham etmeye karar vermiştir.

Rumili'de çeteler Viyana'da Bâb-ı Âlî'nin Drama metropoliti Krisos Tomos'ı daire-i hükümetinden tard etmesi Rumili'de bulunub Rum eşkıyasına her cihetle muavenet eden Rum papazlarının kesr-i cesaretine hadım bir tedbir olmak üzere kabul olunuyor. Ve böyle bir misal lazım idi. Ümid olunuyorki Türkiye vükelasının faaliyeti bu hareket-i şedide ile hitam bulmaz. Yunan eşkıyasına karşı Türkiye harekât-ı askeriyesinin süratine dair arzu olunuyor daha çok şeyler var. Eylül'ün dokuzunda bir Yunan çetesi tuğla ocağında çalışan 8 Bulgar'ı katl etdi. Mezkûr ocak Selanik'den 2 mil baid bir mesafede idi. Bulgarlardan ikisi 13 ile 16 yaş arasında

çocuk idi. Her ne kadar civarda 57 askerden ibaret bir askeri mevki mevcud ve Rusya ile Avusturya konsolosları civarda Rum eşkıyasının bulunduğunu memurin-i hükümete ihbar etdiler ise de katiller firar edinceye kadar asker hareket etmemiştir. Aynı günde Manastır vilayeti dâhilinde Nişu polisi civarında yakın bir mahalde mechul bir çete tarafından 7 Bulgar daha katl olundu aaleb-i ihtimaldirki bu çete de Rum çetesi idi. Diğer taraftan ise mahalli eşrafının ihtarıyla Kokuş'da 12 Bulgar komitecisi derhal tevkif olundu.

10 Ekim 1907 Numara 181 Sayfa 3

Yemen ihtilali Sanaa'dan vürud eden haberlere göre Yemen ahvali hayli yoluna girmiştir. Sanaa ile Manaha'yı tehdid eden kuvve-i asaba bulundukları mahalleri tahliye ediyor. İhtimalki bu, Yemen'den İstanbul'a giden heyet-i memuriyenin avdeti neticesidir. Bu ahval, Türkiye mahafil-i resmiyesinde bir hiss-i teselli hâsıl etdi. Memuriyet-i mahsusa ile Yemen'e izam olunan askeri paşalarından Hakkı ve Mustafa Paşalar, harekât-ı serkeşanelerinden dolayı Şam ve Haleb'e nefy edilmişlerdir.

Van Valisinin katli Van Valisi Ali Bey, İstanbul'dan gitmek üzere Batum'a vasıl olub nüzul eylediği otelin yakınında mechul bir şahıs tarafından katl olunmuştur, katil firara muvaffak olmuştur.

17 Ekim 1907 Numara 182 Sayfa 2

Patrik Drama metropolidine Atina ruzdaki manastıra çekilmesini tavsiye etdiğinden BBâb-ı Âlî de merkumu Yunan eşkıyasına yataklık etmek cinayetiyle taht-ı muhakemeye almakdan sarf-ı nazar etmiştir. Aynı cinayetiyle itham olunan diğer papazların meselesi de bu suretle hal olunacağı esbab-ı kuyahtda zan ediliyor. Bazı nokta-i nazardan kilisenin bu, büyük memurlarının aleni suretde muhakemelerinin icrasıyla mahkûm edilmemesi şayan-ı teessüfdür. Fakat Bâb-ı Âlî bunu yapmakdan çekiniyor. Böyle bir şiddetli muamele kendi ile patrikhane arasında mücadeleyi mucib olacağını hesab ediyor. Kilise teşkilatı Türkiye dâhilinde bizzat kuvvetli bir müessese-i diniye olmak üzere kalmıyor; kilisenin zülm görmek şikâyeti ile muavinlerine iltica edeceği hükümetlerin sıkı dostudur.

Türkiye-İran hududu münazaası Bitlis Valisi Tahir Paşa ile Kerkük Mutasarrıfı Danyal Paşa Merguvar'a vasıl olmuşlardır. Türkiye-İran hududu münazaasını tahkike memur heyetin aza-i sairesi de Trabzon'a vasıl olmuştur. Mezkûr aza Trabzon'a vusoslünde sürat-i mümkün ile Merguvara müteveccihen hareket etmeleri için talimat almıştır.

Romiy'e'de bulunan İngiltere ve Rusya Vis konsoloslarının Merguvar'a gidüb tahkikatda hazır bulunacaklarını Bâb-ı Âlî haber aldığından konsoloslara icab eden muavenatda bulunmak üzere Tahir Paşa'ya talimat vermiştir.

Tahran'dan varid olan haberlere göre İran hududu dâhilinde bulunan Türk askerini tard etmeye kâfi bir İran ordusunu hükümetin sevk ve iâşesine medar olmak üzere prensler, askeri kumandanları valiler ve nenurlar dâhil olduğu halde ahali tarafından 400000 İngiliz lirası toplanılmışdır. Milli ve siyasi cemiyetler, İran hükümetinden, hudud münazaasını tahkike memur heyet arasında hamiyetli bir memurun bulundurmasını, vilayetlerde asayiş iade etmesini ve yolların temin-i selameti için tedabir-i mukteziyeye teşebbüs eylemesini talep etmişlerdir. Bu maksad için icab eden tedabire tevessül olunacağını şah meclis-i milliye bildirmiştir.

24 Ekim 1907 Numara 183 Sayfa 3

Avusturya Rusya notası tayms'dan: Avusturya ile Rusya hariciye nazırları tarafından Belgrad, Sofya ve Atina'daki Rusya ve Avusturya vekillerine yolladıkları müşterek talimat mahafil-i siyasiyede bir tesir-i azim hâsıl etdi. Rumili'de sakin hiçbir cinsin, çete hareketleriyle bir arazi kazanamayacağı katiyen beyan olunması alakadar cihetlerde nafi tesirler yapacağı ümid olunuyor. Ve hususan Bulgar, Sırb ve Yunan hükümetleri bu müşterek talimat düvel-i muazzama arzusunun bir ifade-i mübalagakaranesi olmayub bazılarının icabı halinde usul-ı şedideye müracaatla istihsalini temin eylemek istedikleri netayicin nasihat tarikiyle elde edilememesine çalışmakdan ibaret olduğundan belki haberdar olurlar. Bu vukufda onlar da bir tesir-i mühim husule getirir.

Rumili candarması Rumili candarmasının müfettiş-i umumisi ceneral Ducorcis ile Avrupalı sivil vekiller akd-i ictima idüb candarmanın ıslahatı hakkında teklif edilecek maddeleri müzakere etdiler.

Çetelerin neşriyatı Bâb-ı Âlî'nin muharebat-ı cinsiyeye bir nihayet vermesi hususundaki sai ve gayreti bulgar patriki tarafından da şiddetli surette takib olundu. Piskopos papaz ve mekteb hocalarına her ne suretle olursa olsun çetelere muavenat etmemelerini masar bir tahrirat-ı umumiye yollamak ile kalmayub tahrikâta iştirak etdikleri maznun 40 hocayı azl etdi. Rivayete göre komiteciler patriğin neşriyatlarına müdehale etmesinin intikamını almak üzere patriki öldürmekle tehdid ediyorlar.

İran meselesi Türkiye Romiye'den 20 vereset-bir vereset takriben 400 mamarı arşınıdır- mesafede kâin asker abadı işgal etmiştir. Selman'ın da zabtı rivayet olunuyor. İngiltere'nin Romiye konsolosu Bitlis valisi Tahir Paşa'ya işaraatda bulunmak üzere romiye'den Maruna'ya müteveccihen hareket etmiştir.

31 Ekim 1907 Numara 184 Sayfa 3

Hatırlarda olsa gerekdirki bundan 18 ay mukaddem hayvanat-ı ahaliye üzerine tarh olunan yeni vergiyi Erzurum Müslüman ahalisi kabul etmemiş ve mezkûr vergiyi tahsil gayret-i sadıkanesinde bulunan valiyi de daire-i vilayetden tard eylemiş idi. Bunun üzerine hükümet tamamen müsamaha etmiş ve mahal-ı mezkurede diğer bir vali izam ve akibet-i hayvanat-ı ahaliye vergisini lağv eylemiş idi. Yeni vali ise, hükümetin vaz eylediği yeni verginin muhalif-i şer' olduğunu beyan ile ahaliyi kıyama teşvik ve teşci' etmek ile maznun Erzurum müftisi hakkında takibatda bulunması hususunda talimat almıştır. Bunu işiden ahali, valiye memleketden çıkmasını tebliğ etmiştir. Bu ne raddeye kadar müesser olursa olsun resmen ilan edildiğine göre Erzurum valisi istifa ve yerine Ankara valisi tayin olundu. Devran eden şayiaya nazaran Ankara valisi, eğer memleket hakkında tatbikini muvaffak ad eylediği ifalde istiklal tam verilemez ve dördüncü ordu müşiri Zeki Paşa'nın müdehalesinden muhafaza olunacağı kendisine vaad edilemez ise Erzurum Vilayeti'ne gidemeyeceğini beyan etmiştir. İster esbab-ı mestureden isterse esbab-ı saireden olsun bu karar mevkii icraya vaz olunmadı. Ankara valisi mahal-i memuriyetinde kaldı. Ve Erzurum'a da hiçbir şöhreti olmayan sabık Bağdad valisi tayin olduğu resmen ilan edildi.

Türkiye-İran İran tebasıyla tehil eden Türk kadınlarından tevellüd edecek çocukların milliyeti hakkında Bâb-ı Âlî ile İran sefiri arasında zuhur eden münazaa

bir saha-i mahbaneye girdi. İran sefirinin Bba-ı Ali'ye verdiği karar neticesi olarak Bâb-ı Âlî vesait-i diplomatikaya ile bir suret-i tesviyeye itiraz edilinceye kadar bir hareketi seria icrasında ictinaba karar verdi. Bağdad vesair İran cümlelerinin kesretle bulunduğu mahallerde Türk kadınlarının acemlerle tehilinden hâsıl olan çocuklara Türk pasaportu almaya icbar olunuyor idi. Bundan böyle hükümet-i mahalliye'nin bu suretle hareket etmemesi için talimat verildi. Bu hareket, İran mahafilinde pekçok memnuniyetle kabul olundu bu talimat Bâb-ı Âlî'nin İran'a bir meyl-i dostane teveccüh etmesine bir alamet ad edildi.

Türkiye-İran hudud münazaasını tesviye etmek üzere İran tarafından hududa izam olunacak komisyonun mevki riyasetine evelce tayin edileceği şayi olan emir Bahadır yerine muhteşemüssultana tayin olunmuştur. Emir Bahadır da Azarbaycan vilayetinde mevcut asakire kumandan tayin edilmiştir.

İran Sefiri hankin'de ictima eden Türk askeri hakkında Bâb-ı Âlî'nin nazar-ı dikkatini celb etmiş ve Bâb-ı Âlî'den ise, hac aylarında Tarık Hacı taht-ı emniyetde bulundurmak için mahal-i mezkûra Kerkük'den bir tabur asker izam olduğuna dair teminat almıştır.

Tebriz'den varid olan haberlere göre Türk askeri Romiye kıtasında ve Azarbaycan vilaeyetine tabi Üşnü kasabasını işgal ve Dilmen kasabasına doğru hareket etmiştir. Asker mezkûr kasabalarda kışlayacak imiş.

Tebriz'den gelen telgraflar, Türklerin Üşnü kasabasının idare-i mülkiyesine bir kaimakam tayin ve İran gümrüğü ile pazarlarını kapamışlardır. Romiye diyarında ahali münakaşat-ı dâhiliyeden dolayı ikiye taksim olmuştur. Tebriz ahlisi de hudud hadisesine karşı oldukça lakayd bulunuyor.

İran Sefiri, Türk askerinin Prodüş'te doğru ilerilemesinden dolayı şikâyet idüb mahal-i mezkûrun tahliyesi hususı için Bâb-ı Âlî'ye verdiği taktirde aldığı cevabda İran hududuna tecavüz inkâr edilerek 4. ordu kumandanından alınan malumata itafen Prodüş kıtasının, Türkiye'nin acza-i memalikinden olduğu tebliğ olunmuştur.

Girid milis askeri Girid'de milis askeri teşkil etmek üzere Yunan zabitleriyle çavuş ve onbaşlılarıhanya'ya olmuşlardır. Ahali ile memurin hükümet Hanya rıhtımında toplanub zabitleri kemal-i şiddetle alkışlamışlardır. Zabitler büyük

üniformalarını labs oldukları halde vapurdan çıkmışlar ve bilafasıla yaşasın ittihad yaşasın Yunan ordusu sadalarıyla kabul olunmuşlardır. Hanya'nın belediye reisi nutuk hoş amdi irad ederek zabitlerin huzuruyla hâsıl olan ümidden bahs etmiştir. Zabitlerden biri bilmukabele gördükleri hüsn-ü kabul ve takdirden dolayı beyan-ı teşekkür ederek mezkûr kabulün Girid ahalisini Yunanistan'a rabt eden halka-i ittihadın bir ifade-i mecemesi olduğunu söylemiştir. Zabitler, ahalinin alkışları arasında büyük otellerden birine gidüb orada teati-i resm-i kabul edildikten sonra Girid fevkalade komiseri Mösyö Zeimis tarafından kabul olunmuştur. Girid candarmasına memur Yunan çavuş ve onbaşları da arkadaşları olan çavuş ve onbaşların şerefine bir resm-i kabul tertib etmişlerdir o gece şehir tenevvür edilmiştir.

14 Kasım 1907 Numara 185 Sayfa 2

Türkiye-Karatağ Türkiye ile Karatağ arasında zuhur eden ihtilaf daha bir neticeye iktiran etmedi. Karatağ'ın Bâb-ı Âlî'ye verdiği ultimatom müddeti kati bir netice hasıl etmeksizin münkazi oldu. Hünkâr Karatağ prensine, mücadelenin muavenat-ı müştereke-i dostane ile halli hususunda bir telgraf keşide etdi. Prens cevapı aynı tarz-ı dostanede bulunmak ile beraber Türkiye hudud komisyonunun karar-ı tahririsi tehir edilmeksizin icra olunmasında ısrar etdi. Ve şayed bu karar icra edilmez ise İstanbul'a izam olunan Karatağ murahhası istanbul'u terk edeceği bildirilmiştir.

Türkiye-Karatağ müşkilatı def için daha bir suret-i tesviye bulunmadı. Her ne kadar hududda bulunan bir Türk müfreze-i askeriyesine Karatağ tarafından vukubulan hücum ahvali teşdid eyledi ise de fakat zahiren her iki tarafda kati münasebet etmek meyli mevcut değildir. Karatağ murahhasları henüz İstanbul'dadır. Mamafih geriye çağırılmak zamanının takribi tebligat-ı şedidesi bakidir. Muhabereat-ı siyasiye katiyen hünkâr ile prensin ellerindedir.

21 Kasım 1907 Numara 186 Sayfa 2

Erzurum ihtilali telgrafların verdiği haberlere göre Erzurum'da teşkil eden canveren komitesi idare-i mahalliyeyi eline alub ekmek, un ve bütün havaic-i zarure üzerine fiyat vaz etmiştir. Hükümete vergi vermeyeceklerini ve şayed vergi vermek

icab ederse had meşir olarak ita edeceklerini bildirmiştir. Hükümet Erzurum'da bulunan askeri tebdil etmek ve bu suretle isyanı basdırmak tedbirinde bulunmuş ise de halk askerden bir ferdin bile tebdiline razı olamayacağını ve asker de Erzurum'u terk etmeyeceğini bildirmiştir. Erzurum isyanını basdırmak üzere icab eden

Sayfa 3

askeri alarak Erzurum'a müteveccihen hareket etmesi için 4. ordu müşiri Zeki Paşa'ya emr verilmiş ise de askerin ahaliye karşı silah istimal etmeyeceğinden korkarak red etmiştir. Hükümet Erzurum'a Abdulvahab Paşa uşaklıktan terakki etmiş Basralı birini vali tayin eylediğini Erzurumlular haber alır almaz merkumu kabul etmeyeceklerini ba telgraf saraya tebliğ etmişlerdir. Hükümet merkumu, kuvve-i cebriye ile mahal-i memuriyetine iade etmek üzere Trabzon'dan 4 tabur asker ile Erzurum'a sevk edecektir. Merhum Paşanın mahal-i memuriyetine hareket etmeyüb İstanbul'da bulunduğu nazardan alınır sa hükümet işa ettiği fiili yapmakdan çekünür ve planı mevki-i icraya koymak şübhesiz akilâne harekettir.

28 Kasım 1907 Numara 187 Sayfa 3

Rumili ahvali Kosova vilayeti'nde cereyan eden ahval işin avar bir haldedir. Vilayet-i mezkure muzafatında bulunubda ıslahat dairesinin haricinde kalan Piriştine, Pirizren, İpek, Taşlıca ve Senice sancakları dahilindekanun-ı sükkane ahval mazmun dereceye vasıl olmuş ve bu halin şiddet ve dehşetine Arnavudların serbestce yağmalarına Sıb ahali maruz kalmakta bulunmuştur. Geçen sonbaharda Arnavudlar, kışlık zahirelerini Sırbıların zahire anbarlarından tedarik etmeye itiyad etmişlerdir. Bir senelik hayat-ı saiyalarının mahsulü olan Sırp köylülerin erzakı birkaç saat zarfında yağma olunmuş idi. Ötedenberi devam idüb gitmekte olan yağmacılık bu sene mutaddan daha büyük bir mikyasda icra olunuyor, ve hususan Gostovar ile Kalkandelen kazalarında son iki ay zarfında Sırbie tarafından mahal-ı mezkure sevk olunan kesir aladad çeteler sefalet felaket içinde bulunan kardaşlarına hiçbir muavenatda bulunmuyorlar. Bunların memuriyet ve hidmetleri sırf siyasideir. Bu çetelerin gayretleri gayr-ı meslah Bulgar köylüleri aleyhinde istimal olunuyor. Kosova vilayetinin şarki kısmında ve bilhassa Bulgar hududuna civar bulunan Eğri, Palanka ve Komonva cihetlerini istila ediyorlar. müer tezağ programın bahs eylediği

menafî ile zevkiyab olan Sırb faaliyetinin mahal-i mezkurede tekrar nüks eylemesi ahvalin en mühim hututını teşkil ediyor. Umumiyetle anlaşılmışdırki Paris sefiri Münir Paşa'nın Belgrad'ı ziyareti münasebetiyle, Türkiye ile Bulgar arasında bir harb zuhurunda Sırbiye'nin bitaraf kalacağı vaadinde mukabil Sırlara da Kosova vilayeti dâhilinde serbesti-i hareket ita olundu. Bu nasıl olursa olsun, hayli zamandan beri Türkler tarafından hudud boyunca Sırb nüfuzunu tesis etmek politikası takib olunuyor, bu suretle Bulgaristan ile Rumili Bulgarları arasında Sırları hail olarak koymaya sai olunuyor. Kosova vilayeti mahal-i hükümeti açık bir ağmaz-ı ayn ile Sırb çetelerinin hududu tecavüz etmesine müsaade ediyor. Yalnız Palanka kazasında 25 Bulgar köyü Sırb çetelerinin balasına mukavemet edemeyüb akibet onlara teslim oldu. Teşrin-i evvel 24'te Üsküb'e bir saatlik mesafe dâhilinde sekiz Bulgar oduncusu, ormandan odun kesmek üzere iken bir Sırb çetesi tarafından bağlanub hepsi katl edildi. Bu vakadan bir hafta sonra Palanka nahiyesi dahilinde Pasaça'da sekiz Bulgar aynı suretle katl olundu, Sırbistan hududu civarında Palya Bolyana namındaki mahalde 14 Bulgar köylüsünün katl olunduğuna dair malumat-ı mevsuke ahz olundu. Maktuller, setr için köyünden iki ay evel kaldırılub suevk kan ile hepsi birer birer katl edildi.

Eylül 28'de Avusturya-Rusya notasının Belgrad'a irsalinden beri Sırp çetesinin faaliyeti tezayid etdi. Türkiye memurlarının tavr-ı müsadekaranesinden bundan başka bir şey ümid edilemez idi. Bittabi Bulgarlar tarafından da mukabele bilmesele teşebbüs olunacaktır. Bulgar eşkıyası ise bir teşrin-i evvelde Palanka nahiyesi dâhilinde beş erkek ile iki kadın katl etdiler. Arasıra vaki olan katiller ile cinayet-i saire vukuat-ı yevmiyedendir. Avusturya'nın resmi istatistikîne göre 280 katl, 53 mecruh ve 61 dağa kaldırılmak vukua gelmiştir. Bu vukuatın hepsi Kosova vilayeti dâhilinde icra olunmuş ve buna vilayet-i mezkurenin ıslahata dâhil olan kısmı da ilave olunmuştur. Bu rakamlar gayr-ı mukayyed cinayetlere aid olmak üzere yüzde elli de ilave olunmalıdır. Avusturya candarma zabitanı ahvali bed beyanane görüyor.

Karafarya sancağı dâhilinde bir ulah köyü bir Rum çetesi tarafından ihrak edildi. Bu ise geçenlerde ulah çetesi tarafından Valikosalu isminde bir rum köyü

ihrak edilmiş ve bunun intikamını almak üzere Rumlar da bir ulah köyünü yakdılar. Ulah çetelerinin zuhuru ise ahvali daha ziyade işkâl ediyor. Rumili'nin birçok cihetinde ahvalin kesb eylediği ve hizmetinden Türkiye hükümeti ihtiyat-i askerini taht-ı silaha almaya karar vermiştir.

Türkiye-İran hududu münazaatı Türkiye-İran hududu münazaatı devam ediyor. Türkler, Pazın İran arazisinden zabt eyledikleri mahalleri ilan-ı işgal ediyorlar. Mahal-i mezkur 20 mil arzında ve belki 100 mil tolundadır. Türkler daha ziyade ilerilemediler. Türkiye hudud komisyonuna mülaki olmak üzere teşkil edilen İran komisyonu riyasetinde sabık hariciye müsteşarı Muhteşemüssultan'a tayin olundu. Muhteşemüssultan'a teşrin-i evvel dokuzda hariciye nazırının refakatinde olarak meclis-i mebusan huzuruna çıktı. Ve meclise hududa gitmek üzere 12 şart teklif etdi. Diğer şeyler ile beraber komisyon Tahran'da hareket etmezden evvel dört tabur piyade askerinin toplarıyla beraber hududa sevk olunmasını talep etdi. Bu sevkiyattan maksad Türkler ile harb etmek olmayub komisyon hududa vasıl olmazdan evel hududun İran taarfinda asayiş temin olduğunu ityan eyledi. Zan olduğuna göre millet meclisi Muhteşemüssultan'ın şeraitini kabul etmiş ve Muhteşemüssultan'a da kariben maiyeti ile beraber hududa müteveccihen Tahran'dan hareket edecektir.

Teşrin-i saninin 15'indenberi kirman ahvali gayr-ı mütebdeldir. Mülteciler, Alan İngiliz telgrafhanesiyle Rusya konsoloshanesindedir. Meclis, mahal-i mezkurede vukuatı inha etmek üzere kirman'a bir komisyon izamına ve mahal-i mezkurede bir vilayet meclisi tesisine karar verdi. Meclis-i mebusan, tekâlif-i amirayaya karşı veya ahkak-ı hak talebi için best usulünü, yani usul-ı kadime iktizasınca ahzı gayr-ı kabil mevaki makdasaya ilticayı lağv etmeye karar verdi. Kirman valisi genc prens azl olundu. Fakat daha yenisi tayin olunmadı.

Son günlerde İstanbul'da bir hayli tevkifat icra edilmiştir. Sebepleri her ne kadar malumdeğilse de, mübhem suretde devran eden, padişah aleyhinde müteşekkil bir suikasd cemiyetinin bu babda büyük bir sebep vücuda getireceği şübhesizdir. Fakat bu suikasd cemiyeti de tahkik etmemiş rivayetdendir. Bazıları bunun bazı menfaatperastan tarafından işaa olduğuna zahibdirler. Mamafih Müslümanlar

arasında adem-i hoşnudi ve galeyan mevcut ve kaht ve gala yüzünden bu herdem metzaiddir. Bir müddetdenberi Anadolu vilayetlerinden bazısında Müslüman ahalinin izhar ettiği tavr ve hareket, hassaten Erzurum ve Bitlis ahali-i Müslümesinin iktidarsız ve alçak valileri aleyhinde gösterdiği asar-ı iğbirar, Yıldız sarayınca büyük endişe ve merakı mucib olmuşdur, bugün bile Diyarbakır Müslümanları, hamidiye alayı şakilerinin yağma ve garatına artık tahammül edemeyeceklerini hükümete şediden anlatmışlar, bunlar hakkında tedabir-ilazıma-i müstacele ittihaz edilmezse haklarını bizzat ihkaka kıyam edeceklerini bildirmişlerdir. Ora Müslümanlarının hükümeti ve telgrafhaneyi işgal etdiklerine, hükümet Kürdlerin cezalandırılması hususunda tedabir-i şedide icra ertmedikce İstanbul ile hiçbir muhabereye müsade etmeyeceklerine haml olunmaktadır.

TÜRK GAZETESİ'NİN BİR NUMARALI NÜSHASI

﴿ ۱۰۰ ﴾

فصل اول در بیان کلیات

آپ کا نام:

عمر طاهر و طاهره و طاهره و طاهره
و طاهره و طاهره و طاهره و طاهره
و طاهره و طاهره و طاهره و طاهره

وہوگا مہاراجہ، و ہوگا آرمینہ گدی۔
 قریش مہاراجہ، ایک سے لے کر آئی جی
 لہذا قتل ہوا، لہذا لہذا ہی، لہذا
 لہذا لہذا لہذا لہذا لہذا لہذا لہذا

[illegible][illegible]

KAYNAKÇA

A- SÜRELİ YAYINLAR

Türk (Gazetesi)

- 12 Kasım 1903, N.2
- 19 Kasım 1903, N.3
- 26 Kasım 1903, N.4
- 10 Aralık 1903, N.6
- 24 Aralık 1903, N.8
- 31 Aralık 1903, N.9
- 07 Ocak 1904, N.10
- 14 Ocak 1904, N.11
- 21 Ocak 1904, N.12
- 27 Ocak 1904, N.13
- 04 Şubat 1904, N.14
- 11 Şubat 1904, N.15
- 18 Şubat 1904, S.16
- 25 Şubat 1904, N.17
- 03 Mart 1904, N.18
- 10 Mart 1904, N.19
- 17 Mart 1904, N.20
- 24 Mart 1904, N.21
- 31 Mart 1904, N.22
- 07 Nisan 1904, N.23
- 14 Nisan 1904, N.24
- 21 Nisan 1904, N.25
- 28 Nisan 1904, N.26
- 05 Mayıs 1904, N.27
- 19 Mayıs 1904, N.29
- 26 Mayıs 1904, N.30

02 Haziran 1904, N.31
09 Haziran 1904, N.32
16 Haziran 1904, N.33
23 Haziran 1904, N.34
30 Haziran 1904, N.35
07 Temmuz 1904, N.36
14 Temmuz 1904, N.37
28 Temmuz 1904, N.39
11 Ağustos 1904, N.41
18 Ağustos 1904, N.42
08 Eylül 1904, N.45
22 Eylül 1904, N.47
06 Ekim 1904, N.49
13 Ekim 1904, N.50
20 Ekim 1904, N.51
27 Ekim 1904, N.52
03 Kasım 1904, N.53
10 Kasım 1904, N.54
17 Kasım 1904, N.55
24 Kasım 1904, N.56
01 Aralık 1904, N.57
08 Aralık 1904, N.58
22 Aralık 1904, N.60
29 Aralık 1904, N.61
06 Ocak 1905, N.62
12 Ocak 1905, N.63
19 Ocak 1905, N.64
26 Ocak 1905, N.65
02 Şubat 1905, N.66
09 Şubat 1905, N.67

16 Şubat 1905, N.68
23 Şubat 1905, N.69
02 Mart 1905, N.70
09 Mart 1905, N.71
16 Mart 1905, N.72
23 Mart 1905, N.73
07 Nisan 1905, N.75
13 Nisan 1905, N.76
20 Nisan 1905, N.77
27 Nisan 1905, N.78
05 Mayıs 1905, N.79
11 Mayıs 1905, N.80
18 Mayıs 1905, N.81
25 Mayıs 1905, N.82
01 Haziran 1905, N.83
08 Haziran 1905, N.84
22 Haziran 1905, N.86
29 Haziran 1905, N.87
06 Temmuz 1905, N.88
13 Temmuz 1905, N.89
20 Temmuz 1905, N.90
27 Temmuz 1905, N.91
03 Ağustos 1905, N.92
10 Ağustos 1905, N.93
17 Ağustos 1905, N.94
24 Ağustos 1905, N.95
28 Eylül 1905, N.99
06 Ekim 1905, N.100
13 Ekim 1905, N.101
19 Ekim 1905, N.102

02 Kasım 1905, N.104
09 Kasım 1905, N.105
23 Kasım 1905, N.107
07 Aralık 1905, N.108
21 Aralık 1905, N.110
28 Aralık 1905, N.111
04 Ocak 1906, N.112
18 Ocak 1906, N.114
25 Ocak 1906, N.115
01 Şubat 1906, N.116
08 Şubat 1906, N.117
15 Şubat 1906, N.118
08 Mart 1906, N.121
15 Mart 1906, N.122
12 Nisan 1906, N.126
26 Nisan 1906, N.128
03 Mayıs 1906, N.129
17 Mayıs 1906, N.130
24 Mayıs 1906, N.131
31 Mayıs 1906, N.132
07 Haziran 1906, N.133
21 Haziran 1906, N.134
05 Temmuz 1906, N.136
12 Temmuz 1906, N.137
19 Temmuz 1906, N.138
26 Temmuz 1906, N.139
02 Ağustos 1906, N.140
04 Eylül 1906, N.141
11 Eylül 1906, N.142
18 Eylül 1906, N.143

25 Eylül 1906, N.144
01 Ekim 1906, N.145
08 Ekim 1906, N.146
15 Ekim 1906, N.147
06 Kasım 1906, N.149
13 Kasım 1906, N.150
20 Kasım 1906, N.151
03 Ocak 1907, N.152
17 Ocak 1907, N.154
07 Şubat 1907, N.155
28 Şubat 1907, N.157
14 Mart 1907, N.158
18 Nisan 1907, N.159
25 Nisan 1907, N.160
09 Mayıs 1907, N.161
16 Mayıs 1907, N.162
23 Mayıs 1907, N.163
30 Mayıs 1907, N.164
06 Haziran 1907, N.165
13 Haziran 1907, N.166
27 Haziran 1907, N.167
04 Temmuz 1907, N.168
11 Temmuz 1907, N.169
25 Temmuz 1907, N.170
01 Ağustos 1907, N.171
08 Ağustos 1907, N.172
15 Ağustos 1907, N.173
22 Ağustos 1907, N.174
26 Ağustos 1907, N.175
05 Eylül 1907, N.176

12 Eylül 1907, N.177
26 Eylül 1907, N.179
03 Ekim 1907, N.180
10 Ekim 1907, N.181
17 Ekim 1907, N.182
24 Ekim 1907, N.183
31 Ekim 1907, N.184
14 Kasım 1907, N.185
21 Kasım 1907, N.186
28 Kasım 1907, N.187

A- KAYNAK ESERLER

APAK, R., **Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları**, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Dizi-S.51, Ankara 1988

Asım Us'un Hatıra Notları, Vakıf Matbaası, İstanbul 1966

DEVELİOĞLU, F., **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitapevi, 19. Baskı, Ankara 2002

ERTUĞ, H.R., **Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi**, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1960

GEORGEON, F., **Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri Yusuf Akçura (1876-1935)**, Yurt Yayınları, Ankara 1986

GİRGİN, A., **Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik**, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2001

İNAL, İ.M.K., **Son Asır Türk Şairleri**, C.2, İstanbul 1988

İNUĞUR, M.N., **Basın ve Yayın Tarihi**, Hilal Matbaacılık, İstanbul 1978

KEMAL, Y., **Siyasi ve Edebi Portreler**, İstanbul 2010

KOLOĞLU, O., **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İletişim yayınları, İstanbul 1992

SERTOĞLU, M., **Osmanlı Tarih Lügati**, Enderun Kitapevi, 2. Baskı, İstanbul 1986

- SUSLU, İ., **Azerbaycan Siyasi Tarihinde Nesip Bey Yusufbeyli (1881-1920)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2012
- TOPUZ, H., **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitapevi, 5. Basım, İstanbul 2003
- UZUN, M., "*Ali Kemal (1867-1922)*", **T.D.V. İslam Ansiklopedisi, C.2**, Ankara 1989, s.405-408.
- YILMAZ, U., **Balkan Gazetesi (1906)**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı, Konya 2013